PANNONHALMI FÜZETEK
49

Kemenesaljai Digitális Könyvtár
2017.05.30. 14:01

PESTI SZ. ÁGOTA OSB

DR. KÜHÁR FLÓRIS OSB
A LELKIPÁSZTOR

PANNONHALMA–TISZAÚJFALU, 2004

DR. KÜHÁR FLÓRIS OSB

A LELKIPÁSZTOR

PANNONHALMI FÜZETEK

ÚJ SOROZAT

Sorozatszerkesztő: Somorjai Ádám OSB

36. Somorjai Ádám, *A makariosz/szimeoni iratok*, Ph. 1995.
37. Varga László, *A Pannonhalmi Szent Benedek-rend népiskolái és általános iskolái az egyházmegyei tanügyigazgatás tükrében (1919–1948)*, Ph. 1996.
38. Kiss Domonkos, *Régi magyarországi könyvek a Pannonhalmi Szent Benedek-rendi Főkönyvtárban az 1786-os abolíciós katalógus alapján*, Ph. 1996.
39. Szentjakabi Lázár, *Karner Egyed versei. Latin tanítóköltemények a XVIII. század elejéről*, Ph. 1997.
40. Lukácsi Márk, *Vajda Sámuel élete és irodalmi munkássága*, Ph. 1997.
41. Korzenszky Richárd, *Kassai István énekgyűjteménye*, Ph. 1997.
42. Tóth János Aldemár, *A pannonhalmi gazdálkodás története a XVIII. század derekán*, Ph. 1998.
43. Hegedüs Odó, *Bencés irodalmi élet Pannonhalmán a két világháború között*, Ph. 1998.
44. Sólymos Szilveszter, *Himmelreich György pannonhalmi kormányzó-apát (1607–1637) könyvtárkatalógusának feldolgozása*, Ph. 1998.
45. Tibold Gábor Attila, *A pannonhalmi könyvtár története. Különös tekintettel annak fejlődésére 1802-től napjainkig*, Ph. 1961/99.
46. Tóth A. Veremund, *Szent Mechtild és Szent Gertrúd szimbolizmusa*, Ph. 1949/1999.
47. Horváth Ferenc Ciprián, *Az igehirdetés teológiája*, Ph. 2000.
48. Medgyessy L. Emmánuel, *Kegyelem és akarat a személyes imádságban*, Ph. – Tihany, 2003.
49. Pesti Sz. Ágota, *Dr. Kühár Flóris OSB a lelkipásztor*, Ph.–Tiszaújfalu, 2004.

Megrendelhető:
Bencés Kiadó
H-9090 Pannonhalma
Tel/Fax: (96) 570 123

PANNONHALMI FÜZETEK
49

PESTI SZ. ÁGOTA OSB

DR. KÜHÁR FLÓRIS OSB
A LELKIPÁSZTOR

PANNONHALMA – TISZAÚJFALU, 2004

© Pesti Sz. Ágota OSB

Lektorálta:
Csóka Gáspár OSB

F. k. Várszegi Asztrik OSB
ISSN 1219–4794
ISBN 963 9053 63 5

TARTALOM

Bevezetés 7

1. Korai évek: a felkészülés ideje 1893–1917 9
2. Az első lelkipásztori évek: Celldömölk 1917–22 14
2.1. A kezdő lelkipásztor nehézségei 14
2.2. A celldömölki Mária Kongregáció 15
2.3. Kühár Flóris Mária-tisztelete 16
2.4. A kommunizmus és a vörös terror ideje 17
2.5. Búcsúzás Celldömölktől 20
3. Tanári évek: Pannonhalma 1922–29 23
3.1. Tanárként is a lelkek szolgálatában 23
3.1.1. Rendi reformok 23
3.1.2. Néhány szó tudományos és írói munkásságáról 24
3.1.3. A Pannonhalmi Szemle 25
3.2. Emberi adottságai 26
3.2.1. Egyénisége 26
3.2.2. Rendtársi kapcsolatai 27
3.2.3. Magyarsága, hazaszeretete 30
4. Bontakozó missziós munka 33
4.1. Segélyért kiált az Alföld nyomora 33
4.2. Az Alföld vonzásában 34
4.2.1. Balázs Benedikta személye 35
4.2.2. Berecz Erzsébet személye 39
4.3. Misszió az Alföldön 43
4.3.1. Az első misszió a Tiszazugban 43
4.3.2. Steerék 50
4.3.3. A tiszazugi nagymisszió és más bencés missziók az Alföldön 52

5. Szerzetalapítás 1926–28 56
5.1. A benedeki lélek kövei az Alföld futóhomokjában 56
5.2. Isteni sugallatra történt 57
5.3. Skolasztika testvér 66
5.4. Római tanárság 1929–31 71
5.5. Pannonhalma 1931–35 75
5.6. Berecz Skolasztika halála 1932 77
6. Budapesti házfőnök 1935–43 80
6.1. A házfőnöki napló 80
6.2. Mozgalmas évek 80
6.3. Templomépítés 81
7. Zarándok szívvel 88
7.1. Az 1943-as esztendő a napló tükrében 88
7.2. Halála, temetése 91

Befejezés 95

Forrás- és irodalomjegyzék 96

Jegyzetek 98

Függelék
Kühár Flóris levelei Berecz Skolasztikához, 1923–32 105

Mellékletek 229

BEVEZETÉS ÉS ELŐSZÓ

„Ahogy elnéztem szoborrá merevült arcát az egyszerű, szigorú vonalú érckoporsóban, amelyben utolsó útjára indult, az volt az érzésem, hogy ez az érc-keret nagyon stílszerű boldogult rendtársam és szeretett jóbarátom felejthetetlen arcvonalához. Mert Kühár Flóris lényében, egyéniségében, jellemében volt valami rendíthetetlen, hajthatatlan alkati 'állandó', amelynek erejét csak a legnemesebb acél tulajdonságaihoz lehet hasonlítani. Nemhiába vallotta magát büszkén és öntudatosan vasi magyarnak, szülő vármegyéjének neve méltó jelzője lehetne a fájdalmasan korán elhunyt nagy magyar papnak és szerzetesnek, Szent Benedek Atyánk egyik leghűségesebb magyar fiának..."[1] – Ezek a szavak megsejtetnek valamit annak a jeles embernek alakjából, akit a XX. század első felének bencései közt mint kiváló lelki írót, tanárt, buzgó apostolt és komoly reformokra törekvő szerzetest tartottak számon. Mi lehet az oka mégis, hogy emlékét csak kevesen őrizzük szívünkben? Talán a történelem alakulása halványította el emlékezetét? Lehet, hogy más korban többre méltatták volna... Mindannak, ami ő volt, találó szimbóluma lehetne a földben szunnyadó búzaszem, amely csendesen várja, hogy áldozatából százszoros élet fakadjon...

Munkámmal neki, Kühár Flórisnak kívánok emléket állítani, nagyságáról tanúságot tenni. Egész életművének megrajzolása szétfeszíti e könyv kereteit, amely első formájában szakdolgozatként íródott a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán – ezért válogattam: nemes emberi vonásait megragadva szeretnék lelkipásztori arculatába tekinteni, és megosztani azt az örömet, amit számomra ennek a rokonszenves és bölcs egyéniségnek a felfedezése okozott. Tudományos és irodalmi munkásságára csak utalnék.

Írásomat elsősorban eredeti forrásokra – Kühár Flóris nyomtatott munkáira, kéziratos anyagra (levelekre, beszé-

dekre, megemlékezésekre) és szóbeli visszaemlékezésekre alapoztam. Ezeken kívül sokat merítettem (a missziók és a szerzetalapítás kapcsán) Reichardt Aba OSB Berecz Skolasztikáról írt könyveiből. Az eredeti források gyakori idézésével az a célom, hogy olyan személyek beszéljenek, akik hiteles képet nyújthatnak arról, akit be szeretnék mutatni, ill. magát Kühár Flórist szeretném megszólaltatni – és általa megszólítani mindazokat, akik e „portrét" elolvassák. Ugyanakkor „rendtörténeti gyűjteménynek" is szánom ezt a munkát egy olyan személyiségről, akiről eddig nem készült hasonló volumenű ismertetés – ezt a célt szolgálja a Függelék és a Mellékletek bőséges anyaga is. Hiányt is szeretnék tehát pótolni születésének 110., halálának 60. évfordulója kapcsán.

Köszönöm mindazoknak, akik munkámban segítségemre voltak – imádsággal, türelemmel kísértek, bátorítottak. Külön köszönettel tartozom azoknak, akik a technikai munkálatokban nyújtottak értékes segítséget számomra.

Tiszaalpár, 2003. november 26-án

Ágota nővér

1. KORAI ÉVEK: A FELKÉSZÜLÉS IDEJE 1893–1917

Az egyszerű nép köréből, többgyermekes, földműves családból származott. Pártosfalván,[2] az akkor még Magyarországhoz tartozó Vas megyei faluban született 1893. július 5-én.[3] A keresztségben a Ferenc nevet kapta. A szülők négy fiúgyermeke közül ő volt a legfiatalabb. Lelki kultúrájának gazdagsága a meleg családi otthon vallásos talajában és jellegzetesen édesanyja lelkiségében gyökerezett. Édesanyját, aki édesapjuk korai elvesztése után szilárd lelkierővel nevelte fel fiait, mindvégig sajátosan gyengéd fiúi szeretettel és hálával vette körül. Külsőre és belsőre egyaránt sok közös vonás volt bennük. Örökölte édesanyja megjelenését, magas termetét is.

Szülőfaluja vend vidéken volt, kétnyelvű nemzetiség lakta. A Kühár család öntudatosan vallotta magát vasi magyarnak. Odahaza magyarul beszéltek, de vendül is tudtak. A faluban magyar elemi iskola csak evangélikus volt, így a katolikus gyerekek a 7 km-re lévő plébániai iskolába jártak, ahol viszont a vendek nyelvén tanítottak. A templom és plébánia titulusa Szent Benedek volt, az oltárkép Szent Benedeket ábrázolta. Talán itt vetette el az Isten a bencés hivatás magvait a fiatal fiú lelkébe.

Tíz esztendős lehetett, amikor a kőszegi bencés gimnáziumba került s annak kollégiumában lakott. Nem volt könnyű a vend nyelven végzett elemi oktatás után a magyar nyelvű magasabb tanulmányokat befogadni. Első középiskolai tanévét nyelvi nehézségekkel kezdte, hiszen annak a magyar szókincsnek volt birtokában, amelyet otthon, a szülői házban, családi körben használtak. Így történt, hogy az első félévben megbukott – az évet azonban kitűnővel zárta!

A kollégium Szent Benedek-i szelleme, a bencés nevelés megerősítette gyermeki éveiben kicsírázó hivatását. Kőszeg-

ről Pannonhalmára került. Alig töltötte be 16. életévét, amikor 1909-ben, Urunk Színeváltozásának ünnepén, a rend hagyományos beöltözési napján felvehette a bencés szerzetesek ruháját. Ekkor kapta a Flóris nevet. Az elmélyülés, a belső érlelődés évei következtek. Egyszerű fogadalmát 1913. július 11-én, Szent Benedek nyári ünnepén tette le.

A kiváló képességű ifjú ekkor már egy éve Innsbruckban tanult[4] a jezsuiták híres kollégiumában, ahol *„a bölcselet és a teológia mellett esztétikai és művészettörténeti tanulmányokat végzett és nagynevű jezsuita professzorok egyéniségén keresztül ismerkedett meg Loyolai Szent Ignác rendjének szellemével"*.[5] Éles eszével, szorgalmával, sokoldalú szellemi fogékonyságával, óriási tudásszomjával kitűnt diáktársai közül. Rengeteget olvasott – későbbi széles körű intelligenciája, olvasottsága, amely szerkesztői munkásságát lehetővé tette, ezekben az években nyert megalapozást. Nem volt a könyvei közé zárkózó alkat – finom humorú egyénisége miatt szívesen keresték társaságát. Tanárainak elfogódott tisztelettel adózott, néhányukkal később is kapcsolatban maradt. Jellemének, mentalitásának alakulásában meghatározó szerepe volt az innsbrucki teológiai képzés öt esztendejének: *„A bencés Pax ideálja benne szerencsés szintézisbe jutott a jezsuita hagyományok legvonzóbb összetevőivel. Kühár Flóris lelkét ugyanúgy alakította a bencés familiaritás, a szerzetesi családiasság szelleme, Cassiodorus pedagógiája, a maurinusok tudományszeretete, Beuron liturgiája, Pannonhalma sajátosan magyar bencés légköre, Szent Gertrúd misztikája, mint ahogy formálta Aquinói Szent Tamás filozófiája, Assisi Szent Ferenc lelki derűje és Szent Ignác lelkigyakorlatainak fegyelmező szigorúsága."*[6]

Fennmaradt egy saját kézírású, ámulatba ejtő írása, amelyet egyszerű fogadalma előtt vetett papírra magisztere kérésére, és mintegy emlékeztetőül saját maga számára, 'Életrendem'[7] címmel. Álljon itt téljes egészében, mert hitelesebb és pontosabb képet adni, mint amelyet vallomásszerűen ebben megrajzol, meddő találgatás lenne ezen korai éveiben, a fel-

készülés életszakaszában megélt belső életéről. Megdöbbentő tanúja annak, hogy mily céltudatos határozottsággal, kemény akaraterővel készült papi és szerzetesi hivatásának betöltésére:

„Kikerülök a noviciátusból. A szigorú felügyelet megszűnik; magamnak kell ellenőriznem önmagamat. Ez csak úgy lehetséges, ha lelkiismeretes, pontos, a szabályokhoz ragaszkodó jellemet törekszem magamban kialakítani. Főelveim lesznek tehát: lelkiismeretesség, az idő megbecsülése, a noviciátus vallási, erkölcsfejlesztő gyakorlatainak fönntartása és folytatása.

A cselekedetek legbiztosabb ellenőrzője és irányítója a jó lelkiismeret. Ez nemcsak szorosan az erkölcsi rend megtartásában segít és vezet, hanem azon tetteknél is, melyek az erkölcsi rendbe nem ütköznek ugyan, legalább súlyosan, melyeket önként vállalunk v. melyekre a napirend, a rendszabályok kötelezenek, v. melyek csak ajánlatosak az erkölcsi élethez. Azért minden ilyen vállalt gyakorlatnál megfontolom, hogy teljesíthetem-e, ha igen, akkor azonnal gyakorlatba veszem.

A napirendet pontosan igyekszem megtartani. Felkelek rögtön a keltéskor, káptalanba úgy megyek, hogy a reggeli imádságot elvégezzem; a silentiumot a megszabott időben megtartom. Sétáktól nem húzódozom; az indifferensek alatt igazán szórakozni akarok.

A noviciátus vallási gyakorlatait folytatom mindig. A Bold. Szüzet buzgón tisztelem a Szt. Olvasón; az Úrangyalát megfelelő időben pontosan elmondom. Májusi ájtatosságra elmegyek.

Jézus Szt. Szívét imádom, segítségét a fohászimákkal buzgón kérem; ünnepe előtt részt veszek a novénán.[8] A Szt. Őrzőangyal, szt. védőszenteim tiszteletét fohászimákkal, ünnepük buzgó megtartásával gyakorlom.

A lelki tökéletesedésben irányítóim lelkiatyám és az Aszkézis lesznek. A lelki olvasmányoknál is mindig szem előtt tartom a tanultakat. Lehetőleg más-más könyvből tartok lectiót, a rövid időt jól felhasználva, mindig lelkiéletem irányí-

tására. Az elmélkedésekben pontosan ragaszkodom a sémához, az Aszkézis utasításaihoz. A föltételeimet följegyzem és teljesítésükről számot kérek önmagamtól a lelkiismeret vizsgálat alatt. A teljesítésükhöz szükséges kegyelmeket adoratió alatt kérem. Nemcsak a kötelező, de az ajánlatos adoratiókat is elvégzem. Lehetőleg a Libellus szerint, de mindig a lelki szükségletet is kidomborítva. A lelkiismeret vizsgálatot, úgy az általánosat, mint a részleteset mindennap megtartom; a részleteset az elmélkedésben tárgyalt erényről.

A gyónásra vonatkozólag mindenben megtartom lelkiatyám utasításait a lelki béke megőrzése végett. Bizalommal, tisztelettel leszek iránta, az engedelmességet nem hanyagolom el. Szt. Áldozáshoz annyiszor járulok, hányszor lelkiatyám megengedi. Nagy gondot fordítok az előkészületre és a hálaadásra. Az Aszkézis ezen fejezetét újra és újra elolvasom, hogy annál pontosabban megtarthassam. Meghatározott céllal, valamely erény miatt vagy bűn ellen, áldozom.

Engedelmes leszek az elöljárók iránt. Tanáraimat tisztelem, parancsaikat megtartom, tanácsaikat követem. A tanulási időt jól fölhasználom, lelkiismeretesen készülök el mindenből, egyik tárgyat sem tanulom annyi ideig, hogy a másikban elmaradjak. Programom lesz, hogy az írásbeli dolgokat este elvégzem és a többi tárgyat annyira megtanulom, hogy reggel csak egyszeri átismétlésük legyen szükséges. E tekintetben főelvem lesz, hogy addig mással nem foglalkozom, míg a leckét meg nem tanultam. A silentiumot studium alatt pontosan megtartom.

Az alázatos magaviseletet mindenkivel szemben igyekszem gyakorolni. Kerülöm a bírálgatást, másoknak megítélését, hibáikról szükség nélkül való beszélgetést, különösen a gúnyolódást. Szerénységre törekszem, az udvariasságra vigyázok. Igyekszem arra, hogy a vidám és komoly természetet egyesítsem magamban a szükség szerint. Kerülöm a mogorvaságot mindig, különösen játék alatt.

Az anyagiakban a takarékosság lesz vezérelvem. Könyveimet, ruháimat tisztán tartom, gondosan vigyázok rájuk, nem rongálom őket. Papirost annyit használok, amennyi

szükséges. A pénzt ok nélkül ki nem dobom, a céltalan vásárlásokat kerülöm, de másrészt óvakodom a pénzhez való ragaszkodástól, fukarságtól. Jó célokra (kath. sajtó stb.) tehetségemhez képest most is szívesen adok. Főelvem, hogy szüleimtől lehetőleg pénzt nem kérek. A villanyt szükségtelenül nem használom.

Minden tehetségemet úgy használom föl, hogy jó szerzetes, jó pap és jó ember váljék belőlem. Ezen meghatározott feltételeimmel ez a célom; mint jó szerzetesjellemre törekvőnek szükségem van az önmegtagadásra; ebben a mindennapi alkalmakat kivéve (fölkelés, pontosság a napirendben) lelkiatyám utasításait is kikérem és szem előtt tartom; feltűnő önmegtagadásokat nem gyakorlok.

Hogy jó pap válhassék belőlem, mindenekelőtt az a kötelességem, hogy hitbeli műveltségemet úgy fejlesszem, hogy megállapodott, keresztény világnézetem legyen és e világnézet ne csak értelmi legyen, hanem szükségképp az akaratot és ezáltal egész tevékenységemet irányítsa. E kettős céllal velejár a harmadik is, amennyire ezeket sikerül elérnem, annyira a harmadik célt is; egész életemnek pedig főcélja, hogy Krisztust alakítsam ki magamban, ut 'Christus reformetur in me!'[9]

U. I. O. gl. D."[10]

A csodálattal vegyes tiszteletet talán az enyhe kétely válthatja fel bennünk: hogyan volt képes megtartani ezen elhatározásait mindamellett, amit életében alkotott? Ahogyan végigkísérjük életének alakulását, és hagyjuk, hogy lelkiségének – írásaiból, leveleiből máig ható – mélysége megérintsen, rádöbbenünk, hogy ezek a célkitűzések megvalósultan, és beteljesülten köszönnek vissza utolsó éveinek számvetésében.

Amikor 1916-ban ünnepélyes fogadalommal véglegesen elkötelezte magát[11] Szent Benedek ősi rendjének nagy családjában, és a győri székesegyházban pappá szentelték,[12] *„rendíthetetlen hittel és alapos tudományos felkészültséggel állt munkába ott, ahova főapátjának rendelkezése állította".*[13]

2. AZ ELSŐ LELKIPÁSZTORI ÉVEK: CELLDÖMÖLK 1917–22

Az innsbrucki egyetemen 1917-ben megszerezte a teológiai doktorátust.[14] A kiváló tehetségű, képzett, nagy reményekre jogosító fiatal bencést idehaza – akkori szokás szerint – előbb lelkipásztori munkába küldték. A fiatalon elhunyt Tamás Vazul bencés plébános utóda lett Celldömölkön. Meghatározó kezdet volt számára ez az öt esztendő.

2.1. A kezdő lelkipásztor nehézségei

Nehéz örökséget vett át a háború utolsó esztendejében. Lángolt a világ, a szebb, boldogabb jövőt Isten nélkül áhító világ romokban hevert, sírhantokra borulva zokogott – ha egyáltalán megtalálta szerettei sírhalmát. Ahol nem a fegyverek, ott a spanyol járvány, a nyomor szedte áldozatait. A szegénység, a fájdalom segélyért kiáltott. – Ez volt az az örökség, amellyel a fiatal, érzékeny lelkű plébános az Úr szőlőjébe indult. A lelke sírt, amikor az elmaradott iskolai viszonyokat látta: a romos helyiségeket, a rossz levegőt, a zsúfoltságot. Tudta, hogy *„a napsugár, a fény és a levegő éppúgy kell a gyermeknek, mint az Úr Jézus szeretete"*.[15]

Miután leányiskolai igazgató lett, szívügyévé vált az iskolaépítés; fájlalta, hogy csak 1922-ben, ottani működése utolsó évében kezdődhetett el ennek a nagy tervnek a megvalósítása. Buzdította és kérte híveit: ne sajnálják az áldozatot a jövőért, gyermekeik boldogságáért. Mondta ezt akkor, amikor kérdésessé vált: vajon van-e jövője a magyarságnak.

A szegénységet az iskolán kívül is észrevette:

> „Vannak köztetek, akiknek a szó szoros értelmében semmi és senki másuk nincsen, mint a jó Isten, aki velük van.

A nyomor, a szegénység igen gyakran jött elém, láttam a könnyét és láttam a kétségbeesését. Szegény betegek nélkülözése, haldoklók elhagyatottsága él a lelkemben...".[16]

Oly mélyen élt a lelkében, hogy mindig ezzel az érzékenységgel fordult a szociális kérdések felé: a szószéken, a könyvek, folyóiratok hasábjain, és ha kellett, tetteiben is síkra szállt az Isten szegényeinek mindennapi kenyeréért, mert *„ha a világ megint az Egyház szellemében oldja meg a kenyérkérdést, akkor a kenyérillatról megint Krisztusra és a mennyei Atyára ismer rá az ember – az Egyházban"*.[17]

Az ifjúság elkallódásának veszélyét az iskolapad és az élet közti átmeneti idő kihasználatlanságában látta, amelyben a fiatalok nem találnak megfelelő közösséget, lelki támaszt:

„Az iskola és az élet közt nagy űr tátong, és sokan vannak, akik bár az iskolát Jézust szerető lélekkel hagyják el, ifjúságuk idején fordulnak el tőle. A kath. ifjúsági egyesületek arra valók, hogy fiaitoknak és leányaitoknak a lelkét óvják a bűntől, neveljék a jóra."[18]

A számukra megfelelő védelmet tehát az egyesületek közösségeiben látta – szorgalmazta is megalakulásukat.

2.2. A celldömölki Mária Kongregáció

Néhány buzgó celli leány már elődje idején tervezgette a Mária Kongregáció megalapítását. Az új plébános működése alatt megint felmerült a terv, s egy év múlva meg is valósult: 1918. augusztus 15-én 70 leány ünnepélyesen, püspöki szentmise keretében ígért hűséget a Szűzanya celli kegyképe előtt. A Celli Leányok Mária Kongregációjának alapja és hajtóereje az a mélységes Mária-tisztelet volt, amely a 800 éves apátsági kegytemplom hagyománya és a Szűzanya szerete-

tét sugárzó Kühár Flóris szavainak és példájának hatása táplált. A legszebb és legtökéletesebb eszményt és hivatást állította eléjük.

> „Az én kedves egyesületeim, ha mást nem, azt az egyet láthatták, hogy lelkipásztoruk szeretettel vezette őket és ezt a szeretetet a jó Pásztortól igyekezett megszerezni számukra."

2.3. Kühár Flóris Mária-tisztelete

Mély tisztelője volt a Szűzanyának. Ez bizonyára a kisgyermekkorától odahaza, a szentolvasón gyakorta imádkozni látott édesanyja emlékéből, és hozzá fűződő szeretetéből fakadt. Azt gondolom, nagy hálával vette, hogy lelkipásztori szolgálatát Mária kegytemplomában kezdhette. Az Istenanya iránti tiszteletére vall, hogy celli plébánossága idején megírta a kegyhely történetét, majd 1922 októberében *„Szűz Mária élete"* címmel nagyon szép stílusú, áhítatos hangvételű, „népszerű" könyvecskét írt. Néhány gondolata:

Mária hivatása: *„megmutatni Jézust a világnak"*.[19] Élete *„az Isten föltétlen szolgálata volt; a szent Szűz ebben a szolgálatban volt nagy és ezáltal lett nagy"*.[20] *„Jézus tudta, hogy édesanyja mindig a mennyei Atya akaratát cselekszi; azt akarta, hogy a hallgatók, a tanítványok buzduljanak föl az Isten oly nagy szeretetére, mint amilyen az ő édesanyja szívében égett. Akkor, ha ezt teszik, oly közel juthatnak lélek szerint az ő szívéhez, mint amilyen közel állott hozzá test szerint is, lélek szerint is az ő édesanyja."*[21] Ezen gondolatok nyomán biztatott fáradhatatlanul arra, hogy bizalommal forduljunk Jézus Anyjához, mert *„ahogy a magyar föld rejti magában a kalászt ígérő búzaszemet, a népnek életét, az ország jólétének biztonságát, úgy rejti magában az áldott anyaság a Szűzanya szíve alatt az emberi nem Megváltóját, Jézus Krisztust"*.[22] Máriával az anyaság motívuma domborodott ki leginkább érzésvilágában, prédikációiban. Máriát dicsérve az

édesanyai hivatást is dicsérte, és aggódva szólalt fel védelmében, amikor az anyaság eszméjének tisztaságát fenyegetve látta:

> „Anyaságvédelem! Védeni az édesanyák lelkét, hogy az életet csírájában megfojtó erkölcstelenség utat ne találjon oda, ahol az életforrásokat isteni titkokba rejtezetten őrzi az anyai szív."[23]

Folytatva ezt a gondolatot a magyar anyák sorsa konkrétan megjelenik:

> „Kell védelem az anyai testnek is, hogy emberi haszonlesés agyon ne csigázza állapotának meg nem felelő munkával. Hogy megtalálja azt a pihenést, azt a gondot, azt a táplálást, azt az oltalmat, melyre nemcsak neki, hanem akit a szíve alatt hord, a nemzet reményének szüksége van."[24]

A magyar nemzet védelme a magyar anyák védelmében áll, a magyar anyák védelmének záloga pedig a Szűzanya tisztelete. Elmélkedéseiben csodálatos magasságokat és mélységeket járt be Mária dicsérete nyomán:

> „Amikor a Lélek megtölti a szíveket, akkor dalba szöknek az érzések... A tornyok felmagaslanak a földről és harangjuk szavában az Üdvözlégy kel szárnyra. A harangok szavával versenyre kel a Máriát tisztelő szívek köszöntése."[25]

2.4. A kommunizmus és a vörös terror ideje

Szociális kérdésekben a Miatyánk szellemét tartotta mércének. Így sem a kapitalizmust, sem a kommunizmust nem fogadta el. Elvei szerint

> „a Miatyánk szelleme se a pénzimádó kapitalizmussal, se az istentagadó kommunizmussal nem fér össze. Mind a ket-

tő megfeledkezik az Atyáról, aki gondviselője gyermekeinek. A kapitalizmus az Atya helyébe a Mammont teszi, a bolsevizmus pedig nélküle és ellene akarja az emberi sors gondviselését átvenni... A munkás Krisztus és a kenyérszínbe öltözött Krisztus jobban tudja azt, hogy munka nélkül nincs kenyér, mint a marxizmus papírtudománya...A 'mindennapi kenyér' imádság és munka gyümölcse; a mindennapi kenyér – röviden az evangélium szocializmusa."[26]

A *Rerum novarum*, majd a *Quadragesimo anno* körlevelek irányát követve keményen bírálta a marxizmus eszméit. Kritikáját így foglalta össze a *„Kenyérillatú Egyház"* című rövid írásában:

„A marxi probléma-állításnak alaphibája az, hogy nem tud felemelkedni a társadalom organizmusának szemléletéig: csak az egyedeket látja, azoknak is csak az egyik osztályát, csoportját, és nem hajlandó észrevenni azt, hogy az emberi társadalom struktúrája más, mint egy halom kőé vagy egy zsák búzáé; mert a társadalom épp a szerves test hasonlóságára épül – fejből, szívből, tagokból, hogy benne az anyagi és szellemi élet kölcsönhatásai vannak, melyek úgy összefogják az egyedeket, mint a vérkeringés és az idegháló-zat a testet. Ezért tudja a marxizmus a szociális kérdés legfontosabbját: a kenyértörést, azaz: szakszerűbben, agitátorstílusban: a termelt javak elosztásának kérdését a ragadozó vadak egyszerű logikájával megoldani: el kell venni a burzsoáziától, amije van és átadni a proletárizmusnak.

Hogy a proletár éljen, dögöljön a burzsuj. Ez az igazán szimpla következtetés épp az ellenkezője annak, amit a Miatyánk kifejez, amikor a mindennapi kenyeret mindenki számára kéri, aki ugyanazon égi Atyának gyermeke. És ebben a kérésben, mely épp oly egyszerű, mint az ellentéte, épp úgy benne van a társadalmi probléma keresztény megoldása, mint ahogy Marx és Lenin összes kötetei az előbb idézett szólamba sűríthetők."[27]

Véleményét nem rejtette véka alá, a szószéken is bizonyította igazságát. Azonban mindezt körültekintően tette. Megfontoltan emelte fel szavát az istentelen ideológiával szemben. Hazafias érzelemmel politizált, de sohasem indulatból vagy egyéni elgondolásból, hanem mindig egyházi elöljáróival egyetértésben, lelkiismeretéhez mérve szavait. Ezt tanúsítja a következő néhány sor, amelyet plébánosi működését összegző prédikációjában mondott el:

„Meg vagyok győződve arról, hogy nekem nem azért kell elmennem, mert titeket legutóbb a közélet terén, midőn a haza ügyéről volt szó, úgy irányítottalak, ahogy azt tettem. Én a lelkiismeretemet követtem abban is és az én akkori hitvallásom ugyanaz volt, mint főpásztoromé, a megyéspüspöké és rendfőnökömé, a főapáté."[28]

Személye természetesen nem kerülte el a hatóságok figyelmét a vörös terror idején. Ő maga hallgat az őt ért inzultusokról, de különböző források elárulják, hogy háromszor is letartóztatták. Egy alkalommal Budapestre is elvitték, de pár napon belül szabadon engedték a celli apáti napló 1919. június 12-i bejegyzésének tanúsága szerint. Másutt azt olvashatjuk, hogy *„talán csak vasutas hívei erélyes fellépésének köszönhette, hogy nem szenvedett vértanúhalált"*.[29] A lelkipásztor hitvalló magatartását így látták a szemtanúk:

„A kommunizmus alatti bebörtönzései alkalmával hitvalló viselkedésével megmutatta, hogy amit hirdetett szóval, azt kész vérével megpecsételni. S talán akkor nőtt legjobban a szívünkhöz, amikor megbilincselve, mint legnagyobb gonosztevőt hurcolták végig a városon s még akkor is minket sajnált, amidőn keservesen megsirattuk. E kuszán zavaros, szédülten tántorgó időkben eszménykép lett előttünk."[30]

2.5. Búcsúzás Celldömölktől

Amikor 1922-ben főapátja Pannonhalmára, új munkakörbe disponálta, meghatóan búcsúzott el celldömölki híveitől. Július 30-án egy szentségimádás keretében összegezte a velük megélt öt esztendő élményeit. Érdemes megszólaltatni, néhány gondolatát felidézni:

„Kedves Híveim, midőn utoljára lépek erre a szószékre, melyről öt esztendőn keresztül hirdettem az evangéliumot, érzem, hogy nem bírok a szívemmel és keresnem kell azokat a szavakat, melyekkel tőletek búcsút vegyek. Hiszen fölélednek a lelkemben mindazok a kedves és fölemelő emlékek, melyek engem ehhez a szószékhez kapcsolnak; ennek az eseményekben oly gazdag öt esztendőnek minden mozzanata itt kísért a szívemben, hiszen erről a helyről vigasztaltalak benneteket a háború végén, innét könyörögtem győzelmes békéért, innét szálltam szembe a forradalmi eszmékkel és innét harcoltam a ti hitetekért, az egyházért lelkipásztorkodásom éveiben.

Kedves Hívek, mikor búcsút veszek tőletek, úgy gondolom, nem szorulok sem arra, hogy magamat védelmezzem, semhogy búcsúzásul a munkám érdeméről beszéljek. Hiszem, itt van köztünk a mi imádott Üdvözítőnk az Oltáriszentségben, aki látja a mi szívünket, aki véd, jutalmaz és ítél. Én nyíltan szólottam mindig hozzátok, mint az ő szolgája és irgalmas ítéletért hozzája fordulok. Feléje tekintek most is, hiszen itt van köztünk, velünk van az Úr Jézus; benne és általa köszönök el tőletek, midőn azt mondom, *Isten veletek.*

Kedves Hívek, utolsó megnyilvánulása lelkipásztorotoknak nem akar más lenni, mint köztetek való egész munkájának célja, tartalma. A papot azért emeli ki az Úr az ő szolgálatára, hogy egyrészt hirdesse folyton azt, hogy az Isten és az ő egyszülött Fia veletek van, másrészt, hogy működésével, imádságával, áldozatával közelebb hozza az irgalmas Istent hozzátok és titeket az Istenhez, hogy igazán az *Isten veletek* legyen...

Kedves Hívek, én azt kívánom, hogy az Úr veletek legyen mint éltetek védelmezője és mint üdvösségtek. Amit most kívánok nektek, az a kívánság fűtötte az én lelkemet, amíg köztetek voltam... A lelkipásztornak három helye van, melyben munkája nagyobb részét végzi: az oltár, melyen áldozatot mutat be híveiért, a szószék, melyről Isten igéjét hirdeti, a gyóntatószék, ahol a híveket az Istenhez visszavezeti. Ezen három helytől búcsúzom én most öt esztendő után.

Nem kell részleteznem, mit és miért dolgoztam köztetek. Az Úr erőt adott nekem és adott jó híveket. Amikor nehéz volt a hivatásom, a híveim szeretete tette könnyűvé; amikor üldöztek, az Úr Jézusban, az ő édesanyjában, akinek csodatevő képét itt tiszteljük és a híveimben bíztam; amikor ünnepeltem, híveim ünnepében osztoztam.

Kedves Hívek, a kath. élet akkor tökéletes, hogyha a hívek szeretik az oltárt és szívesen járulnak az Úr asztalához; ha szeretik a szószéket és megtartják az Úr igéjét; ha van bizalmuk a gyóntatószék iránt, hogy lelküket megtisztítsák...

Kedves Hívek, ha nyugodni nem is fogok talán köztetek, de az biztos, hogy egyszer még együtt leszünk. Akkor az örök bíró előtt fogunk állni és előtte adunk számot valamennyien: én rólatok és ti arról, hogyan fogadtátok az Isten igéjét, hogy éltetek a szentségekkel, hogy használtátok fel az ő kegyelmét. Imádkozzunk most a velünk levő Úr Jézushoz, hogy azon az ítéleten irgalmas legyen hozzám és hozzátok.

Sokan gondolnak arra, miért megyek el tőletek. Erre igen rövid a feleletem: engedelmességből jöttem közétek és engedelmességből megyek tőletek, mert az én rendfőnököm, akinek kezébe fogadalmaimmal akaratomat tettem, így kívánja. Erős a hitem, hogy a szerzetesnek életét az engedelmesség útján a Gondviselés irányítja és én az Isten akaratát teljesítem akkor, amikor távozom...

Kedves Hívek, az Úr Jézusnak, az ő szeretetének, az ő egyházához való ragaszkodásnak kell gyarapodnia bennetek. Hogy én vagyok-e köztetek, vagy más – az mind azért van, hogy az Úr Jézus gyarapodjék köztetek. Ha engem szerettetek, tettétek azért, mert az Úr szolgája voltam; a Mester azonban azt kívánja tőletek, hogy szeressétek Őt és mind-

azokat, akiknek hivatása, hogy titeket hozzája vezessenek. Legyetek bizalommal és ragaszkodással az egyházi főhatósághoz és az én utódomhoz, akit a főpásztor pásztorotokul rendel.

Befejezem szavaimat. Szememet a köztünk levő Úr Jézusra emelem és kérem őt, legyen veletek. Benne megtaláljuk egymást mindig..."[31]

3. TANÁRI ÉVEK: PANNONHALMA 1922–29

A 29 éves Kühár Flóris életében változást hozott az 1922-es esztendő: tanári feladattal bízták meg a pannonhalmi főiskolán.

3.1. Tanárként is a lelkek szolgálatában

3.1.1. Rendi reformok

Kühár Flóris mindenekelőtt bencés szerzetespap volt. Rajongó szeretettel szerette rendjét, és élénken foglalkoztatta történetének alakulása, szellemének egészséges fejlődése.

A századelő bencéseinek életmódját egyfajta polgári kereszténység jellemezte. Nyugat-Európában azonban reneszánszát élte a monasztikus bencésség, amely liturgiájával (Solesmes) és művészetével (Beuron) a spirituális érdeklődés középpontjába került. Ebből fakadtak azután Európa-szerte azok a lelkiséget, istentiszteletet, egyházi életet megújító – Odo Casel, Pius Parsch és Prohászka Ottokár nevével is fémjelzett – törekvések, reformok, amelyek a II. Vatikáni Zsinatra értek be. Pannonhalmán Bárdos Remig főapát idején (1920–32) már erősen jelentkeztek a szerzetesélet megújítására való reformtörekvések, de az átütő eredmény még váratott magára. A reform éveinek kiemelkedő egyéniségei között találjuk – Serédi Jusztinián, Radó Polikárp, Szunyogh Xavér mellett – Kühár Flórist is, aki egy 1923-as levelében így gondolkodik:

> „Én a magam módja szerint szeretem Pannonhalmát; szeretem azzal a szeretettel, mely a jót még jobbá akarja tenni és a hibákat kiküszöbölni. Lelkesedésem nem a meglevő állapotnak szól; ezzel is úgy vagyok, mint ahogy a lelkiélet mesterei általában kívánják: a lelkiéletben sohsem szabad

megállni, – ezért nem lehet megelégedni sem az elértekkel; – a megállás már visszacsés is."[32]

Az újító törekvések első gyümölcsei 1932 után, Kelemen Krizosztom főapát idején jelentek meg. A szigorúbb szerzetesi fegyelem keretein belül megélt korszerű katolikus lelkiséget igyekeztek kialakítani: egyrészt visszatérni az eredeti szellemhez, másrészt nyitottnak lenni az új kihívásokra. Az individuálissá váló élet lassan átadta helyét a közösségi szellem friss levegőjének; az engedelmesség, a személyes szegénység és egyszerűség újra hangsúlyt kapott. Ebből a megújult lelkiségből fakadt az a nyitottság, amely a szociális kérdések iránt érzékennyé tette a rend tagjait. A belső reform mindenekelőtt a megszokott polgáriasult életstílus evangéliumibbá tételét célozta. Minden nehézség persze nem oldódott meg, de új távlatok nyíltak: megpezsdült az iskolai, a tudományos, a katolikus mozgalmi élet; a legkülönfélébb missziós munkákból vették ki részüket; megszervezték a világiak oblátus-közösségét;[33] a liturgikus és lelki könyveket egymás után bocsátották útjukra a szent hegyről.

Ebbe a megújuló és megújító munkába kapcsolódott be Kühár Flóris is tudásának és írói tehetségének pazar lendületével Pannonhalmán töltött éveiben.

3.1.2. Néhány szó tudományos és írói munkásságáról

Pannonhalmán lelkipásztorkodástant és egyházjogot adott elő. Csodálatosan sokrétű tudományos és irodalmi munkássága tanársága idején indult teljes virágzásnak. Ezekben az években végezte azon kutatásait, amelyekből azután sorra megjelenő művei születtek; és sokáig iránymutatóak voltak a hittudomány területén: *Bevezetés a vallás lélektanába, 1926; A keresztény bölcselet története, 1927; A vallásbölcselet főbb kérdései, 1930; Az egyetemes vallástörténet, 1936.* Ezen átfogó művek mellé sorakoztak fel értekezései, tanulmányai, esszéi, cikkei. Érdeklődésének középpontjában a liturgia, a szentsé-

gek teológiája jelentős helyet foglalt el – komoly kutatásai és írásai fűződnek ezekhez a témákhoz. Tudományos munkásságának feldolgozása egy önálló dolgozat témája lehetne, irodalmi működése úgyszintén.[34] Lelkipásztori szempontból hagiográfiai munkáit szeretném kiemelni. – Gyermeki hittel tudta tisztelni a szenteket. Mélyen fájlalta, hogy a szentek tisztelete a protestantizmus hatására úgy megfogyatkozott és színtelenné tette a középkori katolikus nép gazdag lelkivilágát. Ezért egész életén át szolgálta a szentek kultuszának elmélyítését praktikus, népszerűsítő írásaival. Ugyancsak édesanyja iránti szeretetére, és Mária-tiszteletére gondolva érthető, hogy szívesen fordult figyelme a női lélek felé. Írt Szent Erzsébet és a modern női keresztény ideál kapcsolatáról, több Árpád-házi női szentről, Lisieux-i Szent Terézről – a régi és újabb korok szentjeiről, amelyek különböző gyűjteményes kötetekben jelentek meg *(Védőszentjeink élete, 1922–23; Az Egyház szentjei, 1941; Korunk szentjei, 1938)*. Közírói minőségben is gyakran ragadott tollat, ha lelkiismerete erre indította. Ilyen jellegű cikkei külföldi folyóiratokban, főleg német, de francia nyelven is megjelentek. Tanulmányai láttak napvilágot pasztorális, pedagógiai, egyháztörténeti és rendtörténeti témákban. Szentbeszédeinek is szívesen adtak a kiadók nyomdafestéket. Tudásának, hitének kincseit bőkezűen osztogatta a szószéken és a katedrán egyaránt.

3.1.3. A Pannonhalmi Szemle

Egyik legmaradandóbb érdemeként emlegetik ebből az időből a Pannonhalmi Szemle létrehívását, amelynek első három évében, 1926-tól 1929-ig szerkesztője volt. A lap sajátossága volt egyrészt, hogy nem szaktudományos folyóiratnak szánták, hanem olyan orgánumnak, amely a nagyközönségnek közvetíti a bencés szellemet, lelkiséget. Másrészt a bencés rendtagoknak szeretett volna lehetőséget adni, hogy írói adottságaik gyümölcseit a nyilvánosság előtt meg-

mutathassák. Kühár Flóris talán elsősorban rendtársait akarta megajándékozni ezzel a folyóirat-alapítással, mert hitt abban, hogy rendtársai képesek ellátni ezt az évnegyedes folyóiratot bőséges anyaggal. Nem csalatkozott: a Pannonhalmi Szemle néhány év alatt a legtekintélyesebb magyar folyóiratok egyikévé vált. Íme egy méltató gondolat az első szám visszhangjából:

> „Egész szívünk melegével üdvözöltük a Pannonhalmi Szemle megérkezését, s úgy gondolom ez az öröm kíséri egész útján, minden példány érkezésénél ott van, s visszasugárzik annak a lelkébe, aki életét adta, megvalósította, hogy az emberek, a távol állók is megismerhessék Szent Benedek áldott Szellemét."[35]

3.2. Emberi adottságai

3.2.1. Egyénisége

Az Egyház élete érdekelte, vonzotta Kühár Flórist, mind a szellemi, mind a gyakorlati élet terén. *„A szellemi munkálkodás és a gyakorlati élet egységes egészbe csendülő harmónia volt nála"* – foglalta össze sajátos lelki alkatának vonásait legjobb ismerője, munkatársa, barátja, Radó Polikárp. Az a négy alapvonás, szólam, amely ezt az összhangzó harmóniát alkotta: az egészre való törekvés, a szervezőképesség, az elmélkedő alkat és a szív érzése, amely mindezeket áthatotta.

Megnyilatkozásaiból – legyen az írás vagy beszéd – kitűnik, hogy *a nagy összefüggéseket kereste.* A kicsinyesség távol állt tőle, de mindig odafigyelt azokra az apró – de jelentős – részletekre, amelyek az egyház, a nemzet szinkronikus és diakronikus életének tág horizontját valamiképpen gazdagították. Ez a szemléletmód alakította ki benne a „klasszikus tudós" arculatát és tette őt sokoldalúan képzett, széles látókörű egyéniséggé; a gyakorlati élet terén pedig rokonszenves vezetővé, elöljáróvá.

Szervezői tehetsége a szellemi életben és az egyház gyakorlati életében egyaránt megnyilvánult – ezt sokirányú szervezői, szerkesztői és nem utolsósorban szerzetalapítói munkássága számtalan példával igazolta.

Spekulatív, *elmélkedő alkata* tette írásainak stílusát eredetivé. Mindaz, amit látott vagy megélt, gazdag lelkének és szellemének kincseit tárta fel és csillogtatta meg pazar leírásaiban, magyarázataiban – az új felfedezésének módjában. Meditatív látásmódja teljes pompájával útleírásszerű könyveiben bontakozott ki; de a szentségekről írt hittudományi műve is ezáltal volt mentes a száraz, tudományos nyelvezettől. A gyakorlati életben abban mutatkozott meg ez az adottsága, hogy bonyolult helyzetekben is csalhatatlan ítélettel látta meg a helyes utat.

Ami egyéniségét leginkább vonzóvá tette, hogy *a szív embere* volt. Intellektusa érző szívvel párosult: ahogyan az elmélet és a gyakorlat egybecsendült tetteiben, úgy az értelem és a szív is egy dallamon szólalt meg benne. Őszinte, mély érzelem fűzte családjához, özvegy édesanyjához, rendjéhez, barátaihoz. Érzelmes természetét nemegyszer a férfi szemérmességével palástolta. Vallási életében is – ő, a kiváló gondolkodó és hittudós – egészen a szív embere tudott lenni: csodálatos gyermeki, parasztian egyszerű hívő lélek mutatkozott meg benne – talán ezért tudott annyit dolgozni az alföldi népért. A *theologia mentis* helyett a *theologia cordis*-t művelte.[36]

3.2.2. Rendtársi kapcsolatai

Kortársai úgy emlékeztek rá, hogy szép szál, magas ember volt, igazi jelenség; megjelenése tekintélyt kölcsönzött neki. Méltatták, csodálták intelligenciáját, szerették gerinces jellemét, egyháza, hazája, rendje iránti rajongását, tartását, meggyőződése iránti tántoríthatatlan hűségét, emberi melegségét, közvetlenségét, humorát. Tudósként, tanárként

nem volt féltékeny – boldog volt, ha indításai fogékony lelkekre találtak, készséggel támogatta a jó kezdeményezéseket és tudott örülni rendtársai irodalmi és tudományos sikereinek.[37] Hiszen ezért alapította a Pannonhalmi Szemlét is: rendtársai kulturális tevékenységének támogatására, szolgálatára.

Rendtársai szerették. Többükkel dolgozott együtt komoly tudományos munkákban; a rendi reform szellemében rávette őket az alföldi missziózásra – és ők több alkalommal is szívesen vállalkoztak. Talán a belső reformtörekvések kapcsán fogalmazódott meg benne, hogy *„az eszmény közössége a legfontosabb út a megértésre; nem kell hozzá más, csak jóakarat, a többi menni fog"*.[38]

Szerette rendjét – munkáját áldozta, de kész volt életét is áldozni annak javáért. Szerette rendtársait – egy kedves epizód szerint szívesen meglepte őket apró figyelmességekkel: amikor nehéz volt kávéhoz jutni, akkor többször is Pártosfalváról, szülőfalujából, egy ismerős szállodástól szerzett nyers babkávét, amit Budapesten megpörköltetett, és vitte Pannonhalmára, hogy testvérei tudjanak kávét inni.[39]

Többször nyilatkozott elismerően társairól, dicsérte erényeiket, hálát adott értük:

> „...Juhász Gergely drágalelkű ember, rossz a lába, egy évig feküdt zokszó nélkül, mozdulatlanul..."[40]
>
> „Szép tavasz van, tegnap a Gellért-hegyet élveztem; mire visszaértem, kisült, hogy a keddesek prédikációját elmulasztottam. Donát ugrott be helyettem. Szép tett volt tőle!"[41]
>
> „A hónap közepe felé megrohant egy influenza, de egynapos fekvéssel és párnapos szobafogsággal fényesen legyőztem. Derék társaim feláldozták magukat, hogy jó melegítő italaimat ne magamnak kelljen bús magányomban elfogyasztani..."[42]
>
> „Meghalt Niszler Teodóz főmonostori perjel. Szt. Benedek Atyánknak kevés jobb fia volt századok óta nálunk. Egész lénye a Regula megtestesítője volt, erényei szívjóságát kísér-

ték. Rendtárs, aki mindenkinek mindene volt; mindenki szerette. Nekem is legdrágább testvérem."[43]

Azonban ahol emberek érintkeznek, ott súrlódás is van. Bizonyára ő sem kerülhette el a meg nem értés, félreértés keserű élményét. Túlfeszített élete, lelkének csendes fájdalma, hogy újfalusi közösségét sohasem tudta fenntartások nélkül elfogadtatni rendjével – rányomhatta bélyegét egyes rendtársaihoz, főapátjához fűződő viszonyára. Egy ember igazi nagysága azonban nem a konfliktusmentességben, hanem a kiengesztelődés készségében nyilvánul meg. Érdemes ezért felidézni azt az esetet, amely egyaránt rávilágít Kelemen Krizosztom főapát és Kühár Flóris érett, nemes lelkületére:

„...A főapát úrral ebéden a Mária utcai nővéreknél voltam. A főapát úr hozzám való érzésére jellemző, hogy apácáim előtt mondta, én leszek az utódja. Ez az a bizonyos mézesmadzag, mely bennem utálatot kelt. Szegény nem gondolja meg, hogy beléje látok, és ösztönszerűleg érzem, féltékeny velem és ahol tud, elgáncsol. Tavaly egy szavába került volna és megkaptam volna a katedrát."[44]

„Visszatérek a febr. 14-i bejegyzésre a főapát úrra vonatkozólag. Nem bírtam már lelkileg a köztünk való viszonyt... Bementem a főapát úrhoz és elmondtam neki, mit gondolok róla: hogy vetélytársat lát bennem és nem rendtársat. Hivatkoztam a febr. 14-i mondására. Nekem lelkileg szükségem volt erre a megbeszélésre. Azt hiszem, lényegében megnyugodhatok abban, hogy a dolog megítélésében tévedtem és egyúttal egy sokkal korábbi dologról is azt a meggyőződést szereztem, hogy tévedtem..."[45]

Szívből törekedett a benedeki engedelmes és alázatos szerzetesi lelkületre – ennek szép megnyilvánulása lehetett, amikor Rómába indulva meglátogatta a kórházban fekvő főapátot és áldást kért tőle. Ez a megható gesztus rajzolódik ki a főapát későbbi leveléből:

„Kedves Flórisom,... a legélénkebben megmaradt előttem az a jelenet, amidőn Te utadra áldást kértél. Látod, kedves Barátom,... a többi nagy és Kühár Flóris is akkor a legnagyobb, midőn ebben a lázadozó, nyugtalan világban, egy nála tehetségben, munkabírásban és képzettségben messze elmaradt ember előtt földre ereszkedik csak azért, mert ez az ember a családi egység őrzője, az onnan felülről ráruházott paternitás hordozója..."[46]

3.2.3. Magyarsága, hazaszeretete

Igazi magyar szív dobogott benne, gyermekkorától fogva öntudatos vasi magyar volt, aki hazaszeretetében is a szív embere. A külföldön töltött tanulmányévek, a római tanárság, szülőföldjének elszakítása a Trianoni békével, az aggódás a magyar jövőért – gyötrelmes honvággyá tették hazája iránti szeretetét. *„A szülőföld, az édes haza ízét, illatát, színét, hangulatát semmihez sem lehet hasonlítani. Minél jobban öregszem, annál inkább szeretem falumat..."* – írta 1943 májusában. Ha a magyar szív érzéseit megható, gyönyörű gondolatokat, képeket szeretnénk olvasni a magyar föld szépségéről, szeretetéről, akkor az ő könyveit kell fellapozni. Ritka az az író, akinek tollvonásai nyomán olyan túlcsorduló és magával ragadó érzés, és szépség elevenedne meg egy-egy könyve lapjain, mint Kühár Flóris úti élményeinek trilógiájában.[47]

Kühár Flórist minden érdekelte, ami a kultúrával vonatkozásban állt. *„Az Egyház évezredes dimenzióiban látott, értékelt és gondolkodott"*,[48] mégis átélte és átszenvedte a mai kor minden problémáját, gondját. Az ő nagy szíve kellett ahhoz is, hogy meglássa az Alföld népének értékeit – és szerepét a nemzet jövőjében:

„Gond, munka járja végig ezt a végtelen szőlővilágot, egyik nap a másiknak adja a jó szüret reményét, a munkáltatás terhét, a szőlőt fenyegető bajok aggodalmát. És a homok felissza az ember izzadságát, fölemészti nehezen gyűj-

tött pénzét; ha nem is kap esőt hónapokig, felduzzasztja a sűrű fürtöket.

Akik a tiszazugi rémségekről hallottak, azok el se hinnék, hogy itt, a szőlővilágban más nép él, mint benn a falvakban. A tüzesi, bogarasi, priblaki és nem tudom milyen nevű tanyák népe – honfoglaló nép; a falvakhoz csak annyi köze van, hogy beviszi adóját, bejár vásárolni, de különben semmi közössége nincs a Tisza menti falvakkal...

A magyar sors itt jár ijesztően az alföldi szőlők szüretjén. Nem kell hozzá semmi romantika, költői képzelet, hogy az Éhség és Rongy kísérteteit lássad, ha most elmész a tanyai házak közé és benézel az ablakon. Igaz, hogy nem látsz mást, csak árnyakat, mert drága a világosság a szobában...

Nekem úgy tetszik, ez a szüret nem is valóság, hanem szimbólum. De mint szimbólumtól még jobban félek tőle, mint mikor ez őszi estén némaságát hallgatom.

Ez a Tisza-melléki homok most nemcsak egy része a magyar földnek, hanem – ez a magyar talaj; ez a magyarság kultúratermő talaja. És a mai szüret – a magyar termés, a magyar tehetség, a magyar vér és erő megszokott szüretje...

Vajjon, ha ezt a homokot nézed, nem látod-e meg rajta, hogy minden sivársága mellett – paradicsomi szépségek bontakozhatnak ki belőle?

A magyar tudomány, irodalom vagy észrevétlen maradt mindig keskenyedő határaink közt, vagy ha külföldig jutott, épp azt felejtették el róla, hogy magyar ész termelte ki. És a magyar kedély, a magyar dal, a magyar művészet? ...a magyar termés bőségének általában – se piaca, se ára.

Érdekes, hogy a széles Alföldön, a messzetáruló pusztákon – legszűkebb a horizont... És mintha a tiszazugi falvak gyászosan nevezetes népe, magzatot és felnőttet mérgező népe ebben a világszemléletben élne...

Itt már a problémát csak a legmagasabb kilátóról lehet áttekinteni. Arról, melyben a nemzet sorsa, a vértermés és a lélektermés, az anyagi és szellemi kultúra sorsa egyetlen kérdéssé sűrűsödik össze: van-e még a magyarnak jövője az európai népek együttesében vagy pedig rálépett-e már a végső bomlás útjára? ...bíznunk kell abban, hogy ha lesz vér,

lesz piac is, ha lesz bor, lesz aki megissza, ha lesz munkáskéz és gondolkozó agy, lesz munkatere. Csak teremteni kell.

Úgy elcsudálkozom ezen az igénytelen dolgozó népen. Ha borús is a homloka, de van fény a szemében; ha gondok szántják a fejét, de szívében még ott van az élet reménye, a jobb tavasz várása, a kemény télre való elszántság. Pár évvel ezelőtt missziót tartottam a bogarasi iskolában. Az iskola asztala átváltozott rögtönzött oltárrá, oltárkép nem jutott más, mint Nagymagyarország térképe. Az volt az oltár fölött. Nemcsak ott, hanem ennek a hívő, tanyai népnek lelkében. Ez a nép még mindig fel tudja építeni a hazát – pedig csak egy hold szőlő az övé belőle. Épít, mert remél; dolgozik, mert hite van; termel, mert az Istennek dolgozik."[49]

4. BONTAKOZÓ MISSZIÓS MUNKA

4.1. Segélyért kiált az Alföld nyomora

A XX. század első negyedében Magyarország kultúrában fejlett területeinek fogalma sem volt az alföldi szórványban élő tanyai, pusztai nép életének viszonyairól. Ha volt is valamiféle képe az ottani helyzetről, akkor az torz volt; vagy egyáltalán nem vett róla tudomást. Hiszen hihetetlennek, sőt elképzelhetetlennek tűnt az az óriási elmaradottság annak, aki valaha is saját maga meg nem tapasztalta. Aki azonban találkozott egyszer azzal az ínséggel, nem tudott többé tétlen maradni vele szemben.

Hazánkban a XIX. századi szociális enciklikák[50] nyomán megindult katolikus megújulás évtizedeiben megkondultak az alföldi vészharangok: egyre több lelkipásztor tárta fel a maga teljes valóságában az Alföld kulturált és hitéletében jól ellátott városai között elterülő sok százezer holdas terület népének körülményeit – ezzel igyekeztek felrázni az ország lelkiismeretét. Ilyen félrevert harang volt Révész István prelátus, kecskeméti lelkipásztor 1913-ban, az országos katolikus nagygyűlés nyilvános záróülésén elmondott nagyhatású beszéde. Ezt a beszámolót 1920-ban teljes egészében közölte a *Kecskemét és Vidéke* című lap – hét év múlva még mindig aktuális volt! Íme néhány részlet a nagy magyar Alföld ínségének hat széles újsághasábot betöltő panorámájából:

> „Vannak 100 ezer holdas területű hitközségek és az óriási hívő sereget 2 vagy legfeljebb 3 pap gondozza. Az anyaegyházakban még csak elmennek valahogy a dolgok, de ott künn a filiákban, vagy a pusztákon mélyen elszomorítók az állapotok... Mikor naponként a megrázó eseteket hallom vagy látom, szeretnék felkiáltani: ti Missió egyletek, ti szent gyermekség társulatok, ti szaléziánusok, jertek nemes mun-

kátokkal a Magyar Alföldre, hálásabb talajra sehol sem találtok; igen hálás talaj az alföldi nép, mert nyílt esze, mélyen érző szíve, hitéért áldozatra kész lelkülete képesíti őt öntudatos, mélyebb vallásosságra...

Az Alföldnek ezen a nagy sebén segíteni kell, mert ez Magyarország életkérdése. Ki kell segíteni az elhagyottság sötét katakombáiból ezt a népet is..., mert ha egyszer megromlott a haza szíve, ha elveszett az alföldi népnek ezeréves hite és tiszta erkölcse, elveszett a magyar haza is."[51]

A fizikai, lelki és szellemi ínség miatt az ősi kereszténységet őrző magyar nép idegenbe vándorlásának esetleges következményeivel is számolni kellett. A püspöki kar tehetetlen volt: mire a hierarchia átérezte a probléma súlyosságát a pasztoráció kérdésében, hatalmas paphiánnyal kellett szembenéznie, valamint a kommunista eszmék terjedésének veszélyeivel.

A Váci Püspöki Levéltár *Missio Sacra* iratkötegének dokumentumai tanúsítják, hogy 1900–1920 között milyen sok missziót tartottak az Alföld városaiban jezsuita, lazarista, ferences és szalézi atyák, de csak kevesen ismerték fel azt, hogy micsoda kontraszt van a városok, a falvak és a szórvány lakóinak helyzete között. Nem is az előzők, hanem az utóbbiak ínsége kiáltott segélyért; s csak kevesen látták meg, hogy ők a magyarság őrzői – felemelkedésük a magyar jövő záloga.

4.2. Az Alföld vonzásában

Kühár Flóris, a szellemi és lelki kincsekkel gazdagon megáldott fiatal lelkipásztor, szívében a magyar föld szeretetének olthatatlan lángjával még nem sejtette: ő hivatott arra, hogy „a bencés lélek viharokkal dacoló követi" lerakja az Alföld futóhomokjába. Töprengései közben finoman, szinte észrevétlenül, de határozottan kapta a fényjeleket, amelyek a magyar rónaság, a szellemi és lelki puszta emberei felé vezető útját kijelölték.

4.2.1. Balázs Benedikta személye

Balázs Benedikta a Kecskeméten élő bencés obláta „nagyformátumú" teremtés volt, nagy elképzelésekkel, szélsőségekre hajló alkattal, nagyszabású missziós tervekkel. Gyönyörű stílusban tudott írni[52] – ebben rokon lélek volt Kühár Flórissal, akivel már innsbrucki klerikus-éveiben levelezett. Ő biztatta a fiatal szerzetest bencés munkára, a bencés művészetekkel való foglalkozásra.

Levelezésük szép, vallomásszerű gondolataiból kirajzolódik az a keresés, amely aztán a magyar bencés misszió útjára vezette a néplélek kincseit kutató, szociális érzékenységű tudós lelkipásztort. Még celldömölki plébános korából származik az a levél, amelyben így vall önmagáról:

> „...Hogyha az a csodálatosan mély lelkiség, melyet Péter apát olvas ki édesanyja szeméből,[53] átsugárzik – csak töredezve is – a magyar alföldre, nagy megnyugvásom lesz... A lélek igen gazdag, mikor teremteni kezd; mennyit teremtett azóta, hogy Sz. Benedek Atyának reguláját is megalkotta. Sok szép lelket lehetne még kifejteni régi fóliánsokból, régi klastromok kövei közül. De nekem most az a dolgom, hogy a jelennel foglalkozzam; hogy működési körömben dolgozzam – a szép lélek kialakításán. A hivatásom most ez, nem az írás, nem a tudományos munka. Sokszor gondoltam, jobb volna a való ember helyett – azzal foglalkozni, akit a múlt állít elém; de aztán csak megnyugodtam abban, hogy egyelőre úgy látszik, az Isten nem azt kívánja tőlem. Lehet, hogy majd fordul az életem sorsa, más működési kört kapok, ...akkor majd keresek módot arra is, hogy a bencés vonásokat keressem a női lélekben.
>
> Kedves Benedikta Nővér, gondolhatja, hogy nem szívesen teszek vallomásokat, még levélben sem, ahol pedig az embert nem környékezi oly hamar az elfogódottság... Múlt is egy kis idő, fölöttem is; jöttek a tapasztalatok, jött egy vidéki életnek elsekélyesítő csöndje; kiemelt saját rendem abból a talajból, melyben tán jobban *bencéssé* nőhettem volna – és bi-

zony néha úgy érzem, hogy a mi bencés mivoltunk már csak elnevezés, nem valóság. Ilyenkor jólesik arra gondolnom, hogy mások mégiscsak látnak valamit a mi életünkben, rendünkben Sz. Benedek szelleméből, és ha maga is meglátja, aki szereti ezt az eszményt, ezt a lelket, akkor valaminek kell is lennie, amit mi tán azért nem veszünk észre, mert a madár sem látja a levegőt, melyben él.

Nem tudom, megvalósulnak-e valaha magának a vágyai, Kedves Benedikta Nővér. Ez a magyar parlag ritkán hajt nagy és nemes virágot, lelkek meg igazán gyéren teremnek rajta. Ha megvalósulnak, csak az isteni Kegyelem igen-igen bőséges öntözése javíthatja meg a talajt. Virágos kert vala híres Pannónia, mely kertet öntözé híven Szűz Mária. Lesz-e itt még női bencés rend, vagy pedig erre képtelen a magyar talaj, csak az Isten akaratán múlik. Én szeretem remélni, hogy lesz; azt gondolom, minket, férfi bencéseket nyilvánvalólag a gondviselés keze tart. A kommunizmus alatt több rendtársam mondta, meg fogunk szűnni, mi vagyunk az utolsó magyar bencések. Mi már annyit kiállottunk, történelmünk csupa tragédia – mégis itt vagyunk. Ebből gondolom, hogy a gondviselés még valaha megadja a magyar nőnek is ezt a lelket. – Az lesz az igazi keresztény újjászületés, mikor az őskereszténység bevonul Sz. Benedek reguláját a magyar lélekbe..."[54]

Nem gondolta, hogy már találkozott azzal a kiválasztott lélekkel, akiről ír; sőt ő szólította meg: azt a „nagy és nemes virágot" az ő példáján, hatásán át indította növekedésnek az isteni kegyelem bőséges öntözése.

Kühár Flóris 1922-ben Pannonhalmára került teológiai tanárnak. Nem lehetett könnyű az átállás: mozgalmas lelkipásztori szolgálat után íróasztal magányába temetkeznie. Erről árulkodik egyik levele:

„...Míg plébános voltam, ...gyóntatások, a beteglátogatások, temetések, az élet sok apró fordulata, amely mind arra figyelmeztetett, hogy a világnak mily nagy szüksége van oly papra, akiben megbízhatik, akire ráhagyatkozhatik... Öt

évet nehéz az embernek a gondolkozásából, szívéből mindenestől kirázni; amit ezek az évek rajtam alakítottak, azt nem tudom egyszerre elváltoztatni. Egy kicsit sokáig tartott, nem sajnálom; bár egész más lett volna életem, ha más munkakörbe kerülök mindjárt. Azonban így is jónak kell lenni, hisz nem a magam akarata volt."[55]

A tanári munka mellett azonban tág tere nyílt a tudományos munkának. A belső szerzetesi reform – amelynek egyik ösztönzője volt – őt is alakította, formálta: megélt lelkipásztori tapasztalatait elmélyítette és küldetéstudattá érlelte lelkében. Az 1922-es évtől kezdve egyre több szál fűzte az Alföldhöz az alig harminc esztendős „tanár urat". Főapátja kinevezte őt az oblátusok közösségének igazgatójává és megbízta annak megszervezésével:

„Főtisztelendő Dr. Kühár Flóris úrnak Pannonhalmán

Várkonyi Hildebrand dr-t szóbeli kérésére felmentettem a Szentbenedekrendi Oblátus-Obláták igazgatójának tisztségétől s ugyanakkor kinevezem Önt ezen tisztségre. Kérem, tanulmányozza ezen szép jövőt ígérő intézményt, állítsa össze Szabályzatuk tervezetét s tegyen időről-időre nekem javaslatot, miként lehetne ezen intézményt legcélszerűbben kifejleszteni.

Isten áldását kívánom munkásságára.

Pannonhalma, 1923. márc. 13.

Remig főapát"[56]

Egy 1922 októberében írt levele mutatja, hogy nem érte váratlanul ez az új megbízatás, amelyet szívesen is fogadott:

„Nagyon köszönöm kedves levelét, melyből látom, hogy Kecskemét felől is beleavatkoznak életem sorsába. Én az ilyen beleavatkozásokat akkor veszem észre, mikor érzem, hogy az Úristen megtart azon az úton, melyre ráléptem."

Kecskeméttel tehát szorosabbra fűződött a kapcsolata, az obláták közösségének vezéregyénisége ott régi ismerőse, Balázs Benedikta volt.

Az oblátus-intézmény fejlődését nagy lelkesedéssel kísérte, segítette. Megbízatásának megfelelően a jogi alapvetés feladatát érezte magáénak. Programját magabiztos határozottsággal fogalmazta meg 1923. március 13-i levelében:

„Hiszem azt, hogy megbízatásom nem lesz kárára annak a fejlődő intézménynek, melynek végső célja nekem rejtett vágyam és imádságom... Önállóságukat nem kell félteniük. Ha valamiben használni tudok az Oblátanővéreknek, az éppen az egyházjogi szervezet, az egyházi intézmények közé való beillesztés lesz. Erre szükségük van a jövő szempontjából. Az egyházjogi formulák mögött ezeréves, az egész világból gyűjtött tapasztalatok vannak; a kezdet csetlés-botlásának legbiztosabb ellenszere: a biztos jogi alap. Ez az önkényeskedésnek gátat vet – úgy kívülről, mint belülről. A jog így a szabadságnak lesz a medre.

Amíg sajátos viszonyaikkal ismerős nem leszek, addig belső ügyeikbe nem is próbálok beleszólni. Azután is csak olyan dolgokban, melyeket az elkészítendő szabályzat az igazgató hatáskörébe utal.

Igazi hivatásom legfontosabb részének fogom tartani, intézményüket a rendben képviselni a főapát úr és a rend előtt; a renddel való kapcsolatokat megőrizni, idegen beavatkozásokat, irányváltozást stb. – meggátolni."[57]

Kecskeméti szolgálata kapcsán folyamatosan foglalkoztatta a kérdés: hogyan lehetne válaszolni a nép lelki és szociális szükségleteinek nagy kihívására? Töprengéseire utal egy 1924-es levélrészlet:

„A tavaszt már nagyon várjuk; igézgeti magát folyton, aztán megint havat hoz. Akárcsak a keresztény kurzus. Lelkiélet nélkül nem megyünk semmire, csak ez adhat tavaszt, megújhodást. Hittel kell megalapozni még a szövőszékeket

is; a népnek pusztán anyagi támogatása nem oldja meg a szociális kérdéseket."[58]

A nagy összefüggéseket kereső, de a lélek szemével látó tudós lelkipásztor valószínűleg akkor döbbent rá a „magyar Afrika" valódi értelmére és az égető szükség sürgető voltára, amikor a számára Istentől kijelölt út egy újabb meghatározó eseményen át a virágzó mezővárosból a Tiszazugba vezetett. – Tiszaugra hitoktatónői feladatra kerestek áldozatos lelkű, missziós lelkületű tanítónőt. Kühár Flóris két jelöltet ajánlott – az egyiküket, egy volt celldömölki kongreganistáját, Berecz Erzsébetnek hívták.

4.2.2. Berecz Erzsébet személye

Berecz Erzsébet[59] celldömölki fiatal leány volt, a Kühár Flóris által létrehívott ottani Mária Kongregáció egyik első tagja. A hiteles szavak, az eleven példa, a Jézus Szíve-tisztelet, a Mária-tisztelet és a mindezeket átfogó bencés lelkiség, amely lelkipásztora egyéniségéből áradt, magával ragadta őt. Fokozatosan Jézus vált élete középpontjává, kegyelmi indításaira céltudatosan törekedett felelni. Törekvését pápai képzős korában feltárta plébánosához írt levelében:

> „Főtisztelendőséged által elém állított legszebb, legtökéletesebb Eszményt s a hivatást, mely rám vár, nem tévesztem szem elől. Összes lelki erőmet összeszedve iparkodom minél inkább megközelíteni Őt s szorgalmasan gyűjtöm ama szellemi kincseket, melyek jövő életpályámon hasznomra válhatnak s melyek által én is hasznára lehetek másoknak..."[60]

Berecz Bözsit tehát a legnagyobb, legnemesebb eszmény és hivatás vonzotta: *valamiképpen Istennek szentelni életét.* Kühár Flóris ismerte őt és meglátta benne, hogy *„nem közönséges hivatása van"*. Jól tudta ezt, amikor a tiszaugi kérésre válaszolva a következőket írta:

„Arra a hitoktatónői állásra felelősségem átérzésével Berecz Bözsit ajánlom. Ismerem szívét-lelkét, sokszor épültem azon a mély hiten, melyből él. Érzem, hogy nem közönséges hivatása van és az életet a legkomolyabb szemmel nézi. Engem nagy szeretet köt hozzá és iránta való szeretetemnek megnyilatkozása, hogy ily nehéz, áldozatos, még a lelki javakról való lemondással is járó foglalkozásra ajánlom. Hiszem, hogy ez jó lesz neki és megkönnyíti számára a legnehezebbet: a vocatio[61] elérését. Örülnék, ha belekapcsolódnék ebbe a gondviselésszerű missióba. Eszes, okos, ügyes leány, lelkivilága edzett, egyenesirányú."[62]

A megerősítés nem váratott sokáig magára: 1920 karácsonyának prédikációja életre szóló nyomot hagyott a fiatal, nyílt szívű leány lelkében. Élményét így öltöztette szavakba:

„Egészen fölgyújtotta a lelkemben szunnyadó tüzet s a vágyat a minél teljesebb lemondás után. Szavai még ott muzsikáltak lelkemben s hallottam az intést: akit a csillag hív, az menjen, de vissza ne nézzen, mert nem jut el a betlehemi Kisdedhez..."[63]

Befejezte munkáját, „a lila miseruha" hímzését, amelyen már fél éve dolgozott, és 1922 novemberében a hívást követve elindult az ismeretlen felé: *„A csillag hívott és éreztem, hogy mennem kell."*

Berecz Erzsébet számára Kühár Flóris nemcsak hivatása felismerésében volt Isten eszköze, hanem egész jövőjének tevékeny alakítója, munkatársa lett. És megfordítva is igaz: Berecz Erzsébet – majd Skolasztika testvér – személyén, működésén keresztül formálta az Isten Kühár Flóris lelkét, gondolatvilágát, hivatását, jövőjét – amely életének beteljesülést, Istennek dicsőséget, alföldi népének áldást, rendjének elismerést hozott; nekünk, mai tisztelőinek pedig, akik tartozunk neki, de leginkább önmagunknak azzal, hogy lefújjuk emlékezetéről a több mint fél évszázados port, példát adott.

„A nagy szellemek kiváltsága, hogy előre meglátják a jövő fejlődés útját..." – ők mindketten meghaladták korukat gondolkodásukban, eszményeikben és mindabban, ahogyan megvalósították eszményeiket...

Kühár Flóris mélyen tisztelte és szerette Berecz Erzsébetet, ahogyan mindig is nagy elismeréssel adózott mindannak, ami a női lélekben nagy és nemes. Erre indította szeretett édesanyja személye, ezt kereste és fedezte fel a keresztény évszázadok női szentjeiben.

A Berecz Erzsébethez írt közvetlen hangvételű levelei sok helyütt bepillantást engednek a tudós bencés tanár, közismert író és keresett hitszónok egyszerű szerzetesi és lelkipásztori lelkületébe:

„...Ami a húsvétomat illeti: nekem még nem okozott különösebb gondot, hogy hol fogom tölteni. Tudja, lassan megszokom azt is, hogy előre nem gondolkozom, mert éppen elég gondom van napról napra. Aztán meg rövidesen egészen kikopok a világból; szakadoznak a szálak és megértem, hogy a jó Isten ezzel is a javamat akarja – és bizonyára másokét is.

Szeretném, ha valahová úgy mehetnék, hogy nem a magam öröme lenne, hanem másoknak szereznék vele örömet; viszont, úgy hiszem, nem sokan vannak, akik engem úgy ahogy vagyok, csuklások nélkül le tudnának nyelni.

A húsvét hiszen nem adna gondot; húsvétkor nagyon boldog lennék, ha Tiszaugon lehetnék. Hanem a nagyhét! Nekem a nagyhét igazán nagy hét az esztendőmben; én szeretnék belőle élni hónapokon keresztül; tavaly is úgy megragadott és oly szép Pannonhalmán, hogy igazán nehezen tudnám magam elszánni, hogy épp ezeket a napokat ne töltsem itt. Vasárnap – kedd között úgyis Bakonybélben tartok lelkigyakorlatot; épp a speciális nagyheti szertartásokhoz érek haza, a lamentációkra, Nagycsütörtökre, Nagypéntekre.

Hiszen csak ne volna Ug olyan messze; hogy pont húsvétra oda lehetne érni és a föltámadási körmeneten még itt lenni. Tudja, Bözsi, az oly szép, oly fölemelő, hogy ily szegény-

legények, mint én vagyok, nem lehetnek el nélküle. Az azonban nagyon valószínű, hogy húsvéthétfőn Ugon leszek, mégha nem is kapok meghívást – hacsak valami korlátot nem fognak még utamba vágni.

Na ugye nem vagyok én olyan borzasztó, mint amilyennek látszom. Csak épp egy kicsit önző. Vannak napok, amikor egészen magamnak szeretnék élni; amikor semmi mást nem csinálok, mint reggeltől estig keresem a kórust, a szentsírt, a szertartásokat. Nem is hiszi, Bözsi, mily fontos az épp nekem, aki folyton a liturgiát hirdetem, hogy néha igazán átéljem, mi is az."[64]

Berecz Bözsi Alföldre hívogató gyakori leveleit kezdetben humorral hárította el:

„Kedves Bözsi, nagyon szeretném, ha énbennem is annyi kedves furfang volna, mint a női nem általam nagyon tisztelt némely képviselőjében, aki mikor a hosszú levélírás kötelessége egészen a körmére ég, megható kedvességgel invitálja az embert egy kis szüretre azzal, hogy majd mindent el lehet szóval mondani. De hát énbennem sajnos, ennyi élelmesség nincs – ha volna, már repülőgépen járnék –, bizony csak a levélírásnak nagyon ósdi és divatjamúlt eszközével vagyok kénytelen ily biztató meghívásnak eleget tenni, már csak azért is, mert különben egy csomó dolog az én körmömre fog égni, amitől érthető okokból félek. Azután úgyis csavargó hírében állok; ha én most pár napi utónyaralásra indulnék, aztán októberben a nagygyűlésre, aztán meg a Somlyóra, mindenki azt gondolná, hogy a Directoriumot meg a Szemlét valamely zavart kispappal csináltattam meg. Mivel pedig a másik két utat nem szeretném elmulasztani, azért az elsőről vagyok ezúttal kénytelen lemondani."[65]

Vagy álljon itt még egy szívélyes hangú névnapi köszöntés:

„Kedves Bözsi, elővettem az ünneplő levélpapirosomat, hogy ezáltal is kifejezésre juttassam a maga névünnepe iránt érzett nagyrabecsülésemet. Lehet ám, hogy ezen a szép papí-

ron nem tudok oly kedvesen írni, mint ahogy szeretném, pedig most igazán jól esnék, ha tudnám, hogy kedves Bözsi boldogan fog ünnepelni és az én gratulációm is hozzájárul örömához. Jókívánságaimat persze nem fogom részletezni... Azért a legegyszerűbben megígérem, hogy a részleteket majd szentmisémben fogom elmondani. Jó lesz?

Legutóbbi levelének megvolt a hatása, mert most már annyi levelet írok Ugra, hogy a végén is megunják. Egyáltalán kezdem észrevenni, hogy márig is sokat írok. Most, hogy a Szemlének a tartalomjegyzékét átnéztem, látom, hogy könnyen azt gondolhatják az emberek, én már nem is gondolkozom, csak írok... Gyönyörű ez az ősz; még most is vannak virágai. Szeretnék Magának is küldeni, de mire odaér, biztosan elhervad. A Maga védőszentje gyűjtötte kötényébe a hervadhatatlan virágokat. Ezeket gyűjtse Maga is. Ha sokja van, adjon nekem is belőlük.

Szeretettel köszönti

Flóris"[66]

4.3. Misszió az Alföldön

Berecz Erzsébet 1922. november 10-én érkezett meg a tiszaugi Steer-kastélyba, ahol nagy szeretettel fogadták. Már lakott ott egy fiatal dunántúli nevelőnő, Hajós Ida,[67] aki így emlékezett az első találkozásra:

„Vártunk valakit, nem is tudtuk, hogy kit – egy kis tanítónőt, aki valamit fog csinálni itt a tiszaugi, tiszakürti határban lakó elhagyatott szegény emberek, gyermekek között –, magunk sem tudtuk, hogy mit."[68]

4.3.1. Az első misszió a Tiszazugban

Az újonnan érkezett kis tanítónő hamar felmérte a helyzetet: óriási szükség lenne a szentmise, a szentségek páratlan kegyelmeire. Még egy hónap sem telt el érkezése óta, már

azon töprengett, hogyan tudna a karácsonyi ünnepekre papot szerezni. Végül úgy döntött, hogy Pannonhalmáról, egyenesen Bárdos Remig főapáttól fog kérni. Tollat ragadott és előállt a nagy kéréssel:

> „Az a gondolatom támadt, hogy forduljak Szent Benedek hű fiaihoz segítségért. Először ingadoztam, nem volt bátorságom, de mert késő estig nem tudtam e gondolattól szabadulni, tollat ragadtam s most szerény soraimban mély tisztelettel kérem Méltóságos és Főtisztelendő Főapát Urat, hogy ha akadna a szent Hegyen egy áldozatos lelkű Apostol, ki a meleg családi körben töltött karácsonyról le tudna mondani azért, hogy a kis Jézus nagy Szívének melegéből e didergő lelkeknek is juttasson, kérem közölje velem... Csak pár napra kérjük..."[69]

A főapát kikérte Kühár Flóris véleményét, aki úgy ítélte, hogy korai a kérés, az ottani helyzet még nem érhetett meg erre. Az ünnepek után Berecz Erzsébet egy levélben határozott vitába szállt ezen véleményével:

> „Helytelen az a föltevése, hogy a tanya... népe még nem érett arra, hogy papot kívánjon... Ők kívánják a papot, de sajnos, hiába, – mert a váci Püspök úr bármennyire szeretne is küldeni, nem teheti, mert nincs elég papja..."[70]

Az elszánt kis apostoli lélek nem visszakozott, sőt „kétannyira" elment és még nagyobb kéréssel állt elő: népmissziót kell tartani a szőlőségekben élő szórvány-katolikusoknak. Ezennel személy szerint Kühár Flórist kérte, valósággal ostromolta, hogy jöjjön el e célból a nagyböjtben. A páter habozott egy kicsit, de elvállalta. A kedvező válaszra már hálatelt levél volt a jutalom, amely felszabadult örömmel ecsetelte Flóris úr azon lelkipásztori adottságait, amelyek a választást indokolták:

„Kézhez kaptam várva-várt levelét, amelyből megtudtam a boldogító hírt, hogy mégis eljön. Azért örvendtem oly nagyon, mert láttam, hogy Ön tudja, miként kell a néppel érintkezni, és erős a reményem, hogy munkálkodására bő áldást ad majd az Úr. Mert itt is az kell, hogy a nép lássa és érezze, hogy közülük való, hogy úgy szereti őket, mintha édes testvérei lennének..."

A levelet egy kéréssel zárta, amelyre később megható személyes figyelmességgel válaszolt a címzett:

„Az alább következőket én kérem, s azt is, hogy hacsak nem ütközik nagy nehézségbe, vagy nem lesz nagyon terhére, teljesítse kérésem. Hozzon magával egy nagyon szép, teljes mise-felszerelést. Ruhát, kelyhet stb. gondolok. Ami itt van, az roppant egyszerű, szegényes és hatástalan marad. Ne értsen félre, mert nem üres hatásvadászat a célom, hanem azt akarom, hogy ez az első hatás, mely népem gyermeteg lelkét e misszióval éri, oly szép legyen, hogy sohse felejtsék el. Pár beszélgetés nyomán nagyon kedves és szép képet alkottak a dunántúli katolikusok istentiszteletéről, s azt szeretném, hogy most a valóságban is szemlélhetnék mindazt a szépet."[71]

„Mennyire készülünk mindenre, ami első: az első keresztelőre, az első szentgyónásra és gyóntatásra, az első szentáldozásra, az első szentmisére, az első szentbeszédre – kell is készülnünk, mert az első – bármi legyen is az – magunkban és másokban is a legmélyebb nyomokat hagyja. Az a felelősség nehezedik rám, hogy 'az első missziót' megtartsam s a tanyai hívekben egy új, minél szebb és gazdagabb fogalmat alakítsak ki: a népmisszió fogalmát. Az első misszió hagyjon bennük oly mély nyomot, ragadja meg úgy a lelküket, hogy amikor Isten kegyelméből itt újra misszió lesz, már a puszta említése is csillogtassa meg a szemüket..."[72]

– Talán ezekhez hasonló gondolatokkal, érzésekkel, reményekkel készülhetett a lelkiekben és tudásban gazdag, fiatal lelkipásztor az új feladatra. Harmincéves sem volt még, amikor egyedül vállalta első misszióját a Tiszazug ismeretlen,

de „rémtörténeteiről"[73] elhíresült, sötét árnyakkal terhes vidékén.

Kétségtelenül új fejezetet nyitott életében az a pillanat, amikor a végtelennek tűnő, fárasztó vonatút után a Tiszán átkelve kocsija begördült Steerék tiszaugi kastélyának udvarába – annak a családi otthonnak az udvarára, ahová azután éveken át sok szép élmény, meleg szeretet és barátság kötötte.

A misszió négy napig, március 4-étől 7-éig tartott a tiszaugi kápolnában és a bogarasi tanyai iskolában. A néhány nap eseményeit és tapasztalatait maga a misszió vezetője örökítette meg a váci főpásztorhoz írt levelében:

„Méltóságos és Főtisztelendő Megyéspüspök Úr!

F. év márc. 4. 5. 6. 7. napjain a Tiszaug mellett elterülő 4000 holdas bogarasi szőlőtanyákon missziót tartottam. A terület a csépai plébániához tartozik.

Kötelességemnek tartom munkám eredményeiről, tapasztalataimról Méltóságodat értesíteni. Az isteni kegyelem kedvessé, gyümölcsözővé tette szerény vállalkozásomat, amelynek sikerét anyagi eszközökkel Steer Ferenc földbirtokos úr és felesége sz. Fechtig Adél bárónő áldozatkészen mozdították elő. Onáluk voltam megszállva és négy napig állandóan rendelkezésemre állott fogatjuk, mely nélkül a tanyai távolságokon alig lehetett volna mozogni. Mély tisztelettel kérem Méltóságodat, kegyeskedjék nekik (Tiszaug, Steer-kastély) áldozatkészségükért főpásztori elismerését kifejezni.

A talaj előkészítésében, a bárónő áldozatkészségéből ott működő hitoktatónő, Berecz Erzsébet, volt kongreganistám buzgólkodott. Neki köszönhető, hogy a tanyák népe éhes és szomjas lett a katolikus igazságokra.

Munkaprogramom a következő volt: Naponként a bogarasi tanyai iskola termében szentmisét mondtam, prédikáltam; délután prédikáltam és litániát tartottam; az iskolaterem mindig zsúfolva volt; a hívek nagy figyelemmel és buzgósággal vettek részt az istentiszteleteken; ezen a lelkipásztori szempontból majdnem egészen megműveletlen területen öröm volt hallgatni szép éneklésüket. Sajnos egyma-

gam szám szerint nem tudtam nagy munkát végezni; kb. 300-an gyóntak meg e napokban és a tanyák betegjeit ellátttam a haldoklók szentségeivel. 5-én a tiszaugi kápolnában miséztem, gyóntattam és prédikáltam. A betegek ellátása összesen öt órai kocsiutat vett igénybe.

Munkámnak megfigyeléseiből, tapasztalataiból a következőket leszek bátor Méltóságoddal közölni... A bogarasi szőlőségben értesülésem szerint több, mint 4000 kat. hívő van, akiknek lelkipásztori gondozása majdnem semmire becsülhető. A falvak népe (Tiszaug, -kürt, -sas stb.) szintén messze van a plébániától. A plébánia területén levő iskolák nagyobb része községi vagy református, a tanyai iskolák is. A plébános a nagy kiterjedésű plébánián (fogata nincs) legjobb akarat mellett sem tudná híveit jól ellátni, sem a hitoktatást mindenütt elvégezni...

A hitbeli jártasságuk megdöbbentően csekély; fölnőttek vannak (néha öregek is), akik alig tudják a Miatyánkot és Üdvözlégyet; a Hiszekegy és a Tízparancsolat tudása még ritkább; pedig én tapasztalataimat azoknál szereztem, akik a mission részt vettek. Vannak fölnőttek, akik még sohasem gyóntak és áldoztak; a húsvéti kötelesség elvégzése ritka; a templomlátogatásról már megemlékeztem.

Pedig a nép lelkülete alapjában véve nem rossz; hitüket – ha nem is ismerik – szeretik; utolsó prédikációmkor úgy sírtak valamennyien, hogy éreztem sírásukban elhagyatottságuk spontán kitörését...

Szerény véleményem, hogy a tanyai missiók nagyarányú megkezdése nagyban elősegítené a népben azt az igényt, mely a plébániai, lelkészi szervezetek kibővítéséhez, gyarapításához szükséges...

Méltóságodnak hálásan köszönöm, hogy módot adott missióm engedélyezésével a tiszántúli kat. nép megismerésére.

Méltóságos és Főtisztelendő Megyéspüspök Úrnak
mély tisztelettel
Pannonhalma, 1923. III. 10.

Dr. Kühár Flóris
A lelkipásztorkodástan tanára Phalmán.

A „talaj előkészítőjének", Berecz Erzsébetnek beszámolója magáról a missziós atyáról, személyének hatásából is sokat elárul:

„A jó ft. Kühár úr nagy türelemmel s fáradságot nem ismerő áldozatos lélekkel munkálkodott híveim között, pedig a nagyszámú, vallási tekintetben majdnem teljesen tudatlan néppel igen nehéz dolga volt. Akadt köztük olyan is sok, aki életében most látott először katolikus papot és először volt szentmisén...

A jó Pásztor búcsúzása nagyon hasonló volt a Mesteréhez. Gyermekek, felnőttek hangosan zokogtak s áldást kérő imájuk azóta naponként száll az egek Urához érte.

Mily gyönyörű is lenne az élet, ha kulturált katolikus testvéreink is így értékelnék azt a nagy kegyelmet, hogy az Úr papokat ad nekik s a papok szavait úgy az Isten szavának vennék, mint ahogy az én jó híveim vették.

Népem erősen hiszi, hogy a Pátert Isten küldötte hozzájuk, hogy irányt szabjon életüknek s hogy mennyire megtartják tanácsait, a sok közül csak egyetlen példával bizonyítom. Ft. Kühár úr egyik beszédében gyönyörűen ecsetelte előttük a szentmise szépségét, fönségét, megmagyarázta fontosságát s rámutatott a szentmisében nyerhető mérhetetlen kegyelemre és aztán kérte őket, hogy ne elégedjenek meg az általam tartott áhítatgyakorlaton való részvétellel, hanem hacsak tehetik, menjenek el szentmisére. Tájékoztatás céljából megemlítem, hogy egy szentmisehallgatás a szörnyű távolságok miatt napjuknak kb. háromnegyed részét lefoglalja s azóta mégis, hacsak a ruhahiány, vagy a nagyon rossz idő vissza nem tartja őket, aki csak teheti, elmegy a plébániai szentmisére."[74]

Az első misszió élménye, a páter személye, szavai még sokáig visszhangoztak a lelkekben. Berecz Erzsébet Kühár Flórisnak is írt Pannonhalmára a misszió hatásáról:

„Mélységes lélekből fakadó szavai s egyszerű népem iránt tanúsított közvetlen, gyengéd szeretete oly mélyen vésődött szívükbe, hogy emlékét, azt hiszem, az élet legsúlyosabb

viharai közt is megőrzik. Mikor távozása után először jöttünk össze, kb. olyan érzés honolt mindnyájukban, minő az Apostolokban lehetett a Mester mennybemenetele után. Csak úgy patakzott szemükből a könny s az én vigasztalásom bizony nagyon gyengének bizonyult. A keresztúti ájtatosság után olyan buzgón imádkoztak nagylelkű Jótevőjükért, hogy imájuk bizonyára meghallgatást nyer az irgalmasság Atyjánál. Aztán kértek, hogy ha írok, tolmácsoljam utólagosan is hálás köszönetüket Főtisztelendőséged előtt.

Úgy szeretném, ha velem együtt örvendhetne, mikor hallaná, micsoda kegyelemözön fakadt az Ön áldozatos szeretetével lazított nemes talajban. Szeretném, ha még mélységesebb lélekkel adhatna hálát az Úrnak, amiért éppen Önt választotta Úttörőnek, amiért annyi kegyelmet adott, hogy olyan erős köveket rakott alapul a futóhomokba."[75]

Ugyanekkor egy celli barátnőjének megírta, hogy az ő számára mit jelentett találkozni és együtt dolgozni egykori plébánosával. Meghatotta az a figyelmesség, hogy Celldömölkről az általa hímzett miseruhát hozta el. Levelében megmutatkozik, hogy az elhagyott lelkek közt munkálkodó, az Istent az Istenért elhagyó kisasszony maga is mennyire éhezte és szomjazta már a lelki táplálékot, mennyire egy lehetett védenceivel a misszió idején:

„Az itt töltött négy nap szinte hihetetlen gyorsasággal telt el. Annyi öröm, annyi mélység, szépség – de az én szegény szívemben annyi fájdalom is volt e napokban, hogy egészen túlterhelte lelkemet... Képzeld nemes lelkének gyengéd figyelmét! A lila miseruhát hozta magával. Hogy mi mindent juttatott eszembe a ruha látása s hogy mennyire megsajdult a szívem, tán el tudod sejteni."[76]

A kastély lakói nemcsak lehetővé tették a megújulás napjait, hanem részt is vettek rajta, ami számukra is nagy lelki haszonnal járt. Ezt mutatják a vendéglátó házigazda, Steer Ferenc szavai, amelyekkel Hanauer István püspök köszönő sorait viszonozta:

„Méltóságod nagybecsű elismerő sorai birtokában nem mulaszthatom, hogy mélyen érzett hálánknak és örömünknek kifejezést ne adjak...

Mi valóban mindnyájan legkedvesebb emlékeink közé sorozzuk azt a néhány napot, melyet Kühár Főtisztelendő tanár úr házunkban töltött s mély hálával gondolunk vissza azon buzgó és fáradhatatlan munkára, melyet úgy a mi, mint tanyai népünk lelki gondozásában kifejtett..."[7]

Ugyancsak ezen a napon, március 18-án kelt Steer Ferenc azon levele is, amelyet Pannonhalmára címzett Kühár Flórisnak:

„Még mindig Tanár Úr kedves látogatásának benyomása alatt állunk s örömmel gondolunk vissza azokra a szép napokra, melyekben szerencsénk volt kedves társaságát élvezni és kimagasló lelkipásztori egyéniségét megismerhetni. Legyen szabad remélnünk, hogy nem is olyan messze időben ismét megtalálja az utat leghálásabb híveihez.

Kérem tolmácsolja a Főapát Úr Őméltósága előtt leghálásabb köszönetünket, kinek kegyes jóindulata az ugi missziót lehetővé tette...

Úgy hisszük, Tanár Úr buzgó fáradozásai nem találtak terméketlen talajra egyszerű népünk lelkében, s hogy ez a legszebb reményekre jogosít és kitartásra serkent."

4.3.2. Steerék

Hogy ki volt az a házaspár, akiktől az Alföldre szóló meghívás eredt – érdemes bemutatásukra egy rövid kitérőt tenni, hiszen otthonuk éveken át örülhetett Kühár Flóris – és más bencés atyák – baráti látogatásainak.

Steer Ferenc és felesége, Fechtig Adél előkelő, művelt földbirtokos nemesek voltak. Két gyermekükkel Tiszaugon éltek. Nemes szándékkal – és hálából, hogy a férj épségben hazatért a háborúból – elhatározták, hogy segítenek a környék kultúrában és vallási téren elszegényedett katolikus parasztságán, akik a tanyákon és a szőlőségekben éltek, elér-

hetetlen távolságban attól a templomtól, plébániától, ahová jogilag tartoztak. Előbb kápolna építésére gondoltak, majd olyan tanítóra, hitoktatóra, aki náluk lakva dolgozhatna a nép szellemi és lelki művelésén.

A kecskeméti bencés oblátán, Balázs Benediktán keresztül kerültek kapcsolatba Kühár Flórissal, akinek ösztönzésére Berecz Erzsébet elvállalta a különleges feladatot, mert *„úgy érezte, hogy számára a hívás Istentől jön"*.[78]

A Steer-kastély és Kühár Flóris között – legalábbis eleinte biztosan – Berecz Erzsébet ottléte jelentette az összekötő kapcsot. Kezdetben ő ostromolta, hogy vállalja a missziót. Ebből az első találkozásból újabb látogatások, missziók, barátságok és levelek születtek. Szóljanak maguk a levelek a barátságról, a ház közvetlen vendégszeretetéről:

> „Mindinkább közeledik húsvét hete és én ismét csak arra kérhetlek, szerencséltess bennünket, gyere le az ünnepekre! Talán most már munkáid állásából megmondhatod, hogy lehetséges-e lejönnöd?! Nagyon örvendenénk jövetelednek, a gyerekek is igen boldogak volnának, ha viszontláthatnának! Hát ha csak lehetséges, keress fel bennünket.
>
> Élvezettel olvastuk szép cikkeidet a legújabb Kultúrában. Bár a mi ítéletünk nem sokat nyom a latban, mindnyájan azt konstatáltuk, hogy mindég szebben írsz!"[79]
>
> „Mindnyájan örömmel várunk, illetve kérünk, hogy gyere le hozzánk mihamarabb és tölts nálunk mentül hosszabb időt!! A szarkák és gébicsek számosan vannak, jó lesz, ha közéjük durrantasz! Miután dolgod nincs, úgy vélem, jót fog tenni egy kis pihenés más környezetben."[80]
>
> „Gratulálok a 11 nyúlhoz! Bár nem tudom, hányat hibáztál!" *(Steer Ferenc leveleiből)*[81]
>
> „Bizonyára különös kegyelem, hogy tudtán kívül is mindig segítségemre jön, ha erre nagy szükségem van s ez bizonyítja legjobban szavainak igazságát. Főtisztelendő úr oly bőkezűen osztja lelkének kincseit, hogy ilyen gazdagság láttára csak hálával fogadhatjuk azokat anélkül, hogy a viszonzásra csak gondolhatnánk is."[82]

„Talán senki sem érezhet nagyobb hálát Főtisztelendő Úr személye s Szent Rendje iránt, mint én – csak három év múlt el azóta, hogy először jött hozzánk, s milyen változás ment végbe a lelkekben, a harangok még nem szólnak s a vasárnapok még mindig csendesek, de az emberek, sokan, imádkoznak s az Úr bizonyosan meghallgatja a csendes imákat.

S én egész lelkemből imádkozom, hogy Főtisztelendő Úrnak a szívében mindig béke legyen s sohase szűnjön meg a szeretet s öröm." *(Steerné leveleiből)* [83]

A Steer-kastély fekvése igen szép: a sík vidék fölé emelkedő kis dombra épült, ahonnan kilátás nyílik a messze elterülő földekre, amelyen néhol fehérlik egy-egy fákkal körülvett tanyaépület égbe mutató gémeskúttal az udvarán. A bencés tanár innen tekinthetett szét először az alföldi rónán és – ahogyan egykor Anonymus Pannónia hegyéről – meglátta a magyar föld szépségét, a magyar lelkek mélyén szunnyadó kincseket.

4.3.3. A tiszazugi nagymisszió és más bencés missziók az Alföldön

A baráti kapcsolat kialakulása, az állandó meghívások, a kegyelemteli élmények Kühár Flórist egyre inkább a Tiszazughoz kötötték. A hosszú, fárasztó utat gyakorta vállalva ment le kikapcsolódni, pihenni, Steerék vendégszeretetét élvezni, és ilyenkor az Úr szőlőjében is örömmel munkálkodott. Az 1923. év karácsonyán is a család vendége volt, és a kastély házi kápolnájának újonnan felállított oltárán mutatta be a legszentebb áldozatot. A szellem emberére, aki a karácsony és a húsvét kegyelmeiből élt, különösen mély benyomást tett ezeknek a pusztán töltött karácsonyoknak az egyszerűsége, melyeket később is úgy idézett fel, mint ahol a legnagyobb kegyelmeket kapta.

Még el sem múltak az ünnep szent napjai, a fáradhatatlan kis hitoktatónő, Berecz Erzsébet, máris szőtte nagy terveit: az egész Tiszazugot átfogó népmisszió szervezésére gondolt,

több pap – természetesen bencés szerzetespapok – részvételével. Flóris úr – mint egy évvel előbb – most újra merésznek és meggondolatlannak tartotta a tervet és számos nehézséget, érvet felsorakoztatott ellene. *„Nem az áldozatkészség hiányzott belőle, hisz ez évben maga tartott itt már nagyböjti missziót. Talán arra gondolt, hogy a bencés Rendnek úgyis bőven ad munkát saját feladatköre és lehet-e kívánni tagjaitól, hogy itt a távolban missziós munkába belemerüljenek?"*[84]

Bözsike meglepő bátorsággal vitatkozott most is a főtisztelendő Kühár úrral, aki végül meghatódva egyezett bele és segítségét is megígérte. Berecz Bözsi így indokolta meg, hogy miért bencéseket hív missziós munkára:

> „Mert az isteni Gondviselés különös kegyelméből az első missziót Szent Benedek fia tartotta és mert mi, a nagy Atyának kisebb gyermekei, a bencés lélek viharokkal dacoló köveit óhajtanánk lerakni az Alföld kulturálatlan futóhomokjába, úgy határoztunk, hogy nem folyamodunk a kimondott missziós szerzetekhez, hanem lélekben elmegyünk a nagy Atya nagylelkű Fiaihoz és megkérjük őket, hogy mint ezer év előtt glóriás őseik tették, most ők is jöjjenek el és a hit csodás fényével, a megértő, résztvevő szeretet melegével vezessék, segítsék a Tisza partján szörnyű elhagyatottságban élő, színmagyar testvéreiket a szeretet Istenéhez.
>
> Tervünket elmondottuk főtisztelendő Kühár úrnak, ki kérésünkre ismét eljött, hogy közvetítésével a 'Magyar Afrikába' is valósággal leszálljon a betlehemi Kisded. A jó Főtisztelendő úr ismerve a missziósokra váró munka nehézségét, azt hiszem, rendtársai iránt érzett kímélni akaró szeretetből, több okot említett, mi a bencés misszió tartását megakadályozná.
>
> Emberileg nézve a dolgot, azt mondom, igaza van, de ha a szeretet csodás erejére gondolok és ha csak kicsiny életem tapasztalataira visszatekintek, azt mondom: Nincs igaza! A szeretet legyőz minden akadályt, még akkor is, ha közben vérrel verítékezik, csak azért, hogy egyetlen lelket megmentsen – és itt egy egész kis birodalom lelkéről van szó!

Meg is mondtam a jó Főtisztelendő úrnak, ki meghatva hallgatta szavaimat s azután könnyein át mosolyogva mondta: no hát legyen igaza és próbálja megkérni azokat a kedves rendtársaimat, kiket apostoli lelküknél fogva legmegfelelőbbnek tartok."[85]

A merész terv tehát megvalósult és négy bencés páter közreműködésével szépen lezajlott. Kühár úr ez alkalommal nem vett részt a misszióban, de szívén viselte és a háttérből imádsággal, óvó figyelemmel kísérte az általa egy évvel előbb megkezdett magvetés folytatását. A hatalmas munka eredményességéről beszél az a hála, amely Steerné leveléből sugárzik:

„Oly szép volt az elmúlt hét, oly gazdag kegyelemben s örömekben, hogy csak akkor lehetett volna még szebb, ha Főtisztelendő úr is közöttünk lett volna. Hányszor gondoltam reá sajnálkozással, hogy nem volt közöttünk, mert tudom, senki sem osztozott örömeinkben oly őszintén, mint Főtisztelendő úr, s mert senki sem lett volna oly büszke s tudott volna jobban örülni rendtársai bámulatos szép működésének. A Főtisztelendő urak ideálisan kiegészítették egymást mint missziós Atyák, s az eredmény mutatja, hogy a Bencés uraknak csak akarniok kell s ismét felébreszthetik s megerősíthetik az Alföldön alvó katholikus hitéletet. Mert hogy csak alszik a lelkekben, még a legelhagyottabb vidékeken is, ezt bizonyítja az elmúlt misszió... S ez a tengernyi kegyelem s öröm Isten után mind Főtisztelendő úr ajándéka számunkra."[86]

A tiszaugi nagymisszióval a papi és lelkipásztori küldetésüket tudatosító XX. századi bencés „tanárok" bekapcsolódtak abba a hatalmas arányú alföldi missziós munkába, amelyből a századelő óta már több szerzetesrend, neves hitszónokok vették ki a részüket. Kühár Flóris maga is, de a megújuló szerzetesi szellem jegyében más bencés tanárok is többször vállaltak lelkipásztori munkát, misszióvezetést az

Alföldön az 1920-as évek derekán. Így 1924 novemberében és decemberében Kiskunhalas és Fülöpszállás, 1925 novemberében pedig Bugacmonostor tanyavilágába vitték el az evangélium világosságát és a szentségek megújító kegyelmeit. A bencés missziósok nevét számos működésüket elismerő levél említi a Váci Püspöki Levéltár Missio Sacra iratai közt.

Az egyházmegye főpásztora, a váci püspök úr szívén viselte az alföldi pasztorációt, de újra és újra a súlyos paphiány gátjába ütközött. Ezért atyai örömmel olvasta Kühár Flóris leveleit, amelyekben megkérte a missziók tartásához szükséges felhatalmazásokat, illetve rendre beszámolt a végzett munkáról. A Szent Benedek-rend iránti háláját a püspök úr – a kiskunhalasi missziót követően – ki is fejezte Bárdos Remig főapáthoz írt meleg hangú levelében:

„Méltóságos Főapát Úr!

Éppen most kaptam a kiskunhalasi plébános jelentését az ottani misszióról, amelyet Jung Benedek, Dr. Kühár Flóris, Dr. Macher Emmánuel és Zalán Menyhért tartottak. A legnagyobb elismeréssel kell adóznom a missziót tartó rendtagok önfeláldozó munkájáért, akik nemcsak magában a városban, hanem négy tanyán is, amelyek a várostól 19–21 kilométer távolságban vannak, napokon át künn tartózkodva prédikáltak és gyóntattak. Ez a lelkipásztori munkák legnehezebbike, főképp olyanok számára, akik előtt a tanyai élet eddig ismeretlen volt.

Nagyon hálás vagyok a Szt. Benedek-rend iránt, hogy tagjai működésüket az Alföld elhagyott népére is kiterjesztették. A tiszaugi, csépai és halasi missziók tartásával felbecsülhetetlen szolgálatot tettek a kath. ügynek éppen ott, ahol arra legnagyobb szükség volt.

Fogadja Méltóságod őszinte mély tiszteletem nyilvánítását.

Vácz, 1924. évi november hó 26-án.

Hanauer Á. István
váczi püspök[87]

5. SZERZETALAPÍTÁS 1926–28

5.1. A benedeki lélek kövei az Alföld futóhomokjában

Kühár Flóris oblátus-igazgatóként kötelességének érezte, hogy a benedeki lelket a *„hegyre helyezett városból"* kisugároztassa a világba, az ősi szellemet erőteljesen meggyökeresztesse az újabb idők magyar lelki életének talajában. Ezt a gondolatot járta körbe, fejtette ki 1923. március 21-én kelt első oblátus-körlevelében – tagadhatatlanul a két héttel előbbi első missziójának hatása alatt:

„Nemrég jártam a magyar Alföldön és láttam, hogy a legmagyarabb (föld) talaja futóhomok. Futóhomok, melynek az a szerencséje a sivatag homokjával szemben, hogy a kultúra megrögzítette, megforgatta és termővé tette. A homoknak rögzítésre van szüksége, hogy termőtalaj legyen, hogy a szél el ne hordja. Futóhomok a 'legmagyarabb' Alföld talaja és én úgy látom, hogy a magyar szellemi élet, erkölcsi élet talaja is futóhomokká lett... Annak a futóléleknek, mely minden nomád, kulturátlan népnek velejárója, a benedeki szerzetesség által terjesztett katholikus vallás volt a megrögzítője, megszilárdítója századokon át. És az a megszilárdult lélek tette a magyar humuszt földben és lelkiéletben termővé, gyümölcsözővé...

A benedeki lélek nem tavaszi nekilendülés, nem divat, nem forradalom, hanem kitartás és állandóság... A benedeki stabilitas a magyar futóhomok talajának rögzítője, termékenyítője...

Amikor a kedves Oblátatestvérek az Alföld homokját és katholicitását meg akarják szilárdítani, erősíteni, tartsák állandóan észben, hogy szilárdítani csak az tud, aki maga is szilárd. A benedeki lélek évezredes szilárdsága a stabilitas fogadalmán épült. Ez a stabilitas a néplélek értékeinek meg-

őrzését is jelenti és a magyar népnek szüksége van az eredeti értékek megmaradására. A benedeki stabilitas Szt. István magyar katolicizmusának őrzője; Szt. István kereszténysége pedig édes hazánknak egyedüli erőssége..."[88]

A 20-as évek közepére szilárd alapokat nyert az a szellemi híd, amelyen át a benedeki lélek Pannonhalmáról eljutott a Tiszazugba. Ez a lélek hatotta át egyre inkább az ugi kastélyt. Az „igazgató" örömmel tudósította, hogy *„Hajós Idát beöltöztettem az obláták közé; Tiszaugon most már négy tagunk van, Steer, a bárónő, Berecz Bözsi és Hajós Ida; munkájukon eddig az Isten áldása."*[89] – Ezzel kialakult az a kis mag, amely terebélyes fává készült nőni. Kühár Flóris talán még nem sejtette akkor, hogy az obláták igazgatása már annak a műnek a része, amelyet az Isten reá készül bízni.

5.2. Isteni sugallatra történt

A Balázs Benediktával való levelezésből kitűnik, hogy Kühár Flóris már egészen fiatal pap korában hiányolta, hogy a magyar Bencés Rend a törökök óta nem büszkélkedhet női kolostorokkal. Akkor remélni sem merte, hogy ez a közeljövőben megvalósulhat. A tiszaugi fiatal obláta-tanítónők – Berecz Erzsébet és Hajós Ida – hívást éreztek arra, hogy szervezett közösségi formában szolgálják a tanyák népét, de az obláta-állapotnál szorosabb Krisztus-követésre gondoltak. A megoldás keresése kapcsán újra felmerült – több helyről is – a magyar bencés női rend létrehozásának kérdése. Erről tanúskodik egy Kühár Flóristól származó levél részlete:

„Jövő héten a Somlyóra megyek, közben szokás szerint Czellbe is be fogok nézni. Még nem tudom, mennyi időm lesz. Apát úrral tán majd sikerül a maguk ügyét is megbeszélnem. A további lépésekhez, úgy látom, okvetlenül a váci püspök úrra lesz szükség. Érdekes, Vécsey bárónál együtt voltam ebéden Lónyay hercegnével, Stefániával. Tőle tud-

tam meg, hogy ugyanazok a gondjai, mint a maguké. Szeretné a bencés apácákat Magyarországba telepíteni. Hány helyen merül föl már ez a terv! Imádkoznunk kell, hogy a megoldás is jöjjön már. Ez volna az ősi magyar kath. női lélek restaurációja..."[90]

Kühár Flóris bizakodva figyelte a Lélek indításait és kész volt annak útmutatása szerint munkába állni:

„A jó Isten bizonyára pártfogásába veszi ezt az ügyet, annyi lélek jövőjéről van szó benne. Mi pedig igyekszünk a magunkét tenni hozzá! Egyébként nagy dolgok nagy gondot és munkát kívánnak..."[91]

Az 1926-os esztendő utolsó hónapjai az Istenre figyelő várakozásnak és a terv érlelődésének ideje volt. A következő év elejére bizonyossá vált: alapításra kell készülni. Kühár úr 1927. február 27-én személyesen megjelent Tiszaugon, hogy megbeszéljék az alapítás terveit. Ezen megbeszélés eredményeit vázlatosan, de gondosan megírja Hanauer István váci püspöknek az újfalusi tervekkel kapcsolatban:

„A tiszaugi két obláta-hitoktatónő és Steer bárónő egy olyan tervet szeretnének megvalósítani, mely tőlük nagy áldozatokat kíván, de amely az eddigi jelek szerint a Gondviselés útjaihoz tartozik és Isten dicsőségére, a váczi egyházmegye híveinek javára fog szolgálni.

Hozzám fordultak, mint az obláták központi igazgatójához, és farsangkor módom volt szándékukat megismerni. Mivel az egész terv úgy megindulásában, mint megvalósulásában Méltóságodhoz tartozik a kánonjog és a dolog természete szerint, engedje meg Méltóságod, hogy ezt a tervet megismertessem."

Ezután leírta a legfontosabb pontokat:

Az anyagi alapot a Steer házaspár biztosítaná, az Alpár melletti újfalusi majorjában lévő tisztilakást engedné át e cé-

lokra. A közösség kánonjogilag egyházmegyei intézmény lenne, egészen a váci megyéspüspök joghatósága alá tartozna, életmódjuk alapjául Szent Benedek Regulája szolgálna, ill. az ennek szellemében kidolgozandó szabályzat.

Ennek megírására is tesz javaslatot.

A Szent Benedek-rend Pannonhalmi Főapátságához csak annyiban kapcsolódna, hogy a rendkívüli gyóntató mindig bencés lenne és az évenkénti lelkigyakorlatot ugyancsak bencés atya vezetné.

> „Az intézmény célkitűzése volna lehetőleg az egyházmegye tanyai pasztorációjának segítségére lenni – az iskolák átvételével, a nép iskolán kívüli művelésével, karitatív tevékenységgel...
>
> A vita communishoz hozzátartoznának – a szerzetesi egyszerű fogadalmak... Az első év próbaév volna, szabad távozási joggal, azután fogadalommal lekötött élet...
>
> Ez volna a vázlata ennek a tervnek. Amit láttam, hallottam most Ugon, abból a 'spiritus vehemens' fuvalmát éreztem ki; minden benyomásom az volt, hogy a jó Isten akarja ezt az ügyet. Amit célul tűzne maga elé, arra okvetlen szükség van a tanyavilág most sarjadó katolikus életében; a terv eszközei – akiknek belépésére számítani lehet, a tökéletességet kereső élethivatásra alkalmasnak látszanak, eddigi ugi munkájuk, életmódjuk, jellemük és buzgóságuk a tanú reá. Az ég kegyelme se fog hiányozni, hiszen őszintén akarják magukat Istennek és az Egyháznak átadni, imádkozni tudnak és dolgozni is. A magyar kath. múlt egy nagy emléke térne vissza modern formában – az első századok bencés apácamonostorai...
>
> Az új intézményt csak keletkezése kapcsolná össze az Oblátus-intézménnyel, mely továbbra is a világban élők harmadrendje marad..."[92]

A püspök kedvező válaszára utal Kühár Flóris újabb levele:

„Mélységes hálával vettem Méltóságodnak kegyes levelét, mellyel az Oblata-kongregáció tervét jóakaratú pártfogásáról biztosította...

A Méltóságod által említett nehézségek sem engem, sem a közvetlenül érdekelt Oblatákat nem fogják visszariasztani a további lépésektől. Az ilyen intézmények rászorulnak a küzdelmes harcra; a Gondviselés rostája ez is, mely a polyvát, szemetet így választja szét a maga termésétől.

Háromszáz évvel ezelőtt Pázmány a győri jezsuita kollégium alapításánál felmerülő akadályokra mondta: Nagy dolognak kell abból az Egyházra származni, ha az ördög nem átall annyi gáncsot vetni...

Amikor ez ügyben Méltóságodhoz fordultam, számot vetettem azzal, hogy a kánoni eljárás az intézmény erigálásánál hosszadalmas és nehéz lesz...

Mi... atyát kerestünk és azt megtaláltuk..."[93]

Más formában is felmerült már a megvalósítás gondolata – amit szintén egy Hanauer püspöknek írt levél sejtet –, de ezeket az elgondolásokat nem tartotta célravezetőnek:

„Vécsey báró úrral és másokkal ábrándoztunk már arról, hogy valamiképp a beuroniak női ágát kellene áthozni hazánkba. De pápai klauzúrás intézménnyel az Alföld tanyavilágán alig lehetne valamit kezdeni.

Ha az intézmény Pannonhalma joghatósága alá tartoznék, legalább az anyaházat a főapátsági egyházmegyébe kellene hozni... A Dunántúl szerzetesi térképe eléggé ki van töltve; viszont a Dunától keletre óriási munkatér nyílik..."[94]

Így a helyes és reális tervet az újfalusi elgondolásban látta és szíves-örömest kész volt segíteni, hogy az új bencés intézmény testet ölthessen. Óriási munkát végzett az alapítás érdekében a tavaszi hónapok alatt: az alakuló szerzet megbízott püspöki biztosaként első gondjai közé sorolta a helyes alapvetést. Az egységes szellem kialakítása és a kellő jogi megalapozottság érdekében a Regula mellé elkészítette a

Társaság Statútumait. Külföldi, hasonló irányú bencés nővérek szabályzatait szem előtt tartva, az Egyházi Törvénykönyv kánonjaival pontosan egybedolgozva egységes, jogi remekműnek számító Szabályzatot[95] alkotott leendő nővérei számára. Amikor elkészült, Ugra is leküldte, kérve véleményüket. A bárónő így méltatta:

> „Igen sok örömmel s nagy megnyugvással olvastam a statútumokat, az egészet minden komolysága mellett is áthatja a szeretet, él benne Szent Benedek Atyánk szelleme..."[96]

Kühár Flóris az alapítást ezzel indította:

> „Így, ahogy most bizonyára a Szentlélek adta a megoldási módot, azt hiszem, meg lehet kezdeni az isteni szolgálat iskoláját; a legszükségesebb anyagi feltételek megvannak, már csak hivatás és kitartó akarat kell hozzá. Ha ez a kezdet az Istentől van, ebből ki kell a folytatásnak is alakulni. Ha pedig nem volna, akkor is jószándékkal kezdtük."

A kezdést augusztus 1-jére tűzték ki. Flóris úr július 12-én elment Újfaluba, hogy körülnézzen. A főpásztornak küldött részletes beszámolójában többek közt ezeket írta:

> „Boldogan várom azt a pillanatot, midőn rendünk női ága négyszáz éves megszakítás után újra sarjad hazánkban és hiszem, hogy az isteni kegyelem ezt az új oltást a magyar Alföld ékesítésére szánta...
>
> Méltóságod már kegyesen megengedte, hogy a kezdés aug. 1–10. közt nyolcnapos, teljesen zárt lelkigyakorlattal kezdődjék. Mivel a lelkigyakorlat idejére már misézni kell a kápolnában és a rendszeres adoratiót is végezni, szükséges volna az egész háznak előzetes megáldása és a kápolna megáldása is..."[97]

A püspök hozzájárult, a zárda és a kápolna megáldását Kühárra bízta. A nagy nap július 31-én volt. A szép ünnep-

ről egy akkor 14 éves tanyai leány visszaemlékezését idézem, aki később a zárdai közösség tagja lett. A kápolnaszentelés élményét 1944-ben írta le. Mily nagy hatást tehetett rá az esemény, hogy 17 évvel később is ilyen eleven a beszámolója:

„...Befutott a várva várt vendégcsapat, két autóval... Az első autóból kilép egy fiatal, de szép magas termetű, piros, mosolygó arcú ember. Hosszú fekete szoknyában volt, hát így hamar kitaláltuk, hogy ez a pap...

Bevonultunk. Hát ez felejthetetlen élmény volt. A tömjénillatos levegő, az örökzölddel megkoszorúzott oltár és felette tárt karokkal és égőpiros, nyitott Szívvel váró Úr Jézusszobor... Nem maradt szem szárazon, annyira meghatódott mindenki. Azután megkezdődött a szentmise... A misező papnak is elcsuklott a hangja ének közben a meghatódottságtól...

Mise után prédikáció volt... Én csak akkor sírtam, amikor azt mondta, hogy 'az Úr Jézus szeretetre teremtette az emberiséget és áldozatra. Szeretetet szomjazik tőlünk és ez sokszor áldozatba kerül. De Ő elég gazdag ahhoz, hogy ezeket még gazdagabban jutalmazza. A Szívét lándzsa megnyitotta és ezt az űrt nekünk a szeretetünkkel kell betölteni. Ez rá a legjobb gyógyító balzsam. Ezt az áldozatos szeretetet hozták meg ezek az Istennek igen kedves leányok... Az Úr Jézus kívánta szeretetüket és ők meghozták ezt az áldozatos szeretetet. Elhagyva a többszáz kilométer távolságban lévő családi tűzhely melegét, elszakadva szülőtől, testvértől, a szép tájtól, a kedves anyaföldtől... Mert, kedves testvérek, akit az Úr Jézus hív, annak nem lehet ellent mondani.

Azért fogadjátok szeretettel a kedves testvéreket és legyetek bizalommal hozzájuk. Ők ezután itt fognak lakni köztetek és segíteni fognak ügyes-bajos gondjaitok megoldásában. Tanítanak benneteket a jó Istent jobban megismerni és szeretni, szépen imádkozni.' ...

Azután kijöttünk és volt a nagy ismerkedés. Még a Tisztelendő Atya is odajött és kezet fogott az emberekkel."[98]

Az első lelkigyakorlat másnap kezdődött, Flóris úr vezette. Az első szentbeszéd témája ez volt: Benedictus Deus qui ducit – Áldott az Isten, aki vezérel minket. Ez a gondolat Skolasztika testvért nagyon megragadta. Úgy érezte, különösképpen szól neki. Éppúgy, mint egykor, ami a szülőváros elhagyására indította: *„Akit a csillag hív, az menjen, de vissza ne nézzen"* – szintén ugyanennek a lelkipásztornak prédikációja volt.

A lelkigyakorlat elején kihirdetett első, ideiglenes dispozíció értelmében a legfiatalabb, Hajós Placida testvér lett a közösség elöljárója. Hogy miért nem támogatta Kühár Flóris Berecz Skolasztika testvérnek, az alapítás fő mozgatójának perjelnői jelölését – holott emberi logika szerint magától értetődő lett volna – ennyit válaszolt: neki is *„meg kell szoknia az engedelmességet, aki az eddigi munkában vezetett és irányított"*.[99]

Celldömölkről egyébként még két leány – Berecz Erzsébet barátnői – éreztek hívást a csatlakozásra, így négyen kezdték meg a közös életet mint posztulánsok – új szerzetesi névvel, de még civilben. Hogy az Isten akarta a közösség születését, azt Hanauer püspök levele erősíti meg, amelyet Kühár Flórishoz írt a „kezdés" után két héttel:

> „Az újfalusi betlehemi éjszakáról szóló tudósítását lelki örömmel olvastam. Minden arra mutat, hogy ott valami isteni sugallatra történt. Főtisztelendő Úr intézkedéseihez a maguk egészében hozzájárulok..."[100]

Az alapításról személyes hangú reflexiót tartalmaz Kühár Flóris Balázs Benediktához írt levele:

> „Tettük azt, amit a jó Isten tennünk engedett és amiről akaratát a megyésfőpásztor és a rendfőnök által velünk közölte. A vetés mindig aggodalmas munka; 'menvén mentek és sírtak – elvetvén magvaikat'. Az újfalusi házra ezzel a lelkülettel nézek; kicsi vetés; csak a Gondviselés tudja megnövelni. Igazán nem a magunk munkájától várjuk az ered-

ményt. A mi akarásunk, iparkodásunk úgyis hiábavaló, ha az Isten nem veszi át irgalmasan mindezt a maga tervei közé.

Nekem a kezdésben eddig voltak örömeim és gondjaim vegyest. Ily természetű munkában az ember kell, hogy átérezze a maga elégtelenségét, alkalmatlanságát. Egy bizodalma lehet: az, hogy a Gondviselés rendesen elégtelen eszközöket választ, hogy a saját erejét rajtuk és általuk próbálja ki és megmutassa...

Egész természetes, hogy szolgálok mindazoknak, akik Szent Atyánk családjának közösségébe kívánkoznak; változatlan készséggel igyekszem mindenkié lenni. A nehézségektől eddig se riadtam vissza és ezután is iparkodom szembenézni velük."[101]

Közben Flóris úr fáradhatatlanul, szívvel-lélekkel dolgozott az alapítás jogi hátterének teljes kialakításán. Hanauer püspök révén Rómából megszerezte a szükséges engedélyeket, a Statútumok is jóváhagyást nyertek. 1928. március 1-jén boldogan és meghatottan köszönte meg a püspök atyának az alapító levelet, amellyel Szent Benedek ünnepén (március 21-én) készült meglepni a testvéreket:

„Méltóságos és Főtisztelendő Megyéspüspök Úr!

Ez év márc. 21-én a tiszaújfalusi zárda kápolnájában a testvérek Tedeumot énekelnek; hiszem, hogy lelkük telve lesz azzal a hálával, mely akkor tölti meg az embert, mikor közvetlenül érzi, hogy 'nagy dolgokat cselekedett vele a hatalmas, kinek szent az ő neve'.

Engedje meg méltóságod, hogy az alapító dekrétum kézhez vételekor mély meghatódottsággal, fiúi szeretettel csókoljak kezet Méltóságos és főtisztelendő Megyéspüspök Úrnak. Megcsókolom a püspök jótevő kezét, mely ezt a nagy jót cselekedte; az áldó kezet, mely atyai szeretettel hinti szét a testvérekre és őáltaluk a híveire az Isten áldását. Szentmisémben és imádságaimban kérem az Urat, hogy jósága és áldása gyümölcsöző legyen és hogy áldása atyai szívére szálljon vissza boldogító örömmel."[102]

A zárdanapló így tanúskodik az örömteli pillanatról:

„Szent Benedek Atyánk ünnepe, rendünk születésnapja. Főtisztelendő Igazgató Urunk fél 10-kor ünnepi szentmisét mondott... Evangélium után felolvasta az alapító levelet, melyet a váci Püspök Úr Őméltósága Szt. Benedek-napi keltezéssel látott el. Utána gyönyörű szépen prédikált a szent Rendről s annak a nemzetekre gyakorolt, átalakító, megszelídítő hatásáról..."[103]

Az alapító levelet[104] Kühár Flóris fogalmazta latinul, ünnepélyes stílusban. Lényege így hangzik magyarul:

„Társaságukat, amelynek titulusa: Szent Benedek Leányai és amelynek sajátos célkitűzése: gyermekeket – főleg a falvakon és városokon kívül, szétszórtságban élő nép körében – hitoktatásban részesíteni, elemi iskolákat és óvodákat vezetni és a szeretet különféle műveiben tevékenykedni, az apostoli Szentszékkel történt konzultálás után, a Legszentebb és Osztatlan Szentháromság dicsőségére és magasztalására, a mi Urunk Jézus Krisztus Szentséges Szíve elmondhatatlan szeretetének hódolatul, a boldogságos Szűz Máriának, valamint Szent Benedek pátriárkának, a szerzetesi élet megalapozójának, nővérének, szent Skolasztikának tiszteletére törvényesen megalapítjuk az Úrban..."[105]

Szent Benedek Leányainak első négy tagját március 25-én öltöztette be Bárdos Remig pannonhalmi főapát. Ebből az alkalomból – Kühár Flóris által a főapát nevében fogalmazott – üdvözlő levél ment Vácra:

„Szent Benedek Leányai Társaságának első tagjait ma Sz. Benedek Atyánk ruhájába öltöztettem. Méltóságodat ezen ünnep alkalmával az új szerzet zsengéivel együtt mély tisztelettel üdvözlöm és kívánom a jó Istentől, hogy ezen intézményben egyházunk és hazánk örömét találja."

A kis közösség élete szépen fejlődött, Flóris úr szeretettel óvta, a háttérből figyelemmel kísérte alakulását, és igen elismerő véleménnyel volt róla – az ősi bencés női lelket látta újjáéledni benne. Gyakran látogatta a zárdát, szeretett ott lenni, pihenni. Ottlétekor mindig a testvérekkel étkezett és semmi külön ételt nem fogadott el, pedig szegények voltak és sokszor csak igen szerény ebéd került az asztalra. Erre céloz egy finom iróniával írt levele:

> „...addig még csak használja a fogait úgy, ahogy vannak; sok kemény dologba úgyse kell harapnia, mert Maguknak most nem igen jut kemény pecsenye, pl. vadliba vagy nem tudom, mi; krumplit pedig még a foghíjasok is tudnak enni... Aztán vigyázzon ám, kedves Perjelnő, hogy a sok krumpli meg ne ártson a jó testvéreknek. Mert Maguk úgy csinálnak, hogy ami jó van a zárdában, pl. csirke, liba, azt másokkal etetik meg, főleg velünk, vendégekkel. Pedig – én is elbírom ám azt a finom, zárdai kosztot, ha nincs is mindig hús melléje..."[106]

Rendkívül szerette a természetet, figyelni a madarak, fák, virágok növekedését. Feljegyezték róla, hogy egy alkalommal Újfalun három kis vércsét etetett és ápolgatott. A tanyai gyerekek észrevették, hogy szereti a madarakat és hoztak neki egy bíbicet is, ami külön kalitkába került.

5.3. Skolasztika testvér

Berecz Bözsi – immáron Skolasztika testvér – óriási hévvel, gyenge, betegségre hajló fizikumát messze felülmúló lendülettel dolgozott azóta, hogy a Tiszazugba érkezett. Egykori plébánosa látta ennek veszélyeit és gyakorta intette, hogy vigyázzon az egészségére. Hol tanította, hol dorgálta, hol kérlelte őt:

„Magának is meg kell érteni, hogy az életbe nem a nagylobbanású, hirtelen elégő tüzek valók – hiszen ha az ember utána elégne egészen, még jó volna, de az a baj, hogy csak megégett szervezettel kénytelen tovább húzni az élet terhét és nagyobb lángolás helyett egy – bizonytalanul hosszú életben emészti önmagát; – hanem valók az életbe a jól szabályozott 'örök' égő tüzek; nagy láng és füst nélkül, mert ezek melegénél melegszünk, ezek tüzéből élünk. Maga most szeretné buzgóságát egyszerre lobogón égetni; hiszen ez jó volna magában, de az élet rendesen tovább tart, mint a láng és itt is okos önmérsékléssel, vigyázattal többet érünk el, mert tovább is megőrizzük azt a tüzet, mely különben egy pillanat alatt ellángolna."[107]

„Kedves Skolasztika testvér! Szeretném, ha a kis Teréz rózsaként hintené a Maga szívébe azt, amit én most mondani szeretnék. Elsősorban is: a Maga egészségének ügye nemcsak a Maga gondja, hanem a mienk is. Én ugyan nem szeretem, ha magát ezzel sokat molesztálják, de azt sem szeretem, ha a doktorral disputál. Én sokat imádkoztam azért, hogy Magának könnyű legyen megérteni azt, hogy azzal társainak is, nekem is örömet szerez, ha pl. egy kicsit a nyáron fölszed magára..."[108]

Máskor bensőséges, szép tanítást adott önmagából egy-egy névnapi jókívánság alkalmával:

„Szent Regulánk megmutatja, hogyan kell mindenkiben a köztünk, velünk élő Úr Jézust meglátnunk... Nem a természetes vonzalom ezen vagy azon személy iránt, hanem az Úr iránt való természetfeletti szeretet kell, hogy legyen forrása minden tettünknek. A maguk kis társasága a szeretet gyakorlására van alapítva. A szeretet pedig szétáradó érzelem, olyan, mint a napfény és olyan mint a meleg... Honnét veszi ezt a fényt, ezt a meleget? Ahonnét Szent Erzsébet és Szent Skolasztika vették: az Úr égő Szívéből. Ezért fogok imádkozni Erzsébet-napkor..."[109]

Levelezésükre igen jellemző volt egyfajta finom humor és fordulatos, élvezetes fogalmazás, amely a kölcsönös tisztelet mellett közvetlenségről is árulkodik. Íme egy példa:

„Kedves Skolasztika testvér, Maga igazán hatásosan tud védekezni, ha hosszú hallgatás után némi türelmetlenséget sejt nálam. Először küld finom kóstolnivalókat – melyekért maguknak a pannonhalmi konventben sok tisztelőjük van –, azután pedig egy levelet, amelyet úgy vártam, mint Noé apánk a galambot.

Levelére, amely teljesen megfelel várakozásaimnak, csak egy hiánya van, hogy ritkán érkezik, hivatalosan csak azt felelem, hogy örvendetes tudomásul szolgál.

Én most nem tudok hasonló módon válaszolni, mert megvallom, hogy megint a nyavalya kerülget. Házunk tele van spanyolossal, egyik a másik után dől le, azt mondják, enyhe lefolyású. Nekem némi hűlésem van, de nem tudom, mi lesz még belőle. Ha rendbe jövök, akkor farsangon végre elmegyek Pápára és Cellbe. Már emberemlékezet óta nem voltam ott.

Voltaképpen pedig Skolasztikát köszönteni kezdtem a levélhez. Ezt igen kedvesen, igen szépen, nagy szeretettel akarnám megfogalmazni. De ha mindent ide is írnék, akkor se írhatnék mást, minthogy Magát a jó Isten nagyon szeresse, érezze Szt. Benedek Atyánknak és áldott nővérének pártfogását – és erőben, egészségben, bölcsességgel töltse be a rábízott feladatokat. Na, kíván még valamit?"[110]

„Úgy látszik, valami szemtelen ördög ráül a postára és mindig úgy irányítja a mi leveleinket, hogy Magához az enyém érjen fél órával később, mint kellene, hozzám a Magáé. No de ha csak ennyit tud az az ördög, akkor fütyülök rá. A dolgok azért mennek tovább, csak néha előbb az idegeinkre mennek..."[111]

Kühár Flóris részéről nem ritka a komoly levelek ehhez hasonló kétmondatos zárása sem:

„Itthon sok a dolgom. Ha eddig nem úgy lett volna, igazán elmondhatnám, hogy a fülem is kétfelé áll tőle... Szeretettel köszönti D K. Flóris."[112]

Ebben a levélzárlatban finom iróniával célzott sűrű teendőire, de leveleiben időnként az is megmutatkozik, hogy munkatempója komolyan megterhelte idegeit. Harminchat évesen, ereje és munkabírása teljében, rengeteg vállalás mellett Pannonhalmán tanított akkor, amikor Skolasztika testvér ismételt „ostromló" meghívására egyszer kifakadt:

„Ami pedig az én leutazásomat illeti: számoljanak azzal, hogy több mint tíz éve nem hagytam el az ország határát, egyszer akarok elmenni Rómába. Emellett van édesanyám, akinek csak életében mutathatom meg, hogy fia vagyok, és vannak rászoruló testvéreim. Milliomos pedig nem vagyok. Az idén már háromszor voltam Pesten. Számoljon egy kicsit, és állapítsa meg, mennyi pénzemnek kellene lenni, hogy húsvétra és a fogadalomra magukhoz lejussak, elmenjek Rómába (450 P a hivatalos összeg), felruházzam húgomat és haza is küldjek valamit. Ezt csak azért írom, hogy – amit évek óta mindig kérek maguktól – egyszer már bízzák rám, hogy mikor megyek és mikor nem – és ne kérjenek olyat, amit nekem nehéz megtagadnom, de aminek megtagadása azért fáj, mert maguk kérik..."[113]

Néhány nap múlva kissé nyugodtabb hangú levélben, de még mindig a munka feszültségében kért imádságot Skolasztika testvértől:

„Hisz úgyis tudja, január óta sok dolgom volt; legfeljebb a részletekben nem tudja, mit jelent pl. a Sz. Benedek Emlékkönyv a szerkesztőnek, akinek először 20 embertől kell cikkeket összegyűjteni, mindet animálni, néhány gondolattal ellátni, aztán tűkön ülni, ha egyik-másik dolog késik, aztán végigkefélni 24 cikket, egyeztetni, kihúzogatni, hozzáírni, a nyomda számára jóformán minden betűt előkészíteni. Az-

tán két hónapig állandó harcban állni lelkiismeretlen, kötelességet nem ismerő nyomdászokkal, akiknek elvük, minél jobban elhúzni, hogy minél több pénzt kihúzzanak a rend zsebéből. És mindezt az én idegeimmel kell végigcsinálni, akkor, amikor nyakamon egy másik munka, a saját könyvem, amihez alig tudok órákat szerezni a másra fordított hosszú napokból. Aztán ugyanígy vagyok az anyagi gondokkal. Nyugodtan mondhatom, hogy ha kétszer annyi pénzem volna, mint amennyi tényleg van, magamra akkor is alig fordítanék többet, mint most. Lássa, kedves Skolasztika testvér, így történhetik meg, hogy amikor Maga minden bántó szándék nélkül ír oly dolgokról, amelyek nekem is kedvesek volnának – más körülmények közt –, akkor oly módon válaszolok, mint legutóbb. Bizony sajnálom, hogy Sz. Benedek Atyánk ünnepén nem tudtam Maguknak több kedvességgel szolgálni. Mert hiszen ez volna az igazi vágyam, hogy amennyire tudok, segítsek maguknak...

Ha valakinek fáj, hogy húsvétkor nem láthat, gondolja meg, hogy nekem is fáj, de én ezzel édesanyámnak akarok öreg korában valami kis örömet szerezni.

Bizony kellemetlen tudok néha lenni és fájdalmat okozok; higgye el, Skolasztika testvér, van nekem elég keresztem, és ne vegye zokon, hogy amikor valami nehéz, azt nem tudom tisztán magamba szorítani. Hisz nem is kérek ilyenkor mást: vegye a természetemet úgy, ahogy van, és vegye hozzá azt, hogy kicsigázva, kimerülve, ezer felé kiuzsorázva – mert ez az én sorsom akárhányszor – nem tudok mindennek eleget tenni, még a szeretet hívásának sem – hanem inkább én kérek – ha mást nem: részvétet és imádságot..."[114]

Kühár Flóris ebben az időben valóban túlhajtotta magát. A dohányzásra is rászokott. Egy hónap múlva, amikor már valamelyest csökkent a feladatok mennyisége, érződik levelén a megkönnyebbülés:

„Énnekem annyi írnivalóm volt a hónap folyamán, hogy akárki más ennyi írás után a tollat és a betűt véglegesen megutálta volna. Most végre befejeztem, amit a könyvemen

és a Szemlén (márciusi szám) írnom kellett, így egy kissé föllélekzenék, ha lehetne. De nekem – úgy látszik – az a sorsom, hogy a favágás se télen, se nyáron nem múlik el, pedig egy rendes favágó is jobban pihen nyáron. De hát azért volnánk szerzetesek, hogy a munkából is kivegyük a részünket. – Amúgy jól megvagyok, egyelőre idegeim is mintha rendbe jöttek volna..."[115]

5.4. Római tanárság 1929-31

Az 1929-es esztendő mozgalmasságához tartozik, hogy Kühár Flóris egyetemi tanár lett.[116] Örült ennek – hiszen régi vágya teljesült –, de érezte, hogy a rábízott feladatoknak csak Istenbe vetett bizalommal lesz képes megfelelni. Erről a ráhagyatkozó lelkületről tanúskodik egy levelének részlete:

„Márc. 13-án habilitáltak Bpesten magántanárrá, rám nézve nagyon kitüntető formák közt, melyek ritkán szoktak ismétlődni az egyetemen. A jó Isten úgy látszik, még többet vár tőlem és én csak attól félek, hogy magamtól az Ő várakozásának nem tudok eleget tenni. Csak az a bizalmam, hogy kellő órában megád ő mindent, amit vár."[117]

Ugyanezen év őszétől a római Szent Anzelm bencés egyetemen lett a dogmatika tanára: a szentségek dogmatikáját és pasztorálisát adta elő. Tanári szigoráról egy levélzárása árulkodik:

„Jól vagyok, dolgozom, a társak is megvannak... első szigorlatoztatásom alkalmával 50% bukás. Ez is jól kezdődik."[118]

Munkám szempontjából azonban nem tanári működése a fontos, hanem az, amit a római két év alatt megélt, mindaz, ami egyéniségében megragadta, gazdagította. Egyházművészeti, hagiográfiai és vallástörténeti érdeklődése bőséges té-

mára lelt az Örök Városban. Meghatározó élményei fűződtek Róma művészeti és történelmi emlékeihez, bazilikáihoz. Sokat utazott ezekben az években – az utazás inspirálta –, a látottakhoz kapcsolódó reflexióit egy-egy esszé formájában örökítette meg. Szépen írt, élénken, szemléletesen, hibátlan magyarsággal, benső igényességből fakadó színvonalas szépirodalmi stílusban. Ezek a rövid írások nem a hagyományos értelemben vett útleírások. Célját maga határozta meg: nem útikönyvet – bedekkert – akart írni, nem is élményein volt a hangsúly – bár utazásai valóságosak voltak –, hanem a látványhoz kapcsolódó gondolatain, amelyek főleg történeti és irodalmi emlékeihez, de az őt aktuálisan foglalkoztató kérdésekhez is közelítették.

Utazásai során felkereste a Róma környéki bencés vonatkozású helyeket, a rend bölcsőjét: Subiacót, Monte Cassinót. Mindent a lélek szemével látott – önmagán át adta vissza élményeit újfalusi nővéreinek is. Szinte minden hely emlékét – ahol csak megfordult – őrzi egy-egy levele, képeslapja a közösség levéltárában. Bármerre járt, imádságaiban magával vitte a számára oly kedves kis családot. Különösen megható Monte Cassinó-i „bemutatkozása":

> „Azért fordultam hozzá *(Szent Benedekhez)*, és névleg megemlítettem neki mindnyájukat, hogy atyai szeretetében egyikükről se feledkezzék meg. Bizony szép és megható bemutatkozás volt. A hely is térdre kényszerítő, alig tudtam elszakadni tőle. Magas, sziklás hegyen áll Atyánk háza; a hatszáz méteres hegyoldal tele olajfával és virággal. Ahol Szentatyánk szelleme él, ott a sziklák is virágba borulnak. A magaslatok – az ő otthona; ahová nehéz a feljutás, de tiszta, nyugodt a levegő, derűs az ég, közel az Isten..."[119]

Hagiográfiai munkásságában kimutatható, hogy kezdettől fogva érdeklődésének homlokterében álltak a női szentek. Az irántuk, és általában a vallásos nők iránt tanúsított

mély, nemes érzéseit és tiszteletét legszebben Szent Klárával kapcsolatosan fejezte ki:

> „Megnéztem a Szent nagy megértőjének, legnagyobb követőjének, Sz. Klárának a monostorát, azt a keresztet, mely Sz. Ferenchez szólt, és Sz. Klára holttestét is. Az Úr épebben megőrizte ezt a testet, mint a stigmatizált Sz. Ferencét. Ez a nő minden világosságot Sz. Ferenc által kapott; de ez az átvett fény most visszaragyog már a közvetítőre is. Istenem, mily csodásan tud emelni a szeretet – Krisztusban! Mily csodásan kapcsolja, nagyobbítja, gazdagítja ez a szeretet – a lelkeket – egymáshoz! Istenem, mily csoda lehet a férfi és a nő szeretete, ha Krisztus Szívéből árad és onnét gyullad, nem az érzékiségből! Ez a szeretet nem szorul a testi közelségre (ez a két szent egyedül sohse találkozott és mind a kettő a legszigorúbban tartotta a szent regulát), ennek elég a lélek találkozása."[120]

A látott természeti szépségek azonban önkéntelenül is az otthon, a haza, a magyar föld szépségeit, szeretetét idézték föl lelkében:

> „A lélek és a tenger: rokonok. Rokonok abban, hogy mindegyik nyugtalan, abban is, hogy léleknek és tengernek nem lehet a mélyére látni. Titkok, csodák rejtőznek a mélyben... Kelet felé most már zöldbe játszó ezüstszínek terülnek el és ez a kép a hazai föld ringó búzatengerét idézi elém, megcsap az Alföld hangulata, a tenger síkján úgy érzem magam, mintha otthon volnék."[121]

A szülőháza határain belül tett utazásait is szívesen vetette papírra a rómaiakhoz hasonló esszékben a Dunántúl – Pannónia – szépségétől a tiszazugi karácsonyéjig – csodálatos „spirituális olvasmányt" nyújtva. Látásmódjának titkát a következőképpen árulta el egyik gondolatmenetében:

„Anonymus, akinek névtelenségét kiváló tudósaink szeretnék aprólékos és gondos munkával felderíteni, még mindig előrehúzott csuklyával takarja el arcát azok elől, akik a P. betű rejtélyén át akarnak hozzáférkőzni. Amikor a P. vagy B. mester kilétét bolygató vitát olvastam, végre rászántam magam, hogy a magyar honfoglalás eme kútfőjét elolvasom. Nem mintha hivatottnak érezném magam arra, hogy ezt a paleographiai, nyelvtörténeti, magyar történeti, földrajzi problémákkal telített kérdést akár csak egy lépéssel is előbbre vigyem. De a rejtély csak izgatja az embert és lefödött arcok fátyolán át szépségeket sejtünk. Hátha egy pillanatra hátraesik ez a csuklya és hét vagy nyolc évszázad múlva szembenéz velem P. vagy B. mester úgy, hogy már nem is leszek kíváncsi nevére, mert neve helyett szemén, pillantásán át a lelkét láthatom!... P. vagy B. mester mintha csak játszani akarna 20. századi utódaival. Nevét nem írja ki, hogy törjék fejüket rajta azok, akiket nevek, betűk, szavak érdekelnek; de szívét kitárja; benne a 12. sz. magyarjának és az örök magyarnak legmélyebb érzését: a magyar föld szerelmét."[122]

Hogy egy „régi alföldi karácsony" emléke mit jelentett számára, csodálatos szemléletességgel tudta előadni:

„Holdtalan éjszaka borult a tiszaugi tanyavilágra. Éjfél felé járt már az idő, midőn a kastélyból és a majorból, meleg és világos szobákból, melyekben a karácsonyeste virrasztó, angyaltváró lelke vett szállást, lakók és vendégek megindultak havas mezőkön, szőlők közt a 'Tüzes' felé.

Kézilámpák mozgó világossága áraszt kis fényt az útra, melyen hosszú sorban megy csikorgó havon – a tüzesi kápolna avatására, a benne mondandó első misére a nép – karácsony éjszakáján.

Itt ezen az éjszakán az ég csillagai leszálltak a földre, az álló csillagtábor mozgóvá változott át, és a széles Alföld karimájától gyülekeznek az apró fénypontok a ködben megnyúló árnyak kezében a központ: a kápolna felé.

Nagy ünnep ez. Isten háza nyílt meg a tanyán, a betlehemi kisded vett szállást népe körében.

Lehet-e karácsonyéj más boldogsággal terhes, mint amely boldogság a Megváltónak a szívekben való újjászületéséből fogantatik? Ez volt az Úr 1925. évének boldog karácsonya a tiszaugi tanyavilágban."[123]

A Rómában töltött évek idején szoros kapcsolatban maradt Újfaluval, és boldogan látta, hogy jó szellemben halad előre a kis zárda. Mint a szerzet püspöki biztosa, meghatódott büszkeséggel így referált a főpásztornak:

„Felelősségem tudatában nyugodtan jelenthetem Méltóságodnak, hogy Sz. Benedek Atyánk egyszerű, alázatos és békés szelleme benne él az egész zárdában... Olyan derűs, muzsikáló most itt minden. Úgy érzem, ilyennek gondolt el Sz. Benedek Atyánk egy apácazárdát a magyar Alföldön..."[124]

5.5. Pannonhalma 1931–35

Róma éghajlata nem kedvezett Kühár Flóris szervezetének. Panaszkodott is arról, hogy *„borzasztó kellemetlen, idegrontó ez a sirokkós meleg; 30 C fok van árnyékban állandóan, és hozzá sirokkó. Az emberek olyanok, mint a mérgezett legyek. Bizony nehéz – még gondolkozni is..."*[125]

Ennek és a szülőföld hiányának nehézsége hazahozta őt; 1931-ben újra Pannonhalmán lett tanár, mellette a területi apátság esperese és tanfelügyelője. Tucatnyi körlevél, papi lelkigyakorlat kézirata jelzi, hogy nagy energiával, lelkiismeretesen látta el a tanítás mellett ezen feladatait. A római évek professzori munkájának gyümölcse lett *Az örök élet forrásai a hét szentségben* című könyve, amelyben könnyű spirituális olvasmány formájában adta elő a szentségek teológiáját. Előszavában ezt írta:

„Ez a könyv a szentségekről való katholikus tanításnak kifejtésével akarja az életet szolgálni. Az ész hittudománya mellett a szív theológiáját is szeretné megszólaltatni. A katedra tanítása nem maradhat az iskola falai közt. Az igazság: út is, meg élet is kell hogy legyen."[126]

Fontos számára, hogy a tudománynak köze legyen az élethez, hiszen azt kell, hogy szolgálja. Az elméleti és gyakorlati élet ki kell, hogy egészítsék egymást. Nemegyszer hangoztatta az egyoldalú tudományt képviselő – de nem művelő – körökkel szemben, hogy nem szégyen népszerűsítő munkákat, cikkeket írni, ami mellett valaki még értékes és komoly kutató maradhat.[127] Kritikájában ezt az indoklást adta:

„Mikor az értelem azt a kizárólagosságot bitorolja – a világ fölértésében, megragadásában, mellyel a mai tudomány, bölcselet próbálkozik, hogy mindent képlettel és formulával intézzen el, mint az a lény, kinek Isten öt érzékszervet adott és csak egyet használ közülük!"[128]

Esperesként feladata volt, hogy végiglátogassa a főapátság plébániáit, véleményt alkosson róluk és javaslatot tegyen a megújításukra. Megbízatása a liturgiától a kántori szolgálaton keresztül az iskolák állapotának megvizsgálására szólt; ezenkívül papi lelkigyakorlatok és koronák tartására. Érdemes a papi hivatásról, szolgálatról néhány gondolatát idézni. Egy lelkigyakorlat alkalmával ezeket mondta paptársainak:

„Érezzétek magatokban azt, amit Krisztus érzett. Életünk Krisztusért való élet legyen, azért küldött bennünket, hogy érte éljünk, hogy érte átadjuk magunkat. A testnek különböző áldozatai vannak és hivatásunknál fogva sokszor kell testünket Krisztusnak átadnunk, amikor kényelmünket és egészségünket is áldozatul kell hoznunk hivatásunkért. Máskor anyagiakról kell lemondanunk híveink javára, hiszen oly sok a szegény köztünk."[129]

Papi hivatása összeforrott magyarságával. Az áldozat volt összekötő motívuma:

„...A krisztusi zsengeáldozat, primitia, forrása nemcsak az újszövetség örök áldozatának, a szentmisének, melyben a keresztáldozat újul meg, hanem forrása annak a léleknek, mely nélkül minden áldozat csak tartalmatlan jel: az önátadás lelkületének. Ez a lélek az igazi vallásnak a kifejezője, lénycge; a vallás ezzel a lélekkel áll, e nélkül bukik. Ahogy a papnak az életében a primitia, a zsengeáldozat az a kiindulópont, mely egyszerre kezdés és célhoz érés; az a magaslat, melynek sohse szabad a kálvária szintjén alulkerülnie – és éppen ezért – az a mérték, melyre vissza kell térni, valahányszor a kezdet lendülete, a fervor novitius már engedni kezd, éppen úgy a népek kereszténységében, hitében, ilyen zsengeáldozatok, primitiák jelzik a kiindulás lendületét, erejét, mértékét... Az áldozat engesztelés a múltért és erőforrás a jövőre." [130]

„Örökkévaló gesztus az a maghintő kéztartás, mely egyszerre táplál és áld. És örökkévaló az Isten igéjének hullása a lélektalajba: 'ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak'... Mily jó, hogy az igehirdető elé már az Isten is szánt, hogy a köveket elhordja, a kemény talajt a kegyelem harmatával nedvesíti. Mily jó, hogy Ő az, aki a szíveket előkészíti és a vetésnek növést, érést ad. Ő tesz némelyeket pásztorokká, tanítókká, magvetőkké Egyházában, de Ő gondoskodik arról is, hogy a mag jó talajba hulljon. Az Isten magtárából veszi a magot az igehirdető, és az Ő földjébe veti el."[131]

5.6. Berecz Skolasztika halála 1932

Skolasztika testvér egészségi állapota az apró javulások, gyógykezelések ellenére fokozatosan romlott: a tüdőbaj visszafordíthatatlanul birtokba vette szervezetét. 1930-tól többször pihentették, küldték szanatóriumba, jó levegőre – az Adriai-tengernél is töltött néhány hetet, ahol Kühár Flóris

meglátogatta és elkísérte őt (és kis útitársaságát) Mariazellbe. Flóris úr figyelmességét tükrözi Skolasztika testvér emlékezése a kedves utazásra:

> „Ft. Flóris igazgató úr leírhatatlanul kedves volt Icában is, az úton is. Mi 3. osztályra váltottunk jegyet, neki 2.-ra szólt. De közvetlen a mi kocsink mellé szállt, aztán lírákkal, dinárokkal beszélt a kalauzokkal és majdnem egész úton az ő szakaszában voltunk. Délben meghívott engem az étkezőkocsiba ebédre, s aztán ott együtt élveztük a gazdag asztal mellett a Száva völgye fönségesen szép vidékét."[132]

Skolasztika testvér önmagát nem kímélő buzgósága miatt Flóris úr aggódása olykor erélyes parancs formáját öltötte:

> „...a Maga egészségéről nekem kell gondoskodni, Maga pedig szépen törődjék bele, hogy ennek így kell lennie..."[133]

Hiába, Skolasztika testvér életének gyertyája végül ellobbant. Fiatalon, 34 évesen hunyt el 1932-ben. Hatalmas gyásza volt az Alföld népének, gyásza az árván maradt kis családnak, gyásza az „igazgatónak", aki a temetést így látta:

> „A temetésen igen megható volt a részvét és a kegyelet. Kis nővéreink szeméből minden könnyet letöröltek volna azok, akiket az ő kedves gyászuk fakasztott könnyekre. Sokat siratták az elhunytat, itt az alföldi nép is sír. Ez az őszinte és mély gyász a testvérekben bámulatos megnyugvással párosul; többen úgy érzik, hogy inkább hozzá, mint érte kellene imádkozni..."[134]

Flóris úr megindító jellemzéssel kezdi nekrológját: *„Élete is, halála is oly finom volt, mint egész valója."*[135] Akik ismerték Kühár Flórist, észrevették, hogy amikor Skolasztika testvér neve szóba került, mindig megcsillant egy könnycsepp a szemében. Hogy igazából mit is jelenthetett számára ez az angyali jóságú ifjú nő – ahogyan szintén ő jellemezte –, aki

kész volt eszményei megvalósítására áldozni életét, abból egy öt évvel későbbi naplójegyzete sejtet meg legtöbbet:

> „D.e. kinn voltam a rákoskeresztúri temetőben Berecz Skolasztika sírjánál. Hogy vonzza az embert egy fakereszt, egy virágos sír! Mennyi nyugszik az én életemből is ott lenn! Csodálatos, hányszor megtapasztalom, hogy kemény, mint a koporsó – a szeretet!"[136]

6. BUDAPESTI HÁZFŐNÖK 1935-43

6.1. A házfőnöki napló

Kühár Flóris egyénisége megértésének egyik kulcsa, lelke, személyisége beérésének tanúja a budapesti bencés székház naplója, amelyet nyolc éven át – haláláig – vezetett és mintegy 220 oldalnyit írt benne. Nem személyes naplónak szánta, de a ház eseményeinek tárgyilagos feljegyzései mellett sokkal több személyes bejegyzést tartalmaz, mint elődei idején. Rendkívül sokat elárul Kühár életéről, benső világáról, érett egyéniségéről, utolsó éveinek számvetéséről. Akarva-akaratlanul beleszövi gondolatait, élményeit az objektív leírásokba, nem tud nem személyes lenni az események szemléletében. Nem ír mindennap, de amikor tollat ragad, akkor önmagán keresztül ad vissza mindent. Ezért szeretném a naplón keresztül bemutatni élete utolsó jelentős szakaszát.

6.2. Mozgalmas évek

A napló tanúja annak is, milyen megdöbbentően hajszolt volt élete: zsúfolt programok, sok közéleti tevékenység, emberi kapcsolatok... A Bencés Gimnázium hittanára volt és egyetemi magántanár, emellett cikkei, könyvei jelentek meg, 1940-től a Katolikus Szemle felelős szerkesztője volt. Részt vett az Actio Catholica, az Americana[137] munkájában. Szervezői tehetségét ragyogóan kamatoztathatta: a katolikus nagygyűlések, az Eucharisztikus Világkongresszus előkészítése – P. Bangha mellett a szellemi előkészítő bizottság alelnöke volt. Az irodalmi életbe is bekapcsolódott. Babits Mihály teológiai tanácsadója volt a himnuszfordításokban. Az Amor Sanctus egy példányát neki dedikálta Babits. És sorolhat-

nánk tovább is, mi mindenből vette ki a részét ezekben az években. Ámulattal olvassuk hallatlan munkabírásának tanúját.

Egyetemes egyéniség volt. Rendkívül mozgékony, sokoldalú, minden iránt érdeklődő szelleme csak irodalmi, tudományos működéssel nem tudta beérni. Nem akart író lenni – tollat legtöbbször a lelkek érdeke adott a kezébe. Írói és szerkesztői munkásságát papi életének tökéletes megformálásával pecsételte meg. Ebben cselekvő katolikus és igazi apologéta volt, akárcsak írásaiban: amit írt, amit hirdetett, azt megvalósította cselekedeteivel is. Nemcsak mintaszerű papi és szerzetesi életével, de azzal az apostoli áldozatkészséggel, amivel jóformán irodalmi munkássága tégláiból s jó példájának kisugárzó hatásából a tiszaújfalusi zárdatemplomot létrehozta.[138]

6.3. Templomépítés

Kühár Flóris az alapítástól kezdve mindvégig a kicsi szerzet „igazgatója" maradt: ő adott szabályzatot és képviselte – ez volt a hivatalos feladata, amit nagy tudással és odaadással látott el. Azonban ennél többet jelentett a testvérek számára: atyjuk volt a szó legnemesebb értelmében. Természeténél fogva nagyvonalú volt, és mégis minden testvér apró ügye érdekelte – kivételt nem téve. Komoly volt – talán még a mosolya is, mégis bizalmat ébresztett.

Budapesti házfőnöksége idején – bokros teendői mellett – majdnem kéthetenként megfordult Újfaluban. Jövetele, jelenléte nagy örömet jelentett a zárda és a tanyák lakóinak egyaránt. Szeretettel vették körül „drága Igazgató Urukat", aki ilyenkor részt vett életükben, kikapcsolódott közöttük. Szombatonként érkezett – sokszor látták felbukkanni szép magas alakját az állomás felől. Mindig gyalog ment a 4 km-re lévő állomásról. Nővérei örömmel várták frissítővel – egyik testvér pedig egy cső kukoricával, mert az üdvözlés

után mindjárt az udvarra ment és etette a galambokat. Egy különösen szép, nagy fehér galamb mindig a kezére szállt.

Ilyenkor vasárnapra is ott maradt, szentmisét mondott és prédikált az egyszerű tanyai népnek. Igyekezett az ő értelmi szintjükre leereszkedve beszélni – ami nem mindig sikerült a tudósnak, de sikerült a hitből, szeretetből élő lelkipásztornak –, elég volt ránézniük és megerősödtek hitükben. Szentmise után kiment közéjük, elbeszélgetett velük. Szerette az egyszerű népet és azok is szerették őt.

A nagy ünnepeket – a karácsonyt, a húsvétot – ezekben az években mindig Újfalun töltötte. Karácsonykor minden testvért megajándékozott valami aprósággal, mindenkit egyformán. Együtt volt a testvérekkel a rekreáción – nem beszélt sokat, de örült az örvendezőkkel.[139] Budapestre visszaérkezve mindig bejegyzett egy-egy rövid reflexiót a ház naplójába:

> „Elutaztam Tiszaújfalura. Mindent szép rendben találtam... A zárda művelő hatása mindenen... (1935. dec. 14–15.)
> ...Szép élet van Újfalun, oly békés, csendes, boldog. Bárcsak ilyen volna a mi rendi életünk is! Sokat meséltem római utamról, vittem ajándékokat is..." (1937. jan. 5.)

Mélyen a szívén viselte Szent Benedek Leányainak sorsát, és boldoggá tette, hogy a fiatal közösséget gyarapodni látta. Lassan kicsi lett a kápolna s a folyosó a hívek számára, akik szentmisére jöttek. Az Alföld misszionálásában töltött tizenkét esztendő tapasztalatai és újfalui élményei megérlelték lelkének gyönyörű tervét: templomot építeni, Jézus Szívének templomát állítani az Alföld közepébe – Jézus Szívét, akire a világnak legnagyobb szüksége van, akiben kimondhatja Szent Tamással a megtérés szavait: „Én Uram, én Istenem".[140]

> „Körmendy Nándor építésszel Újfalura mentünk. Szép este volt a tanyán, rázó kocsival holdvilágnál. Jó egy igazi művésszel együtt lenni; hogy rajzol, milyen termékeny az agya! Tetőtől talpig hívő, derék ember... (1937. febr. 20.)

Tervezgetés Újfalu bővítéséről, templomépítésről. Körmendy minden vágyat meghallgatott, mindent fölmért, aztán papírra vázolt..." (1937. febr. 21.)

A házfőnöki napló alapján rekonstruálható az építkezés menete, minden fontos mozzanata. Igazi értéke mégis az, hogy annak lelkén át szemlélteti az Isten-háza semmiből-teremtését, aki belelehelte szívének egész szeretetét, lelkének minden erejét, szellemének és hivatásának magasságait – életét, mindenét... A templomépítés hat esztendejének kegyelmeit ő maga öntötte szavakba mélyen érintő vallomásokban. Minden beépülő téglához, minden helyére kerülő gerendához egy-egy emléke, visszatekintése, hálaadása fűződik.

„1937. febr. 25–28. – Misszión Bogarasban. 1923 tavaszán voltam ott; életem első misszóján... Ez az aratás nagyon boldoggá tett.

1937. máj. 3. – Lemenetem Tiszaújfalura nevemnapja elől. Csendes és kedves névnapom volt... Odalenn a szép és örökkévaló magyar élet a vidéken. Ama nesciri! Mily jólesik néha távol lenni!"

A templomot szinte a semmiből hozta össze: *„a nagytudású professzor Istenért és a szegény alföldi népért a világ koldusa lett"* – levelezett, kopogtatott, kilincselt, írt, koldult... Hitből, imádságból, adományokból és írásainak tiszteletdíjából épült fel a „homokkatedrális", az „Alföld bazilikája". Hogy hogyan, azt az Istenen kívül talán csak ő tudja.

„1937. máj. 29. – ...koldulni járok az újfalusi templomért...

1937. jún. 8. – ...egész héten az újfalusi templom ügyében tárgyalok. Jézus Szíve ünnepe és hete. Cor Jesu, dives in omnes, qui inquirunt[141] ...De éreztem az ő ajándékozó gazdagságát. 70.000 téglát szereztem...

1937. június 20. – ...az építés megkezdődött, a fundamentum felásva, mindenkiben jó remények, hogy be is fejezzük. A híveknek prédikációban fejtettem ki, hogy mit jelent a

templomépítés. Az egész ország megmozdult, hogy itt templom álljon. Imádság és áldozat építik. Hozzanak áldozatot terményükből, az átváltozik téglává, fallá, templommá, oltárrá. Az oltáron pedig a kenyérszínbe rejtőzött Jézus várja őket.

1937. júl. 11. – Letettem az újfalusi zárda templomának alapkövét...

1937. aug. 30. – ...A Szent Szív ajándékos kedvű volt, kb. 700 P jött össze első pénteken. Jellemző, legtöbbször onnét, ahonnét nem várjuk...

Tiszaug: mily kedves most is az a Tisza menti ház! Menynyi hit, bizalom, keresztviselés!...

1937. szept. 19. – ...szép az alföldi ősz, holdas estéjével! Kis zárdánk olyan, mint egy oázis. Az ember mindig gyarapszik bensőségben.

1937. okt. 15. – Döcögős vonattal értem Tiszaújfalura... A vonatból már láttam épülő templomunk tetejét. A templomra rá lehet majd írni: Homokon építette, vasbeton alapra, semmiből a hit."

Az építkezés éveinek megható spirituális szimbóluma, hogy amíg a falak tornyokba szöktek, a templom új kriptájába négy lakó került – négy áldozatos élet, mintegy erősítve a fundamentumot: Nagy Gizella, fiatal novícia-testvér 1937-ben, Berecz Skolasztika testvért 1939-ben hozták haza Budapestről, Strinovich Erzsébet testvér és Steer Ferenc szintén 1939-ben.

„1937. nov. 4. – ...Nagy Gizella nővér meghalt... Nincs levertség, a gyászban is van napsugár. Az igazi apácahalál most is olyan, mint a legendákban. Szeretet, gyengédség, felkészültség. Út az égi Jegyeshez, figyelem az utolsó lehelletig. Víziók, rámeredés a keresztre. Mily megnyugtató az ilyen halál!

1937. dec. 24. – Újfalura utaztam. Gyönyörű karácsonyom volt a magyar pusztán. Oly drága érzés, mikor az ember Isten charis-át, kegyelmét érzi. A charis által az Isten bájos, mint egy édesanya, vagy mint egy gyermek.

1938. márc. 10. – ...A nagyböjtben minden misémet a tisztítóhelyen szenvedő lelkekért mondom, azzal a kéréssel, hogy az újfalusi templomépítést szerencsével folytathassuk és befejezhessük... a jó Isten rendesen nem onnét szokott segíteni, ahonnét várjuk... – hány ilyen tapasztalatom van már másfél éve! Milyen gazdag a jó Isten, mikor mi szegények vagyunk!

1939. nov. 12–19. – ...az épülő templomhajón rajta van már a tetőszerkezet...

1939. nov. 30. – ...Most, amikor a világban tűzvész, háború, rombolás, itt az Alföld e szögletében szép templom épült, tető alatt van, boldog mindenki, hogy megvan. Sok pénz kellett hozzá, nem volt, a szenvedő lelkek küldtek innét is, onnét is a maguk módján... Szt. Benedek Atyánknak megint lesz háza leányai számára, lesz templom, amit bencés kezek építettek, javadalom nélkül, minden nélkül, hittel, Istenbe vetett bizalommal.

1940. jan. 4. – ...Az ünnepeket Tiszaújfalun töltöttem. A kis Jézus muzsikál most is szívemben. Szép magyar karácsony; érdemes volt érte ennyit dolgozni.

1940. máj. 26. – ...Úrnapján Tiszaújfalun voltam. Szép, csendes világ. Ebből is az látszik, hogy az emberiség legnagyobbja Szt. Benedek volt, aki a békesség szigeteit alapította meg a népvándorlás vérzivatarában.

1940. okt. 26. – A templom már majdnem kész. Sok örömem van benne... Fölötte idegen bombavetők húzódnak délkelet felé. Bizony jó volna, ha a világ már az Isten országát építené és nem csak a rombolást szolgálná.

1940. nov. 11. – ...föltettük a két toronyra a keresztet. Megható ünnep volt; egészen megindult a lelkem és az Úr irgalmát magasztalva zengtem."

Mire a tornyokra fölkerült a kereszt, addigra életének minden kegyelmi érintése felelevenedett és kirajzolták Istennek bejárt útját.

Az 1940-es esztendő végére elkészült a templom. Még falfreskó nélkül, fehérre meszelve, egyszerű faoltárral, ami a kápolnaszobából került át. December 15-én Vedres Béla kis-

kunfélegyházi apátplébános „felszentelte", hogy misézni lehessen benne.

„1940. dec. 25. – Először mondtam éjféli szentmisét az újfalusi templomban. Csikorgó hideg, sok nép, bűbájos magyar hangulat...

1941. febr. 12. – ...Szt. Skolasztika napján ketten öltözködtek be és egy tett első fogadalmat. Nagyon boldogok voltunk... Német repülőrajok szálltak át az Alföldön...

1941. ápr. 8–15. – ...Megható volt a nagyhét. Lélekparadicsom az alföldi homokon. Sohsem felejtem el a nép adoratio crucis[142]-át..."

Kühár Flóris 1941-ben ünnepelte papi szolgálatának 25. évét.

„1941. jún. 29. – Ma 25 éve szenteltek pappá a győri székesegyházban... Kegyelmek napja. De jó 25 évig az Urat szolgálni. Hostia pura, sancta, immaculata.[143]"

Nagy meghatódottsággal készült újfalui ezüstmiséjére, ahol szeretett édesanyja is ott lehetett. Számvetésének igazi „himnuszát" adják ebből az alkalomból feljegyzett sorai:

„1941. júl. 6–31. – *Ezüstmisémen éreztem, hogy kegyelmes egész életem, főleg papi életem.* Az Isten sodorja a szálakat, mikből az élet szövődik; ő igazítja el az utakat, hárítja el az akadályokat... Szegény gyerek voltam és mégis mindenem megvolt, ami a gazdagoknak. Hogy 25 éves papságomat oly környezetben ülhettem meg, ott volt édesanyám, 54 vendég, pestiek és környékiek, köztük 14 pap, hogy minden gondom megoldódott, mire idejutottam; magam-építette templomban, saját bencés nővéreink zárdájában mutathattam be a szentáldozatot – mennyi kegyelmi eligazítás eredménye! És hozzá kell tennem: sok gátat vetettem az Isten kegyelmének, sok keserűséget okoztam az Úr Szívének! Annál jobban *érzem, hogy mindenért neki vagyok adós...*"

A szentmise végeztével egy kendős öregasszony fejére tette először remegő, áldó kezét. Könnyezve áldotta meg édesanyját, akit megható gyermeki szeretettel szeretett, s akiről bármikor könnyezve, remegő ajakkal beszélt. Ugyanezen a napon *„megjöttek a festők is, megkezdték a freskót"*.

„1941. szept. 7–9. – ...Megszenteltük az új freskót.

1942. jan. 20. – Tegnap temették Vácon Hanauer püspököt. Huszonkét éves pontifikátusa[144] a magyar katolicizmus életében az, mint Széchenyi a nemzet életében...

1942. márc. 21. – ...Újfalun voltam. Onnét várok magyar tavaszt; ha az Alföldet sikerül lelkileg bevetni Krisztus igéje magvával...

1942. ápr. 8. – Visszaértem tegnap Újfaluból. Gyönyörű volt ott a húsvét. Egy hét – sok lelkigyakorlatnál többet ér..."

Sok áldozat és törődés árán megépült tehát a tanyai templom. Szép, egyszerű stílusban, de márványoltárral és művészi falfreskóval. Az építés idején, ha feltornyosultak a gondok, egyre csak azt mondta testvéreinek, leányainak: *„Csak imádkozzanak, drága gyermekek, csak imádkozzanak!"*

7. ZARÁNDOK SZÍVVEL

7.1. Az 1943-as esztendő a napló tükrében

„1943. jan. 26. – Rossz naplóíró vagyok (bár valamivel jobb, mint e helyen elődeim). Az elmúlt hetekben magam is a 'hagyatékomat' rendeztem. Ne kelljen halálom után leveleimmel vesződni másoknak.

Febr. 10. – ...Garatgyulladásom miatt megvizsgált Kaposy dr. Vérnyomásnál elkomorult. Túl magas. Valamit magam is éreztem már régóta... Három kopogtatás a Beethoven-szonátában. Signati sumus ad mortem.[145] Illés és Szaléz halála. Tanulság: szót fogadni az orvosnak; úgy élek, hogy hátralevő időmben még jobban szemem előtt tartsam: mortem suspectam habere.[146]

Febr. 26. – Holnap reggel elindulok Füredre. Az elmúlt időt úgy használtam fel, hogy lehetőleg mindent rendbe tegyek; halálom után utódaimnak ne legyen sok töprengeni valójuk. Rendeztem óriási levelezésemet, csoportonkint összegyűjtöttem az összetartozókat. Teleragasztottam négy fényképalbumot. A pénztárt, számadást megcsináltam. Szóval, eléggé igénybe vettem szívemet ezzel is, de a Kat. Szemlével is.

Márc. 21. – Szt. Benedek napja. Hosszú volt az út idáig, három hetet Füreden töltöttem. Orvosi kezelés, annyi mint rabság; de ha az ember látja, hogy használ, akkor aláveti magát... Most jól érzem magam... Kezd tavaszodni. A rendtársak nagy örömmel fogadtak, nekem is nagy öröm hazatérni.

Márc. 22. – Legnagyobb örömöm visszaérkezésem után P. Hofmann innsbrucki volt régensem levele. Oly aranyos, ahogy visszagondol arra a kispapra, aki 1912–1917 közt voltam. Csak érhetném meg: Renovabitur sicut aquilae, juventus tua.[147] Ezen dolgozom, de belenyugszom abba, ha ez halálommal valósul meg. Naponkint imádkozom Szt. Benedekhez, aki 'stans et orans'[148] halt meg.

Márc. 30. – Szombaton, 27-én lementem Újfalura, ahol épp a missió végére értem. Csodálatos buzgóságot, a megtérések rendkívüli számát hallottam, tapasztaltam. A nővérek és a nép áldozatos apostolsága az első időkre emlékeztetett. Mintha az Apostolok Cselekedetei újultak volna meg. Sárközy apát és Kelemen Szulpic gyönyörűen dolgoztak. – Vasárnap, 28-án még én is beállhattam gyóntatni. Este szentséges körmenet volt; gyertyásan a sötétben. Spectaculum facti mundo, angelis et hominibus.[149] Mily boldog volt a hívek serege, de mi is.

Márc. 31. – Tegnap... Váczra mentünk, hogy Pétery püspök úrnak bemutassam a bencés nővéreket. Igen meghatódtam. Azt mondtam el, amit Innsbruckban együtt mondtunk imádságban: 'euntes ibant et flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos'[150]. Tovább nem tudtam folytatni. Hogy *az én kévém Újfalu, a nővérek, a templom, a négy zárda, az újonnan felállított oltárok, kápolnák* – még a szerzet megalapítása előtt és azután...

Ápr. 16. – Ma délután megkezdődik házi lelkigyakorlatunk. Brisits Frigyes fogja tartani...

...Befejeztük a lelkigyakorlatot, megköszöntem Brisits Frigyesnek, hogy megtanított: látni a mi szemünkkel, mik vagyunk – és nézni az ő szemével és szívével, minek kell lennünk... Az ilyen lelkigyakorlat különös kegyelem. *Érdekes, hogy a lelkigyakorlat elején megtaláltam novíciuskorom végén írt: Életrendemet.* Akkor Ruzsicska Aurél magiszter íratott ilyent velünk. *Most látom, hogy gondoltam akkor szerzetespapi jövőmet. Mintha életem valóban magszerűen benne lett volna akkori föltételeimben. Csak a hibáim, bűneim, eséseim nincsenek benn abban az írásban.* Perseverare in bono – ad melius.[151]

Máj. 1. – A Szűzanya hónapja. Ötvenéves fejjel beállni a lélek tavaszába, virágzani, illatozni. – A nagyhetet Újfalun töltöttem; igyekeztem lelkemet a liturgiával megtölteni. Meglátogattam a szarvasi és csépai zárdákat húsvét után, voltam Ugon is, hol alföldi missióm 1923-ban megkezdődött...

Jún. 2. – Ma délután megindulok Újfaluba; pénteken consecrálja[152] Pétery váci püspök úr a zárdatemplomot. Öt (azaz

hat) éve kezdtük a templom építését; sok munka, gond, koldulás, áldozat, imádság; szívem is belefáradt (fizikailag); megviselt ez a templom. De készen van, megszenteljük, valóban szentté akarjuk tenni. *Mikor az ember elér valamit, mint célt! Van értelme életének. Gondviselés. Az Isten azért emelt ki földes, zsuppos házunkból Pártosfalván; azért járatta velem a bencés hivatás útját. Sok vargabetű, de a végén egyenes az út.* Megyünk előre – az Isten országának építjük ki egy (ma már több) fellegvárát. Nem dicsekvésből írom. Mennyi részem volt oltárok felállításában! Először 1923 karácsonyán: oltár Tiszaugon a Steer-kastély házikápolnájában. Aztán ugyanott a 'Missiósházban' (1925). A 'bogarasi' iskolában, ...a tiszakürti iskolakápolna. Aztán Tiszaújfalu, zárdakápolna; majd a templom – két oltárral. Szarvas, zárda, oltárfülkével... Most konszekrálják az újfalusi templomot. Az Isten szenteljen meg engem is!

Júl. 12. – *Újfalun megünnepelték azt a tényt, hogy már ötvenéves lettem. Az ünneplés igen kedves volt, nagyon elsírtam magam párszor. Hiába, öregszünk! Megyünk a hegy túlsó oldalán lefelé. Deo gratias – mindenért. Egész életem – kegyelem. – Voltam Ugon is; jó azokon a helyeken misézni, ahol az ember valaha sok kegyelmet nyert.*

Aug. 31. – Vége a nyárnak. A vakáció utolsó szakaszában Celldömölk volt a központom. Aug. 15-én volt a celli kongregáció alapításának 25 éves jubileuma. Régi kongreganistáim szép számban jöttek össze. Feléledt a múlt. Úgy éreztem, mily nagy kegyelem, hogy ily távlatból nézhetem még ifjúságomat. Renovabitur, ut aquilae juventus mea.[153]

Szept. 10. – Levittem Újfalura az új kelyhet. Beuroni típus; gyönyörű, mindenkinek tetszik. Kisasszony napján vele miséztem. Beszéltem Jézus nemzetségfájáról, a benne megnyilatkozó gondviselésről, az Úr útjainak csodás előrerendezettségéről.

Okt. 27. – ...Feljegyzem, mint nekem fontos dolgot. Okt. 21-én halt meg 1932-ben Skolasztika perjelnő.

Nov. 1. – Mindig jobban érzem, mily hatalma van rajtam a múltnak. Tegnap jöttem meg a Somlyóról és Cellből. Somlyó, áldott, drága hegy! Hogy élvezem változatlan képedet,

azt a szép és örök magyar életet rajtad! A szüretet, a boldog begyűjtést, a pince körül való sürgést, a szőlő és a must ízét. Láttam öreg tőkéket, megrakva érett fürtökkel. Szegény édesanyámra gondoltam, hogy igyekszik öregkorában is, hogy úgy dolgozzék, hasznosítsa magát, mintha fiatal volna! Ezek a vén tőkék is így küzdenek a kivágás és a tűzrevetés ellen... Cellben mindig jól érzem magam.

Nov. 23. – Szt. Kelemen napja. Ilyenkor mentünk Rómában a Szt. Kelemen-bazilikába. Mennyi emlékem, élményem, írásom fűződik a római bazilikákhoz. Úgy aggódom most értük..."

Más kéz írása zárja a lapot:

„Kühár Flóris írta ezt a naplót. Meghalt az utolsó bejegyzés után három nappal, 1943. nov. 26-án."

7.2. Halála, temetése

A Zárdanapló így tanúskodik Flóris úr utolsó újfalusi tartózkodásáról:

„Nagyon fáradtnak látszott, arca színtelen volt, nem volt olyan beszédes, mint máskor, olyan különösen elgondolkodva nézett. Egész lényén az volt, mintha lelke itt se volna. Mindent megnézett... Örömmel pihentette szemét a négy derék jelöltön, az utolsó esti rekreációban, megjegyezve, hogy a jó Isten gondoskodik utánpótlásról. Megkérdezte, hogy imádkozunk-e a szenvedő lelkekhez... Utolsó szavai voltak, mikor áldáskéréssel elbúcsúztunk tőle, hogy most sokáig nem jön Újfaluba, majd csak karácsonyra. Főtiszt. Póli bácsi[154] erre azt mondta, eljössz te még Adventben is egyszer!"[155]

Amikor november közepén elköszönt az újfalui testvérektől, ezzel búcsúzott: *„Jön az advent, örüljenek és készüljenek*

az isteni Kisded fogadására, a szent karácsonyra. Lelkükben készítsenek meleg jászolt. Gondoljanak sokszor a drága Szűzanyára, aki édes anyai szeretettel várja gyermekét..." – Két héttel később ő maga is örökre lakást vett a kis újfalui házban, amelynek betlehemi éjszakái eltörölhetetlen pecsétet nyomtak életére.

A halála előtti utolsó estét nagy benső örömben töltötte el rendtársai körében. Boldogsággal a szívében tért nyugovóra, s másnap, épphogy felkelt – már nem tudott egészen elkészülni szentmiséjéhez – agyában megpattant egy ér.

> „A nap folyamán, mely az ő Adventje volt, csak néhányszor csillant meg egy-egy pillanatra öntudata. Csak azt mondta: baj van; s a kopogásra: tessék. Igen súlyos volt az agyvérzés, egyik kar és láb bénulással. A doktorok a teljes gyógyulásra nem láttak reményt. Minden emberi segítséget megadtak, de a jó Isten mást akart. Negyedórai haláltusa után, fél 10-kor visszaadta nemes, nagy lelkét Teremtőjének... Ft. Szunyogh atya[156] fogta le szemét s pápai áldást adott a Haza-érkezőnek."[157]

Péntek volt.

Hirtelen – kortársai számára váratlanul –, de nem készületlenül lépett be az örökkévalóság kapuján. Befejezte, amit be kellett fejeznie...

Gyászmiséjét három nap múlva, november 29-én Kelemen Krizosztom főapát celebrálta a Józsefvárosi Plébániatemplomban számos gyászoló – neves személyiségek, előkelőségek jelenlétében. Ugyanennek a napnak délutánján a Kerepesi úti temetőben Pétery József váci püspök szentelte be testét. A szertartás után – főapátja és püspöke áldásával – „elkészült", hogy virággal borított koporsójában utoljára tegye meg a jól ismert utat Tiszaújfalura, szeretett híveihez és nővéreihez, hogy most már náluk – velük maradjon. Utolsó érkezését így élték át azok, akik mindig örömmel és szeretettel várták, fogadták:

„Megjött... Úgy jött, mint annyiszor máskor: egyszerűen, észrevétlen, meglepetésként... Eléje mentünk, mint máskor – csak most a könnytől alig látva... A majori emberek hozták be őt, nemesen egyszerű, ezüst színű érc-koporsójában... a templom tetején sokat becézett galambkái sorakoztak, benn a templomban pedig várta a drága aranyszív, a Szent Szív, akinek dicsőségére júniusban szenteltette fel a saját élete árán épült templomunkat. Most itt tükröződik a tabernákulum aranyszívében az egyszerű ravatal gyertyáival, koszorúval s körülötte síró leányaival. Igazgató Urunk jötte mindig ünnepet hozott házunkba. Ma is ünnep lett! Megkezdtük a drága Halott mellett az adorálást, estig egy percre se hagytuk magára. A kis üvegablakon át benézegettünk hozzá, hogy utoljára szívünkbe zárjuk jóságos arcvonásait. Csodálatosképp megmaradt egészen szépen, mintha mosolygósan aludna... Mintha csak hallanánk jól ismert szavait: 'Csak nyugodtan, drága gyermek, nem kell aggódni, nem kell izgulni! A jó Isten mindent elrendez! A maga idején!'..."[158]

A temetés előestéjén érkeztek *„drága jó Igazgató Atyánk édestestvérei: Kühár István és József bácsi, s az István bácsi gyermekei... A jó öreg Kühár nénit, 78 éves édesanyját annyira lesújtotta a nagy veszteség, hogy nem is tudott eljönni onnan messziről, Pártosfalváról."*[159] December 1-je volt a temetés napja:

„Ilyen ünnepünk még nem volt! – folytatja a zárda naplója – Pedig sokat ünnepeltünk már. Ez évben is kétszer Te Deumos, magasztos ünnepünk volt: templomszenteléskor s az 50 éves születésnapon. Ma pedig ő és mi is, a legnagyobb áldozatot, önmagát adjuk az Úrnak, megnyugodva legszentebb és kifürkészhetetlen szent akaratában. Kora reggeltől egymást követték a gyászmisék. A már ittlévő s folyton érkező főtiszt. atyák mind érte miséztek. Kilenc szentmise volt a temetés előtt... Jó híveink is itt voltak nagy számban, a templom zsúfolásig megtelt, kora reggeltől látogatták a ravatalon azt, kinek atyai szavait oly sokszor hallgatták. Az ünnepi Rekviem 10 órakor kezdődött, főtiszt. Pali bácsi,[160]

apát úr celebrálta. A ravatal a szentély és a hajó közötti emelkedettebb részen volt, körülvéve a hálás szeretet utolsó üdvözleteit tolmácsoló koszorúkkal és leányainak élő koszorújával... A gyászmise után Szunyogh főtiszt. úr prédikált."[161]

Kedves templomában a gyászszertartás után hat tanyai magyar vette vállára érckoporsóját, hogy a kriptában örök nyugalomra helyezzék. Útközben egy csapat galamb szállt koporsójára – galambok kísérték, mert még azok is megérezték, mekkora volt az ő szíve, aki elénk állította a legnagyobb szívet: Jézus Szentséges Szívét...[162] *„Hányszor vitte öröntől áradozó szívvel ő a Legszentebbet ezen az úton a diadalmas körmeneteken! S most őt vitték...* – A kriptában Skolasztika testvér sírja fölé helyezték. – *Ez a legszebb hely, a legszebb pihenés! Csak az oratórium padlózata választ el tőle, rajta hajtunk térdet imádásul a Legszentebbnek, az ő drága ereklyéjén keresztül lép a pap a szentélybe, hogy bemutassa az isteni áldozatot..."*[163]

„A magyar erdő ritkás fái közül kidőlt egy hatalmas, gyönyörű lombozatú tölgy... Mélyen meghajtjuk fejünket és hosszan, nagyon hosszan nézünk földi alakja után, mely eltűnt mindörökre. Tiszta, felhőtlen nemesség, fennkölt volt egyénisége. Sudár alakja, szuggesztív tekintete már csak emlékezetünkben él. A szellem sugárzó antennája volt; és ha megszólalt, szavak zengő testébe öltözött a gondolat és szállt, szárnyalt. Hatalmas hangját még egyre halljuk, és sohasem fogjuk elfelejteni... Az élete hősköltemény volt, halála megrázó tragédia. Megdicsőülése most kezdődik el: odaát, ahova imánk kíséri, és itt lent, ahol örökségét őrizzük és tovább visszük."[164]

BEFEJEZÉS

„A búzaszemekben összezsugorodott néma vágyak élnek: nőni, sokasodni, jó földben teremni. Ki tudja, érzi-e a búzaszem, hogy termése, megsokasodása saját életébe kerül? Hogy míg kikel belőle a zöld vetés, míg gyökerei a földbe nőnek, addig elfogy belőle saját magva, fehér lisztje, keményítője? Ez mind kell a szárnak, kell annak a kalásznak, mely még nem is bontakozik, mely hosszú télnek fagyott földjében vár a maga idejére!"[165] – Annak a bencés lelkipásztornak a gondolatai ezek, aki a két világháború szabta szűk időkeretben vetette el élete búzáját a magyar egyház földjébe...

Sírfülkéje mellett egy ismeretlentől származó márványtábla imameghallgatásról tanúskodik...[166]

Tiszaalpár – amelyhez azóta közigazgatásilag Tiszaújfalu tartozik – 1996-ban posztumusz díszpolgári címmel tüntette ki.[167] Vajon hányan tudják, hogy miért?

„Maradj velünk, atyánk!" – kéri a sírját fedő márványtábla fohásza. Itt nyugszik köztünk; – üzenetének kalásza még várja a maga idejét...

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

Önálló nyomtatott munkák

KÜHÁR FLÓRIS: *A lélek szemével*, Bp., Dom, 1932.
KÜHÁR FLÓRIS: *Zarándok szívvel*, Bp., Szent István Társulat, 1939.
KÜHÁR FLÓRIS: *Barlangok, sírok, kupolák*, Magyar Kultúra-könyvtár 6., 1935.
KÜHÁR FLÓRIS: *Az örök élet forrásai a hét szentségben*, Bp., Korda, 1932.
KÜHÁR FLÓRIS: *Szűz Mária élete*, Bp., Palladis, 1937.
KÜHÁR FLÓRIS: *Mater Raingardis*, Szombathely, Nemzedékek, 1919.
RADÓ POLIKÁRP OSB: *Tiszazugi történet*, Bp., Szent István Társulat, 1945.
BLAZOVICH ÁGOSTON OSB: *Európa védőszentje Szent Benedek*, Bécs, 1980.
REICHARDT ABA OSB: *A celli kékszellem*, Ph. – Tiszaújfalu, 1996.
REICHARDT ABA OSB: *„...És megújítod a föld színét"*, Tiszaújfalu, 1997.
REICHARDT ABA OSB: *Sarjad a zsenge vetés*, Ph. – Tiszaújfalu, 1997.
REICHARDT ABA OSB: *„Fogadj el engem, Istenem..."*, Ph. – Tiszaújfalu, 1998.
REICHARDT ABA OSB: *Követlek, Uram!*, Ph. – Tiszaújfalu, 1999.
REICHARDT ABA OSB: *Égbe vivő keresztúton*, Ph. – Tiszaújfalu, 1999.
SÓLYMOS SZILVESZTER OSB: *Ezer év száz bencése*, Pannonhalma, 1997.

Cikkek

DR. BÁNHEGYI JÓB OSB: *Dr. Kühár Flóris*, In.: Pannonhalmi Szemle, 1943/5.
SÖVEGES DÁVID OSB: *In memoriam Kühár Flóris*, In.: Pannonhalmi Szemle, 1993
VÁRSZEGI ASZTRIK OSB: *A Magyar Bencés Kongregáció története 1916-1996*, In. Mons Sacer II., Pannonhalma, 1996.
RÉVÉSZ ISTVÁN: *Ünnepelünk*, In.: Kecskemét és vidéke, 52. számának melléklete

Források

Pannonhalmi Főapátság Könyvtára és Levéltára –

Bencés Kézirattár 671.: Kühár Flóris kéziratos hagyatéka (levelek, prédikációk, lelkigyakorlatok stb.);

Budapesti házfőnöki napló, 1935–43.

Szent Benedek Leányai Társaságának Levéltára –

Levelek: Fasc. II., VII., IX.

Zárdanaplók

Váci Püspöki Levéltár –

Missio Sacra; Religiosus

Egyéb kéziratok –

Bognár Ferenc: Az első tanyai népmisszió Tiszaújfalun

Radó Polikárp: Kühár Flóris emlékezete, 1943.

Beszélgetés –

Kühár Ede OSB

Reichardt Aba OSB

Dobra Modeszt OSB

Sólymos Szilveszter OSB

A Szent Benedek Leányai Társasága nővérei

Jegyzetek

1 *Dr. Bánhegyi Jób emlékezéséből*, Pannonhalmi Szemle, 1943/5.
2 Ma Szlovénia területén van (Prosenjakovci).
3 Életrajzi adatait maga foglalta össze halála előtt két hónappal a rend által kiadott kérdőíven, BK 671. *(Melléklet 2.)*
4 1912-ben érettségizett, azután rendje Innsbruckba küldte továbbtanulni.
5 *Dr. Bánhegyi Jób emlékezéséből*, Pannonhalmi Szemle, 1943/5.
6 Uo.
7 1910., Főapátsági Könyvtár, Pannonhalma, Bencés Kéziratok, BK 671. *(Melléklet 4.)*
8 Imakilenced
9 Hogy Krisztus újuljon meg bennem.
10 Ut in omnibus glorificetur Deus = Hogy mindenben Isten dicsőíttessék (bencés jelszó)
11 1916. június 25-én
12 1916. június 29-én *(primíciás képe: Melléklet 5.)*
13 *Dr. Bánhegyi Jób emlékezéséből*, Pannonhalmi Szemle, 1943/5.
14 Doktori értekezése: *Erzabt Matthäus v. Tolna und die Reform der ung. Benediktiner-klöster.*
15 *Kühár Flóris prédikációjából*, 1922. július 30., Pannonhalmi Főapátság Könyvtára, Bencés Kéziratok (=BK) 671.
16 *Kühár Flóris prédikációjából*, 1922. július 30. BK 671.
17 *Barlangok, sírok, kupolák*: 85. oldal (Kenyérillatú Egyház)
18 *Kühár Flóris prédikációjából*, 1922. július 30. BK 671.
19 KÜHÁR FLÓRIS: *Szűz Mária élete*, Palladis, Bp., 1937., 49. oldal
20 *I. m.* 84. oldal
21 *I. m.* 84–85. oldal
22 *Kühár Flóris prédikációjából*, rádióbeszéd Sarlós Boldogasszony ünnepén, Várkápolna, BK 671.
23 Uo.
24 Uo.
25 Uo.
26 *Barlangok, sírok, kupolák*: 82–83. oldal (Kenyérillatú Egyház)
27 *Barlangok, sírok, kupolák*: 78. oldal (Kenyérillatú Egyház)
28 *Kühár Flóris prédikációjából*, Celldömölk, 1922. július 30. BK 671.

29 *Dr. Bánhegyi Jób OSB emlékezéséből*, Pannonhalmi Szemle, 1943/5.

30 A celli Mária Kongregáció Kühár Flóris halálakor mondott búcsúztató beszédéből, 1943.

31 KÜHÁR FLÓRIS: *Búcsúzom a celli plébániától*, 1922. július 30., Szentségimádás, BK 671. *(Melléklet 6.)*

32 *Levél Balázs Benediktához*, 1923. március 13. *(Melléklet 8.)*

33 Oblátus/obláta = felajánlott; Oblátus-Obláta-szövetség: a világban élő katolikus nőknek és férfiaknak közössége, akik Szent Benedek Regulájának szellemében, a Rend imaközösségében és lelki vezetése alatt kívánnak élni

34 Bibliográfiája: *Melléklet 9.*

35 *Steer Ferencné levele Kühár Flórishoz*, 1926. február 21. Fasc. IX. 71.

36 Radó Polikárp visszaemlékezése nyomán

37 Dr. Bánhegyi Jób visszaemlékezése nyomán

38 *Levél Balázs Benediktához*, 1923. március 13.

39 Kühár Ede OSB emlékezése nyomán

40 *Bp-i házfőnöki napló*, 1939. március 1.

41 *Bp-i házfőnöki napló*, 1943. április 7.

42 *Kühár Flóris levele Berecz Erzsébethez*, 1927. január 26. Fasc. II.1/m

43 *Bp-i házfőnöki napló*, 1943. október 5.

44 *Bp-i házfőnöki napló*, 1943. február 14.

45 *Bp-i házfőnöki napló*, 1943. március 24.

46 *Kelemen Krizosztom levele Kühár Flórishoz*, 1930. július 9.

47 A lélek szemével; Barlangok, sírok, kupolák; Zarándok szívvel

48 *Dr. Bánhegyi Jób emlékezéséből*, Pannonhalmi Szemle, 1943/5.

49 *A lélek szemével*: 185. oldal (Szüret a Tisza mellett)

50 A Rerum novarum, majd a Quadragesimo anno enciklikák.

51 Kecskemét és Vidéke 52. számának melléklete, 1920. *(Melléklet 12.)*

52 Könyvei: *Pannónia virágoskertje*, 1929 – 54 magyar szent legendája életrajzokban; *Szent Benedek legendák*, 1925; *Szent Skolasztika életrajzi regénye* kéziratban

53 A *Mater Raingardis* című dolgozatára utal (Péter, clunyi apát édesanyjáról írt rövid írás), 1918.

54 *Levél Balázs Benediktához*, 1921. szeptember 26.

55 *Levél Balázs Benediktához*, 1922. október 7.

56 Pannonhalmi Főapáti Hivatal, 159/1923. sz.

57 *Levél Balázs Benediktához*, 1923. március 13.

58 *Levél Balázs Benediktához*, 1924. március 8.

59 *Melléklet 13.*

60 *Berecz Erzsébet levele Kühár Flórishoz*, 1920. október 10.

61 Hivatás

62 *Levél Balázs Benediktához*, 1922. október 7.

63 *Berecz Erzsébet levele*, 1921. január 8.

64 *Kühár Flóris levele Berecz Erzsébethez*, 1925. március 15. Fasc. II.1/b

65 *Kühár Flóris levele Berecz Erzsébethez*, 1926. szeptember 23. Fasc. II.1/g

66 *Kühár Flóris levele Berecz Erzsébethez*, 1926. november 14. Fasc. II.1/j *(Melléklet 13.)*

67 Hajós Ida, a későbbi Placida testvér a Dunántúlról, Mihályiból jött el nevelőnőnek a Steer gyerekek mellé. Tanítónő volt, bencés obláta, majd Szent Benedek Leányainak első perjelnője. A feloszlatás idején bölcsen fogta össze a közösséget Pannonhalmán, 1980-ban halt meg.

68 Hajós Ida Placida visszaemlékezése 1934-ből.

69 *Berecz Erzsébet levele Bárdos Remig főapáthoz*, 1922. december 10.

70 *Berecz Erzsébet levele Kühár Flórishoz*, 1923. január 10. *(vö. Révész István beszéde, Melléklet 12.)*

71 *Berecz Erzsébet levele Kühár Flórishoz*, 1923. február 4.

72 Bognár Ferenc zárdalelkész az 1943-as újfalui tanyai népmisszióról írt beszámolója alapján

73 A háborúból hazatért nyomorékok és a nemkívánatos csecsemők arzénmérgezése.

74 *Berecz Erzsébet levele Wimmer Károly igazgatónak* Pápára, 1923. június (nyomtatásban is megjelent a Mária Kongregáció folyóirat 1923. évi szeptemberi számában)

75 *Berecz Erzsébet levele Kühár Flórishoz*, 1923. március

76 *Berecz Erzsébet levele Molnár Ilonának*, 1923.

77 *Steer Ferenc levele Hanauer István váci püspöknek*, Váci Püspöki Levéltár, 'Missio Sacra' Ad Nr. 143/1923.

78 REICHARDT ABA OSB: *A celli kékszellem*, Ph.–Tiszaújfalu, 1996, 36. oldal

79 *Steer Ferenc levele Kühár Flórishoz*, 1926. március 17. Fasc. IX.72.

80 *Steer Ferenc levele Kühár Flórishoz*, 1925. május 23. Fasc. IX.49.

81 *Steer Ferenc levele Kühár Flórishoz*, 1929. január 14. Fasc. IX.172.

82 *Steer Ferencné levele Kühár Flórishoz*, 1923. október 22. Fasc. IX.9.

83 *Steer Ferencné levele Kühár Flórishoz*, 1926. február 21. Fasc. IX.71.
84 *A celli kékszellem*: 89. oldal
85 *Berecz Erzsébet levele* (nagy valószínűséggel) *Niszler Teodóznak*, aki az egyik kiszemelt missziós atya volt
86 *Steer Ferencné levele Kühár Flórishoz*, 1924. március 21. Fasc. IX.20.
87 Váci Püspöki Levéltár, Missio Sacra, 4990/1924. *(Melléklet 16.)*
88 Szent Benedek Leányai Levéltára, Tiszaalpár, Fasc. VII.30.
89 *Levél Balázs Benediktához*, 1924. június 16.
90 *Kühár Flóris levele Berecz Erzsébethez*, 1926. október 16. Fasc. II.1/h.
91 *Kühár Flóris levele Berecz Erzsébethez*, 1926. november 14. Fasc. II.1/j
92 *Kühár Flóris levele Hanauer István váci püspökhöz*, 1927. március 6.
93 *Kühár Flóris levele Hanauer István váci püspökhöz*, 1927. március 15.
94 *Kühár Flóris levele Hanauer István váci püspökhöz*, 1927. március 15.
95 *Melléklet 18.*
96 *Steer Ferencné levele Kühár Flórishoz*, 1927. június 14. Fasc. IX.
97 *Kühár Flóris levele Hanauer István váci püspökhöz*, 1927. július 12.
98 Pásztor Erzsébet, a későbbi Rozina testvér visszaemlékezése, 1944.
99 REICHARDT ABA OSB: *„...És megújítod a föld színét"*, 5. oldal
100 1927. augusztus 13.
101 *Levél Balázs Benediktának*, 1927. augusztus 18.
102 1928. március 5.
103 *Zárdanapló*, 1928. március 21.
104 *Melléklet 19–20.*
105 REICHARDT ABA OSB: *Sarjad a zsenge vetés*, 17–18. oldal
106 *Kühár Flóris levele Berecz Skolasztikához*, 1932. január 14. Fasc. II.66.
107 1927. január 26. Fasc. II.1/m
108 1928. június 28. Fasc. II.7/a
109 1928. november 16. Fasc. II.11.
110 1929. február 7. Fasc. II.14.
111 *Kühár Flóris levele Berecz Skolasztikához*, 1930. február 5. Fasc. II.30.
112 1928. november 16. Fasc. II.11.
113 1929. március 19. Fasc. II. 15/a
114 1929. március 24. Fasc. II.15/b
115 1929. április 21. Fasc. II.17/a
116 *Melléklet 10.*
117 *Berecz Skolasztikának*, 1929. március 17. Fasc. II.15.

118 *Dr. Hermann Ipolyhoz*, 1930. március 16. Főapátsági levéltár/Főapáti Hivatal iratai 211/1930.
119 1930. április 29. Fasc. II.40.
120 *Levél Skolasztikának*, 1930. november 6. Fasc. II.46.
121 *Zarándok szívvel*: 180. oldal (Napkelte a tengeren)
122 *Barlangok, sírok, kupolák*: 98, 101. oldal (Pannónia szépsége)
123 *Zarándok szívvel*: 156–158. oldal (A karácsonyéj világossága)
124 *Levél Hanauer püspöknek*, Váci Püspöki Levéltár, 'Religiosus' 5075/1930.
125 1930. június 11. Fasc. II.43.
126 *Az örök élet forrásai a hét szentségben*: Előszó
127 Radó Polikárp nyomán
128 *A lélek szemével*: 25. oldal (Mysterium Fontis)
129 *Papi lelkigyakorlat* (Eucharisztia – életcél, áldozat) BK 671.
130 *A lélek szemével*: 171–172. oldal (A magyar nemzet zsenge áldozata)
131 *Barlangok, sírok, kupolák*: 68. oldal (Kenyérillatú Egyház)
132 1931. július 11.
133 1932. június 6. Fasc. II.74.
134 *Hanauer püspöknek*, 1932. október 24.
135 KÜHÁR FLÓRIS: +*Berecz Skolasztika*, 1932. *(Melléklet 24–25.)*
136 *Bp-i házfőnöki napló*, 1937. október 30.
137 Katolikus egyetemi ifjúsági mozgalom
138 Erdősi Károly megemlékezése nyomán *(Melléklet 43.)*
139 Szent Benedek Leányai emlékezése nyomán.
140 Kühár Ede OSB prédikációja nyomán (2002. június 2.)
141 Jézus Szíve, dúsgazdag mindazok iránt, akik hozzád folyamodnak (a Jézus Szíve-litánia egyik invokációja)
142 Kereszthódolat
143 Tiszta, szent, szeplőtelen ostya
144 Főpapi hivatal
145 Meg vagyunk jelölve a halálnak.
146 A halált gyanakodva szemléld. (Regula 4,47)
147 „Megújul ifjúságod, mint a sasoké." (Zsolt 102,5)
148 Állva és imádság közt.
149 Tükröt tartva a világnak, angyaloknak és embereknek.
150 „Könnyezve mentek, vitték az új vetés magvait, de örömujjongás közt jönnek vissza és összegyűjtik kévéiket." (Zsolt 125,6)

151 Megőrizve magamat a jóban, és haladva a még jobb felé.
152 Megszenteli, felszenteli.
153 Megújul ifjúságom mint a sasoké. (vö. Zsolt 102,5)
154 Radó Polikárp
155 *Zárdanapló*, 1943. november 29.
156 Szunyogh Xavér OSB
157 *Zárdanapló*, 1943. november 29.
158 *Zárdanapló*, 1943. november 30.
159 *Zárdanapló*, 1943. november 30.
160 Dr. Sárközy Pál OSB bakonybéli apát
161 *Zárdanapló*, 1943. december 1.
162 Kühár Ede OSB prédikációja alapján (2002. június 2.)
163 *Zárdanapló*, 1943. december 1.
164 A celldömölki Mária Kongregáció megemlékezéséből
165 *Barlangok, sírok, kupolák:* 67. oldal (Kenyérillatú Egyház)
166 *Melléklet 46.*
167 *Melléklet 48.*

FÜGGELÉK

Kühár Flóris levelei Berecz Skolasztikához 1923–1932

(Szent Benedek Leányai Társaságának Levéltára, Fasc. II.)

1.

Kedves Bözsi,

igazán sajnálom, hogy annyi nehézséget okoztam a Méltóságos Asszonynak a terminussal; azonban sajnos, nem rajtam múlt, mert akkor alkalmasabb időpontot kerestem volna, ha én bérmálhatnék, nem a főapát úr. Ő azonban a hónap másik felében Bpesten lesz, onnét megy tovább Esztergomba, aztán vissza Bpestre. Ha jól tudom, 19-én biztosan Bpesten lesz. Szeretném, ha jobb terminus volna, mert főapát úr 31-e előtt alig jön meg. Hát – ember tervez, Isten végez; majd csak lesz jobban is.

Ami a húsvétomat illeti: nekem még nem okozott különösebb gondot, hogy hol fogom tölteni. Tudja, lassan megszokom azt is, hogy előre nem gondolkozom, mert éppen elég gondom van napról-napra. Aztán meg rövidesen egészen kikopok a világból; szakadnak a szálak és megértem, hogy a jó Isten ezzel is a javamat akarja – és bizonyára másokét is. Szeretném, ha valahova úgy mehetnék, hogy nem a magam öröme lenne, hanem másoknak szereznék vele örömet; viszont, úgy hiszem nem sokan vannak, akik engem úgy ahogy vagyok, csuklások nélkül le tudnának nyelni.

A húsvét hiszen nem adna gondot; húsvétkor nagyon boldog lennék, ha Tiszaugon lehetnék. Hanem a nagyhét! Nekem a nagyhét igazán nagyhét az esztendőmben; én szeretnék belőle élni hónapokon keresztül; tavaly is úgy megragadott és az oly szép Phalmán, hogy igazán nehezen tudnám magam elszánni, hogy ép ezeket a napokat ne töltsem itt. Vasárnap–kedd közt úgyis Bakonybélben tartok lelkigyakorlatokat; ép a speciális nagyheti szertartásokhoz érek haza, a lamentációkra, Nagycsütörtökre, Nagypéntekre.

Hiszen csak ne volna Ug olyan messze; hogy pont húsvétra oda lehetne érni és a föltámadási körmeneten még itt lenni. Tudja Bözsi, az oly szép, oly fölemelő, hogy ily szegénylegények, mint én vagyok, nem lehetnek el nélküle. Az azonban nagyon valószínű, hogy húsvéthétfőn Ugon leszek, mégha nem is kapok hívást – hacsak valami korlátot nem fognak még az utamba vágni. – Na ugye, nem vagyok én oly borzasztó, mint amilyennek látszom. Csak ép egy kicsit önző. Vannak napok, amikor egészen magamnak szeretnék élni; amikor semmi mást nem csinálok, mint reggeltől estig keresem a kórust, a szentsírt, a szertartásokat. Nem is hiszi, Bözsi, mily fontos az ép nekem, aki folyton a liturgiát hirdetem, hogy néha igazán átéljem, mi is az.

Az áttérőre vonatkozólag a magyar törvények a következők. Az illető két tanúval jelentkezik saját illetékes lelkészénél és bejelenti, hogy a felekezetből kilép; személyazonosságát a tanúk igazolják, ha a lelkész kívánja. Egyebet mondania nem kell; a lelkész korholását sem tartozik meghallgatni. Legkorábban 14 napra rá (pl. márc. 1–15) két tanúval újra megcsinálja ezt; lehet két más tanú is, nem ugyanaz, aki előbb volt, de lehetnek ugyanazok is. A második jelentkezés 14 nap múlva történhetik, de érvényes még 30 nap múlva is (pl. márc.1. – 15–30. közt). Előreláthatólag a lelkész nem ad erről bizonyítványt. Azért a tanúk állítsák ki így:

„Alulírottak ezennel bizonyítjuk, hogy N.N. ev. ref. vallású nő megjelent a ...-i ref. lelkész előtt és jelenlétünkben márc. 1-én és másodszor márc. 15-én nevezett lelkésznek kijelentette, hogy az ev. ref. vallást elhagyja. Lelkész megtagadván erről a bizonyítványt, ezt mi állítjuk ki és hitelességét aláírásunkkal bizonyítjuk.

Kelt...

aláírás

aláírás

tanúk"

Ezt az iratot el kell vinni a kath. plebániára. A továbbiakról a plebános gondoskodjék; ő jelentse az esetet a pp-nek, kérje tőle az engedélyt az átvételre, a kiközösítés alól való feloldozásra. Az átvételt a pp megbízásából eszközölheti Pius barátom is, de a plebános kérjen erre engedélyt. Az átvétel szertartása a Rituálában (jól

áttanulmányozandó Pius által!) – A gyermekek 7 éven alul a szülő vallásának változásával őt követik; azon felül csak az *árvaszék* beleegyezésével. A 9 éves tehát, ha az árvaszék nem engedi, marad ref. 18 éves korig. Persze ebből nem következik, hogy kath. hittanra nem járhat el, szentségekben is részesíthető; csak a konfirmációt kerülje el. A ref. hittanra jó eljárnia, mert különben megtagadhatják a bizonyítványadást. – Az áttérő jó hitoktatásban részesítendő. Átvételkor: először feloldozás a kiközösítés alól az átvétel szertartásával; utána gyónás, áldozás. Felnőttnél az átvételre használandó a formula: pro haeretics formali.

Teodóz nővére még nem gyógyult meg; a missió valószínű, 25-én kezdődik Szarvason. Úgy örültem a sok jó hírnek, ami levelében volt; azt hiszem, sokszorosan fizet az Isten mindenkinek, aki neki hoz áldozatot és a népnek. Nagyon örültem, hogy ennyi jóság van az ugi házban – igazán iparkodnék oda, ha a nagyhét vissza nem tartana.

Igaz: a bárónőnek valahogy szerezze meg e két művet:

1) Lucie Christine: Geistliches Tagebuch (1870–1908). Herausgegeb. v. Aug. Poulain SJ.; übersetzt Dr. R. Guardini.

Kiadó: L. Schwann, Düsseldorf. 1921.

2) Joh. Jörgensen: Die Geschichte eines verborgenen Lebens.

Kiadó: Freiburg, *Herder*.

Tán a Szent István Társulat útján meg lehet szerezni. Nagyon ajánlom; sajnos, nekem sincs meg, kölcsönből olvasom. A bárónő nagyon meg fogja köszönni, tudom előre. – A németet majd maga is gyakorolhatja rajtuk.

Idácskának nagyon meleg üdv; sokkal melegebb, mint amilyen ez a március 15-e. Az én meleg üdvözletemre hiába esik rá a hó. A Nagyságos Úrnak és a Méltóságos Asszonynak igen meleg és mély tiszteletemet. A levelet nagyon várom.

A naplóírást csak kezdje el; ne féljen; jó barátja lesz az magának. Ne írjon sokat; majd meglátja egy-két hét múlva, hogy mit kell írni.

Kedves, hosszú levelét nagyon köszönöm; Magának is meleg üdv.

Szeretettel

Flóris

Ph, 1925. III. 15.

A böjt svédtornával – a *legjobb* patikaszer.

2.

Kedves Bözsi,

ne fájjon Magának semmi, hanem legyen a Maga húsvétja nagyon kedves és kellemes. Azt hiszem, mire vége lesz ennek a rövid vakációnak, én is rendbe hozom magam egy kis pihenéssel. Egész jól láttam előre; most hosszabb útra indulnom igazán annyit jelentene, mint idegeimet teljesen kimeríteni.

Szeretettel köszönti

Flóris

Ph, 1926. IV. 2.

3.

Kedves Bözsi,

míg az ugiak ideérkeznek, én az otthonmaradtnak vigasztalására írom e levelet. Újabb szokásomhoz híven rövid leszek. – A dispositioinkat bizonyára olvasta már az újságból; ezekből látnivaló, hogy én a szónoki méltóságból egyelőre kiestem, ami számomra nagy megkönnyebbülést jelent. Hogy aztán mi lesz később, annak csak a jó Isten a megmondhatója. Tudja, mostanában sokszor motoszkál a fejemben Arany János vágya: Egy kis *független* nyugalmat, melyben a dal megfoganhat... Igaz, nekem nem éppen a dal miatt kellene, hanem hogy a kedélyem, a lelkem ne legyen annyi izgalomnak kitéve a környezet részéről; hogy hivatásomban békés-boldogan tudjak élni és dolgozni. – A vakációm előreláthatólag nagyon egyszerű lesz. Nem is lesz hosszú, mert júl. első felében némileg még ide vagyok kötve, ép így aug. 2-ik felében. Közbeesik aztán saját munkám korrektúrája és a szerkesztői gond. De a többit szeretném annál csöndesebben eltölteni.

A Gyurika bérmálására eléggé fölkészültem; egy szép aranyórát szereztem neki – igen vékonyka, de helyes lánccal.

A vizsgákkal végeztünk; holnap Tedeum és papszentelés Győrött. Hatot bocsátottam el most kezeim közül; azt hiszem, megállják majd helyüket. Sok derék fiú van köztük.

Múltkor Cellben találkoztam Irénkével, aki gyönyörűen vizsgázott és most boldog. Katinka megint gyengén van a tüdejével és sok mindennel. A vakációjából szenteljen egy kis időt Bözsi a celli-

eknek; aztán attól sem kell túlságosan tartania, hogy poros lesz a celli levegő, mert most ugyan lemosta az eső.

Steerék innét Pápára mennek, én szeretnék a N(agysá)gos Úrral a Somlyóra felmenni közben. Egyáltalán arra fogok a nyáron törekedni, hogy ne szobában töltsem az időt, hanem sokat járjak, mozogjak. Majd magát is megjártatom!

Különösebb újság nincs; a phalmi levegő még mindig nyugtalan. Tegnap hatalmas leventeverseny volt itt.

A mellékelt írást adja át a Méltóságos Asszonynak, ha hazaér. Természetes, magának – ha más a terve, nem kell őt megvárnia. A Szívhétre sok örömöt! 11-én ugye Pápán lesz?

Szeretettel köszönti

Flóris

Ph, 1926. VI. 28.

4.

Kedves Bözsi,

megérkezésekor én is köszönteni akarom az ugi házban. Az új munkaévet kezdje sok kegyelemmel és engedelmes jóakarattal, – Füred most kellemes, a víz nagyszerű.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Bfüred, 1926. VIII. 21.

5.

Kedves Bözsi,

nagyon szeretném, ha énbennem is annyi kedves furfang volna, mint a női nem általam nagyon tisztelt némely képviselőjében, aki mikor a hosszú levélírás kötelessége egészen a körmére ég, megható kedvességgel invitálja az embert egy kis szüretre azzal, hogy majd mindent el lehet szóval mondani. De hát énbennem sajnos, ennyi élelmesség nincs – ha volna, már repülőgépen járnék –, bizony csak a levélírásnak nagyon ósdi és divatjamúlt eszközével vagyok kénytelen ily biztató meghívásnak eleget tenni, már csak azért is, mert különben egy csomó dolog az én körmömre fog égni, amitől érthető okokból félek. Azután úgyis csavargó hírben állok; ha én most pár napi utónyaralásra megindulnék, aztán októberben

a nagygyűlésre, aztán meg a Somlyóra, mindenki azt gondolná, hogy a Directoriumot meg a Szemlét valamely zavart kispappal csináltattam meg. Mivel pedig a másik két utat nem szeretném elmulasztani, azért az elsőről vagyok ezúttal kénytelen lemondani.

Vilmos és Juci bizonyára elújságolták a legújabb otthoni híreket és köztük azt is elmondhatták, hogy Katinka szept. eleje óta pápai házunkban van. Leveléből azt látom, hogy jól érzi magát, csak azt nem tudom még, fogja-e bírni a munkát az egészsége. Ez a lépés meglepte kedves nővérét, aki pedig azelőtt mindig felpanaszolta neki és másoknak, hogy nézhetne kenyérkereset után. Apja is állítólag sírt, mikor az esetet megtudta. Irmának a család méltóságán esett sérelem fáj. Tudja kedves Bözsi, a butaságon az istenek se tudnak segíteni, pláne ha az a butaság gőggel van alátámasztva. Azért meg vagyok győződve, hogy lesz gondja rá, hogy Katából továbbra is kivasalja, amije van.

Én már közel egy hónapja itt ülök. Először a káptalanon, azután pedig – a székemen. Egyelőre sürgős dolgaimmal elkészültem, a könyvem tán egy pár nap alatt meg fog jelenni. Kíváncsi vagyok, hogy fogják fogadni.

P. Bangha most már véglegesen hazajön; én örülök neki, mert legalább megint nívót fog adni a M. Kulturának, az utóbbi időben igazán lecsúszott eredeti színvonaláról. Azután meg sajátságos módon kezdett belőle kiütközni a rendi elfogultság, amit én meglehetősen utálok. Jellemző, hogy pl. a P(annon)h(almi) Sz(emle) megjelenéséről eddig se vett tudomást. Azt hiszem P. Bangha felül tud majd emelkedni ezeken az apró ostobaságokon.

Mi szép lassan haladunk a megkezdett úton; előfizetőink száma már csak néhány hijján marad el az ezertől. Nem apró polemiákkal, százalékszámításokkal, hanem komoly és súlyos munkával akarjuk megmutatni egyházunk és hitünk győzelmes erejét.

Mihelyt a Directoriummal végzek, megint fogok keresni alkalmas munkaanyagot. Azt hiszem, a Nagygyűlésen sikerül majd megint kiadói megállapodásokat kötnöm, mert addig nem akarok nagyobb dologba belekezdeni.

Itthon a házban jól megvagyunk. A benső béke most megvan, a rendtársak meg vannak nyugodva, mert a kényes dolgok intézését biztos és jó kezekben tudják. Azok pedig, akik személyi okok miatt hajlandók lettek volna a rendet feláldozni, egyelőre csendben van-

nak. Igaz, hogy kár is volna megszólalniuk. Így tehát van nyugalom és mi is jól érezzük magunkat.

Ma van nálunk az őszi tanítógyűlés. Szép egységben jönnek fel az egyházmegye összes tanítói és papjai és ebéden is nálunk vannak. Ez ősi, patriarchalis szokás itt; legalább látja a tanítóság, hogy a rend megbecsüli őket.

Más különösebb újság nincsen; még mindig gyönyörű az idő.

Idácskát melegen üdvözlöm.

Magát is sok szeretettel

DK Flóris

Ph., 1926. IX. 23.

6.

Kedves Bözsi,

bár nagy ritkaság, most mégis én tartozom Magának levéllel. Mivel a nagygyűlésre való feljövetelük nagyon magukhoz lágyította a szívemet, hát sietek adósságomat leróni, hogy ebből is lássa, velem érdemes jól bánni, mert én levelet csak akkor írok szívesen, ha meg vagyok hatódva. A nagygyűlés is meghatott egy kicsit, alapjában véve szép programja volt, pontosan kivártam a végét, sokat gyalogoltam Pesten, de a végső impresszióm most is az, mint mindig az ilyen manifestatióknál: csak akkor van értékük, ha meggyökeresedett és mély hitéletet manifestálnak, ha kevés bennük a póz és sok a lélek. Még mindig sok pózolást látok, feltűnni vágyást, üres-kalász-meredést.

Gyönyörű gondolat Krisztus Királysága. De a szónokok elfelejtették, hogy Krisztus Királyságának – hogy úgy mondjam – alkotmányát – Szent Benedek Atyánk Regulája adja meg. Ő hív Prológusában mindjárt a Krisztus Király szolgálatára – Regulája elején. Amiért Apponyi szerint is – a magyar alkotmány oly hasonlatos Krisztus Királyságához, az is jórészt onnét van, hogy a középkori államok Nagy Károlytól kezdve a Regulából merítették államszervező törvényeiket. Sz. István is. – Egyébként ezekről valamelyest filozófia-történetemben is írtam.

Azután – megütődtem azon, hogy a biblia magyar fordítását senki sem köszönte meg bencés kezeknek, akik tényleg csinálták; hanem azoknak, akik nem csinálták. Furcsán esett, mikor hallottam, hogy Sz. Ferenc volt a külső misszió első apostola. Istenem –

hát kik térítették meg azt a világot, mely nélkül – Sz. Ferenc se jött volna a világra!

Egyébként jól megvagyok, egyelőre nyugszom babéraimon és várom a kritikákat. Mert azt hiszem, jónehányan nekem fognak fenekedni; de mivel ezeket tudatosan provokáltam, hát nem is félek tőlük. Én ugyanis mindig büszke vagyok arra, hogy az Egyház hitét és igazságát vallom.

Jövő héten a Somlyóra megyek, közben szokás szerint Czellbe is be fogok nézni. Még nem tudom, mennyi időm lesz. Apát úrral tán majd sikerül a maguk ügyét is megbeszélnem. A további lépésekben, úgy látom, okvetlenül a váci püspök úrra lesz szükség. – Érdekes, Vécsey bárónál együtt voltam ebéden Lónyay hercegnével, Stefániával. Tőle tudtam meg, hogy ugyanazok a gondjai, mint a maguké. Szeretné a bencés apácákat Magyarországba telepíteni. Hány helyen merül föl már ez a terv! Imádkoznunk kell, hogy a megoldás is jöjjön már. Ez volna az ősi magyar kath. női lélek restaurációja.

A Szemlét most adtam nyomdába, tehát minden kedves levélre hajlandó vagyok válaszolni.

Idát szeretettel üdvözlöm. Méltóságos Asszonynak adja át mély tiszteletemet.

Sok szeretettel

Flóris

Ph., 1926. X. 16.

7.

Kedves Bözsi,

már előbb szerettem volna kedves soraira válaszolni, de nagyon sok dolgom jött össze és csak most jutok a levéliráshoz. Először is - imádkozzék Benedikta nővérért, mert ép most kellett egy pár kellemetlen dolgot megírni, miután főapát úrral tisztáztam azon dolgokat, melyek köztünk B. levele miatt fölmerültek.

Magának nem írok kellemetlen dolgokat. A váci pp úrnak adott válaszára vonatkozólag a Méltóságos Asszonynak írtam, részletesen, hogy úgy mondjam, kánonjogi szempontból és azt hiszem, hogy lényegében és *részben* helyes választ adott; azért *részben*, mert

a kérdés sem volt *egészen* föltéve. Mi persze itt nem mondunk le oly könnyen az ugiakról, csak amennyire – a jog miatt muszáj. A joghatóságot nem vindikálhatjuk, de a jogon kívül van más is a világon – szellem, élet, szeretet. Ezek talán vannak oly fontosak, mint a jog.

Legutóbb Kőszegen jártam, előadni; elég lelkes oblátustábor van ott és derék obláták. Megfordultam Cellben is, láttam Ancit és Berecz mamát és semmi rosszat nem állapítottam meg megtekintésükből. Pápán Teodóz elmondta az Ugon viselt dolgokat és üzenetüket is átadta, aminek egyik foganatja az előbb említett levél. A többi majd alkalom szerint következik; ha szükség lesz rá, Maguk is kapnak, de akkor ne panaszkodjanak, hogy az Igazgató Úr furcsákat is tud írni.

Katinka remekül változik; jó kedve van és némi keveset gyarapodott. Kezd egészen a régi jó Katinka lenni és én nagyon örülök neki. Én is szeretnék a régi jó Plébi „bácsi" lenni, azt hiszem, akadnának, akik viszont ennek örülnének. És amikor legjobban örülnének, akkor megmondanám nekik (vagy csak őneki – találja ki, kinek), hogy az a kócos haj bizony kemény fejet takar és nem jó, ha valaki olyan keményfejű és nem jó, ha makacs olyankor, amikor egyszerűen el lehetne intézni valamit azzal, hogy elhallgat, és titokban a jó Istennek ajánlja, legyen úgy, ahogy ő szent Fölsége akarja. Mert néminemű kemény fejekkel a Plébinek akadt dolga régen és bizony sokszor haragudott volna, ha nem tudta volna, hogy a fej és a szív nincs egyforma matériából gyúrva és az ily keményfejű gyerekeknek nagyon puha a szívük és talán azért is van az, hogy a fejüket néha mesterségesen keményítik (talán bizony kemény kalapot is tesznek rá), hogy ne látszassanak puháknak. Mert az ily keménykedés könnyen árthat a szeretetnek, aminek sohse szabad semmiért kárt szenvednie. És a szeretetnek kell megtalálnia az utat és a módot, hogy se a Méltóságos Asszony ne gondolja azt, hogy valaki furcsán tud a maga véleményéhez ragaszkodni, de azt se érezze, hogy csak iránta való tiszteletből hallgat az a valaki, hanem azt érezze, hogy akár beszél, akár hallgat, szeretetből teszi. Aztán ilyformán lehetne Idácskát is elintézni, no meg a Tisztelendő Urat is.

Most veszem észre, hogy már egészen ott vagyunk a dolgunknál, de hamar vissza is vonulok ám, mert én a régi jó Plébi bácsi

akartam hirtelenében lenni. Pedig sok szép és jó dolgot tudnék írni – ezen kívül is, – ha már nem írtam volna meg őket a Méltóságos Asszonynak. Igaz, hogy neki viszont nem valami szépen írtam őket, mert mihelyest a jogász meg a professzor kiütközik belőlem, akkor mindjárt másként írok, mint ahogy szoktam.

Aztán meg magamról is írok még. Mostanában elég sokszor fogok beszélni, halottak estéjén is én beszéltem Phalmán. Egyszer már elmondtam Cellben azt a beszédet „Voltunk mint ti, lesztek mint mi". Aztán megint a győri szabadegyetemre kellett ráfanyalodnom, meg aztán Keresztes Sz. Jánosról is fogok beszélni a győri kármelitáknál, már csak azért is, mert a Kis Teréz őt nagyon szerette, én viszont a Kis Terézt szeretem nagyon.

Amúgy nagyon jól megvagyunk. Még mindig van itt szekfű, tán még rózsa is akad. Nagy szelek is járnak. A Szemle ez évre kész, egy hét múlva meg is kapják.

Ha tudnám, hogy még valamire kíváncsi, azt is megírnám. Így azonban Idácskát nagy szeretettel üdvözlöm és kívánom neki, hogy szép eredményeket érjen el az iskolában.

Magát is hasonló (ha elégnek gondolja) szeretettel köszöntöm

DK Flóris

Ph., 1926. XI. 7.

8.

Kedves Bözsi,

elővettem az ünneplő levélpapirosomat, hogy ezáltal is kifejezésre juttassam a maga névünnepe iránt érzett nagyrabecsülésemet. Lehet ám, hogy ezen a szép papíron nem tudok oly kedvesen írni, mint ahogy szeretném, pedig most igazán jól esnék, ha tudnám, hogy kedves Bözsi nagyon boldogan fog ünnepelni és az én gratulációm is hozzájárul örömához.

Jókívánságaimat persze nem fogom részletezni. Először azért, mert nem akarok egész könyvet teleírni, másodszor azért, mert a legnagyobb erőfeszítéssel se tudnék olyat kívánni, amit Bözsikém előre ne sejtene. Azért a legegyszerűbben megígérem, hogy a részleteket majd szentmisémben fogom elmondani. Jó lesz?

Legutóbbi levelének hamar megvolt a hatása, mert most már annyi levelet írok Ugra, hogy a végén is megunják. Egyáltalán kez-

dem észrevenni, hogy márig is sokat írok; most, hogy a Szemlének a tartalomjegyzékét átnéztem, látom, hogy könnyen azt gondolhatják az emberek, én már nem is gondolkozom, csak írok.

Nagyon szeretnék hallani valamit arról, hogy mily eredménynyel járt a Nagyságos Úr Bpesten. A jó Isten bizonyára pártfogásába veszi ezt az ügyet, annyi lélek jövőjéről van szó benne. Mi pedig igyekszünk a magunkét tenni hozzá. Egyébként nagy dolgok – nagy gondot és munkát kívánnak.

Mostanában sokszor gondolok Ugra, már régen volt nyár és a karácsony még mindig nincs egész közel. A munkám nem akar fogyni, ha már kevesbedni kezd, akkor hamarosan felszökik megint.

Poór Szilveszter a rend halottjainak emléknapján, ma déltájban hosszú szenvedés után elköltözött. Egy hónappal volt fiatalabb nálam. Rövid élet, hosszú szenvedés. Ez leválasztotta róla a múló gyengeséget és előkészítette az igazak halálára.

Ez évben az első halottunk.

Gyönyörű ez az ősz; még most is vannak virágai. Szeretnék Magának is küldeni, de mire odaér, biztosan elhervad. A Maga védőszentje gyűjtötte kötényébe a hervadhatatlan virágokat. Ezeket gyűjtse Maga is. Ha sokja van, adjon nekem is belőlük.

Szeretettel köszönti

Flóris

Ph., 1926. XI. 14.

Idának meleg üdv.

9.

Kedves Bözsi,

ha nem volna nagyon egyedül, egészen irigyelném Magát, hogy most teljesen egészségének rendbehozásán gondolkozhatik. Az egyedülvalóságot nem nagyon szeretem és azért nem fekszem le, pedig már négy hete veszekszik velem a nátha. Most már minden reményem megvan, hogy hamarosan elbánok vele. De hát ilyen időben muszáj betegnek lenni, hisz csupa köd, piszok, sár minden, mihelyest az ember kiteszi lábát a házból. Ezért a legjobb, hogy Maga most a kórházban van, mert ilyen időben lehetetlen másutt a szaladó veszélyeket megállítani. Azért ne sokat töpreng-

jen; iparkodjék keveset gondolni arra, hogy áll az egészsége és meddig tart a kúra. Ilyenkor legjobb szépen ráhagyatkozni a doktorra meg a Méltóságos Asszonyra; tudja, oly nagy szeretettel van Maga iránt, hogy legjobb egyszerűen belenyugodni és szép türelemmel megvárni, míg a doktor azt mondja, most már rendben van.

Én a jövő héten (16-án) Pápán adok elő; ezt az alkalmat felhasználom arra is, hogy átnézzek Czellbe, mert már meglehetős régen láttam az én híveimet. Most ugyan szégyellhetik magukat, mert a választáson eléggé elmajomkodták a dolgokat és a sok válogatás közben két szék közt a pad alá estek. De hát igazán furcsa gusztus. Az egyik oldalon kimondottan felekezeti jelszavakkal megy egy lutheránus; erre a pápista bölcsek hoznak egy nimand-kálvinistát, hogy a katolikusok azért lelkesedjenek. Hát legalább megbuktak.

Mi is átestünk már a választáson, az ország legbővebbhasú képviselőjét mi literáltuk be az ország házába. Tudja Bözsi, ezekért a képviselőkért igazán nem érdemes nagyon lelkesedni. Én is vittem már odáig, hogy ez alkalommal nem is szavaztam.

Amiatt pedig ne aggódjék, hogy én Karácsonyra nem mennék le Ugra. A baj ott van, hogy még nem tudjuk, mikor indulhatunk: 22-én-e, vagy 23-án? Nekem azért fontos az egész, mert ha elég időm volna, akkor megnézném, hogy készülnek Karácsonyra az új Sz. János kórházban, mert megvallom, ilyent még nem láttam és kíváncsi természetemet úgyis ismeri.

Meglehetős gondot ád, hogyan és mivel bocsássam útjára a Kis Jézuskát, mert ahova nem megyek személyesen, oda is szeretném elküldeni. De azért azt hiszem, ilyen gondjaim is el fognak múlni, csak az a baj, hogy ilyenkor nem érdemes külföldről hozatni valamit, hátha nem ér idejében haza.

Magának egy kis regényt küldök, amely azt hiszem elég sok derűs percet fog Magának okozni.

Dolgom elég volna, de náthásan nincs az embernek kedve komolyabb és hosszabb lélekzetű munkákhoz. Majd valahogy csak elvégezzük a ránkeső részt.

Most az egyszer fogadjon szót kedves Bözsi és maradjon egész nyugodtan, ne aggódjék semmiért és ne törődjék semmivel; a munka meg fogja magát várni és ilyen időben Ugon is négy fal közt kellene maradnia. A fő, hogy a kedélye egészen nyugodt legyen. Lássa, ez az Üdvözítő akarata, egyszer akar Magának egy

kis pihenőt adni. Becsülje és szeresse ezt az adományt.

Szeretettel köszönti

Flóris

Ph., 1926. XII. 12.

10.

Kedves Bözsi,

most ugyan jól megvárattam Magát, de azt hiszem, közbe már meggyógyult és most csendes resignatioval törődik bele abba, hogy Magát akkor is gyógyítsák, amikor nem érzi magát betegnek. Ez ugyan nem könnyű feladat, de mindent megkönnyít az a tudat, hogy egyrészt a legjelentéktelenebb dolgok, a türelemnek, alázatosságnak, engedelmességnek napi próbái megfelelő szándékkal az Isten előtt annyit érnek, mint a királyok nagy tettei és a hadvezérek győzelmei; másrészt pedig meg lehet győződve arról is, hogy a Méltóságos Asszony messzelátó szeretettel igyekszik magát újra teljesen munkaképessé tenni és ép azért a tilalmaknak nem az a céljuk, hogy Magából házi hamupipőkét csináljanak, hanem az, hogy idegeit és fizikumát úgy megerősítsék, hogy Isten kegyelmével aztán tehetsége szerint betölthesse azt a hivatást, melyet az Isten szán magának.

Ezért helyeslem én a Méltóságos Asszony eljárását.

Magának is meg kell érteni, hogy az életbe nem a nagylobbanású, hirtelen elégő tüzek valók – hiszen ha az ember utána elégne egészen, még jó volna, de az a baj, hogy csak megégett szervezettel kénytelen tovább húzni az élet terhét és nagyobb lángolás helyett egy – bizonytalanul hosszú életben emészti önmagát; – hanem valók az életbe a jól szabályozott 'örök' égő tüzek; nagy láng és füst nélkül, mert ezek melegénél melegszünk, ezek tüzéből élünk. Maga most szeretné buzgóságát egyszerre lobogón égetni; hiszen ez jó volna magában, de az élet rendesen tovább tart, mint a láng és itt is okos önmérsékléssel, vigyázattal többet érünk el, mert tovább is megőrizzük azt a tüzet, mely különben egy pillanat alatt ellángolna.

Haza pedig ne kívánkozzék. Higgye el Bözsi, bármilyen kedvesek a természetes kötelékek, amennyire én ismerem a celli környezetet, abban Maga se örömet nem találna, se megváltoztatni nem tudná. Így igazán nincs célja annak, hogy ezt az időt otthon töltse.

Magamról most már keveset írhatok. A hónap közepe felé megrohant egy influenza, de egynapos fekvéssel és párnapos szobafogsággal fényesen legyőztem. Derék társaim feláldozták magukat, hogy jó melegítő italaimat ne magamnak kelljen búsmagányban elfogyasztani. Azóta jól vagyok, a fülem is egészen meggyógyult; igaz, Wimmerth doktor úrnak nagyon köszönöm a segítséget és sajnálom, hogy második vizitje elől meglógtam, de már okvetlenül haza kellett jönnöm. Czellbe febr. 2-án érek el, ha a körülmények is úgy akarják.

Most egyébként nagyobb megerőltetés nélkül igazán napról-napra élek; vannak ugyan terveim, de mivel nem nagyon sürgősek, azért egyelőre egy pár cikk írásával pótlom szokott folyóirataimnak azt az időt, mikor könyveim miatt rájuk nem gondolhattam.

Hogy választás nélkül ne múljon ez az év sem, most jelöltek a győri Kisfaludy Társaságba.

Végre becsületes tél jött és most nem kell félni a locs-pocs időjárástól.

A házunk most egészségesebb, mint volt. Egy-két súlyosabb influenza volt eddig, most az se igen mutatkozik. Megkezdjük a ródlizást. Hogy jövő télen tudjak mit csinálni, vettem egy elsőrangú puskát – kéz alatt (Marci házgondnok keze alatt elég olcsón). – Egyébként, hogy egészségemet ne kelljen félteni, beszereztem magam válogatott meleg ruhákkal gyapjú harisnyáktól fölfelé. Most szeretném azt a szelet látni, mely megfúj.

Idát nagyon melegen üdvözlöm. A Szemle erősen készül; üres óráiban szerezzen előfizetőket. A mostani szám elég érdekes lesz.

Szeretettel köszönti

Flóris

Ph., 1927. I. 26.

11.

Kedves Bözsi,

szerencsésen, egészségesen és jól megérkeztem.

Most azonban egy sürgős és nagyon fontos dolgot kérek. Márc. 13-án a nuncius fogja a missziós orvosokat beöltöztetni a pesti jezsuitáknál. Kell *azonnal* 16 skapuláré. A leggyorsabban készítsék el és küldjék vagy vigyék Bpestre, Kemenes igazgató úrnak vagy

Dobrovich úrnak. Mindkettőnek írok; én vizsgáztatás miatt nem vehetek részt az ünnepen.

Mindnyájukat szeretettel üdvözlöm.

Méltóságos Asszonynak, Ferinek mély tisztelet.

Szeretettel

Flóris

Ph., 1927. III. 4.

12.

Kedves Bözsi,

holnap útnak indulok és egy hétig nem leszek itthon, közben Kőszegen és Szombathelyen lelkigyakorlatozok. Katinkával holnap beszélek, de már írtam is neki. Azt írtam, amiben megállapodtunk; hogy t.i. rá is számítunk, de csak úgy, ha az egészségét az orvos alkalmasnak találja. Másnak még nem írtam, de Grémen Ilonkával Kőszegen fogok beszélni.

A püspök úr levelére már válaszoltam. Levelem gondolatmenete kb. az volt, hogy maguk (s én se) nem fognak a nehézségektől visszariadni, hanem igyekeznek azokat legyőzni. Az újjászületés és a keresztelés előtt a legszükségesebbet kerestük: az atyai szeretetet, és ezt megtaláltuk a püspök úrnál. (Azt hiszem, ezt elég finoman írtam, néha tud az ember így is!) Megírtam, hogy az újfalusi állomás átmeneti lesz – egy-két évre. Addig minden vasárnap szentmise, áldozás, kilátásba helyeztem, hogy ha csak lehet, többször is – ezt valahogy el kell csinálni. Gyóntatónak addig a lakytelki plébánost említettem. Továbbra azt írtam, hogy az ugi obláta-házzal együtt valahogy meg kell oldani a tanyai lelkészség kérdését is. Ezt annyival inkább lehet majd, mert ha a híd elkészül, akkor Tiszaug-falu Lakytelekről lesz pasztorálható és így a tanyákra új lelkészi állomást kell majd szervezni és így az oblátaház is el lesz látva. Azt is megírtam, hogy a joghatóság kérdését azért kellett mindjárt az elején fölvetnem, mert egyébként zavarok származhatnának ily fontos dolog tisztázatlanságából.

Azt hiszem, püspök urat ezekkel megnyugtattam, várom a válaszát. Statutum-mintákat három helyről kértem, még egy se jött, de azt hiszem, majd csak fognak küldeni.

Holnap megint vizsgázók jönnek, mint múlt vasárnap is. Azok miatt nem mehettem Pestre; a skapulárékat nagyon köszönöm én is, azok is, akik kapták.

A nunciusnak elküldtem a Szemle eddigi számait ékes latin levéllel és ugyanoly ékes és kedves választ is kaptam. Egyébként a statutumok ügyében is gyakoroltam német és latin levélíró tehetségemet.

Dolgom akad hála Istennek, a szerkesztéssel elég előrehaladtam, pedig még messze van a terminus. De hát jó szerkesztő mindig szerkeszt – hol lapot, hol egyebet; jó pap pedig holtig tanul.

A tavasz gyönyörű; magnoliám szépen áttelelt. A böjt is jóhatással van rám, nehány kilóval megfogytam, nehogy ruháimat kelljen átalakíttatnom vagy elajándékoznom.

Pesten múltkor beszéltem P. Banghával és ajánlottam neki, nézze meg magukat valamikor. Nagyon érdeklődött régi ismerőse, Bözsi felől. Mihályfit is sikerült egyszer megtalálnom és az öreg kifejezte érzéseit Benediktáról, amelyek az utóbbira nem látszanak barátságosaknak. Szegény Benedikta, most már azt szeretném egyszer, ha valaki őszintén dicsérné.

Ha időm volna, Méltóságos Asszonynak is mindjárt írnék; de holnapra még a tételeket is elő kell készítenem jogból. Azután meg levelemben úgyis mindenről írtam, ami eszembe jutott.

Szent Atyánk napján buzgó imádsággal kérjék az ő atyai áldását.

Szeretettel üdvözlöm Idát, a Méltóságos Asszonynak és a Nagyságos Úrnak hasonlóképen: szeretet, üdvözlet, mély tisztelet. Magának is a sok közül – amit választ.

Szeretettel

DK Flóris

Ph., 1927. III. 19.

Sz. József napján különösen imádkoztam magukért.

13.

Kedves Skolasztika testvér!

Mellékelten küldöm a lelkigyakorlatok vázlatát. Sajnálom, hogy nehány elmélkedés annyira hiányos (pl. a bűnről, bűnbánatról, szeretetről), de ezeket a megadott szövegek alapján bármikor helyre lehet állítani.

Egyébként Újfaluról egy monumentális hűlést hoztam magammal; úgy látszik az autózás okozta; most már kezdek kilábolni belőle, csak a nátha nem akar elhagyni.

Benediktának most írtam, igazán kellemetlen feladat volt.

Főapát úr nagyon szeretné látni a ruhájukról szóló képet. A lakytelki ft. Úr bizonyára lesz szíves egy jó képet csinálni; ha nem, akkor az eddigit küldjék el – a teljes feketefátyolos ruhát ábrázoló képet.

A kéziratot kérem vissza.

A fehérneműhöz monogrammul szolgáló *betűket* Virgil úr *készen* elküldi, csak rá kell varrni. Az első szállítmány sürgős, Zoltán Veremund jövő pénteken indul; minél előbb küldjék a ruhát; ha a monogramm addig oda nem ér, hímezzék bele.

Sok a dolgom, azért írok így.

Mindnyájukat szeretettel üdvözli

Flóris

Ph., 1927. IX. 23.

14.

Kedves Skolasztika testvér!

A Maga kívánságainak igyekszem mindig megfelelni, azért melléklem most azt a képet, amelyről említést tett. Egyébként – én már kigyógyultam a hűlésből és nagyon fontosnak tartanám, hogy a mi kis testvéreink, köztük Maga is – egészségükre nagyon vigyázzanak, jól kosztoljanak és jól aludjanak, munkával agyon ne terheljék magukat – ne quid nimis – semmit se túlzásba vinni – és a szabad levegőn is mozogjanak. Szeretném, ha majd valamikor lejutok, az egész társaságot jó színben látni.

Most fejeztem be a Szentszéknek szóló előterjesztést. Imádkozzanak. Van-e már Nádassy?

Szeretettel üdvözli mindnyájukat – és Magát köztük

D Kühár Flóris

Ph., 1927. X. 6.

15.

Kedves Skolasztika testvér!

Elmélkedési könyvül nagyon ajánlja Mázy Engelbert: Az Elmélkedő Zárdaszűz c. munkát, melyet Diessel Gellért redempto-

rista írt németül és Kákonyi Mária Michaela fordított magyarra. 2 kötet. Kiadta a „Miasszonyunk" Kalocsai anyaháza. Bizonyára megkapják Félegyházán a zárdában. – Kolos Bertold mához egy hétre indul Rómába, ruháit nagyon várja.

Egyébként jól megvagyunk. Egészségem is rendes, csak a munkától nem tudok szabadulni, mindig elég van. A római előterjesztést ma akarom elküldeni a püspök úrhoz.

Hogy vannak? Megvolt-e már a szüret? Írjanak néha magukról, hogy informálva legyek mindenről.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

D Kühár Flóris

Ph., 1927. X. 14.

16.

Kedves Skolasztika testvér,

közeledik annak a drága szentnek a nevenapja, akit Maga védőszentnek nyert azon a napon, mikor, ha jól emlékszem, a napi evangéliumban háromszor hangzott el ez a szó: Veni, sequere me! Akkor oly csodálatosan éreztem, hogy ez nem véletlen; az Úristen útjaiban nincsenek véletlenek; és a jó Isten eddig oly világosan mutatja, hogy ez a hívás Magának szól, Kedves Testvér, veni, sequere me! Ez a hívás, mit Sz. Benedek talán nem mondott nővérének, mert ezt a hívást Sz. Skolasztikának is maga az Úr adta; a vérség, a testvéri kötelék, a testvéri szeretet csak arra szolgáltak, hogy az isteni hangot hallhatóvá tegyék, mint ahogy a hallgató-kagyló hallhatóvá teszi a levegőben úszó hullámokat. Maga is Sz. Skolasztikának nevét viseli és ép ezért kell, hogy erősen hallja és állandóan hallja a hívást; ez most is oly nagy hívás, mint az apostolok idején, vagy mint Sz. Skolasztika idején. Ha meg akarja tudni, mire hívja az Úr, olvassa figyelemmel a Sz. Regula előszavát és egészen tisztán fogja érteni, mit akar az Úr: Isten félelme, bűnbánat, engedelmesség, alázatosság.

Sz. Skolasztika élete egészen rejtett élet; ha Nagy Sz. Gergely pápa egy rövid fejezetet nem szentelt volna neki, ő is azok közé tartoznék, akinek az élete, mint a tavaszi akácerdő virágillata, szétterült a mezőre, anélkül, hogy valaki tudná, melyik virág illatozik. A zárdai életnek is ilyennek kell lennie; magukról megfeledkezve, magukra nem gondolva járni az Úr útjain, szolgálni neki és az ő em-

bertestvéreinek alázatosságban és engedelmességben, nap-nap után, a Sz. Regula igája alatt; nem keresni a saját akaratát, hanem az Isten akaratát teljesíteni és kívánni azt, mint Sz. Atyánk mondja, hogy elöljárónk legyen, kinek engedelmeskedjünk. Az Úr szolgálatában nincsenek kicsi és nagy szolgálatok; előtte egyedül az alázatos és engedelmes lélek szándéka jön számba és ez mindig nagynak számít. És ennek a jutalma, hogy felmagasztaltatik; ennek mondja saját hívását kiegészítve: veni, coronaberis; jöjj, megkoronázlak.

Csak gondoljon Sz. Skolasztika rejtett életére. Nem kell hozzá nagy fantázia, hogy jóformán minden óráját ki tudja tölteni. Mi ez az élet? Kora hajnaltól késő estig, az ifjúság hajnalától a febr. 10-i estig 542-ben egyszerű, alázatos, engedelmes istenszolgálat a Regula vezetése alatt. Mily egyszerű az az élet, melynek egyetlen, földi értelemben vett ünnepe, változatossága, hogy évenkint egyszer, egy délutánra, találkozik testvérével. Majdnem azt lehetne gondolni, hogy Sz. Skolasztika is többre vihette volna, többet dolgozhatott volna, ha otthon marad, vagy ha asszonnyá, anyává lesz.

De ezek földi gondolatok. Mily másként látjuk most ezt az igénytelen életet, mikor másfélezer év távlatából tekintünk a kis Cassino alatti zárdára, Plumbariolára. Mily világosan látni, hogy a szűzi, tiszta szeretet termékenyebb, mint a testi! Sz. Benedek lelkéből oly család nőtt, melynek tagjai számosabbak a legnagyobb nemzedékeknél és családfája régibb az összes európai családoknál. Hol van ma nemes, aki családfáját 500-ig visszaviszi! És Sz. Skolasztika galambjai ott repkednek mindenütt a földkerekségen, Afrikában, Ausztráliában, Amerikában és valóban áldássá lesz minden hely, ahová leszállnak.

Ezek a galambdúcok ma is közel vannak a földhöz és közel vannak az éghez. Mily édes a kórusok búgása, melyben az istenszeretet szelíd, csendes énekei sokasodnak, azok az énekek, azok a búgások, melyek először Montecassino lábánál hangzottak el. Nincs vége ennek az éneknek, mert nem halhat ki az a dalos lélek, mely Szűz Sz. Skolasztika lelkéből fogantatik. És míg a kórus lelke égre száll, ezek a kedves galambok ott járnak a földön is, kedvesen, édesen viszik a maguk örömét az emberek szívébe és hírt adnak azokról a sugarakról, azokról az áramokról, melyekben odafenn részük volt. Mennyire megsokasodik Sz. Skolasztika lelke minden örömével, bánatával, minden jótettével, a zárdai élet ön-

megtagadásával és áldozatával! Az Úr Jézus helyett édesanyja galambfiókákat áldozott a templomban! Hogy megsokasodnak az Egyházban ezek az áldozati galambok, akik részt kérnek az Üdvözítő örök áldozatából, mert naponkint föláldozzák az Úrnak kényelmüket, hiúságukat, örömüket, föláldozzák az alázatos engedelmességben saját akaratukat.

Íme, kedves Testvér, ez a Maga hivatása és ez testvéreinek hivatása. Névünnepén és kis családjuknak ünnepén Magát és kedves mindnyájukat, az új jelölteket is szeretettel köszönti és Sz. Skolasztika Anyánk pártfogásába ajánlja szeretettel

DK Flóris

Ph., 1928. II. 7.

17.

Kedves Skolasztika testvér!

Szeretném, ha a Kis Teréz rózsaként hintené a Maga szívébe azt, amit én most írni szeretnék. Elsősorban is: a Maga egészségének ügye nemcsak a Maga gondja, hanem a mienk is. Én ugyan nem szeretem, ha magát ezzel sokat molesztálják, de azt sem szeretem, ha a doktorral disputál. Én sokat imádkozom azért, hogy Magának könnyű legyen megérteni azt, hogy azzal társainak is, nekem is örömet szerez, ha pl. egy kicsit a nyáron fölszed magára, még akkor is, ha ezt úgy éri el, hogy beletörődik abba, hogy a közös munkában *ideiglenesen* némi enyhítésekben részesül. Higgye el, ez nekünk nagy öröm volna – és ugye, ezért nem fogja sajnálni azt a kis áldozatot, hogy pl. a külső munka mellett – elvégzi azokat az írásokat, amiket én kértem Magától. A testvéreknek ezzel nem okoz bajt, mert hisz erre is a társaságnak van szüksége. „Nemcsak kenyérrel él az ember." Ezen nem is ütközhetnek meg, hisz a zárdában nemcsak testi, hanem szellemi munka is van. Én ugyanis szeretném a nyáron azokat az írásokat revideálni, hogy ez is készen legyen és legyen valami dolgom, míg Maguknál leszek.

Júl. 1-e táján elindulok Czellbe és a határra, aztán a hónap közepén remélem, Magukhoz is elkerülök.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1928. VI. 28.

18.

Kedves Skolasztika testvér,

sajnálom, hogy Mariazellbe utazásukkor Győrött nem tudtam köszönteni, mert nem volt alkalmas vonat befelé, mellyel hamarosan meg tudtam volna fordulni. Előre láthatólag visszafelé jövet sem találkozunk és azért így üdvözlöm a zarándoklat befejezésekor. Meg vagyok róla győződve, hogy a Szent Szűz kegyelemoltáránál, melynek a kiscelli a mása, a Szűzanya Magáról sem feledkezett meg, mikor szívét kiöntötte előtte és az ő jóságos anyai szíve Magának sok kegyelmet tartogatott ezeken a napokon. Azt is hiszem, hogy a Maguk kis Társaságának is nagy erőt fog adni ez a zarándoklat. Márius hamarosan megy magukhoz és örülök, hogy általa is, meg a Maga leveléből is fogok hallani ezekről a kedves napokról, melyeknek kegyelméért én is imádkoztam itthon.

Igen köszönöm a kis képet, nagyon szépen sikerült, gratulálok a fotografusnak is, a masinának is. Én ilyen szép képet aligha tudtam volna csinálni. Ha lesz pénzük, csináljanak belőle képes lapokat is; a zárdáról, esetleg a kápolnáról és erről külön-külön lapokon. Önköltségen sem kerül sokkal többe, mint egy nyomtatott lev.lap. Én pedig a masinámért nem kérek mást, mint egy pár képet a zárdáról és magukról, ha lesz. Máriussal küldök egy csomó miseruhamintát. Nemsokára pedig – a szellemvilággal való összeköttetésemből tudom – magát megnevezni nem akaró jótevő 100 P-t fog maguknak juttatni; ha más célt nem nevez meg, csinálják meg rajta a hiányzó miseruhát – valamelyik alkalmas minta szerint.

Alapjában véve, mikor mindezeket írom, nagyon szomorú vagyok. Ma ebéd után halt meg Zalán Menyhért, egyik legkedvesebb barátom, rendtársam, a győri kórházban, gégebajban, operáció után. Úgy fáj a szívem utána, egyidős volt velem, nem volt napja, hogy ne jött volna hozzám, ha csak egy szóra is. Mindent megértett, amit én gondoltam és mindent szeretett, amit én szerettem. Együtt dolgoztunk, biztattuk egymást, együtt örültünk vagy vigasztalódtunk. Magukat, a maguk kis társaságát testvéri szeretettel szerette; mikor beöltözködtek, itthon szentmisét ajánlott fel magukért. Imádkozzanak érte, lelke üdvéért buzgón és sokat. Halála oly hirtelen jött, hogy alig tudok felocsúdni a csapásból. Mindig készen kell lennünk. Istenem, a halálban nem ér semmit se a tudomány, se a hír, dicsőség, csak az, hogy hogyan éltünk és mit tet-

tünk az Istenért, az ő országáért. – Annyit dolgozott és annyi maradt félben, senki sem tudja pótolni, folytatni. És az Úrnak mégsem ez a fontos, hanem az, amit érett gyümölcsként talál bennünk: hitünket, szeretetünket, bánatunkat.

Most megint sokat dolgozom. Egy kedves tervem van, ami nagy munkám, a vallásbölcselet mellett foglalkoztat (ez már szépen halad előre), Sz. Gertrud Sz. Szív-elmélkedéseinek fordítása és kiadása. A kiadás körül nehézségek vannak, imádkozzanak érte, hogy elmúljanak. – Magántanárságom ügye szépen halad előre; a hittudományi kar örömmel vette pályázatomat, az első szavazás már megtörtént. Még két szavazás lesz az ügyben.

Mindnyájukat meleg szeretettel köszöntöm, tolmácsolja üdvözletemet a kedves főnöknőnek, Maurának, Mechtildnek, Terikének, Máriának és az új jelölteknek. A beöltöztetésre alighanem elmegyek.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1928. IX. 25.

19.

Kedves Skolasztika testvér,

nagyon köszönöm a kis Teréz szobrot és a mariazelli emlékeket, a Méltóságos Asszonyának elküldését is. Március úrtól hallottam, hogy szép eredménye volt a zarándoklatnak és épen az, amit vártam és amiért az egészet magam is akartam. Remélem, hogy a Szűzanya a maga jóságát ezután is meg fogja mutatni. Csak bizalom, a Gondviselés hiába semmit sem csinál.

A főtisztelendő úrra vonatkozólag: Igen örülök, hogy a nehézségek dacára is eljött és vállalta a napi szentmisét. Ez egy zárdának életkérdés és kerüljön akármibe, meg kell lennie. A püspök úrnak fejezzék ki külön is hálájukat ezért. – Ezeket legyen szíves a kedves főnöknővel közölni; bocsássanak meg, hogy így egy levélbe foglalok különböző dolgokat. –

A zárda jövőjében – legfontosabb tényező, hogy a püspök úr mellett az egyházmegyei papság bizalmát, szeretetét megnyerjék. Ha most még rendkívüli áldozatokba kerül is a ft. úr eltartása, ne felejtsék el, hogy beteg is, hogy az irgalmasság cselekedeteit gyakorolják vele is – és általa az egyházmegyének is szolgálatot teljesí-

tenek. Az Üdvözítő egy pohár vizet nem hagy jutalom nélkül. Ez is egy alkalom arra, hogy magukat az egyházmegyével megkedveltessék.

Mindezek mellett azonban: a ft. úrnak alkalmazkodnia kell a maguk házirendjéhez, szabályzatához. Most az elején – ha akármi nehézség van – hivatkozzanak egyszerűen a szabályzatra, napirendre. Ebből az is következik, hogy sűrű és gyakori érintkezés a testvérek és a ft. úr közt ne legyen. A Reg. fejezete a hallgatagságról itt az irányadó. Ő a zárdán kívül áll, barátságosan, kedvesen, de *röviden* és lehetőleg *ne egyedül* érintkezzenek vele. Ez mind szabályzat, ezen senkivel szemben sem engedhetek meg kivételt.

Azután – most már naponkint levén szentmiséjük, a hívek is jobban oda fognak szokni. Egyelőre még tart a noviciatus, azért a tavalyin felül kifelé való munkát még ne vállaljanak. Mindennek megjön a maga ideje. – Azonban: egy *perselyt* a kápolnában, vagy más alkalmas helyen kifüggeszthetnek – azzal, hogy a: kápolna és zárda javára. Esetleg tegyenek föléje egy kis Teréz képét. A híveket illő módon lehet figyelmeztetni, hogy e célokra szánt adományaikat tegyék a perselybe. – Ha a perselyben lesz elég, fordítsák a jelzett célokra; gyakran kell kiüríteni és külön könyvben a bevételt feljegyezni. A ft. úr is a *kápolnához* tartozik és a híveknek is szolgál. „Méltó a munkás a maga bérére." Tehát havonkint egy – maguk által megállapított százalékot az esetleges bevételből átadhatnak neki.

A beöltözésre készüljenek el lelkigyakorlattal; a közelebbieket még meg fogom írni.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1928. X. 9.

20.

Kedves Skolasztika testvér,

„hosszú" leveléből örömmel értesültem mindarról, amit a jó Isten Magával és a zárdával művelt. Sohsem szabad az ő gondviselésébe vetett hitünket elveszíteni. „Keressétek először az Isten országát, a többi mind hozzáadatik nektek."

Én most nem érek rá hosszan írni; Terikének, mivel ma van a névnapja, adja át jókívánságaimat; szentmisémben megemlékez-

tem róla. A beöltözésre vonatkozólag legyen szíves a kedves főnöknőt is értesítve a következőket tudomásul venni.

A lelkigyakorlatokat a meglevő minta szerint szíveskedjék elvégezni a jelöltekkel, kik beöltözésre készülnek. Márius tudtommal lemegy, hogy meggyóntassa őket. A lelkigyakorlat 8 napos, a beöltözés nov. 3-án reggel lesz, tehát úgy kell elkezdeni, hogy teljes 8 nap legyen. Persze szeretném, ha az a lelkigyakorlat egyszer már írásban is megvolna. Én okt. 30-án d.u. indulok innét és 31-én a reggeli vonattal megyek tovább Bpestről, hogy mikor érek Újfalura, most még nem tudom, majd megírom. Nov. 4-én Kürtön fogok kápolnát szentelni és nov. 5-én reggel már itthon tanítok.

Ami az új jelentkezőt illeti, várjuk meg, míg odaérek; akkor megbeszéljük a dolgot.

Azt hiszem, a lényeges írnivalót már megírtam. A Sz. Benedikts-Kalender-t azért küldtem, hogy az épülés mellett német nyelvi készségük is gyarapodjék. Bánhegyi úr könyvét pedig azért, mert szép; köszönjék meg neki.

Nagyon örülök, hogy Szabó ft. úr ott marad. A jó Isten majd csak megsegíti őt is, magukat is. Szeretném már megismerni, Polikárp úrtól, aki ismeri, kedves dolgokat hallok róla.

Maria-zelli tapasztalatai igen meghatottak. Az is, hogy lelke megnyugodott, az is, hogy annyi fölemelőt tapasztalt ott, az is, hogy annyi szeretetet talált az ottani bencéseknél. Semmi sem történik hiába és az Istent szeretőknek minden a javukra válik. A szent rend szeretete; nem ezé vagy azé a kolostoré, hanem Sz. Benedek Atyánk lelkéé, kell hogy magukban kialakuljon. Sz. Benedek Atyánk lelke pedig a maguk szabályzatában nyilatkozik meg maguknak; ezt szeressék, ezt váltsák életre. Mindig készen kell lenni az engedelmességre és a nehézségek elviselésére. Az Úristen jobban tudja, mennyit bírunk el és a próbát ezért adja.

Szeretet és béke uralkodjék mindnyájuk közt; most, hogy a ft. úr ott van, tartsák szem előtt, hogy bár nem emberi tekintetből kell a jót cselekedni, a szabályt megtartani, de viszont kell, hogy jó életük legyen bizonysága hivatásuknak az emberek előtt.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Pannonhalma, 1928. okt. 15.

21.

Kedves Skolasztika testvér!

Utólag gondoltam arra, hogy a lelkigyakorlatra való előírásaim nem voltak elég precízek, most tehát pótlom az elmaradást. Az egész nyolc napig tart; az első három nap anyagát (naponkint elég lesz 3 elmélkedés, úgy, hogy az elmélkedésanyag + meditatio együtt 1 1/2 órára terjedjen; ezenkívül lelkiolvasmány, alkalmas műből, silentium) veheti a régi, első (nyolc napos) anyagból, az ottani első három vagy négy napról. Az ember célja, rendeltetése, bűn, büntetés gondolatkörből. A további 5 napon a másik elmélkedést, a beöltöztetésit, használhatja. 31-én odaérek, délután, de nem este; a pontos érkezést még mindig nem tudom. Aztán magam is átvehetem az elmélkedések tartását aznap este, 1-én és 2-án.

Ezzel talán valamit könnyítek a maga dolgán. Egészségére vigyázzon ama régi elv szerint, hogy jobb egy egészséges..., mint egy beteg doktor. Én is most kúrálom ki előre az esetleges hűlést aspirinnal és egyéb jókkal. Eddig csudálatosan kerültem el minden ilyesmit, szeretnék magukhoz egészségesen eljutni.

Már nagyon várom, hogy meglássam, hogy mint vannak. Ugye, nincs semmi baj.

Csak kitartás és bizalom. Az egyháznak szüksége van arra, hogy Mindenszentek ünnepén minél több ismeretlen szentet ünnepeljen, maguknak meg erre még nagyobb szükségük van: hogy szentek legyenek és hogy ismeretlenek legyenek. Hát csak rajta; apránkint kell az életszentséget gyűjtögetni: alázattal, türelemmel, szeretettel, szenvedéssel.

Újság errefelé nem igen van, hamarosan beadom a nyomdába a Szemle legújabb számának összes kéziratait. Megint tanulságos számot csinálunk, melyben mindenki megkapja a magáét.

A főnöknőt szeretettel köszöntöm; a többi testvéreket is hasonlóképen, Magával együtt. Imádságaikat kérem

Szeretettel

D Kühár Flóris

Ph., 1928. X. 19.

22.

Kedves Skolasztika testvér!

A megtérés nem megy oly gyorsan, mint a névnek cseréje. A szerzetest a régi neve arra az állapotára emlékezteti, mikor még a világban élt és azért a világi név napját nem is szokták megünnepelni. Hogy én mégis régi szokás szerint gratulálok Magának Erzsébet napkor, az nem azért van, mintha még világban élőnek tekinteném; az inkább csak azért van, mert én azt szeretném, ha Magában a jó Isten kegyelme egyesítené azt a kettőt: amit Sz. Erzsébet és Sz. Skolasztika jelentenek számomra. Mert alapjában véve mind a kettő ugyanazt jelenti; csak az egyiknél is, a másiknál is – máson van mintegy a hangsúly. Mind a kettő az Úr jegyese, kizárólag az ő szeretetének él; de Sz. Erzsébetnél úgy látszik, mintha az Úr szeretete szétáradóbb volna – kiárad mindazokra, akik az Úr titokzatos testéhez tartoznak – és így az ő istenszeretetében a hangsúly mintegy a felebarát-szereteten van; viszont Sz. Skolasztika – bár az ő élete is az irgalom cselekedeteivel van tele, mégis inkább úgy tűnik fel előttünk, mint egy bezárt galamb, aki búgó énekét – Lelke választottjának búgja.

Magának most olyan a hivatása, hogy ezt a kettőt önmagában kell egyesítenie. És higgye meg – a kettő lényegesen összetartozik, mint a gyökér és a törzs, mint a növény és a virág. Az Üdvözítő igazi szeretete a gyökér, a testvéri szeretet a törzs és az ág és a virág. Sz. Regulánk megmutatja, hogyan kell mindenkiben a köztünk, velünk élő Úr Jézust meglátnunk; a betegben, gyengében, vendégben, elöljáróban és – alattvalóban. Nem a természetes vonzalom ezen vagy azon személy iránt – hanem az Úr iránt való természetfölötti szeretet kell, hogy legyen forrása minden tettünknek. A maguk kis társasága a szeretet cselekedeteinek gyakorlására van alapítva. A szeretet pedig szétáradó érzelem, olyan, mint a napfény és olyan mint a meleg. Már most – mit ér az a meleg, melyet – ha még oly szabadon rakott nagy tűz is áraszt; amíg ég, a mellünket, arcunkat melegíti, de a hátunk már meg is fagyhat miatta; aztán elalszik – és szétszóródik. A Naptól is megfagyhatna a világ, ha a Nap önmagában, folyton nem égne, ha nem volna örök központja. A zárda – voltaképen egy zárt tűzhely, melyben melegedni kell az istenszeretet tüzétől, ezért van a sok szabály, előírás, hogy az a meleg megmaradjon és állandó legyen – mint a zárt tűzhely

melege, az „örökégő"-é, nem mint a pásztortűzé. Ennek pedig először benn kell mindent fölmelegítenie; kell, hogy a zárdában belül legyen sok és meleg szeretet – állandó vendégük, lakótársuk, az Úr Jézus iránt és benne önmaguk iránt. Csak akkor tudják hivatásukat majd Isten segítségével kifelé gyakorolni, ha belül már egészen átizzította lelkűket az Úr szeretete.

A szeretet egyébként is olyan, mint a fény és a meleg. Mindig azt sugározza vissza, amit kap. A hold a nap fényét, a tükör a lámpáét; a szoba melege a tűzhelyét. A priorissában kell először nagy szeretetnek égnie; ezt fogja majd az egész zárda visszatükrözni, visszasugározni.

Honnét veszi ezt a fényt, ezt a meleget – ahonnét Sz. Erzsébet és Sz. Skolasztika vették: az Úr égő Szívéből. Ezért fogok imádkozni Erzsébet napkor.

Szerencsésen hazaértem; azóta már újra megfordultam Bpesten, székfoglalót tartani az Aqu. Sz. Tamás Társaságban. Alice-t és Gyurit is megnéztem. Kedvesen elbeszélgettünk a jó Vécsey báró úrral Magáról és a zárdáról. Ha ráér, írjon majd neki; egyszer hívja is meg őt.

Itthon sok a dolgom, ha eddig nem úgy lett volna, igazán elmondhatnám, hogy a fülem is kétfelé áll tőle. Az ugyan amúgy is kétfelé szokott állni. A Ph. Sz.-t megkapják, abból úgyis látják egyik részét annak, ami most foglalkoztat – a jubileumi Regulaszám. Emellett van a könyvem és sok egyéb. Csak egészségem bírja, akkor nem lesz semmi fönnakadás. Eddig hála Istennek, még csak náthás se voltam.

Az összes testvéreket szeretettel üdvözlöm. A ft. úrnak is adja át üdvözletemet. Írjon, mint és hogy vannak.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1928. XI. 16.

23.

Kedves Skolasztika testvér!

Most már nem vagyok oly beteg, mint maguknál. Újév óta sokat javultam, tegnap már egész nap kinn voltam a szabadban – vadászaton. Hazautazásom kellemes volt; Lóránthék oly fényes va-

csorával – előkelő vendégtársasággal leptek meg, hogy igazán szégyen lett volna lemaradnom.

A jó hírt már bizonyára közölte magukkal a váci püspök úr. A kultuszminisztérium értesítette a főapát urat, hogy a váci püspök úr kezéhez a maguk szerzetének ki utalt 1000 P-t (egyezer P.). Ez bizonyára a vallásalapból történt – főapát úr és a váci pp úr kérvényére, melyet annak idején a hercegprímáshoz közvetítettek. Ha a pénzt kézhez kapják, a Méltóságos asszonnyal beszéljék meg hovafordítását. Hisz lesz neki elég helye. Elsősorban – ez az én kívánságom – legalább is a hátralevő téli hónapokra fogadjanak egy cselédlányt, hogy a testvérek ne legyenek annyira lekötve most, amidőn a lelki dolgokban kell inkább foglalatoskodniuk. A cselédlányra bízzák a ft. úr mindennemű kiszolgálását is.

A jó Isten mindig meglepő módon gondoskodik azokról, kik rája hagyatkoznak. A testvérek – ha sikerül is javítani megélhetésüket, maradjanak igénytelenek, egyszerűek, szeressék a testi munkát is, de semmiben sem szabad túlozni és megerőltetni őket.

Most nem tudom, hogy ez a segély állandó lesz-e (a következő években is kiutalják-e), de mindenképpen rajta leszünk, hogy ha kell – új kéréssel biztosítsuk maguknak.

Mindnyájukat meleg szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1929. I. 6.

Főapát úr Bfüreden van, egészsége valamelyest javul.

24.

Kedves Perjelnő!

Mellékelem a püspök úr válaszát, hozzá intézett levelemre, melyben karácsonyi tapasztalataimról beszámoltam. Ezek szerint Skolasztika, Placida, Mechtild és Maura a tavasszal fogadalmat tehetnek, természetes, ha hivatásuk még tart és nem szándékoznak a szerzetet elhagyni. Mert én a szabadságot igen nagyra becsülöm. A szerzeteshivatás igen nagy kegyelem; ezért sokat kell imádkozni és sok áldozatot hozni.

A püspök urat a dolog természete szerint – a szabályzat, a fogadalmi formula is ezt kívánja – megkértem, vegye át személyesen a fogadalmat. Válasza nem elutasító, de még nem is mond biztosat. A többi a maguk dolga. A fogadalom időpontját húsvét utánra je-

leztem, de természetesen, hogyha a püspök úr eljön, akkor hozzája kell alkalmazkodni, amikor ő ráér.

Megkapták-e már a kiutalt összeget? Most nem rég értesültem, hogy *egyszeri* segélyről van szó. A főapát úrral fogok beszélni, hogy új kérvénnyel megújíttassék.

Ezekkel kapcsolatban most már intézzék el, amit a fogadalom előtt a szabályzat szerint el kell intézni. A hozományra vonatkozólag, kérjék el a kijelölt hozományt – hazulról; szüleiket, hozzátartozóikat nyugtassák meg, hogy a fogadalommal ellátásukat már teljesen a szerzet vállalja, tehát ezután már semmit hazulról nem *kérnek* (persze, ha kérés nélkül kapnak valamit, azt a perjelnő engedélyével felhasználhatják). Ha azonban a szülők v. hozzátartozók komoly nehézséget támasztanának a hozomány kiadása ellen, anyagiakon ne múljon egyikük hívatása sem; akkor a püspök úr engedélyével a bútorra stb. beruházott összeget fogjuk tekinteni hozománynak, vagy pedig erre a már befektetett összegre való tekintettel elengedtetjük a püspök úrral.

A kiállítandó vagyoni, vagyonkezelési intézkedésre nézve legjobb lesz, ha a félegyházi főnöknő útján kérnek mintát, amit aztán saját ügyükre alkalmazni lehet.

Mindezeket a testvérekkel legyen szíves közölni.

Azután újra be kell jelenteni hivatalosan a püspök úrnak a fogadalomra készülők nevét, adatait és kérni a trienti zsinat által előírt vizsgálat megtartását.

Akármilyen nehézségük lesz a szabályzat idevágó pontjainak magyarázatában, forduljanak bizalommal hozzám.

A fogadalom szertartását, mihelyt ráérek össze fogom állítani és másolásra maguknak elküldöm.

A püspök úr hálás lesz maguknak Szabó ft. úr meggyógyításáért, tehát *szeretettel* legyenek rajta, hogy a püspök úr óhaja beteljesedjék. A ft. urat szeretettel üdvözlöm. Igaz, beszélt-e az emberekkel az ő ellátásáról, úgy ahogy szó volt róla köztünk? Történt-e már valami a lakytelki iskola ügyében? Írja meg kérem pontosan, mi annak az iskolának a hivatalos neve, jelzése, hogyan van hivatalosan nyilvántartva, mert ha Zsitvaynak írni akarunk, akkor pontosan meg kell határozni, melyik iskoláról van szó. Azt is írják meg, mikor adnak be kérvényt a városhoz a lakytelkiek, hogy Zsitvayhoz ugyanakkor írhassunk.

Megrendített Révész püspök úr hirtelen halála, de fölemelt ez a szép, boldog papi halál, melyen a kegyelem oly csodásan nyilatkozott meg és amely oly szép befejezése az ő életének.

Most egy hete itt van nálunk Herczeg Ferenc. Igen jól érzi magát köztünk, sokat társalgunk – nagy élet van mögötte (65 éves – édesanyja még él), az újabb évtizedek minden történelmi alakját személyesen ismerte vagy ismeri. Rendkívül művelt – nemcsak mint író, hanem mint ember – és igen szabályos életet él.

Február 2-án a központi sajtóvállalat 8 írója, szerkesztője jön hozzánk.

Most már persze egész egészséges vagyok, másként nem is bírnám azt a sok munkát, amiben részem van. A nyomda nagyon lassan dolgozik jubileumi kiadványunkon, ez persze bosszant. Már szeretném készen látni. Szép képeink is lesznek.

Czellbe, Pápára még mindig nem tudtam eljutni. Vasárnap rendesen valami hivatalos elfoglaltságom is van. Talán a most következő héten lejutok. Január 30-án Bpesten fogok előadni a M. Psych. Társaságban.

Főapát úr egészsége Füreden lassan javul, azaz hogy állapota most nem oly aggasztó, mint volt karácsonykor. Írjanak neki néha, biztos jól esik neki (címe: Balatonfüred –fürdő. Szanatórium). No meg imádkozzanak is érte.

Jóbnak, Gedeonnak, Polikárpnak küldjenek képet, ha még nem küldtek. Sokszor beszélünk ám magukról.

Ha még valami eszembe jutna, bizony megírnám, de a gondolat hamarább kifogy nálam, mint kalamárisból a tinta – vagy magukból – no mit is mondjak hamarosan – a kíváncsiság? Kedvesség? – mondjuk: jámborság. Ugye ezzel a hasonlattal meg van elégedve. – Igaz, a ruhákat köszönöm, a kolbász is nagyon jó volt.

Egyébként mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

A cselédleányt igazában azért kívánom, hogy ne legyenek annyira lekötve, főleg a napirendi idő (misehallgatás, imádság, étkezés alatt). Az ilyenkor való munkát ő végezze el, főleg a ft. úrnál. – Erősen kezd itt olvadni.

(1929. január)

25.

Kedves Skolasztika testvér,

maga igazán hatásosan tud védekezni, ha hosszú hallgatása után némi türelmetlenséget sejt nálam. Először küld finom kóstolni valókat – melyekért maguknak a pannonhalmi konventben sok tisztelőjük van –, azután pedig egy levelet, melyet úgy vártam, mint Noé apánk a kibocsátott galambot.

Levelére, mely teljesen megfelel várakozásaimnak, csak egy hiánya van, hogy ritkán érkezik, hivatalosan csak azt felelem, hogy örvendetes tudomásul szolgál. Én most nem tudok hasonló módon válaszolni, mert megvallom, hogy megint a nyavalya kerülget. Házunk tele van spanyolossal, egyik a másik után dől le, azt mondják, enyhe lefolyású. Nekem némi hűlésem van, de nem tudom, mi lesz még belőle.

Ha rendbe jövök, akkor farsangra elmegyek végre Pápára és Cellbe. Már emberemlékezet óta nem voltam ott.

Legutóbb Bpesten jártam, előadtam és ügyeimnek jártam utána. Ma aztán kaptam sürgönyt, melyben értesítenek, hogy magántanárságom ügyében megvolt a döntő szavazás, melynek eredménye annyira kedvező, hogy a szokásos magántanári vizsgát is elengedték, csak a próbaelőadást kívánják tőlem, ami már tiszta formaság. Szóval: a Pázmány Péter Tud. Egyetem hittudományi karának magántanárja vagyok.

Amúgy sohsincs vége a nagy hidegnek (igaz, van-e tüzelőjük?) és a munkának. A Sz. Benedek Emlékkönyv körülbelül 20-a után jut csak magukhoz. Meg fogják látni, mennyi munkát okozott. De maguknak is nagy hasznukra lesz, mert minden benne lesz, amit a Reguláról és a rend múltjáról egy bencésnek tudni illik. (Ezt nem lehet így rövidíteni: t.i.) Néhol túlságosan tudományos, de hát nem lehet róla tenni. A munkatársak már csak a maguk módja szerint írnak.

Ami a hozomány megszerzésére vonatkozó terveiket illeti, én hozzájárulok szándékukhoz, de arra kérem magukat, szüleik és rokonaik előtt anyagi dolgok miatt a zárdát ne tegyék antipatikussá. Hiába, az emberek fizetni nem szeretnek. Maguknak természetesen annyihoz van joguk, mint testvéreiknek; de hát épp ez a pont szokott az lenni, ahol a testvérháborúság jön.

Annak pedig, hogy a lelkiek mellett testiekben is gyarapszanak, nagyon örvendek – és őszintén gratulálok úgy magának, mint Placida testvérnek.

Voltaképpen pedig Skolasztikát köszönteni kezdtem a levélhez. Ezt igen kedvesen, igen szépen, nagy szeretettel akarnám megfogalmazni. De ha mindent ide is írnék, akkor se írhatnék mást, minthogy Magát a jó Isten nagyon szeresse, érezze Szt. Benedek Atyánknak és áldott nővérének pártfogását – és erőben, egészségben, bölcsességgel töltse be a rábízott feladatokat.

Na, kíván még valamit?

Tehát Magát és mindnyájukat meleg szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1929. II. 7.

26.

Kedves Perjelnő,

márc.13-án habilitáltak Bpesten magántanárrá, rám nézve nagyon kitüntető formák közt, melyek ritkán szoktak ismétlődni az egyetemen. A jó Isten úgy látszik, még többet vár tőlem és én csak attól félek, hogy magamtól az Ő várakozásának nem tudok eleget tenni. Csak az a bizalmam, hogy kellő órában megád ő mindent, amit vár.

Levelét már régen vártam, mivel a késés okát nem tudtam, persze rosszul esett. Most örülök, hogy túl vannak a bajon; Mechtild testvért a jó Isten segítse át ezen a komplikáción.

A Méltóságos Asszonynak elküldtem a püspök úr levelét, melyben megírja, milyen dátumok jöhetnek tekintetbe a fogadalomtételkor. Azóta már bizonyára megbeszélte magával a dolgokat. A püspök urat az ő kívánsága szerint hamar értesítsék. Én a fogadalom szertartását a kellő időre meg fogom írni, hogy még le tudják szépen másolni – a szertartáskönyvbe.

Igen köszönöm a jóindulatukat, mellyel kishúgom iránt már előre viseltetnek. A leány elég erős, a zárdai munkát el tudja végezni, lehet majd a jelöltek közt – addig, amíg a noviciátusra szükséges kort el nem éri. Ha azután hivatása lesz, maguk közt maradhat.

Az iskolára vonatkozó nehézségekről beszéltem a Méltóságos Asszonnyal. Persze, az ember szeretné nehézségek nélkül az ilyen dolgokat elintézni. Ez azonban nem megy. Nem tudom, hogy

mégis nem fognak-e próbálni valamit a polgármesternél. Jó volna. Ha ez megtörténnék, mégis szükségem volna az iskola pontos nevére, hogy az igazságügyminisztert megmozgassuk, aki díszpolgára Kecskemétnek.

Most lesz nálunk a jubileumi triduum. Szt. Benedek napján a hercegprímás úr fogja a nagymisét mondani. Ezt az alkalmat igyekszem felhasználni arra, hogy a vallásalapnál magukat újra beajánljam.

A Sz. Benedek Emlékkönyv már bizonyára elért magukhoz. Jó lesz az egészet áttanulmányozni. Igen sok hasznos dolog van benne.

A főapát úr még mindig nem gyógyult meg, előre láthatólag egy-két év kell hozzá, hogy teljesen rendbe jöjjön.

Nekem állandóan nagy a lekötöttségem. Most az ősszel közzéteendő könyvemnek utolsó fejezetein dolgozom. Adja Isten, hogy hamarosan készen legyek, mert még sok tennivalóm lesz utána is.

Úgy értesültem, hogy a vendégjárás maguknál sok zavart okoz. Mivel szabályzatukkal a vendégjárás, de főleg férfi vendégek, bárki legyen is – huzamos ott tartózkodása nem egyeztethető össze és mivel az ilyenek jelenléte a népnél a zárda iránt való bizalmat és áldozatkészségét csökkentheti, ezért szükségesnek látom, hogy a szabályzat idevágó pontjait magyarázattal lássam el. Ez pedig a következőképp szól.

A zárda vendégeket csak három napra fogadhat, de úgy, hogy a három nap közül a vendég az egyiken érkezik, utána a harmadikon eltávozik. Kivételt csak a *testvérek* idősebb szüleivel lehet tenni, akik messze utat kénytelenek esetleg tenni, hogy lányukat láthassák. Ők tovább is maradhatnak a zárdában.

A főtisztelendő úrhoz tartozó vendégekre ugyanez áll, vagyis az ő vendégei is csak három napra (az előbbi értelmezés szerint) maradhatnak.

Ez áll továbbra a papokra is, hacsak nem hivatalos és szükséges dologban járnak (pl. misézés, gyóntatás, misszió). –

Ezt külön lapon, a többivel össze nem fűzve – mellékelje a szabályzathoz. – A szabályról a jelentkező vendégeket is illő formában értesíteni kell. A vendégszobában pedig jó lesz kifüggeszteni a zárda napirendjét, abból megjelölni azokat a pontokat, melyekhez a vendég is alkalmazkodni tartozik (szentmise, étkezés ideje) – és hozzá írni a fent jelölt két sort.

Ezekkel a zárdán akarok segíteni. Más zárdákban még eddig sem adnak lehetőséget ott maradásra.

Sz. Benedek atyánk napján, a rend szent évében az ő áldását kívánom mindnyájukra. Segítse elő a Szent Atya, hogy maguk az ő szellemében folyton előrehaladjanak és megtalálják azt, aki mindnyájuk lelkének jegyese.

Szeretettel üdvözli mindnyájukat

DK Flóris

Ph., 1929. III. 17.

27.

Kedves Perjelnő,

köszönöm hosszú levelét, sietek rá válaszolni, hogy miattam ne késsen a dolog. A beöltöztetés időpontjára vonatkozólag nekem nincs semmi kívánságom, csinálják el a Méltóságos Asszonnyal és a püspök úrral. Mechtild testvér meggyógyulásáért imádkoztam a kis Terézhez. Alkalmazkodjanak az orvosok véleményéhez és valamilyen hozzáértő orvostól kérdezzék meg, hogy operáció után nem fog-e a baj visszatérni.

Franciska jelölt beöltöztetésére kérjenek ugyancsak minden szükségest a szabály szerint a püspök úrtól. Jó lesz Szabó ft. Úr ajánlásával felküldeni a kérvényt. Jákó úrnak vagy Márius úrnak a beöltöztetésre meghatalmazás kell, hacsak a szabályzat maga meg nem adja. A szabályzat „Ordinarius" néven magát a püspököt érti; tehát nem „Ordinariust" kell kérni a trienti vizsgálatra, hanem az Ordinariust kell kérni, hogy erre megbízottat adjon.

Máriussal a beöltöztetést meg fogom beszélni.

Az iskola ügy dolgában alkalmazkodom Méltóságos Asszony felfogásához. Jó lesz az újfalusi iskolaépítést siettetni. Ebben, ha tudok, szívesen segítek.

Kis húgomat a nyár folyamán, lehetőleg júl. második felében vinném magukhoz. Még nem kaptam tőle és hazulról választ; annak idején mindent megírok vagy megbeszélek. Ágyneműt, fehérneműt alig fog hozni eleget; majd szerzek neki magam. Szegény árva-gyerek; igyekszem jobban felruházni, mint az ismeretes cigány a gyerekét.

Ami pedig az én leutazásomat illeti: számoljanak azzal, hogy több mint tíz éve nem hagytam el az ország határát, egyszer aka-

rok elmenni Rómába. Emellett van édesanyám, akinek csak életében mutathatom meg, hogy fia vagyok, és vannak rámszoruló testvéreim. Milliomos pedig nem vagyok. Az idén már háromszor voltam Pesten. Számoljon egy kicsit, és állapítsa meg, mennyi pénzemnek kellene nekem lenni, hogy húsvétra és a fogadalomra magukhoz lejussak, elmenjek Rómába (450 P a hivatalos összeg), felruházzam húgomat és haza is küldjek valamit.

Ezt csak azért írom, hogy – amit évek óta mindig kérek maguktól – egyszer már bízzák rám, hogy mikor megyek és mikor nem – és ne kérjenek olyat, amit nekem nehéz megtagadnom, de aminek a megtagadása azért fáj, mert maguk kérik. Én a szeretet legszebb jelét abban látom, hogy valakinek még a kérés megtagadásának előidézésével sem akarunk fájdalmat okozni. Ennyire már ismerhetnek, hogy nem ígérek, amit meg nem tarthatok és épp azért nem szeretem, ha olyasvalamit kérnek, amit megígérni sem tudok. Azt meg szintén tudhatják, hogy elfogadni magam számára valamit, amit viszonozni nem tudok, nem szokásom.

Ezeket nem szívesen írtam le; de az az elvem, hogyha valakivel és valamivel szemben szereztem jogot arra, hogy őszintén beszélhessek és őszinte beszédemet, ha nem is kellemes, megértsék, akkor az ujfalusi zárda minden esetre az.

Ha szükséges lesz a jelenlétem Újfalun, úgyis elmegyek, de hogy egy-két napi útért minden pénzemet a MÁV-ra költsem, aminek másutt sokkal jobb helye volna, annak semmi értelme nincs.

Ma Sz. József napja van. Szentmisémben az ő gondjába ajánlottam magukat is. Mindenki, aki egy család élén van, mint kedves Perjelnő is, nézzen gyakran Sz. Józsefre és megtanulja tőle, hogy nincs az a nehézség, amelyben az Isten valakit cserben hagyna, aki nem akar mást, mint az ő szent akaratának teljesítését. Bizalom, odaadó munka, imádság, és föltétlen ráhagyatkozás az Úr akaratára, ezek biztosítják számunkra, hogy soha tőle el ne szakadjunk, az ő kezéből ki ne essünk.

Mindnyájukat szeretettel üdvözli

Flóris

Ph., 1929. III. 19.

28.

Kedves Skolasztika testvér,

egy kis fizikai mesét mondok magának, azt hiszem jó lesz sok mindennek megértésére. Úgy van az, hogy a levegő mindig tele van elektromossággal és így mindig van benne valami feszültség. Azért még sincs mindig dörgés, villámlás, csak akkor, amidőn viharos, felhős a világ. A felhőknek is – ép az utolsó, bármilyen jelentéktelen – feszültséggyarapodás teszi lehetővé a villámlást; néha egy ártatlan szekér mozgása által keletkezett huzat, néha egy fa, mely útjukban áll.

Hát tudja így van ez, mikor az ember hónapokig benne él a túlfeszített munka szellemi feszültségében és hozzá nem is jelentéktelen anyagi és egyéb gondokban. Ilyenkor bármilyen érintés, ami ha jelentéktelen is önmagában – nagy robajt vált ki és talán igazságtalanul is – egy valakire húzza le a lélek különböző forrásokból táplálkozó feszültségének villámát. Ezt az állapotot magánál is elégszer tapasztalhatta.

Hogy nálam is előfordul, azt nem tagadom, sajnos, a természet törvényei énbennem is élnek és ezeket nehéz megfékezni.

Hisz úgyis tudja, január óta sok dolgom volt; legfeljebb a részletekben nem tudja, mit jelent pl. a Sz. Benedek Emlékkönyv – a szerkesztőnek, akinek először 20 embertől kell cikkeket összegyűjteni, mindet animálni, néhány gondolattal ellátni, aztán tűkön ülni, ha egyik-másik dolog késik, aztán végigkefélni 24 cikket, egyeztetni, kihúzogatni, hozzáírni, a nyomda számára jóformán minden betűt előkészíteni. Aztán megint két hónapig állandó harcban állni lelkiismeretlen, kötelességet nem ismerő nyomdászokkal, akiknek elvük, minél jobban elhúzni, hogy minél több pénzt kihúzzanak a rend zsebéből. És mindezt az én idegeimmel kell végig csinálni, akkor, amikor nyakamon egy másik munka, a saját könyvem, amihez alig tudok órákat szerezni a másra fordított hosszú napokból. Aztán ugyanígy vagyok az anyagi gondokkal. Nyugodtan mondhatom, hogy ha kétszer annyi pénzem volna, mint amennyi tényleg van, magamra akkor is alig fordítanék többet, mint most.

Lássa, kedves Skolasztika testvér, így történhetik meg, hogy amikor Maga minden bántó szándék nélkül ír oly dolgokról, amik nekem is kedvesek volnának – más körülmények közt –, akkor oly

módon válaszolok, mint legutóbb. Bizony sajnálom, hogy Sz. Benedek Atyánk ünnepén nem tudtam Maguknak több kedvességgel szolgálni. Mert hiszen ez volna az igazi vágyam, hogy amennyit tudok, segítsek maguknak. Azt eléggé tapasztalhatták és rajta leszek, hogy ezután is lássák, én kérés nélkül is megteszek annyit a zárdáért, amennyit tudok. Csak arra az egyre kérem a jövőben: vegye számba azt, hogy mit jelent Phalmától magukhoz – és vissza utazni egy rendtagnak. Egy út – maga a vonatozás – két nap oda-vissza; utiköltség mindenestől kb. 50 P. Ezt csinálja meg az ember egy évben négyszer – adja csak össze az egészet és gondolja meg, hogy pl. édesanyám – ha én ennél az összegnél kevesebbet küldhetek is neki egy év folyamán, mindig azt írja, fiam, ha neked nehézséget okoz, ne küldj semmit. Pedig hiszen ő is rászorul. Ezt persze nem azért írom, mintha nem akarnék lemenni, mintha nem szeretném magukat minél gyakrabban látni, hanem csak a magam igazolására és a Maga megnyugtatására. Nyugodtan mondhatom, hogy a zárda legtöbb tagjának szülei jobb viszonyok közt élnek, mint az én anyám; Szabó ft. úré is, pedig ő még maguktól is elfogad szülei számára hozzájárulást. Én a húsvéti út költségét küldtem most haza valamivel megtoldva – lássa, én csak ennyit kérek a zárdától – hogy ne kívánja a MÁV számára azt, ami az édesanyámé.

Ha valakinek fáj, hogy húsvétkor nem láthat, gondolja meg, hogy nekem is fáj, de én ezzel édesanyámnak akarok öreg korában valami kis örömet szerezni.

Bizony kellemetlen tudok néha lenni és fájdalmat okozok; higgye el, Skolasztika testvér, van nekem elég keresztem és ne vegye zokon, hogy amikor valami nehéz, azt nem tudom tisztán magamba szorítani. Hisz nem is kérek ilyenkor mást: vegye a természetemet úgy, ahogy van, és vegye hozzá azt, hogy kicsigázva, kimerülve, ezer felé kiuzsorázva – mert ez az én sorsom akárhányszor – nem tudok mindennek eleget tenni, még a szeretet hívásának sem – hanem inkább én kérek – ha mást nem: részvétet és imádságot.

Mindnyájuknak nagyon boldog húsvéti ünnepeket kíván

Szeretettel

Flóris

Ph., 1929. III. 24.

29.

Kedves Skolasztika testvér,

húsvéti megemlékezésüket és a kis csomagot hálásan köszönöm. Idegeim kezdenek javulni, rövidesen megint neki foghatok a munkának. A Kath. Szemlét ezután rendesen meg fogják kapni tőlem, legközelebb, ha el nem felejtem a Társulattól küldetem egyenest a maguk címére. Ezek a kis szentképek a jubileum alkalmával készültek – rendünk kiadásában –, 16 000 pl-t osztottunk széjjel.

A fogadalmi formulát és szertartást hamarosan küldöm.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

D Kühár Flóris

Pannonhalma, 1929. IV. 3.

30.

Kedves Perjelnő,

mellékelten küldöm az első fogadalom szertartását. Másolják be ugyanúgy szertartáskönyvükbe, mint a beöltöztetést. Ha az olvasásban nehézség támadna, kérjenek Szabó ft. Úrtól tanácsot. A ruha áldás szövegét nem akartam ideírni, mert két forrásból dolgozván, nem tudom, melyikből mit vettem.

Az oratiokat (a fátyolra vonatkozót is) írják át a beöltöztetésből – a Veni Creator előtt levő oratiokat. Ha valami kétség volna, írják meg, milyen kezdetű oratiok vannak ott, akkor majd el tudok igazodni.

A következő évi és három évi megújítás egyszerűbb lesz, azt a nyáron megcsináljuk. – Az örök fogadalomé kb. ugyanez lesz, beleillesztve a gyűrű megáldását és fölvételét.

A fogadalom elején habitusban vannak és állnak a püspök úr előtt, nem világi ruhában. Egy habitust – ha nem is új – kell megáldatni és ebbe fognak átöltözködni.

A fogadalmi írást jó papíron állítsák ki előre, hogy az utolsó pillanatban ne legyen zavar. A perjelnő az utolsó sorban azt írja: – „és átadom főtisztelendő és Méltóságos Megyéspüspök Úr kezébe." – A többiek, mint ahogy a mintán írva van.

Hogy van Mechtild testvér? Egészségesek-e mindnyájan? Csak már az én fejfájásaim is múlnának el. Alig tudok rendesen dolgozni.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

D Kühár Flóris

Ph., 1929. IV. 4.

31.

Kedves Perjelnő,

mint látja, most én késtem a levéllel, de azért, mert ami sürgős volt, azt azt hiszem Franciska testvér ügyében Márius úr már úgyis megírta. Énnekem annyi írnivalóm volt a hónap folyamán, hogy akárki más ennyi írás után a tollat és a betűt véglegesen megutálta volna. Most végre befejeztem, amit a könyvemen és a Szemlén (májusi szám) írnom kellett, így egy kissé föllélekzenék, ha lehetne. De nekem – úgy látszik – az a sorsom, hogy a favágás se télen, se nyáron nem múlik el, pedig egy rendes favágó is jobban pihen nyáron. De hát azért volnánk szerzetesek, hogy a munkából is kivegyük a részünket. – Amúgy jól megvagyok, egyelőre idegeim is mintha rendbejöttek volna.

Igen örülök, hogy Mechtild testvérnél nincs komoly baj, mindenesetre vigyáznia kell neki, hogy nagyobb bajt ne szerezzen magának. Az én kis húgomról ami megbeszélni való lesz, talán május 7-én azt is elintézhetjük, mert az a tervem, hogy akkor ott leszek Újfalun. Ugra megyek talán 5-én és onnét át Újfalura 7-én. Majd meglátjuk miként lesz minden lehetséges.

Nemsokára megkezdődnek lelkigyakorlataik. Nem kívánok mást, mint hogy a jó Isten engedje mindnyájuknak bőségesen kihasználni a kegyelemnek ezt az idejét. A lelkigyakorlatok alatt főleg a silenciumra vigyázzanak. Ennek a megtartásán függ a legtöbb.

Remélem, hogy már maguknál is tavasz van és hogy mire odaérek, már szép tavaszi színben látok mindent.

Errefelé lassan tavaszodik, a gyümölcsfák még nem virágoznak. Újság különben nincsen.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

D Kühár Flóris

Pannonhalma, 1929. IV. 21.

32.

Kedves Perjelnő,

épp elküldtem levelemet, most – fél órára rá – jött a magáé. Franciska beöltöztetése ügyében Márius úr – az én nevemben is írt – én erre kértem. Én már nem írhatok Váczra – azon egyszerű okból, hogy a vezeték nevet (a keresztnév Franciska?) nem tudom. Így kissé furcsa volna nekem engedélyt kérni. Ha nem lehet elintézni már, hogy Jákó úr öltöztesse be, akkor Szabó ft. úr fogja beöltöztetni, ő neki, mint rendes gyóntatónak szabályzat ad erre meghatalmazást. Bizony könnyen támadnak így távolságból zavarok, ha spekulálni kezdünk, ahelyett, hogy ami meg volt írva, azt végrehajtanók. Az oblátáik ügyéről még gondolkozom. Majd május 7-én megbeszéljük. Bizonyára nem oly sürgős. Egyébként semmi baj nincsen.

Szeretettel üdvözli

Flóris

(1929. ápr. 21.)

33.

Kedves Perjelnő,

levelét megkaptam, most írtam Molnár bácsinak, hogy útjával várjon 16-ig, mert én előbb nem tudok a határra menni húgomért. Maurának talán nem lesz nagyon terhére ez a kis kérés. A többi testvérek, ha már meg van beszélve a program, indulhatnának esetleg, ha egyébként nem okoz zavart, korábban is, mint Maura. Ma jön Szabó ft. Úr pár más vendéggel.

Egyéb ügyek miatt sem tudtam még elindulni.

Molnár bácsival mindent megbeszélek és magukat idejében fogom értesíteni, ha kell, sürgönnyel.

Kellemes nyarat kíván szeretettel mindnyájuknak

Kühár Flóris

Ph., 1929. VII. 4.

34.

Kedves Perjelnő!

Én bizony sokat csavarogtam júliusban a Győr – Pápa – Cell – Körmend – dávidházi vonalon és egyszer a Győr – Veszprém – Füred – Keszthely – győri országúton. Azért mégis visszaértem és most három napja mást se csinálok mint korrigálok (a munkám ki van szedve a Szent István Társ.-nál 216 l) és levelet írok. Ép most írtam hosszú levelet a Méltóságos Asszonynak válaszként arra a júl. elején kelt levelére, melyben bejelentette nekem elhatározását, hogy régi szándékát perfektuálja. Azóta máshonnét is hallottam a dologról és nagyon örülök neki, hogy így végleges formába lehet hozni az újfalusi zárda ügyét.

A többi már az Isten és az emberek segítségével és a maguk buzgó-példás szerzetesi életével menni fog. Istenem, ép most két éve, hogy megáldottuk azt a házat! Azóta – minden nehézség, küzdelem és baj mellett – mennyi áldás áradt magukra, házukra, a környékre – és az alapító családra is. Csak föl kell ismerni az Isten jóságos kezét, mellyel magukat vezette – és hálásnak lenni mindenért – a jóért éppúgy, mint a kellemetlenért.

Méltóságos asszonynak mindjárt mellékeltem is az alapítvány szerződéstervezetét, melyet majd megbeszélhetnek maguk is vele, aztán ügyvéddel is meg lehet tárgyalni és így a végleges szöveget megszerkeszthetjük, mihelyest leérek.

Örülök neki, hogy kishúgom megszokik maguk közt, nagyon boldog leszek, ha az Isten hivatást ád neki, bár semmikép sem akarom őt rábeszélni vagy erőltetni. Legyen boldog – a saját választása szerint – ha majd rá kerül a sor. Jól esik a gyermek ragaszkodása, legalább van valaki, aki értem sokat imádkozik.

Hogy mikor megyek, azt még nem tudom, lehet hogy augusztus végén vagy szeptember elején. Addig a közelben vakációzom nagyobbrészt Győrött, ahol van víz a fürdésre ép úgy, mint a csónakázásra. Igen jót tett a győri Duna egészségemnek, most hálás vagyok érte.

Marius úgyis a közelben tartózkodik magukhoz, ha valamire szükség van, elintézheti.

Maura és Mechtild testvérekkel találkoztam Cellben, Maurának igen hálás vagyok, hogy húgomat oly szépen elvitte magukhoz. Remélem, hogy mindnyájuknak jól esett a vakáció, Mechtildnek és

Placidának is. Placidának köszönöm a megemlékezését. Gondolom, hogy most szépen élnek, örülnek a nyárnak, mely remélhetőleg nem hoz újabb kánikulát. A jó dinnyékért meg irigylem magukat. Talán lesz még maradék, mire odaérek.

Ez a szép nyár legyen a lelküknek is nyara. A kegyelem ép olyan, mint a nap; néha egészen perzsel és éget, néha visszavonul a felhők mögé. Ilyenkor örülni, élni vele, olyankor várni, míg újra mutatkozik. Csak bizalom és türelem; minden megjön a maga idejében. Ha késik, hát imádkozni és tenni mindent úgy, mintha máris itt volna.

Mit csinálnak az újak? Mária és Mariska?

Szabó ft. urat szeretettel üdvözlöm.

Az öntözést el ne hagyják. Szeretném a kertjüket a nyár végén is virulónak látni. Maguknál minden viruljon.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

D Kühár Flóris

Ph., 1929. VII. 31.

Az évfordulón szeretettel gondolok a két éves zárdára.

35.

Kedves Perjelnő,

hogy képekből ki ne fogyjanak, küldöm a mellékelt sorozatot. A sorozatból két kép (saját választása szerint) a húgomé, a többi a zárda tulajdona. A rojtos szélűeket körül kell vágni. A képeket tartsák meg és el ne ajándékozzák. Fokozatosan lehet rámáztatni, hogy jusson a vendégszobákba és mindenhova, ahol helye van.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1929. VIII. 5.

36.

Kedves Perjelnő,

Pius úr egész rövid időre hazaérkezett. A napokban Pestre érkezik. Én Tihanyban találkoztam vele Imre bácsi aranymiséjén. Megbeszéltem vele, hogy magát bemutatja, ha lehetséges lesz a

kultuszminiszter úrnak. Amint Pestre ér és az audiencia idejét megkapja, azonnal sürgönyöz magának. Maga pedig a legközelebbi vonattal – esetleg Placidával együtt induljon Bpestre Pius sürgönyének vétele után.

Sietve írok, szeretettel üdvözlöm mindnyájukat. Estére Phalmán leszek.

D Kühár Flóris

Cell, 1929. IX. 10.

37.

Kedves Perjelnő!

Örülök, hogy csomagjaim már odaértek. A hasznost a kellemessel vegyítve pakkoltam. Remélem, hogy a szőnyeget meg tudják a szélén erősíteni és így még használható lesz. Ugy-e a képek, írómappa üvegje nem törött el? Mind a három Viola testvértől való, a rája való kedves emlékezés miatt küldtem maguknak, meg tudják becsülni, itt, ha nem leszek itthon, esetleg elkallódnak. A bennlevő rézdarab is emlék – az egyik, háborúba ment celli harangból.

Mi lett a gyertyákkal? Nem lapultak össze? A kottáskönyv Linzer Szilárd ajándéka. A szép Christl. Kunstokat rakják rendbe, ha lesz pénzük, köttessék be, igen értékes sorozat lesz együtt. Azt hiszem, nem sok hiányzik belőle, különben sincsenek benn folytatásos regények.

Igen örülök, hogy Mariskával meg vannak elégedve, adja a jó Isten, hogy apja iránt vállalt kötelességem neki hasznára váljon és kedves gyermeke legyen az Istennek. A tanulás beosztását intézzék a lehetőség és legjobb belátásuk szerint.

Nem tudom, Pius úrnak sikerült-e kieszközölni az audienciát. Ha nem (nagyon kevés ideje van itthon, 25-én már visszamegy Angliába, lehet, hogy a minisztert nem is találta Pesten), más módot kell keresni. Márius ügye tudtommal még nem intéződött el. Megvárjuk, mi lesz belőle, talán még jóra fordul a dolog. Az első jelentős gazdasági bevételt helyeslőleg vettem tudomásul. Ebből is lehet annyit tanulni, hogy a munka – ha nem is kellemes – de hasznos. Sz. Benedek Atyánk azt mondja, hogy az az igazi szerzetes, aki keze munkájából él. Magukra vigasztaló, hogy az olyan munkából meg lehet élni. Polikárp úr nem hiába szereti annyira a disznókat. Én mondhatom, hogy a megélhetés szempontjából a hizla-

lás sokkal okosabb foglalkozás, mint a könyvírás, mert én hiába írok, egész évig nem keresek 1000 P-t. Csak folytassák azt az okos munkát, de – a szellemi munkát se hanyagolják el egészen!

Én most – egyáltalán nem pihenek, hanem a legerősebb tempóban dolgozom a Kath. Lexikon filozófiai részén. Szeretnék vele elkészülni, mielőtt Rómába mennék. A tollam, mint a levélen is látja, erősen kopik, vagy 80 címszót (pl. Abaelard, Sz. Tamás stb.) kidolgoztam már, még több mint 100 van hátra. Hogy aztán eljutok-e még Ugra és magukhoz, az tisztán azon múlik, lesz-e időm. Mert Rómába ezt a munkát nem vihetem magammal, lesz ott is elég, itthon kell befejeznem.

Ezután minden hét keddjén Pesten leszek, megkezdem egyetemi előadásaimat. Igaz, hogy el ne felejtsem: én már nem tartozom a Phalmi főiskola kötelékébe, így a címzésem sem főisk. tanár, az igazi címemet könnyű kitalálni és lehet válogatni – vagy egy. ny. r. tanár, vagy egy. m. tanár, ahogy tetszik.

A tihanyi aranymise bizony nagyon szép volt és én is, Imre bácsi is nagyon örültünk a viszontlátásnak.

Végre kaptunk egy kis esőt, már mozdulni sem lehetett a portól. Holnap jön az országos zarándoklat, Glattfelder és Hám püspökök vezetésével. Múltkor bérmáláson voltam Kajáron, megnéztem a jó Bán János házatáját. Boldog falusi ember lett belőle. Semmit se változott, elveiből nem enged, még sört sem adott, pedig igazán szomjasak voltunk. Vizet kínált és spriccert. Hiszen azzal is lehet szomjúságot oltani.

A beöltöztetést intézzék csak el, nov. 3-án már Rómában fogom Máriát Szentatyánk jóindulatába ajánlani (no nem a pápáéba, bár őt is fogom látni).

A főapáti coadjutor úr általános bizalmat kapott a rendtől, nagyon szeretjük és segítünk imádsággal, tanáccsal, munkával, hogy küldetése eredményes legyen. Némi változások lesznek személyi téren, most van kiírva a perjelválasztás. Az eredményt még nem írom meg, lehet, hogy jó ismerősük kerül ki győztesen. Én most roppantul nyugodt vagyok, hála Istennek, kiestem minden kombinációból, mióta római professzor vagyok.

A házukon történt változásokról örömmel hallok; csak az én régi axiómámat el ne felejtsék: szegény ember vízzel főz – és: ha ló nincs, jó a szamár is. Jó lesz a híveket is igénybe venni, nem erő-

szakkal, hanem módjával. Aztán ft. úr fizetésének az ügyét is el lehetne valahogy a hívekkel intézni. Értük is van.

Mi van az átíratással? Megtörtént-e már? Imádkozzanak, hogy ez a fontos ügy ne késsen.

Mariskát külön üdvözlöm, levelének igen örültem, egyelőre még a „hazai" helyesírással ír, de lesz az még különb is.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

Kühár Flóris

Ph., 1929. IX. 21.

38.

Kedves Perjelnő!

Múltkori kedves levelére – és a zárda *másik* felének kedves soraira még nem válaszoltam, mert lapjaimat előbb küldtem nekik. Ebből azt is láthatják, hogy körülbelül egyszerre gondoltunk egymásra, amiből én azt próbálom következtetni, hogy legalább is úgy szeretem magukat, mint maguk engem. Hát azért vártam eddig, hogy sok oldalról jövő kíváncsiságuknak eleget tegyek és végre beszámoljak arról, hogy láttam a pápát. Mert ez tényleg megtörtént ma délután.

A dolognak az eleje az, mert csak az elejéről lehet a végére jutni, hogy ma avattak *136* angol vértanút Boldoggá. Ezek ugyanis VIII. Henrik uralkodása óta több mint száz évig tartó katolikus üldözésnek vértanúi. Többen is vannak, hiszen Erzsébet angol királyné alatt egy évben 1000-nél többet végeztek ki hitükért, de ezeknek az iratai alkalmasak voltak arra, hogy a boldoggá avatási pör lefolytattassék. Ezek közt van 7 bencés is; másokat már korábban avattak boldoggá, akik ugyancsak ezen üldözések alatt szenvedtek vértanúságot. Ezek a szegény angolok, hogy rendünk tagjai lehessenek, azé a rendé, mely Angliát katholikussá tette, kivándoroltak Spanyolországba, Franciaországba, mert Angliában monostor nem volt, mind megszüntették abban az időben, ott – a hontalanságban lettek bencések, azután visszaszökdöstek hazájukba, ahol még nagyobb hontalanság várt rájuk, mert ha fölismerték őket, menthetetlenül a halál fiai voltak, vagy hitet kellett tagadniuk. A kath. papra u.i. halálbüntetés volt kiszabva, ép úgy a misézésre, gyóntatásra is. A mischallgatásra nagy pénzbüntetés és fog-

ság. És mégis – ilyen körülmények közt is – 300 évi száműzetésben – mindig voltak angol bencések. Franciaországban – és mindig voltak köztük a vértanúságra készek, akik hazamentek hazájukba – a biztos halálba. Ugyanígy más papok és szerzetesek, kiknek ma ültük az emlékét. Ugyanúgy sokan világiak is, akik a papokkal hasonló sorsban osztozkodtak. Az idén van száz éve annak, hogy ezeket az angol törvényeket megszüntették; persze azelőtt se mindig egyforma szigorral kezelték őket. – Hát a boldoggá avatás oly szép ünnep, hogy ennél csak a szentté avatás szebb. Ez a Sz. Péter templom főoltáránál – nem a Sz. Péter sírja fölöttinél, mely a templomnak a közepén van – mondott ünnepi szentmisével kapcsolatban történik. Hogy mi ennek a formája, azt bizony csak látni lehet, leírni igazán nem. A templomnak ez a része – vagyis – mivel a templom kereszt alakban épült, a keresztnek ép a felső része – gyönyörűen ki van díszítve vörös bársony bevonattal, az összes oszlopok, pillérek, egész égies kivilágításban; az oltár fölött, melynek szobrai – a négy Szent atya – tartják Sz. Péternek igazi püspöki székét (kathedráját), van egy angyalcsoporttal körülvett keret a kép számán, ahova a boldogok képe kerül. Papok, szerzetesek, apácák ezrei töltik meg ezt a hajót, jó korán kell menni és csak jeggyel lehet bejutni. Nekem igen jó helyem volt; azon a helyen ültem, mely a boldoggá avatást kérők számára volt fenntartva. 11 bíboros, nagyszámú érsek, püspök vett részt az ünnepen; itt voltak az angol bencés apátok is és sok más angol és amerikai bencés. A szertartás elején felolvassák a boldoggá avatás dekrétumát; ez vagy háromnegyed óráig tartott; aztán elvonják a függönyt a szentek képe előtt; gyönyörű kép volt, a megvilágítása olyan, mintha igazán az ég folytatódnék a képpel és elül a csodálatosan eleven angyal-csoport; hogy örült mindegyik, hogy az ég így gazdagszik új megdicsőültekkel. Aztán fölhangzik a Tedeum. Mily lelkesedéssel énekli a kar és a hívek a Tedeumot, mikor tudjuk, hogy most egész biztosan végig harsonáz ez az öröm az ég kórusain és a 136 boldog ugyanakkor ad hálát az Atyának, az ő egyszülött Fiának és az erősség Lelkének ezért a megdicsőítésért, mely kiömlött vérüket összefogja Krisztus Keresztjének kelyhében. Aztán következett a nagymise.

A Szentatya ezen a szertartáson nem vesz részt. Ez a különbség a boldoggá avatás és a szentté avatás közt. A szentté avatásnál ma-

ga a Szentatya végzi a nagymisét az új szentről. Ilyenkor csak a boldogok tiszteletére végzett délutáni szentségi áldáson jelenik meg. Ezen is részt vettem. Ez megint egész sajátos látvány. Csodálatosan nyilatkozik meg a népnek bámulatos lelkesedése, rajongása a Szentatya iránt. A zsúfolt templomon végig viszik a Szentatyát. Mily fölséges látvány ez a szép, öreg, tudós, okos és jámbor fej – a tömeg fölött; – mily csodálatos érzés, mikor Krisztus földi helytartója áldva végig megy hívei közt, mikor az apák nyakukba kapják gyereküket, hogy az is lássa őt, Sz. Péter utódját, mikor az egész templomon végig zeng az ezüstharsonás pápai himnusz és a lelkesedés tapsorkánja és éljen-vihara majdnem megremegteti Michelangelo pilléreit és kupoláját. Igazán úgy érezzük és úgy is van: Krisztus jelenik meg helyettesében hívei közt, Krisztus áld meg minket helyettese által.

Itt van most a magyar zarándok csoport, itt van nálunk a hercegprímás úr az Anselmóban. Ő végtelenül kedves és közvetlen most is; hozzánk igazán csak a rendtársi szeretetet mutatja és nem a bíborosi méltóságot. Titkára hozott nekem az esztergomi rendtársaktól két rúd szalámit és egy üveg barackot (persze nem lekvárt, hanem mást). Jó lesz karácsonyra egy kis hazai íz és illat. – Magyar dohányt itt elég könnyű kapni, nem is sokkal drágább, mint otthon. Szóval van némi hazai itt is.

Mivel már a karácsonynál tartunk: hát egész természetes, hogy mindnyájuknak nagyon boldog karácsonyt kívánok. A karácsony pedig azért boldog, mert az Úr Jézus van köztünk; már t.i. ott, ahol az ő dicsőségéért élnek és dolgoznak és ahol a jóakarat kiérdemli az Úr Jézus békéjét. Dicsőség – békesség – ez a bencés zárda életprogramja – hogy mindenben az Isten dicsőíttessék, és hogy béke, lelki béke legyen Szent Atyánk gyermekei közt. Minél jobban megvalósítják ezt a kettőt, annál inkább maguk közé hívják az Üdvözítőt, akinek öröme az emberek fiai közt lenni.

Egy kis hűlést leszámítva, mely újra megtámadott, de már a vége felé tart, jól érzem magam, a munkám is szépen halad. Karácsonykor pár napot pihenek valahol Róma környékén. Itt csak öt nap az összes vakáció, ebből kettő ünnep. De így is jó lesz.

Mindnyájukat, Szabó úrral együtt szeretettel köszönti, imádságukat kéri és a maga részéről hasonlóval viszonozza – szeretettel

DK Flóris

Róma, 1929. XII. 15.

A pesti ügyet a jó Istenre bíztam. Lesz ahogy lesz és ahogy a püspök úr kívánja.

39.

Kedves Perjelnő,

a karácsony csak északon szép ünnep, ahol hó van és ahol az emberek az istállóban fázó Jézuskára gondolnak. Itt hó sincs, zöld még minden pálma az udvaron és a narancsok sárgálnak a kertben. Ezért nincs is karácsonyfa, nem várjuk az angyalt, (nekem mégis hozott egy kis karácsonyfa ágat a Tisza mellől és vele szép dolgokat – köszönet és hála érte mindnyájuknak), az esténk olyan mint más esték, vacsora alatt még fölmentés sem volt a lectio alól. (Ugye, én mégis enyhébb szabályt adtam, mint amilyenben élek.) Most fél héttől tízig a ház alszik, én addig írok Magának és maguknak, legalább lélekben ott vagyok a Tisza mentén. Tíz után megkezdődik az énekes officium, aztán kb. kettőig tart az ünnep (főpapi mise, és még utána énekes Laudes). Bizony nehéz az ünnep, főleg a Karácsony, idegenben, még ha Rómában van is az ember. Hiszem, hogy az éjfél nagyon szép lesz; de az estéből valami hiányzik – az otthon melege, a családias bensőség; ez mind majd csak a liturgiában lesz meg. Az örök – és örökre az Isten színe átjár minden ünnepet, legyen az Betlehem vagy Golgota.

Azért mégis kárpótoltam magam az estéért – még délelőtt. Elmentem az Aracoelibe, ahol a csodálatos kis Bambino van, a kis Jézuska, olyan szép, kedves szobor és az itteniek nagyon tisztelik. Tele van csodával, amit róla beszélnek. Egy oltáron van, de zártan. Kérésemre megmutatták. Neki sok mindenről és sok mindenkiről beszéltem, bizonyára meghallgatott, mert oly csodásan, csodálkozva nézett rám. Nem voltam az egyetlen magyar, aki gondot okoztam neki. Ott volt előtte egy csomó levél; kérések, meghallgatásért. Oda teszik őket eléje. Meglepődve láttam az egyiken magyar bélyegeket. Megnézem, jól volt címezve, hátul pedig egy pecsét. R.k Plebánia, Gyirmót. Azt hiszem, valahol Pápa mellett van az a Gyirmót. Hogy mi volt a levélben nem tudom, hogy az én szívemen mi volt, abból is csak annyit árulok el, hogy a Bambino hallott magukról, mert ő a szívet is meghallja. – Azután elmentem a S.

Maria Maggioreba. Itt őrzik a betlehemi jászolt, a főoltár alatt. Ezt ugyan nem láttam, mert nem lehet lemenni oda, de azért egész közel voltam hozzá. Ahhoz a jászolhoz, melyben Ő, a Bambino, a mi édes Jézusunk megszületett. Itt meglehetős sokáig voltam.

Elgondolkoztam, mi más volt akkor, midőn ez a jászol még egy istállóban volt – és nem mint most – a világ egyik legszebb templomában, mely csak úgy ragyog a sok márványtól, művészettől. Neki akkor elég volt az az istálló; és azért dicsőült meg, mert az akkor elég volt neki; azért került még a jászola is a világ középpontjába. Aztán megint magukra is gondoltam.

Ilyen helyen könnyen kap az ember vigasztalást is, megvilágosítást is. A jászolnak egyszerűnek, igénytelennek kell lenni és akkor lesz az Isten bölcsője. Az embernek pedig meg kell elégednie a kezdettel, akármilyen egyszerű legyen is. Az Isten akaratát tenni mindig és mindenben, mint ahogy tették a Bold. Szűz és Sz. József; mint ahogy tette ő is, aki belépve a világba azt mondta, a könyvben írva van rólam: cselekszem Uram a Te akaratodat. Az isteni akarat pedig a törvényes elöljárók által nyilatkozik meg. A názáretiek megindultak a pogány császár parancsára – és mentek Betlehembe, akkor, amikor a császár parancsolta, pedig az az út igazán nem volt nekik alkalmas, kellemes. Ma senki sem indulna ilyen útra áldott állapotban, hanem fölmentést kérne.

Ha még aggodalmaik vannak a maguk elé tűzött célról, oszlassa el azt – a karácsonyi engedelmesség. Ez az üdvözítő, megváltó engedelmesség, mely az Isten terveit valósítja meg – akarva és akaratlanul, tudva és tudatlanul.

Most azután rátérek kedves Perjelnő levelére. Mindent nagy érdeklődéssel olvastam, a nehézségekre magam is gondoltam. Azért a szerződésre vonatkozólag – mert hiszen lényegileg abban kell mindennek kifejezésre jutnia – előre írok néhány dolgot, hogy valahogy ki ne maradjon. Ezek a következők.

1. A testvérek alkalmas helyet kapnak, mely püspöki Klauzúra alatt álljon, oda *senkinek* bejárása ne legyen, még azok a kivételek is elmaradnak (alapítók), mint Újfalun. *Csak* a püspök és megbízottja mehetnek a klauzúrába. Ehhez *szigorúan* ragaszkodni.
2. A testvérek által vállalt munkakör semmikép sem akadályozhatja az előírt – otthoni-napirend pontos megtartását. A közös

dolgokon – imádság, elmélkedés, sz.mise – étkezés – mindnyájuknak együtt *kell* lenni. – (Ez azért kell, nehogy össze-vissza ráncigálják őket).

3. A testvérek fölött való intézkedés *kizárólag* a főnöknő és – a perjelnő joga. Akárki akármit akar – egyiktől vagy másiktól, a *főnöknőhöz* forduljon.
4. A testvérek oda vagy vissza helyezése *kizárólag* a perjelnő joga. Az intézmény vezetősége *kérhet* ugyan e téren, de a perjelnő nincs kötelezve a kérés teljesítésére.
5. A testvérek által vállalandó hivatás – és munkakör *legyen egész pontosan* körvonalazva. Saját *munkakörükben* nem függnek mástól, mint főnöknőjüktől; az intézmény elnöknője ellenőrizheti azt, hogy vállalt kötelességüknek eleget tesznek-e, erről a *perjelnőt* értesíti, de közvetlenül semmi fegyelmező hatásköre nincs a testvérekkel. A testvérek benső zárdai életére vonatkozólag pedig semmi ellenőrző joga nincs. (Az a főpásztorhoz és a perjelnőhöz tartozik.)

A szerződésben meg kell határozni – mik az intézmény tulajdonosának *jogai* és *kötelességei;* hány testvért kaphat, milyen munkakörre; mit nyújt nekik (lakás, ellátás, tiszteletdíj – a főnöknő kezéhez) – esetleg nyáron – ha van a Háziasszonyok Szövetségének alkalmas helye – személyenkint 2–3 heti üdülés (2 vagy 3 heti); a koszt legyen olyan, mely egész elégséges legyen városi munkához; *ha lehet,* biztosítani kell az orvost és a gyógyszertárt is. Adót a Szövetség fizet. Ugyanúgy testvérek *jogai* és *kötelességei* pontosan meghatároztassanak. Mindenképen azon kell lenni, hogy semmi olyan a szerződésbe ne kerüljön, ami a szabályzatok szerint való életet zavarja vagy nehézzé teszi és a szerzet önkormányzatát korlátozza. A Slachtáckkal való együttműködés csak úgy lehetséges, ha a munkakörök pontosan el vannak választva; lakásban, *étkezés*ben se legyen semmi közösség, imádságban, elmélkedésben sem, legfeljebb a mischallgatásban.

Ha lesz elég idő rá, a szerződést magam is szeretném látni.

A hercegprímás úrral én már beszéltem, de természetes, hogy a dolgokat írásban is be kell terjeszteni. Őhozzá a következő dolgokat kell beadni: 1.) 1 pl.-t szabályzatból (latin – köttessék be); 2.) a szerződést a Háziasszonyok Szövetségével; 3.) a váci püspök úr beleegyező nyilatkozatát, sőt ajánlását. – 4.) Ezekhez egy kér-

vényt, hogy házukat hivatalosan szerzetháznak elismerje, a főapáti coadjutor úrral megegyezve a pestieknek a rendházból rendes gyóntatót kinevezzen.

Igazgató nem kell, mert az én vagyok; rendkívüli gyóntató sem kell, az Márius; de ezeket meg kell *erősíttetni* a hercegprímás úrral is, hogy joghatóságuk legyen a pestiekre is. – Ha a szerződést – legalább másolatban megkapom, akkor a kérvényt magam megfogalmazom és elküldöm a váci pp-i irodának, az továbbíthatja Esztergomba. Ennyit ezekről; azt hiszem, hogy mindent megírtam, amit akartam.

Most még röviden a másik dologról. Márius már írt nekem. Én megértem a maga nehéz helyzetét erre is, arra is, azonban itt megint csak az előbbi eset: ha a pp úr így akarja és a koadjutor úr Máriust odaadja, vagy másvalakit, legyen meg az Isten akarata. Ha a rend megszavazza a dolgot, akkor nem lesz nehézség. Mivel a koadjutor urat és a perjel urat szeretik általában, ha ők mellette lesznek, valószínű, sőt majdnem biztos, hogy megszavazzák. Ha megtudom, mire tűzik ki a szavazást, magam is írok egy pár helyre. Ha megszavazzák, ez annyit jelent, hogy a rend vállalja ezt az állást arra az esetre is, ha Márius esetleg később máshova kívánkoznék. Szóval ezt a részét mindenkép érdemes lesz mozgatni a dolognak, mert az időpontot én alkalmasnak látom és Sz. Benedek Leányainak mégis legjobb volna bencés vezető – helyben.

A többire nézve Kedves Perjelnő, egy jó tanácsot adhatok: csinálja meg a kérvényt a koadjutor úrnak, nagy szerényen, fesse le jól, hogy maguk Szentatyánk gyermekei, a váci pp úrtól hivatalosan alapítva vannak, nagy jótétemény volna ez magukra és maguk által a magyar népre – ha igazán rendi vezetésben részesülhetnének. Aztán pedig viselkedjék úgy, mint akinek semmi köze a dologhoz. A kérvényt hozzám is juttathatja, úgy, hogy én küldöm a koadjutor úrnak, de természetesen, maga írja alá. Ha aztán később valaki kérdezné, nyugodtan mondhatja, hogy a dolgot én (már t.i. Kühár úr) kérte. Mert ez így igaz lesz.

Egyébként – a dolog ezentúl nem magához fog tartozni, hanem a pp. úrhoz és a koadjutor úrhoz. Tehát csináljon úgy, mintha semmi köze se volna a változáshoz és mintha semmiről sem tudna. Ami az egyesületeket illeti, előkészíteni lehet a dolgokat, a többit pedig a jó Istenre kell bízni. Mindent rája kell bízni, minden meg-

oldódik, csak türelem kell hozzá és bizalom abban a Gondviselésben, mely nekünk a Megváltót adta, oly édesen, amily édesen most épen a Stille Nachtot citerázza egy svájci bencés az ajtóm előtt.

Így a karácsony este is szépen elmúlik, itt van tíz óra, közeledik az officium ideje és az éjféli mise.

Az Úr Jézus kegyelme legyen magukkal és azokkal, akik újévre már új helyen folytatják hívatásukat. Mindnyájuknak, főleg nekik a kis Jézus vezetését, áldását kívánom. Mariskát a bácsi üdvözli.

Szeretettel

Flóris

Róma, 1929. XII. 24. este 10 órakor

Zsolozsmánkon és misénken most itt lesz az olasz trónörökös is.

A Szentatya aranymiséje gyönyörű volt.

40.

Kedves Perjelnő,

mivel épen levélíró kedvemben vagyok (ép most írtam a váci pp úrnak; – aztán Szunyog úrnak és Mattyasovszky úrnak egy rúd szalámiért és egyéb jóért – a zarándokok útján küldendőért) és mivel látom, hogy magát és magukat az én levelem annyira meghatja, hogy egyszerre négyen írnak, hát én is írok, még pedig egyszerre az egész zárdának.

Tehát először is – nagyon meg vagyok hatva. Ennek különböző okai vannak, távolabbiak és közelebbiek (itt pontosan kell distinguálni, mert hivatalom úgy kívánja), de a közelebbi ok tényleg a maguk együttes levele, mellyel igen nagy örömet szereztek. Hogy mindjárt túlessek rajta: igen megörültem, hogy még a döglött disznóknak is oly jó hasznát vették, mert ebből is látom, hogy Polikárp barátomnak igaza van, midőn, hitoktatásban Isten jóságát főleg a disznó megteremtésével szemlélteti. Mert nemde, ha az Úr Jézus a verébről és a hajhullásról tudott példát venni Gondviselésre, miért ne vehetne egy mai teológus – a disznóról. Az abban az időben, még nem hatott volna, mert az Úr Jézus és az apostolok megtartották a rituális zsidó törvényeket, az apostolok is jóideig még Jézus mennybemenetele után, addig, amíg a pogányok nagyobb számmal nem jöttek az egyházba. A többi dolgot pedig vegyék úgy,

mint ezt az esetet – a döglött disznóval. A Gondviselés rendje t.i. az, hogy az Istent szeretőknek minden a javára válik. Ha tehát egy nem sokat ígérő terv, mondjuk a pesti letelepedés – nem sikerül, dacára, hogy a magunkét megtettük, hogy sikerüljön; tárgyaltunk, ígértünk, engedtünk a negyvennyolcból (a püspök úrnak igaza van t. i., önmagában jó volna; tehát én is engedtem) és a dolog mégsem sikerül, ez ép ugyanaz az eset, mint mikor egy malacot nevelünk és – megdöglik.

Ebből könnyű a tanulság – szappant kell főzni – minden döglött – nem disznóból, hanem sikertelen tervből, tanulni belőle, amit lehet jóra fordítani, felhasználni. Majd ad a jó Isten mást, és megadja akkor, amikor legjobb szükség lesz rá. – Kb. ezeket írtam a püspök úrnak is a dologról (nem szalámit kértem tőle). Magának pedig ezt írom újra: ha meg lehet tenni, tegyék meg; azonban magam is úgy látom, hogy most aligha fog menni. Március sorsa nagyon érdekel, majd meglátjuk, mi lesz. Én persze, így messziről nem avatkozhatom a dologba másként, mint imádsággal. Többi levelében említett ügyüket is hasonlókép viselem szívemben.

Szóval – most a Maga levelére megfeleltem; igaz, még – örülök, hogy a csekk megérkezett; aggódtam érte, mert az ilyenek el is veszhetnek. No és most a többi testvérnek: Először is, ne haragudjanak azok, akik még nem kaptak lapot, mert se a lapot, se a bélyeget nem sajnálom, de még időm se igen volt, alkalmam se, hogy külön írjak, másodszor pedig – leveleim átlag mindnyájuknak szólnak, mert mindnyájukat szeretem. –

És most a részletes kérdések. Placida testvér abból, hogy a pápa látható feje az Egyháznak, nyilván azt következteti, hogy legalább is aki Rómában van, mindennap látja a pápát. De hát helytelenül következtet, mert aki látható, azért nem kell, hogy mindjárt – lássák is. Én is látható vagyok és most az Istenen kívül még se lát senki. Tehát bevallom, hogy a Szentatyát még nem láttam, de két héten belül a magyar zarándokokkal látni fogom. Erre az alkalomra vártam, mert mint a Koadjutor úr egyik megbízottja, hivatalos képviseletben vettek részt a Szentatya előtti magyar tisztelgésben. Mondhatom, nagyon várom már a zarándokokat. Cecília testvér védőszentjének templomában (és katakombájában) se voltam még, de ami késik, itt se múlik. A betlehemi jászolt azonban a Sta Maria Maggioreban már láttam és karácsony táján még egyszer megné-

zem, részben azért is, hogy a maguk zárdájáért is imádkozzam. Mivel Mariska még nem írt, neki nem is válaszolok; Mechtild testvér pedig mindebből láthatja, hogy Rómába nem csak zarándokolni érdemes, hanem itt élni is.

Bizony hamarjában nehéz volna leírni, hogy mi mindent láttam és tapasztaltam már. Majdnem mindennap megnézek egy-két templomot vagy emléket. Még azt hiszem, a tizedrészét se láttam annak, amit látni kell. Múzeumot ép csak a capitoliumit néztem meg. A szombathelyi pp úrral jártunk a fórumon, voltunk a Colosseum mellett, aztán fönn a Palatinuson, ahol valaha a császári paloták álltak; most a romjai vannak. Mindenütt az az érdekes és megható kettősége az örök Rómának; a régi, pogány Róma és az új, keresztény Róma. Micsoda hit kellett ahhoz, hogy ezt a pogányságot, ezt a hatalmat, ezt a kultúrát, ezt a tudományt, művészetet – a kereszt legyőzze, hogy Trajanus oszlopára oda kerüljön Sz. Péter és a Sz. Péter tér nagy egyiptomi obeliszkjére Krisztus keresztjének a darabja.

Micsoda hatalom az, mely itt tudott győzni és már második évezrede – itt uralkodni. Mert Rómában van sok új épület, de ami nagy, szép, művészi – vagy pogány – és a legtöbbje rom; vagy keresztény és akkor áll, mint a Sz. Péter kupolája.

Bizony, nagy harc volt az a három-négyszáz éves harc. Már Sz. Pál idejében a császári ház tisztviselői közt voltak hívek; az első század fordulóján Vespasianus császár nővére már keresztény volt, annak fiai is. Mégis – háromszáz évig tartott a nyílt harc, melyben *csak* keresztény vér folyt; özönével mindenütt.

És mégis győzött az, akinek Adventjében most állunk.

Oly érdekes Sz. Kelemen bazilikája. Mintha csak azért állna, hogy a föld alatti és a föld fölötti Róma szellemeinek harcát szemléltesse. A föld fölötti XI. sz.-i bazilika alatt van egy régi a Kr. u. IV. századból származó, a normann pusztításkor beomlott bazilika (keresztény), mely betemetődött, melyet aztán kiástak. És még ez alatt van a harmadik rétegben – egy régi, Kr. u. II. sz.-i Mithras-templom. Ott maradt az oltára, ott maradtak az eszközei. Mithras a keletiek Napistene volt, akinek a római birodalomban minden felé voltak tisztelői, mert kultusza megtisztulást, megváltást ígért. Alul – a démon, fölül az Igazság Napja. Annak áldoztak a keresztények, a kis ostya – a mi Napunk. Mily ellentétek feszülnek itt a

föld alatt – még most is. Hát akkor, amikor az egyik emeleten keresztények áldozták fel a kenyérben rejlő Testet és a borban rejlő Vért, alatta pedig a pogányok áldoztak a maguk istenének – kenyeret és *vizet*. És mégis – győzött az Igazság Napja.

De a győzelme még nem teljes. Valahogy minden lélekben van egy alsó barlang, ahol a démon – ha leláncolva is, de még ott van, vagy oda kerülhet. Ezt kell láncon fogni, eltemetni, elzárni. Hadd világoskodjék lelkünkön az adventi homályt is áttörő Krisztus fényessége. És milyen szép hivatás a maguké – a mi jó népünk lelkében befogni azt az alsó, alattomos és alávaló démont, elűzni az igaz hit és az igazi műveltség világosságával. Kérjék az Isten megvilágosító kegyelmét és várják a Szent Éj fényességét, mely közeledik, hogy mindnyájunkra glóriával ragyogjon.

Megyek kórusra, levelemet befejezem, mindnyájukat szeretettel köszöntve

Flóris

U.i. Az ötórai kelést megszoktam, úgy, mint maguk.

A zsolozsmát szépen végezzék.

(1929. dec.)

41.

Kedves Perjelnő,

mivel Magának is, nekem is sürgős az ügy, azonnal küldöm. A szerződéshez foglalt kiegészítéseket *okvetlenül* benn kell hagyni, alkudni csak a 3. ponthoz (orvos stb) foglalton (a *klauzúra* azonban marad!), a *9.* ponton (üdülés stb.) lehet. Leglényegesebbek a szerzet részéről a 7., 8, 10., 12., 13., *14.*, *15.* pontok. A két utolsón semmi változtatás nem lehet, mert ez kánonjog. Azon változtatni nem áll módunkban. Azon csak a főpásztor változtathat, de az se a törvényen magán, hanem azáltal, hogy elfogadja a fölmondást.

A 16-ik pont nem akadálya annak, hogy már jan. 15-én elfoglalhassák helyüket.

A napirend némi változtatására a 7. pont ád módot.

Ha Szegedyék bármi nehézséget tennének a jelzett pontok ellen, mondják meg, hogy ez az egyházi törvény, a hercegprímás semmiképp se egyeznék bele más fogalmazásba. Azt hiszem, még így is lesz pár megjegyzése.

A többit már múltkor megírtam.

Mint látja – a törvény magukat védi. Amit vállalnak, tegyék meg az Isten dicsőségére, keressék a békét és a lelkek javát és minden rendben fog menni.

Köszönöm kedves levelét, most már zárom is a magamét, mindnyájukat szeretettel köszöntöm, a Pestre küldendőkért külön imádkozom. Az érmeket úgy látszik a posta zsebre vágta.

Szeretettel

DK Flóris

Róma, 1930. I. 3.

42.

Kedves Skolasztika testvér,

úgy látszik, valami szemtelen ördög ráül a postára és mindig úgy irányítja a mi leveleinket, hogy Magához az enyém érjen fél órával később, mint kellene, hozzám a Magáé. No de ha csak ennyit tud az az ördög, akkor fütyülök rá. A dolgok azért mennek tovább, csak néha előbb az idegeinkre mennek. Tegnap (febr. 4.) este 6-kor dobtam postára a magának szóló névnapi levelet, este 7-kor kaptam ezeket a leveleket, miket most tetézve visszaküldök. A már elküldött kérvénnyel küldje el Esztergomba; azzal a kérvénymintával, melyet jan. 30-án küldtem; ha valamit nem ért benne (az erigálás = alapítás stb), cserélje fel hasonló szóval, ha nincs kéznél a római leirat ügyszáma, hagyja ki a sorszámra való hivatkozást.

A szociális testvérekről tényleg azért nincs semmi benne a szerződésben, mert a hozzám küldött tervezetben említve sem voltak; én idegenek számára, kikhez semmi közöm, nem csinálok szabályt. Az ő dolguk külön az Elnökséghez tartozik; egyébként, ha tényleges összeütközés volna, a szerződés módot ád a dolog elintézésére; a kölcsönös megegyezéssel el nem simítható ügyek az egyházi főhatóság döntéséhez tartoznak. Ez elég világos. A jog – jog. Azt kissé érteni kell és akkor a megoldást is meg lehet találni.

A nyilatkozat ügyét elintézem a primáshoz írt kísérőiratban – a „lelkiigazgató" értelmére vonatkozólag.

Most már tehát küldjön minden iratot egyenesen Esztergomba, úgy, ahogy megírtam. Ha valamit még ideküldene, visszaküldöm magának, hogy minden *együtt* menjen Esztergomba. Azt hiszem,

Őeminenciája, akinek legutóbb írtam és elnézését kértem a késedelemért, örülni fog, hogy ilyen alaposan fölszerelt, jogilag kispékelt kérvényt kap végre is kézhez. Igaz, hogy ő bizonyára fog benne így is hibákat találni. De hát a jog se lehet mindenkinek úgy a kisujjában, mint az övében.

Most pedig Kedves Skolasztika testvér, a többit bízzuk a jó Istenre, akinek pártfogásába Sz. Birgitta útján – kinek elég dolga volt a maga idején kardinálisokkal és pápákkal – Magát és a szerzetet ajánlottam itt Sz. Birgitta templomában. – Svédországból idejött és évtizedekig itt élt, hogy szabályainak jóváhagyását kieszközölje. Ő jó pártfogó, tudja, miről van szó – egy ifjú szerzetnél.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

Flóris

R., 1930. II. 5.

43.

Kedves Skolasztika testvér,

tudja a régi mondás áll mindenre, ha a vége jó, minden jó; mivel pedig a legutóbbi dolgokban némely hibák történtek, melyek nagyobb részét bizonyára az ördög csinálta – azért legalább a végén igyekezzünk mindent jól csinálni, mert aki utoljára nevet, az nevet igazán. Maga is bizonyára nevetett, mikor legutolsó levelemet megkapta, bizonyára nem sokkal később, mikor már a 6-án postára adottat és most 8-án ideértet elküldte. Abból láthatta, hogy én elég hamar gondoltam azokra, amiket Maga most világosan és rendesen megokolt; hogy t.i. ha volna is némi része a kérvényhez tartozó dolgok késésében, nem tehetett róla, vagy nem látta előre, hogy az apró mulasztásoknak – melyek különben se voltak szándékosak – mi lesz az eredménye.

Hogy tehát most a dolgok ezen részét lezárjuk, először is a váci pp úrnak ne írjon semmit arról, hogy félre értette szavaimat. Ez most már el van intézve.

Másodszor: a hozzám küldött szerződést stb. a napokban – talán két napja – visszaküldtem már Magának, a prímáshoz írt kísérőlevelemmel együtt, amelyben az illető „igazgató"-ra vonatkozó magyarázat is foglaltatik.

Harmadszor: ha mindent elküldött Esztergomba, egyszerű lapon értesítsen, hogy megtörtént.

Ezzel a maguk részéről az ügyet lezártuk. A többi a prímás dolga. És a jó Istené.

Ha pedig mindez megtörtént, felejtse el a közbejött bajokat, egészségére vigyázzon, pihenjen. El tudom gondolni, hogy ősz óta ennek a bizonytalan tervnek a sorsa, utána részletes és gyakorlati előkészítése, mindennek beszerzése stb. stb. mennyi gondot és munkát okozott Magának és a Zárdának.

Nyugodjék meg – az anyák sem szülik könnyen a gyermeküket; minden új élet áldozatba kerül. A jó Isten mindent meghálál. A szerzetnek pedig szüksége van az áldozatokra.

Arra az áldozatra is, melynek a meghozása Magának néha nehézségébe kerül, hogy t.i. saját benső ellenkezéseit és rossz impresszióit legyőzve – egyszerűen a szerzet ügyét nézze és azokat az embereket, akikre a szerzet eddig rászorult és ezért hálával tartozik nekik – és a jövőben is rájuk szorulhat – úgy kezelje, ahogy a szerzet java kívánja.

Lássa, ezt jelenti az új név a szerzetben. Maga már nem Berecz Bözsi, hanem Skolasztika perjelnő. A Bözsinek makacsságából, pontatlanságából és egyebekből – megjegyzem, hogy nekem B. B. mindezekkel együtt is kedves volt – a Skolasztika perjelnő ne tartson meg semmit. Legalább legyen rajta jó szívvel, jó akarattal, hogy ezek fogyjanak. – Tudja, hibáink vannak, én se tagadtam soha a magaméit; és azt is láthatja akárki, hogy a magam módján saját hibáimat igyekszem jóvátenni – ezeknek azonban nem szabad uralkodni rajtunk.

Ami Szabó ft. urat illeti – legutóbbi levelemben már megírtam, mi történt Phalmán. A szerzet sorsa nem azonos az övével. Ő – ha a pesti letelepülésben saját terveinek kútba esését látja – ezt ugyanannak köszönheti, akinek ő is kánoni ...

1930. február 8. – töredék

44.

Kedves Perjelnő,

őeminenciája határozatát másolatban megkaptam. Igen örülök, hogy a dolog elvi része simán ment és tényleg *mindent megadott,*

amire szükség van. Az a megszorítás, hogy nem tekinti önálló rendháznak a pestit, hanem expositurának, az oka annak, hogy a rk. gyóntató és a püspöki delegatus kérését nem érinti; mivel a pesti testvérek nem alkotnak önálló rendházat, azért az újfalusi joghatóság (Máriusé és az enyém) rájuk is áll. A rendes gyóntatóra vonatkozó megoldás is őeminenciája *bölcsességére* vall. Aki kér, az ne felejtse el, hogy *kér* – ennél fogva nincs joga követelőzni és kifogásolni vagy válogatni. A pap nem vadkörte, hogy válogassanak köztük. – Én írok Kemenes igazgató úrnak, szóról szóra megírom, mit írt őeminenciája és kérem, intézze el a dolgot a pesti rendház tagjaival, ahogy legjobbnak látja.

Egyúttal megírom Placidának, hogy menjen el az igazgató úrhoz, és a leirat értelmében – terjessze elő kérését – rendes gyóntatóért.

Annak ki lehetünk téve a múltkori kalamajka után, hogy nem akad a rendtársak közt vállalkozó. Én ugyan akkor is igyekeztem a dolog élét letompítani és most is úgy írok a Direktor Úrnak, hogy a félreértések elkerültessenek. Borzasztó, mennyi kárt csinálnak emberi szimpatiák és antipatiák – *szent* dolgokban is. És ezeket rendesen nők csinálják, kavarják így össze. Ilyenek miatt már eretnekségek is keletkeztek; Sz. Ágoston írja ezt – a donatista eretnekség keletkezéséről. – Márius írt; most válaszolok neki; igyekszem hangsúlyozni, hogy Újfalu jellege teljesen meg van határozva – a Statutumokban. A népért való munka – a szerzet célkitűzése; ezt tudomásul kell venni és akkor sok nehézség, magától megszűnik. Csudálatos a bárónő is mindig mást akar, mint ami megvan. Ha hibák vannak, azokat mindig a statutumok értelmében kell reparálni – de nem a *Statutumokat.* Újfalu nem Berchtoldstein, se más szerzet. Ne aggódjék semmiért, minden a jó Isten kezében van.

Szeretettel köszönti

Flóris

Róma, 1930. III. 2.

45.

Kedves Testvérek,

Szent József napjának előestéjén írok maguknak, hogy levelem még Sz. Benedek napjára odaérjen. Nem tartom egész véletlennek azt, hogy az egyház oly közel ünnepli ezt a két nagy szentet. Hi-

szen a lelkük is oly közel áll egymáshoz. Mind a kettő valóban „igaz" férfiú; Sz. Józsefről maga a Szentlélek tanúsítja a Szentírásban, hogy *igaz* férfiú volt, Sz. Benedekről pedig egész élete. Miben állt mindkettőjük igazsága? *Igaz* az, ami jól *igaz*odik a tárgyhoz; az ember *igaz*sága attól függ, mihez igazodik az elméje és mihez az akarata. Már pedig úgy Sz. Józsefnek, mint Sz. Benedek Atyánknak elméje is, akarata is – az egy Igazsághoz, az örök Istenhez igazodott, hiba nélkül, tévedés nélkül, elfordulás és lesiklás nélkül. Méltán mondja a Szentírás Sz. Józsefet igaznak, akinek egész élete nem más, mint a legszebb és legpontosabb igazodás az Igazsághoz, az Istenhez. Ennek vetette alá érzékeit. Nem az érzékek után indul. Ha utánuk indult volna, ha a szemének hisz, akkor a Szent Szüzet el kellett volna taszítania, át kellett volna szolgáltatnia a bíróságnak, mert a *látszat* szerint – nem tartotta meg a hitvesi hűséget. És ahogy nem a szemének hisz, hanem az Istennek, éppúgy nem indul soha saját kénye, akarata után, hanem mindig az Isten akarata után. Pedig nehéz dolgokat, hihetetlenül nehéz dolgokat kívánt az Úr ettől az igaz embertől. Hogy éljen mint testvér a Szent Szűzzel, hogy testét teljesen megfékezze; ehhez adott is az Isten neki erőt és kegyelmet, aki mindenkit megerősít arra, amire kiválasztja. Hogy nevelő atyja legyen annak, aki öröktől fogva egyszülött Fia az Atyának. Mégis, Jézussal, akit az ő fiának hittek, Jézussal, aki test szerint az ő hites feleségének fia volt, neki kellett az Atyát képviselnie és Jézus úgy tisztelte őt, mint atyját, gondviselőjét. Nehéz dolog – a mennyei Atyát képviselni a gyermekekkel szemben, még nehezebb oly gyermekkel szemben, mint az Úr Jézus volt. És Sz. József megtette és jól tette, jó atya volt, jó családfő, és az Úr Jézus mint ember – benne meglátta, megtalálta mennyei Atyjának képmását, helyettesét.

És más nehéz dolgokban kellett az Isten akaratához igazodnia. Venni a gyermeket és anyját és menni velük Egyiptomba, élni a hontalanság világában és enni az idegen kenyeret, melyet a gond sója tett keserűvé és csak Jézus jelenléte édesített meg.

Ahogy Sz. Józsefben megtestesült az ószövetség igaz embereinek, patriarkáinak, főleg névhordozójának, az egyiptomi Józsefnek – tökéletessége, ép úgy egyesült Sz. Benedek Atyánkban az ószövetség igazainak, a patriarkáknak, prófétáknak igazsága, szentsége, jósága – az újszövetség nagy szentjeinek tökéletességével.

Ő is „igaz" ember volt, ő neki is egyedüli gondja, célja, foglalkozása – az Isten keresése és az Isten szolgálata.

Ő is megfékezi érzékeit, ő sem hisz a romlott Róma csábításainak, ő neki is édesebb az Isten szolgálata – minden érzéki, testi, világi örömnél. – Itt jártam abban az utcában, melyben valaha ő élt. Előtte állt a világ – ebben a nagy városban, családja, rokonsága a legmagasabb állásokat is biztosította volna neki; élhetett volna gondtalan jólétben, élvezetekben, dicsőségben. És ő ezek helyett – ment az Istent keresni, elindult a Sabin hegyekbe vezető úton. Kereste a kopár, terméketlen hegyek közt a magányt, a magányban az Istent, az Istenben azt a boldogságot, békét, melyet a világ nem tud megadni. Ő is hozzáigazította elméjét az Istenhez, de akaratát is.

Hogy szeretett volna a magányban maradni – de a lelkek üdvéért – ezt is otthagyta, vállalta mások vezetését, pedig azok méregpohárral fizettek neki. És az Isten akaratából ott hagyta ő is kedves Subiacoját, ment új hazát keresni, messze, ismeretlen idegenbe. És ő is – bár elhagyott mindent, családfő lett, atyja lett sokaknak, lelki gyermekeinek, és minden gondja az lett, hogy hű képe legyen a Mennyei Atyának. Ezért lett apát: azaz atya. Atyja azoknak, akik fogadott fiai, gyermekei az Istennek. És ő is – nemcsak volt, hanem most is jó atya, igazi, tökéletes atya, akiben az Úr Jézus is megtalálja a Mennyei Atya vonásait.

Sz. József gondviselő atya, aki kiosztja a gyűjtött eleséget alkalmas időben. Sz. Benedek Atyánk is jó gondviselő, ő is gyűjtött évezredek számára való táplálékot. Hiszen mind arra vagyunk hivatva, akik az ő gyermekei vagyunk, hogy abból éljünk, amit ő ránk hagyott, életének csodálatosan szép példáját, szentségének, erényeinek, önmegtagadásainak érdemeit, tanításának, főleg drága Regulájának néha kemény, de mindig jóízű és tápláló kenyerét, az istenszolgálat gazdag, jól fizetett napszámát, melyből nemcsak erre az életre kapunk eleget, hanem az örök életre is.

És én mind a kettőjükben még egy erényt csodálok. Ez az erény: a remény isteni erénye.

Nincs egyikükben sem magabízás, a maguk erejére, tehetségére való ráhagyatkozás. Nem magukban, hanem az istenben bíznak, olyankor is, amikor emberi ítélet szerint – mindennek vége, nincs semmi remény. Heródes hatalma ellen – mit tehet egy szegény ná-

záreti ács? És a népvándorlás pusztulásában – mit tehet egy szegény remete – annyi fegyver, hatalom, erőszak ellen? És Sz. József mégis megmentette az Isten Fiát, Sz. Benedek pedig az Isten Fiának Egyházát.

Ki gondolt volna akkor arra, hogy az emberiség sorsa – annak a szegény ácsnak egyszerű, józan kötelességtudásán fordul meg? És ki gondolta volna, hogy egy dél olasz monostor apátja arra van hivatva, hogy pápák, császárok hódoljanak meg szelleme és szentsége előtt. És ők nem is gondoltak arra, hogy valami nagyot cselekesznek; de tettek minden kis dolgot, kis kötelességet – nagy lélekkel és nagy reménnyel.

A remény által tartatunk meg. Sz. József is, Sz. Benedek atyánk is – a mi reményünket irányítja – *el* a magunk erejétől ép úgy, mint gyöngeségünktől; hogy az elsőn el ne bizakodjunk, a másikon el ne csüggedjünk; hanem minden bizalmunkat a jó Istenbe vessük, akinek erejével a mi gyöngeségünk erővé, félelmünk bátorsággá, tehetetlenségünk hatalommá válik; akiben *mindent* elérünk, ha ő megerősít bennünket.

Kedves testvérek, így tiszteljük és utánozzuk főleg a bizalmas reményben ezt a két igaz, jó szent Atyát, Sz. Józsefet és a mi Szent, Áldott Atyánkat.

(Levelem a pestieknek is szól! Küldjék oda is.)

Mindnyájukat szeretettel üdvözli, Benedikta testvért névnapjára köszönti igazgatójuk

DKühár Flóris

Róma, 1930. III. 18.

46.

Kedves Perjelnő,

kérem a napokban és azután imádkozzék, hogy a jó Isten engedje a saját akaratát uralkodni – „miképpen mennyben, úgy a földön is" – a maguk szerzetében, annak a Statutumok szerint való vezetésében, autonómiájának tiszteletben tartásában mindenki által. És kérje az Istent, adjon Magának, kedves Perjelnő – azon támogatás helyett, melyben eddig kívülről, másoktól részesült, azok tanácsaival, beleszólásával, beavatkozásaival, – más, benső támogatást; megvilágosító kegyelmet, hogy világosan felismerje a rája-

bízott lelkek érdekét, hogy a szabályzatot jól megértse és alkalmazza és a *saját lábán járó* szerzetet jól vezethesse.

Mindezeket azért írom, mert a *magam részéről mindent megtettem*, hogy a szerzet autonómiája tiszteletben tartassék és a szerzet sorsának, pláne szervezetének, fegyelmének ügyeibe a törvényes elöljárókon: a püspökön, megbízottján és a perjelnőn – kívül más bele ne avatkozzék, magát elöljárónak a szerzetben se tegye, se mutassa. Tudom lépésemnek lesznek nehézségei, főleg az első hónapokban – hisz emberek vagyunk és nehéz nekünk az Isten gondolatait megértenünk – a zárda és Maga kedves Perjelnő, érezni fogja, hogy valami történt, de bízzanak a jó Istenben. Minden vihar elmúlik, amit tettem, jogi, erkölcsi tudásomból, lelkiismeretem *parancsára* tettem; a felelőséget érte Isten és emberek előtt viselem – és *egyedül* viselem. Ép *azért részleteket nem írok*. Az én felfogásom egész világos: nem tervezni, nem változtatni. Ott a Statutum, azt olvasni, magyarázni, elmélkedni, *végrehajtani*. Abban minden megvan. Az is, kinek mi joga a zárdához, a zárdában és a szerzetben.

Szeretettel üdvözli

DK Flóris

Róma, 1930. ápr. 5.

47.

Kedves Perjelnő!

Igazán hálásan köszönöm a Zárda imádságait. Nem is gondolja, mily tehetetlen az ember imádság nélkül, főleg mások imádsága nélkül. A saját imádsága nélkül – el se kezdhet semmi természetfölötti dolgot. Az Úr Jézus azt már úgy rendezte be, hogy alkalmunk legyen érezni, tapasztalni az ő szavainak örök igazságát, az ő kegyelmének nélkülözhetetlenségét. „Nálam nélkül semmit sem cselekedhettek." Ez a kegyelem törvénye, hogy nála nélkül semmit, de igazán semmit, aminek az Isten szemében értéke volna. Ami nála nélkül történik, az semmi, az szemét – az Isten előtt.

És épen azért, kedves Perjelnő, a Maga nehézségei közt is, a zárda nehézségei közt is – ez az egyetlen, ez a legbiztosabb mód és segítség és vigasztalás. Ráhagyni minden nehézséget az Úr Jézusra, kiönteni Előtte mindent, a szentmisében, szentáldozásban és azután bízni, bízni törhetetlenül az ő ígéretében: „Megadatik nektek amaz órában, hogy mit szóljatok vagy feleljetek." És bízni ab-

ban, hogy „az Istent szeretőknek minden a javukra válik." Mert – ha Őneki eljött az Olajfák-hegyi órája, ha Őneki érezni kellett: Istenem, miért hagytál el engem, se Maga, se a zárda nem kerülheti el a megpróbáltatást. „Nemde ezeket kellett a Megváltónak szenvednie és úgy menni be az ő dicsőségébe?" És rólunk azt írja az Apostol: „ha vele együtt-szenvedünk, vele együtt meg is dicsőülünk". „Ki tudjátok inni azt a kelyhet, melyet Én inni fogok?"

Ami *megvált, megszabadít, megdicsőít:* nem a szenvedés maga; hanem az, hogy *Vele együtt.* Hogyan szenvedünk vele együtt, ki szenved vele együtt: az, aki *szereti őt.* Ez a szenvedés válik a javunkra, megdicsőülésünkre. Vele együtt.

Ezeket nem csak azért írom, mert itt a Nagyhét. Ezeket azért is írom, hogy Magát és a zárdát megerősítsem azokban a nehézségekben, melyeket el *kell* viselniük, melyek nélkül a szerzet nem tud eljutni a maga boldogulásához. A poharat előbb ki kell inni, ez a *próbája* az apostoli, az Istent szerető léleknek. Egy *szerzet* nem lehet szerzet – küzdelmek, szenvedések, Nagyhét nélkül. Hogy adna neki az Úr hosszú életet a földön, örök dicsőséget oda túl, ha *Vele együtt nem szenvedett?*

Én már megírtam, hogy a magam részéről mindent megtettem azért, hogy a szerzet nehézségei megoldódjanak, azok a nehézségek, melyek a szerzet benső autonómiáját veszélyeztették kívülről, illetéktelenektől. Az autonómia azonban nem jelenti azt, hogy – ezután a magunk feje szerint csináljuk a dolgokat, hanem azt, hogy *tudjuk,* kinek kell engedelmeskedni, mert engedelmeskedni *annál inkább* kell: de a püspöknek, az ő megbízottjának. Ezek személyek.

A szabályzatnak, mely írott törvény – és amely nincs alávetve a perjelnőnek, hanem a Perjelnő a szabályzatnak. Hogy ezt megtartva, végrehajtva – és tiszteletben tartva – engedelmeskedjék.

Ha Vedres apát tényleg meglátogatná Magukat, kedves...

1 l-ot kitéptem, magánügy. Flóris

A fogadalom megújításra vonatkozólag pedig a következőket lehet csinálni. Mindenképen arra kell törekedni, ép a lelkigyakorlatok miatt, hogy az összes esedékes fogadalom megújítások az év egy meghatározott napjára essenek. Ez a szerzet érdeke. A törvény a következőket rendeli.

577. canon: 1.§ Amint a fogadalom határideje lejárt, a fogadalom *haladéktalanul* megújítandó.

577. 2.§ A szerzet elöljáróknak azonban megvan a joguk megengedni, hogy jogos okból – az *ideiglenes* fogadalom *előbb* újíttassék meg; azonban nem több, mint egy hónapnyi idővel.

Ez a három a mi esetünkben tehát nem alkalmazható, mert – egy hónapnyi *megelőzést* megenged ugyan, de nem *elhalasztást*.

Ép ezért megkérdeztem, hogy mit lehet tenni, P. Gerard Oesterle-t tanártársamat itt, a Szerzetesek Kongregációjának Consultorát. Ő a következőt ajánlja: *Első* alkalommal, hogy sikerüljön a megújítás *egy* napra való összpontosítása, az ideiglenes fogadalom – *lejárásának napján megújítandó* – a szabályos módon: a *Perjelnő és két tanú* jelenlétében (nem kell *egyházi szertartás*; lehet akár szobában végezni) – úgy, hogy: a testvérek kiállítják a szabályos fogadalmi formulát, fölolvassák a Perjelnő előtt, azonban nem *egy* évre, hanem arra az időtartamra, mely a tervezett megújításig tart. Pl.: május 7-től – szept.-ig. – És így: a fogadalom *fennáll*, amikor a legközelebbi alkalommal *egy* évre megújíttatik.

Tehát: – *mivel* megelőzésre engedélyt adhat a Perjelnő, jogos okból (az pedig megvan), így fog csinálni:

Az évforduló napja *előtt*, vagy kiveszi Mechtildtől a megújítást – és két tanú (két másik testvér, lehet novícia is) jelenlétében megújítja maga is – a formula kiállításával, felolvasásával, aláírásával – fogadalmát, aztán Pestre utazik és az évforduló *napján* kiveszi a fogadalmat Maurától és Placidától is – vagy megfordítva – *előbb* megy Pestre és utána veszi ki az otthoniakét. Hogy meddig tartson (mily határidőt írjanak be), aug. 6-ot-e, vagy más alkalmas terminust, abban állapodjék meg; a fő az, hogy oly nap legyen, amelyik azután *megmarad* állandónak. Mivel Pesten úgyis 3-an vannak, külön tanú nem kell, kettő tanúskodik arról, aki *épp* fogadalmat tesz. *Pap* nem kell ez esetben; hanem majd a közös megújításnál.

Ezt *így* jelentse előre a püspök Úrnak és hivatkozzék P. Oesterle-re és rám, hogy mi ajánlottuk így, és hogy ez jogilag helyes.

Többi hírének nagyon örültem. Húgom vizsgadíját nyáron megfizetem. Ha előbb nem volna pénzük és kellene, írja meg, Phalmáról kiutaltatom.

Schwer Zsófi címét kérem, karácsonyra írt és még nem válaszoltam, mert nem tudom a címét.

Március írt, Pesten mindent rendben talált. Placida is írt; hála Istennek, hogy jól vannak.

Én is jól vagyok, előadásaim írását bevégeztem; a szentmise megértéséhez nagy lépéssel előbbre jutottam, azt hiszem, a dogmatikus tudománynak is hasznára lesz, ha publikálom. Egyébként is – sok új eszmém van, ha időm lesz, majd szellőztetem őket.

Mindnyájukat szeretettel köszönti
Boldog ünnepeket!

DK Flóris

Róma, 1930. IV. 11.

48.

Kedves Perjelnő,

végre én is hozzájutok a húsvéti utazás és sürgős írói dolgok elvégzése után, hogy válaszoljak kedves levelére.

Útközben írt lapomat bizonyára megkapták Monte Cassinóból. Már régóta vártam arra, hogy Szentatyánknak és szent nővérének sírjánál teszem hódoló látogatásomat.

Sok okom volt és van rá; ezek közt nem utolsó az, hogy lélekben bemutattam Szentatyánknak és Anyánknak legkisebb, legfiatalabb gyermekeit. Hisz ő oly nagy szeretettel van a gyermekek iránt, rendjének kicsinyei iránt. Alig van Regulájában lap, melyben az ő „külön mértékük"-ről, az ő „gyengeségükről", az ő „koruknak járó gondról és szeretetről" ne emlékeznék meg. Azért fordultam hozzá, és névleg megemlítettem neki mindnyájukat, hogy atyai szeretetében egyikükről se feledkezzék meg. Bizony szép és megható bemutatkozás volt. A hely is térdre kényszerítő, alig tudtam elszakadni tőle. Magas, sziklás hegyen áll Atyánk háza; a hatszáz méteres hegyoldal tele olajfával és virággal. Ahol Szentatyánk szelleme él, ott a sziklák is virágba borulnak. A magaslatok – az ő otthona; ahová nehéz a feljutás, de tiszta, nyugodt a levegő, derűs az ég, közel az Isten, messze – nagyok a kilátások; szemnek, szívnek – apostoli távlatok nyílnak. Lenn a völgyben vándoroltak azok a népek, melyek tőle, rendjétől nyerték az élet igéit és az élet vizeit.

Ezeken az utakon jártak az ő fiai is – szerte a világba – hordva magukkal az evangéliumot. És mily csodás a nyugvóhelye.

Igazán dicsőségben áll a sírja. Fölötte a világ egyik legszebb temploma; falai 136 féle márvánnyal, aranylapokkal, a művészet legdrágább kincseivel vannak díszítve. Alatta a kripta, az alsó

templom. Ott trónol Sz. Skolasztikával – a patriarkák ősi méltóságával a beuroni művészek által alkotott szobra és az általuk díszített környezet – nem más, mint a mozaik ragyogó színeivel és fényével, a szentképek, – szoborcsoportokkal kifejezett hódoló körmenet – Európa Atyjának színe elé.

Oly jól esett látni – az ott levő mozaikból kirakott címerek közül három magyart is: Pannonhalmáét, Vaszary bíborosét és Kohl püspökét. A magyar bencések 900 éve imaközösségben vannak Cassinóval. Mily otthonosan érzi ott magát az ember; a vendégszeretet – egészen bencés – egészen magyaros. Úgy fogadják a messziről jött testvért, hogy mindjárt otthon érzi magát.

És ez a fogadás – az, ahogy az édesatya várja hazatérő fiát. Én igazában magukkal együtt járultam színe elé. És mert kegyesen fogadott, mert nagyon-nagyon hatott a szívemre, azt hiszem, hogy a maguk kis Társasága is ott van az ő atyai szívében.

Ha valami baj vagy nehézség van, csak forduljanak hozzája. Ő nem hagyja már el gyermekeit.

Megjártam Nápolyt is, csodáltam a szép vidéket, a tengert, azt a várost, ahol valamikor Nagy Lajos katonái lépkedtek, hogy megbosszulják a férjét, Endrét (Lajos öccsét) megölető királynét. Bámultam a Vezúvot, mely a föld mélyének titkait füst formájában eregeti magából évezredek óta. Micsoda tűz lehet odabenn, mely sok ezer éve nem tud elaludni. Két elolthatatlan tűz van – az egyik – az isteni szeretet lángoló tüze; ennek nincs korma, füstje, ez az élő, éltető tűz; a másik a pokol olthatatlan tüze. A Vezúv inkább a másikhoz hasonlít. Rémületes tűz. Voltam Pompejiben, egy éjszaka sok méteres lávaréteggel borította el az egész várost a Vezúv. Pedig szép nagyváros volt. Mióta kiásták, szakasztott úgy áll az ember szeme előtt, mint Kr. u. 63.-ban, mikor elpusztult. A holttestek megszenesedve – úgy feküsznek, mint amaz éjszakán. Bűnt és erényt, borzasztó bűnöket egy pillanat alatt szénné merevített a Vezúv lávája. Az állatok is – úgy vannak megszenesedve – az utolsó rémület összebúvásával. Két óráig jártunk benne, pedig alig néhány utcáját jártuk csak végig. Rendes, elegáns város volt. Oly szépek házai, csak a tetőzet hiányzik a legtöbbön, az átégett; a falak, oszlopok ott vannak helyükön, minden szobát végig lehet csodálni, oly szép freskók virítanak most is róluk, a színek, alakok olyanok, mintha frissen festették volna őket. A templomokban – állnak

a régi oltárok, csak ép az áldozat hiányzik róluk. A Vezúv megölte az isteneket is. Nem messze van az új templom, a csodatevő Szűz Mária temploma.

Jártam Capriban is, megnéztem a kék barlangot, csodáltam azokat a színeket, amiket a mélység, a 2000 m-es mélység varázsol a vízre.

Bizony szép út volt. Az ember mindenben – az Isten csodálatos alkotásait nézi. A nápolyi Aquarium – az ember szeme elé állítja a tengerfenék életét, a leggazdagabb élő – fajokat, halakat, csigákat, pókokat és a teremtés olyan csodáit, melyek bokornak, virágnak látszanak, vagy tündérfátyolnak, mégis élők, állatok. Ezeket mind odarejtette az Úr a mélységekbe.

No de máskor majd többet is mesélek.

Szabó ft. Úrnak ezen levelem erejével adjon át 30 intenciót – megholtakért. A stipendiumot (á 2 fr., össz. 60 svájci frank) majd alkalomadtán elküldöm. Ha sok pénze van a zárdának és ő neki meg sürgős, a máj. 1-i zürichi jegyzés szerint pengőre átszámítva – kifizetheti neki (ha nem csalódom 66 P körül lesz az összeg) én akkor a nyáron – a zárdának fizetném ki, hogy ne kelljen a postával bíbelődni. Esetleg kamatot is adok. Levelemet őrizze meg addig kötelezvényként.

Amúgy jól vagyok. A Méltóságos Asszonytól még nem kaptam választ, csak húsvéti lapot. Remélem, eljön még az idő, amikor – megértjük megint egymást. Maguk, pedig legyenek nyugodtan és semmi más gondjuk ne legyen mint az Úr szolgálata szívvel és lélekkel. Már magam is szeretném látni – a zárdát – friss gyümölcsfákkal, virágokkal. Méginkább – a maguk lelkének friss virágaival és gyümölcseivel.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

R., 1930. IV. 29.

Kogler budafoki állomásfőnöknek adtam át egy kis csomagot a maguk számára, hogy otthon adja fel, nehogy megint elvesszen. Neki itt a fia, phalmi bencés, pap. Velük tettem meg a nápolyi utat.

49.

Kedves Perjelnő,

lapomat már megírtam, de még nem adtam fel és most kaptam levelét, melyre sietek válaszolni. Még egyszer köszönöm minden szeretetüket, figyelmüket, imádságaikat.

Örülök, hogy a kis csomag *ide*ért és az enyém meg – *oda*ért.

Magam is azt hiszem, hogy a legnagyobb támaszunk – a püspök úrnak több mint főpásztori és atyai jósága, kegyessége, megértése. Csak erre soha a szerzet méltatlanná ne váljon. Ezen támasz mellett – bármi nehézség adódnék más oldalról, lassan – lassan meg fog szűnni. Én bízom az isteni kegyelemben, mely a jó bárónőt majd tévedéseinek belátására bírja. Most még nagyon bízik a *saját* ítéleteiben, eszméiben, gondolataiban, szeretné, ha minden az ő esze szerint igazodna. Ez a lelkiállapot pedig, mivel gyökere az *ész* kevélysége, nagyon veszélyes, azért én is a cáfolgatás helyett – inkább imádkozom érte és maguk is – ezt a kötelességet ne hanyagolják el vele szemben.

Végre írt; egy-két lépéssel közelebb jutottunk, de még mindig azt gondolja, hogy *fontos* dolgokban – én tévedtem. Hiszen – én is tévedhetek, az természetes, de eleve valószínűtlen, hogy – *elemi* jogi és erkölcstani dolgokban ép én tévedtem légyen, aki – mégis egyházunk egyik legfőbb egyetemén tanítok. – Azért hiszem, hogy lassankint rájön arra, hogy – a *tanítás* engem illet vele szemben és nem *őt* velem szemben. Ez a dolgok fejtetőre állítása.

Röviden válaszolok Moysné levelére. Írja meg neki, hogy kérése több oknál fogva teljesíthetetlen. Először: kora miatt; szabályzatunkba ütközik, csak püspöki engedéllyel volna lehetséges a felvétel, ezt pedig nem remélem számára és ha a püspök úr megkérdezne magam *elvből* nem támogatnám. *Elvből*, nem pedig személyi okokból. Másodszor: eddigi gyakorlatunk az, hogy más szerzetbelit – nem veszünk fel. Ezt már érvényesítettük mással szemben is, nincs okunk ettől most sem eltérni. A szerzet számára – az *állhatatosság* egyik legfontosabb kellék, aki már két szerzetet megpróbált, állhatatosságról nem tett – jó bizonyságot. Harmadszor: férjes nő, akinek a püspök adott ugyan engedélyt, hogy *ideiglenes* fogadalom alatt élhessen, de nálunk – hat év után *örök* fogadalom van. A szerzetre amúgy is kellemetlen volna, ha pl. – házassági ügyében – a végén is nekünk kellene odiumot viselni. Végül:

nem alkalmas *minden* adódó munkára a szerzetben. Mi pedig – *elvből* nem teszünk különbséget diplomás és nem diplomás nővér között. Ez szerzetünket robbantaná. Az elv, hogy mindenki végzi – a perjelnőtől kijelölt munkát, akármilyen legyen is. – A várható anyagi előny nem ok arra, hogy elveinktől eltérjünk. – Elég okot írtam, még van néhány; a megírtakból az elsőt és másodikat megírhatja neki – változtatott, rája nem kellemetlenül ható fogalmazásban. A harmadikat is – úgy, hogy nálunk *örök* fogadalom van. – A pesti oblátákhoz való csatlakozáshoz nem tudok hozzászólni, ez nem az én hatásköröm.

Azt hiszem, előbb-utóbb sor kerül egy másik hasonló kérésre. Schwer Zsófiéra. Nekem írt szándékáról. Én határozott választ még nem adhatok, szeretném a Maga véleményét tudni. Addig csak azt írom neki, hogy a dolog nem az *én* döntésemtől függ; nekem *elvi* nehézségem nincs. Egyedül a nyelvkérdés jönne számba, de azon is lehetne segíteni, a zárdának sem ártana, ha egy jó német volna köztük. Az se nehézség, hogy nem tudjuk értékesíteni a szerzetben képességeit, mert hiszen Bpesten nagy szolgálatot tehetne – úgy a zenetanítással (persze nem heti 40 órával, hanem jóval kevesebbel) és a német nevelőnők irányításával.

De – a döntés a Magáé és a szerzeté. Hogy mikor kerül sorra, nem tudom. Bízzuk a jó Istenre.

Megnyugtatott, amit Vedres apát úrról írt. Nem kell semmit aggódni, ő bizonyára tudta, mit csinált, ha nem mondta meg, miért jött, hát az is az ő dolga. Nekünk az a fontos, hogy a *magunk* dolgát csináljuk jól, neki pedig az, hogy a magáét. Lehet, hogy nem megbízásból járt, de az is lehet, hogy megbízásból. Bizonyára eleget látott ahhoz, hogy ítéletet formáljon, ha ez volt a megbízása. A legfontosabb az, hogy ilyen esetekben – az idegen előtt pláne – egy dolog tűnjék elő: az, hogy a zárda – megtartja szabályait és hogy jó szellem uralkodik benne! Az igazságtól sohase kell félni. – Szóval: meg kell várni a dolgok végét türelemmel és azzal a tudattal, hogy – ha megbízásból járt – akkor *biztos*, úgy a püspök úr, mint ő – *csak* a zárda javát akarja.

Levelemet be is fejezem, mert még sok a dolgom. Sok régi ismerős jár errefelé, legutóbb a piarista tartományfőnök keresett. Róma ilyenkor – majdnem Budapest; hisz aki nagyobb utat tesz, az nem tudja elkerülni.

A fogadalom megújításhoz a jó Isten erősítő kegyelmét kívánom.

Lapomon is írtam, most is írom, hogy nem csak Ágnesnek van szüksége pihenőre, hanem Magának is. Fogadjon szót, én ugyanis ezt *parancsként* írom. Legalább *egy* hétre *teljesen* vonja ki Magát minden munkából, a ház irányításából is; helyettese erre az időre Mechtild, akinek ezennel meghagyom, hogy vegye át egy hétre a vezetést, munkabeosztást és Magát tartsa távol mindentől. Egész szabad napirenddel éljenek Ágnessel, késői kelés, a közös lelkigyakorlatokon nem vesznek részt, a kóruson se; ha akarják, külön is étkezhetnek. Délelőtt és délután – együtt ketten – járjanak a *szabadban* – vagy üljenek (egész nap legalább 3 órát), semmi munkát ne végezzenek, még levélírást se; legfeljebb egész könnyű olvasmányt (pl. Sz. Antal élete). – A többiek tartsák a napirendet, az elmélkedést – *könyvből* olvassák reggel. A végén nekem Mechtild jelenteni fogja, hogy használt-e a kúra. – Az egészségesek ne zúgolódjanak, ha ők is rászorulnak, ugyanezt nekik is meg kell adni.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

R., 1930. V. 8.

50.

Kedves Perjelnő,

most kivételesen igyekszem egész röviden válaszolni két levelére, mert még sok a dolgom és – amit itt elmulasztok a könyvtárakban, azt otthon bajos pótolni.

Itt van Szegedyné egy másik hölggyel és egy középtermetű Schlachta nővérrel; nevüket persze a bemutatkozás után sem tudom. Feljöttek hozzám, együtt voltunk egész délelőtt, Szegedyné jelezte, hogy velem bizonyos dolgokat szeretne megbeszélni, de bár tegnap is 3 óráig jártunk együtt a Vatikánban, még nem jutott hozzá. A végén is megígérte, hogy majd Pestről írni fog, mert én viszont azt mondtam, szeretnék terveiről alaposan gondolkozni, mielőtt választ adhatnék.

Csak épp a propagandát hozta elő, azt se kimerítően, úgy, hogy erről se nyilatkozhattam. Majd meglátjuk. Amúgy kedves, higgadt és megfontolt nőnek látszik, most még többet nem tudok róla

mondani, én – eddigi tapasztalataim után – a nőkről való ítéletalkotásban igyekszem óvatos lenni.

Örülök, hogy tőlük is jót hallok a pesti testvérekről.

Legutóbb Márius írt, úgy látom igen bízik benne, hogy elkerül Komáromból, sokan haltak meg nálunk legutóbb, most ő is kell – valamelyik gimnáziumban. Azt hiszem a téli tervek már emiatt is kútba estek. Ember tervez, Isten végez. A végén is azt látja az ember – hogy sok hűhó a semmiért. Nekem is ígéri, hogy pünkösdkor elmegy magukhoz.

Örülök, hogy bárónő mlgos asszony jósága maguk iránt nem változott meg. Hogy az én leveleim nem estek jól neki, azt megértem, de nem tehettem másként. Majd az idő mindent elsimít és azt hiszem, ő is látni fogja, hogy lelki kényszerűségből cselekedtem. Kapott tőlem az életben elég jót is ahhoz, hogy amit most rossznak gondol, el tudja viselni. Azt azonban szeretném, ha tényleg lassankint több öröme volna abban az alapításban, melyhez annyi áldozatos szeretettel járult hozzá.

Én lehetőleg távol fogom magam tartani azoktól az ütközőpontoktól, melyek közte és Szegedyné közt előfordulnak. Az ilyen női csetepaték semmire se jók másra, mint hogy a szeretetet gyengítsék és a jó ügynek ártsanak. Sok konkolyt hint el általuk az ördög, az Isten vetésébe.

Jól esik, hogy húgom vizsgájáról gondoskodnak. A fő, hogy meg ne bukjék, majd a további években jobban is mehet a vizsga.

Köszönöm híreit Illés igazgató úrról és Szunyogh úrról. Azt gondolom, még mindig Gremen esete fáj Xavérnak. Gremen még mindig írogat nekem, figyelmesen, kedvesen. De – bár a célt nem írja, azt hiszem, amíg én leszek a szerzet igazgatója – elvi kérdésben egyszer kimondott fölfogásomtól el nem térek. Inkább elviselem az apprehenziókat, de a szerzet sorsa nem függhet se szeszélytől, se hangulattól. Meg kell szokni mindenben azt, hogy elvek szerint éljünk, elvnek, törvénynek engedelmeskedjünk, legyünk következetesek. – Az új jelentkezőket a szabályok szerint vizsgálja ki kedves Perjelnő, ha alkalmasaknak találja őket, engedje őket a jelöltségre, ha nem, akkor bocsássa el őket Isten nevében.

Amúgy jól vagyok, hamarosan (pünkösdkor) megkezdődnek a vizsgák. Nehéz lesz az utolsó hónap, de majd csak elmúlik ez is.

A jó Isten kegyelmét, a Szentlélek erősségét kívánom mindnyájuknak, hogy kitartón, buzgón, egymás iránt való szeretettel, a Szent Szabály iránt való hűséggel szolgáljanak mindnyájan az Úrnak.

Mindnyájukat szeretettel köszönti, Szabó ft. úr lapját köszönöm

DK Flóris

R., 1930. V. 25.

51.

Kedves Perjelnő,

nagyon örülök, hogy a rövid pihenő használt Magának. Próbának is jó az ilyen; mert ha sikerül, akkor a testvéreknél is lehet alkalmazni, mihelyt rászorulnak (a szabályzatban úgy is van róla szó) és akkor nem kell azon töprengeni, hova menjenek pihenni. Meg lehet otthon is csinálni, csak akarni kell. – Most pár napot én is felhasználtam fejem szellőztetésére. Pünkösd hétfőn egy kb. 200 km-es autóbusz túrát csináltunk a Szabin-hegyekben; jó nagy kerülő volt ezen a csodavidéken. És hozzá – láttuk azokat a helyeket, ahol Sz. Benedek atyánk ifjúkorában megfordult.

Láttuk Enfidét, ahol első csodája történt; végigmentünk a subiacoi úton, ahol a magányt kereste. A Deserta-valles most ugyan már nem vadon, nem elhagyott magány; de ha ő itt nem járt volna, bizony ma is az volna. Sajnos, időnk nem volt, hogy a Sacro Specot megnézzük az ő barlangját; de voltunk a S. Scholastica apátságban, mely még az ő alapítása. Láttuk Vicovarot is.

Megjártuk az Anio-völgyét. Oly kedves ennek a hegyi pataknak zúgása a subiacoi apátság falai alatt. Ezt a melódiát 1500 évvel ezelőtt is hallgatta valaki. Szombaton megyek Montecassinoba, következő szombaton pedig vissza Subiaco-ba. Sz. Benedek Atyánk emlékével akarok hazatérni. Még nem tudom, kapok-e vízumot.

Ha igen, először édesanyámhoz megyek és júl. 15-e táján érek Phalmára; ha nem, júl. 4-én már Phalmán v. Bpesten leszek.

Örülök annak, hogy mindenük szép és hogy kápolnájuk is gyarapodott. Adósságaimat majd megfizetem. Mariskának jó vizsgát kívánok. Steeréktől már régen kaptam levelet. Holnap kezdem a vizsgáztatást (jún 12.). Az elején pár doktorátus lesz, ha sikerül szegényeknek.

Borzasztó kellemetlen, idegrontó ez a sirokkós meleg; 30 C fok van árnyékban állandóan és hozzá sirokkó. Az emberek olyanok, mint a mérgezett legyek. Bizony nehéz – még gondolkozni is. Én még egy tanulmányt akarok megírni Sz. Ágostonról; aztán többet nem dolgozom, csak otthon. – Amúgy jól vagyok (a sirokkót leszámítva).

Mindnyájukat szeretettel köszönti, jó munkát, sok kegyelmet kíván

DK Flóris

Róma, 1930. jún. 11.

Steeréktől ép most kaptam két kedves levelet.

52.

Kedves Perjelnő,

azt hiszem, most jó darabig nem írok levelet Rómából. Már csak egy hetet töltök itt, aztán megyek vakációra jún. 30-án reggel. Mivel van vízumom Jugoszláviába, végre remélem, hogy szülőföldemre tényleg eljuthatok 12 évi távollét után. Kb. júl. 5-én érek Pártosfalvára, és júl. 15-e táján megyek át Phalmára. Az a tervem, hogy a lelkigyakorlatokat aug. 1-én kezdem meg, azért kb. 28-a táján megyek magukhoz. Addig türelmesen várjanak és imádkozzanak, hogy utam baj nélkül történjék.

Hogy Szabó ft. úr is imádkozzék értem, adjon át neki jelen levelem erejével – 20 db intenciót, pro his determinatis. à 2 sv.fr = 40 sv.fr., melynek ellenértékét múltkori tartozásommal együtt kifizetem, ha odaérek. Ha pedig útközben meghalnék, levelem bemutatására a pannonhalmi perjel kifizeti. Annyi pénz marad utánam.

Ilyen dologban pedánsnak kell lenni, azért számolok minden eshetőséggel.

Egyébként jól vagyok, bár a nagy hőség és a vizsgák nagyon kifárasztanak. Még négy vizsganapom van.

Hogy vizsgázott Mariska? Ha jól ment, gratulálok neki.

Már csak azt várom, hogy otthon legyek. Hála Istennek, az idő gyorsan múlik és utazás közben még hamarabb mennek a napok. Firenzében, Páduában, Triesztben szállok ki; így fog tartani utam 6 napig; megállás nélkül 34 óra alatt Pestre érnék.

Mindnyájukat szeretettel köszönti a viszontlátásra

DK Flóris

Róma, 1930. jún. 22.

Ép most kaptam Pestről lapot Mariska vizsgájáról. Örülök az eredménynek, köszönöm mindazoknak, akik foglalkoztak vele, neki pedig gratulálok és remélem, hogy jövőre még jobb lesz az eredmény.

53.

Kedves Perjelnő,

hálásan köszönöm a küldött csomagot. 22-én értem haza Pestről, ahol a fölséges benyomásoknak, emlékeknek öröme ért. Igen örültem, hogy Sz. Imre emlékéve a maguk kis szerzetének is szentévévé lett. Rendünk két főképviselője: a vérség, leszármazás szerint való utóda Sz. Benedek Atyánknak – és a hivatalos prímása a rendnek: a montecassinói püspök-főapát és a prímásapát adták áldásukat Sz. Benedek Atyánk magyar leányaira. Bízom benne, hogy ez a két áldás záloga Sz. Benedek Atyánk áldásának. Ha nehéz lesz valami mostanában, Kedves Perjelnő, emlékezzék arra, hogy az Isten segítsége ott van legközelebb, ahol legnagyobb a nehézség. Iparkodjanak a búcsúzáson az Isten akaratában megnyugvó lélekkel átesni.

Bpesten beszéltem Szegedynével, nagy jóakaratot láttam nála. Mivel ő is pihenésre szorul (teljesre), jó volna, ha Újfalura meghívnák. Azt hiszem, szívesen venné. Csak arra kell vigyázni, hogy a bárónő ne gondolja, hogy őt mellőzzük. Szegedyné csak pihenni jönne.

Én is javulnék, ha – annyi akadály nem volna. Most egy hétig – ünnep. Szaladgálás, rossz alvás, vendégekkel való bajlódás stb. De nem bánom; úgy a prímásapát, mint a cassinói főapát igen boldogok voltak körünkben. Phalmán most pár nap alatt 1 érsek, 2 püspök, vagy 10 apát és más vendégek serege fordult meg a világ minden részéből.

Most Cellbe megyek, onnét Apátiba és Tihanyba. Keresem a csöndes helyeket. Azt hiszem, szeptemberben még Magukhoz is eljutok.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

Flóris

Ph., 1930. VIII. 26.

Szabó ft. úrnak köszönetemet és üdvözletemet adják át.

54.

Kedves Perjelnő,

nem is gondolja, milyen nagy örömet szerzett nekem levelével; azzal is, amit írt, azzal is, hogy oly pontosan érkezett, épen másnapra (4-én délben), hogy ideérkeztem (3-án este). Utazásom igazán szép, kedves, fölemelő volt.

Minden mozzanat oly pontosan vágott, az előregondolt nehézségek oly simán múltak, Polikárp úrral oly kedves összhangban élveztük az utat, hogy igazán úgy éreztem, őrzőangyalaink járnak előttünk és mellettünk, elhárítanak minden akadályt és csak egy gondjuk van, hogy minekünk örömet szerezzenek. Placida főnöknő küldött egy kis képet elindulás előtt: a jó tanács Anyja. Hát igazán megvolt mindig a jó tanács; kezdettől fogva. Mivel elég érdekes, megírom a jellemző kis esetet. Azóta tán tudják, hogy 30-án (okt.) reggel 8 és 9 óra tájban Ancona táján nagy földrengés volt, elég sok halottal. Aznap még Velencében voltunk, 9 óra tájban ép egy templomot néztünk (S. Stefano). Én is külön jártam benne, Póli is. Póli letérdel, én is melléje térdelek. Akkor Póli odamutat a térdeplőre. Ép ez volt bevésve rája: Ave Mater boni consilii. (Üdvözlégy jó tanács Anyja!) – Akkor még semmi különöset nem gondoltunk, csak jól esett ez a fohász ott a térdeplőn.

Másnap reggel vonatba szállunk. Ott egy olyan emberrel ereszkedünk szóba (történetesen jól tudott magyarul, Firenzében tanulta az iskolában), az mondta, hogy földrengés volt. Megnézem az újságot. A második nagy lökés ideje ép összeesett azzal a pillanattal, melyben ott térdeltünk azon a feliratos térdeplőn. Hát íme a jó Tanács Anyja! Ha egy nappal korábban indulunk, vagy ha esetleg én nem maradok még oly soká otthon, hanem úgy megyek, mint tavaly, hogy 31-én Rómába érjek, lehet, hogy egész pontosan beleszaladunk a földrengésbe. Így mivel még Ravennában is töltöttünk egy napot Velence után, egész nyugodtan átutaztunk az egész földrengés-területen, átmentünk két főfészkén, Senigallián és An-

conán, láttuk a házakon még a rombolás nyomait, együtt utaztunk egy emberrel, aki nénje temetésére ment – és hozzá az a szerencsénk volt, hogy az általános elképedés miatt – kevés volt az utas, tehát kényelmesen utaztunk – 3. osztályon.

Én Cellből indultam 28-án délben. Szombathelyen volt még időm, hogy felkeressem Rogág plébános urat, vele ebédeltem. Onnét már Pólival együtt mentem Nagykanizsára. Hát ott is – egész véletlenül beleütköztünk a piarista igazgatóba (régi ismerős), aki meghívott vacsorára a rendházba, ott egy felejthetetlen estét még magyar szerzetesek közt töltöttünk, aztán 10 óra után vonatra szálltunk, ketten voltunk egy nagy fülkében (szóval alhattunk mindketten reggelig).

Velencében két napot töltöttünk. Sokáig tartana, míg mindent el tudnék mesélni, mit láttunk, miben gyönyörködtünk. Hát én se tudok mást mondani, mint amit mindenki mond: Velence olyan, mint egy álom. Valaha erős akaratú nép ideálmodta ezt a várost a víz színére, levert néhány millió cölöpöt, arra ráépítette a legszebb házakat. Alkotott Isten házát – annyit és oly szépeket, hogy Róma is irigyelhet néhányat tőle.

Aztán mentünk Ravennába, ahol megint – csupa álmélkodás, nem-várt elgyönyörködés volt egész napunk. Ez a város – egy itt felejtett ókeresztény telep; templomai ma is olyanok, mintha a IV–V–VI. századokban, mozaikjaikról Krisztus és a szentek ép úgy ragyognak szemünkbe, mint valaha a bizánci katonáknak, vagy N. Teodorik gótjainak szemébe. Gondolja csak el: Attila kortársa, a Nibelung-ének hőse itt van eltemetve, síremléke még áll, a templomok legtöbbje ma is szakasztott olyan, mint az ő idejében. Mily jó volt látni, hogy a sok változásban – csak a hitünk változatlan. Ravennából Assisibe mentünk. Én most róttam le régi adósságomat – a keresztségben nyert védőszentemmel szemben. De mily boldogító járni ebben a gyönyörű kis városban, ahol Sz. Ferenc született, élt és meghalt, megfordulni minden helyen, mely oly régi ismerősöm már – látatlanul is. Ott miséztem nov. 2-án az ő sírja előtt; ott hallgattam a halottak napi requiemet, a Dies iraet, ahol ez a csodás költemény megszületett. Én láttam a S. Damianoi kis templomot (melyet ő restaurált), láttam a monostor egyszerű, igénytelen ebédlőjét, ahol 4 csoda történt és 7 kanonizált szent táplálkozott). Ezt a S. Damianot még ő adta át Sz. Klárának. Ott voltam Sz. Klára dor-

mitoriumában, ott abban a kis kertben (ma franciskánusoké), ahol Sz. Ferenc Naphimnusza megszületett. Mily egyszerű itt minden. Mily édes a szent hely minden köve, hogy kitölti az egészet az Úr szegényének lelke, emléke. Megnéztem a Szent nagy megértőjének, legnagyobb követőjének Sz. Klárának a monostorát, azt a keresztet, mely Sz. Ferenchez szólt, és Sz. Klára holttestét is. Az Úr épebben megőrizte ezt a testet, mint a stigmatizált Sz. Ferencét. Ez a nő minden világosságot Sz. Ferenc által kapott; de ez az átvett fény most visszaragyog már a közvetítőre is. Istenem, mily csodásan tud emelni a szeretet – Krisztusban! Mily csodásan kapcsolja, nagyobbítja, gazdagítja ez a szeretet – a lelkeket – egymáshoz! Istenem, mily csoda lehet a férfi és a nő szeretete, ha Krisztus szívéből árad és onnét gyullad, nem az érzékiségből! Ez a szeretet nem szorul a testi közelségre (ez a két szent egyedül sohse találkozott és mind a kettő a legszigorúbban tartotta a szent regulát), ennek elég a lélek találkozása.

Kedves Perjelnő, arról már nem is kell írnom, hogy ilyen és ennyi nagy benyomás után jó kedvvel értem vissza Rómába. Új szobám igazán magas, tágas és magasztos hely. Alig hiszem, hogy volna még más hely Rómában, melynek ily csodás kilátása volna. A Sz. Péter kupolája állandóan előttem van, most is, míg írok.

Assisiben is, másutt is gyakorta imádkoztam magukért; a Porciunculában igyekeztem búcsút is szerezni maguknak; a következő testvérekért is imádkoztam; majd csak jönnek néhányan.

A szokásos egészségügyi kúrán már átestem; ha nem volna sirokkó, mióta csak itt vagyok, nagyon frissen érezném magam.

Első előadásomat már megtartottam.

Mellékelek két virágot Sz. Klára kertjéből. Magam szedtem őket (engedéllyel!). Az egyik szól B. Bözsinek (nov. 19-re), azaz Skolasztikának; a másik Placida főnöknőnek. Levelemet másolva küldjék át Pestre is. A ft. urat üdvözlöm. Toldy apát urat igyekszem majd jövőre, ha Isten engedi, meggyőzni arról, hogy én is „rendes" ember vagyok.

Az üdvözleteket átadtam. Üdv mindenkinek; a gerléknek is, az apácáknak, jelölteknek, novíciáknak is. Imádkozzunk egymásért.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

R., 1930. XI. 6.

55.

Kedves Skolasztika Perjelnő,

mivel ép benn vagyok a levélírásban és a jó hangulatot se szeretném elmulasztani, amit Sz. Cecília templomának mai látogatása keltett és erősített bennem ma, mikor az ő sírjánál megint imádkozhattam magukért, írok legutóbbi kedves levelére.

Mindig nagyobb csodálattal nézem azt a szobrot, melyet itt mellékelek. Ott van a S. Ceciliában, a főoltár alatt; ez alatt a szobor alatt egy-két méterrel nyugosznak Sz. Cecília maga; az ő jegyese, Valerianus, annak testvére: Tiburtius, akiket ő nyert meg Krisztusnak és a vértanúságnak. Sz. Cecília épp úgy nyugszik sírjában, mint ahogy az a szobor mutatja. Amikor 1600 táján felbontották a sírt (mely valaha Sz. Callisto Katakombájában volt, honnét átvitték korábban mai helyére), így találták, ebben a helyzetben Sz. Cecíliát. Még rajta volt épen az aranyszegélyes ruha, rajta vérfoltok, előtte kendők, szintén véresek. A művész nem csinált mást, csak lemásolta a halottat – és művében – beleadta az életet.

Cecíliát halálra ítélték, az ítéletet úgy akarták végrehajtani, hogy bezárták fürdőjébe, jól alája fűtöttek a fürdő tűzhelyén, hogy a forró, meleg gőz ölje meg őt. Cecília napokig nem halt meg abban a hőségben. Erre beküldték hozzá a bakót. Az háromszor sújtott a nyakára – nagy sebet ejtett, de nem tudta a fejet elválasztani a törzstől. Sz. Cecília ezután három napra vérzett el. Úgy feküdt el, mintha elvérzésében – láthatatlan Jegyesét várná – az örök menyegzőre. Arcát befelé fordítja, talán most nyílik ki ezen az arcon a boldogság rózsája, szemei már bizonyára látnak – egy más világot; azért fordul el ettől a világtól. Nyakán ott a seb. Azt már nem is érzi.

Hisz mit jelentenek ezen világ fájdalmai ahhoz a boldogsághoz képest, melyet az Úr készített azoknak, akik őt szeretik – pláne ha oly sértetlen, osztatlan szívvel, oly fertőzetlen testtel és lélekkel szeretik, mint Sz. Cecília. Teste – végtelen nyugalommal, a halál kínjának minden rezdülése nélkül, egyetlen izomrándulás nélkül nyugodott el. Kezei kitárva – mint aki csendesen, boldogan – álmodik – vagy mint azé, aki most kezdi a boldog életet.

Oly örömmel nézem ezt a szobrot. Soha szebben a szent halált, a szentnek a halálát nem ábrázolták. Itt nincs is halál; itt a győzelem a halál fölött. És ez a Cecília a legnagyobb hős. Nagyobb, mint ősei, a híres Caecilius-család pogány sarjai, hadvezérek, katonák.

Ő belőlük származott – de győzelmet vett rajtuk is. Győzött hitével. Ez a mi győzelmünk – a mi hitünk. Mily nagy volt az ő győzelme – teljesen pogány környezetben születni, élni – Krisztus hitével és Krisztus szerelmével! Legyőzte környezetét; lelkében Krisztus jegyese volt már szüzességi fogadalmával, mikor családja – eljegyezte a pogány Valerianusszal. Cecília azt mondta neki: ne nyúljon hozzá, mert őt, az ő testét – az Úr angyala őrzi. Valerianus azt felelte: ha látom azt az angyalt, nem bántalak, nem érintlek. Cecília azt mondta: keresztelkedj meg. Valerianus szót fogadott, fölkereste a püspököt, megkeresztelkedett – és hazajövet látta jegyesét imádságban társalogni az Úr angyalával. Megérett az ő hite is – testvéréé is – a vértanúságra.

Íme – ez a leány legyőzte test szerint való jegyesét is. Hogyan? Úgy, hogy megmutatta neki a maga angyalát, akivel társalgott. Fölemelte – a maga szellemi világába, megtöltötte a maga hitével, a maga eszményeivel, föltárta előtte az Urat, Jézus Krisztust, a lelkek szeretőjét. Ez a megtérés útja, módja. A világot úgy emeljük ki az érzékiségből, a test vágyaiból, hogy magunk – magasabb, isteni életet élünk, komolyra vesszük saját eszményünket, úgy szeretjük az Urat, hogy szemünkből, arcunkról, viselkedésünkről az ő szeretete ragyogjon, – és akkor mások is meglátják – azt az angyalt, akivel mi társalgunk, aki szívünk kapuját őrzi és testünket sértetlenné teszi. Hogy kell nekünk szeretni – az angyalok kenyerét és a szüzeket termő bort, hogy a krisztusi élet forrásait másoknak is megnyithassuk. Íme, Sz. Cecília győzelmének a titka. Olyan egyszerű az egész: nagyon kell szeretnünk az Úr Jézust és ő megmutatja magát bennünk és általunk azoknak, akik őt még nem látják, akik távol vannak tőle.

És ez a szeretet a nyitja – a boldog életnek és a diadalmas halálnak. Viselni a csapásokat úgy, hogy Krisztus szenvedéseiben részesüljünk általuk; viselni az utolsót, a halált és várni rá úgy, mint egy ajtónyitásra, mely a másvilág kapuját tárja fel – és mi végső elnyugvásunkkal – már ott ébredünk – az Úr Jézus ölelő karjai közt – ez Sz. Cecília életének és halálának szép és fönséges *tanulsága...*

Hát kedves Perjelnő ezek után rátérek a levelében foglaltakra. Minden jó hírt köszönök. Placidának kifejeztem már részvétemet; nagyon sokat vesztett, de bizalommal imádkozhatik édesatyjáért.

Örülök R. Irénke megérkezésének; adja át neki üdvözletemet. Bácsiját névről régóta ismerem.

A phalmi kérvény sorsáról még nem tudok, püspök úr még nem írt, igaz, hogy én sem. Most még sok a dolgom, majd hamarosan írok neki is. Phalmáról sem írtak a kérvényről. Várunk és imádkozunk. A jó W. Margit elejtését tudomásul veszem – no és imádkozom is érte.

Mihelyest a ft. úr kifogy a misepénzből, úgy dec. 10-e táján, ha el nem felejtem, megint küldök valamelyest. Jó ám velem jó viszonyban lenni! – Örülök, hogy a csemeték elhelyezése folyamatban van és hogy kertjük gyarapszik. Milyen szép lesz az pár év múlva – és hozzá milyen hasznos.

Ugról még nem kaptam mástól életjelt, mint Alicekától. Látom, hogy boldog. Adja Isten, hogy maradjon is. Az őrnagy úr is írt a napokban. Feri bácsinak küldtem egy levelet, benne egy kis port Assisiből, Sz. Ferenc sírjáról. – Legutóbb az a kedves hír is jött, hogy Ilonka húgomat bevették Győrött teljes fizetéssel ugyan, a prepainternátusba – (áll.). Így mégis valamivel olcsóbb, mintha kinn kosztolna.

Szegény Polikárp úr még mindig nem kelt fel. Sebe lassan heged. Aztán meg édesanyját is szerdán operálták Sopronban – és mivel nem tudja az eredményt, ez is nagyon aggasztja, – ami hátráltatja a gyógyulást. Imádkozzanak érte és az anyjáért.

Még egyet. Ezt csak úgy súgom Magának, nem kell mindenkinek megtudni. Lépéseket tettem két db. ereklye után Római Sz. Franciska ereklyéiből. Az egyiket a bárónőnek szánom – karácsonyra. A másikat – találja ki. Jó reményem van, hogy most sikerül a dolog. A bárónőnek úgy messziről említheti. Ha jól imádkoznak szándékomra, ez is sikerül.

Végezetül: tavaly is írtam egy pár levelet, melyeknek az a hivatásuk, hogy a zárda lelki épülését szolgálják – továbbra is. Most már elegen vannak hozzá, hogy ezeket a leveleket, csak az elmélkedő részt – egy külön füzetbe bemásolják. Csak a dátumot kell az elejére írni. Össze kell gyűjteni a morzsákat, hogy el ne vesszenek.

A Pestre ment leveleket is – azokat a részeket – össze kell gyűjteni.

Kedves mindnyájukat – és a gerléket is – szeretettel köszöntöm. A ft. úrnak is adja át köszönetemet és üdvözletemet. Amúgy jól vagyok.

Szeretettel

Flóris

Róma, 1930. XI. 22.

56.

Kedves Perjelnő,

befejeződött a szent karácsony nyolcada és megint itt állunk egy új esztendőben, most már az üdvösség 1931-ik évében. Oly kedves ez az elnevezése az esztendőnek: annus salutis, az „üdv" esztendeje. Oly szépen fejezi ki, hogy a betlehemi éjszaka után – nincs már több éjszaka, most már csak az üdvösségnek vannak órái, napjai, évei. Valahányszor egy-egy újév ránk köszönt, megújul számunkra az Úr biztosítása: ma lett üdvössége e háznak. Megint kaptunk egy új évet; ma megint kezdődik számunkra az üdvösség ideje. Természetes, hogy üdvösségünk a Jézus nevében, az Úr erejében van. Az esztendő is csak akkor az üdv ideje, ha Jézus nevében kezdjük, folytatjuk és végezzük. Azért jó, hogy mindjárt azzal kezdődik az újév, hogy „nevezteték pedig Jézusnak, azaz Megváltónak". A régi év befejeződött, ráhagyta az újra a múló napok gondját, baját, a jövendők aggodalmát, az örökkévalóság reményét és rettegését. El tudom gondolni, hogy amikor nekem is gondokkal kezdődik az esztendő, gondokkal, melyeket a Szilveszter nem vitt el az ő tarsolyában, hanem itt hagyott; hogy akkor Magának, kedves Perjelnő, mennyi gondot hagyott – most már tizennégy testvérének testi-lelki gondozását, 14 szájnak etetését, annyi testnek öltöztetését, annyi lélek nevelését, annyiért való felelősségét, azt a tudatot, hogy ezeket mind számonkéri Magától az Úr! És bizony – amikor az óév átadja az újnak a gondokat, nem ád sokat, amivel a gondokon segíteni lehetne. Se kenyér, se ruha, se tüzelő elég – pénz még kevesebb. Természetes, hogy a jan. 1-re következő napoktól már csak aggódni lehetne. De még több a gond a végtől, az örökkévalóságtól – a számadástól. Mily jó, hogy Jézusnak, a Szabadítónak nevével kezdhetjük az évet. A megváltóéval, aki úgy viseli gondunkat, mint Atya gyermekéét, testvér testvéréét, Orvos

betegéét – sőt mi több – mint valamennyiünk Szolgája, aki a szolga alakját vette fel és szolgálni jött, nem kiszolgáltatni. Jó, hogy Atyánk viseli gondunkat, hogy a Testvér velünk érez, hogy bajainkat, testi-lelki betegségeinket Orvosunk gyógyítja és hogy van, aki szolgál bennünket, meglesi ajkunkról el se röppenő imádságainkat és beteljesíti szívünk vágyait. Azért Kedves Perjelnő – az Úr Jézus nevében, az ő erejében indítsa kis családját az újesztendőnek. A gondból mindig csak annyit tartson meg, amennyi egy napra szól, hisz az Úr mondja: elég a napnak a maga gondja; a jövőt, a holnapot, bízza a Megváltóra. Szeressék az Urat, hűséges, odaadó szeretettel; a tökéletes szeretet elűzi a félelmet; elűzi a jövendő napok aggodalmát és az örökkévalóságtól való rettegést. Hogyne hajtaná el az éjszaka árnyát, mikor megszületett a mi Szabadítónk, akinek nevére mézzel csordulnak az egek és a föld már jó gyümölcsöt terem, megszelídül az oroszlán és a párduc, az oroszlán együtt él a báránnyal, a sánták járnak, a siketek hallanak, a vakok látnak – mindenütt, ahol Jézus nevének hatalma uralkodik...

Az én ünnepeim most nagyon szépek voltak. A karácsonyéj Róma fölött; kicsi kis karácsonyfám, melynek minden ékessége hazulról (már mint maguktól) jött; a csudaszép, hangulatos matutínum és éjféli mise. Na, egyszer számomra is mézzel csordultak az egek. Ki is pihentem magam, most megint vígabban folytatom a munkámat. Karácsony éjjelt együtt töltöttem Szabó Farkassal, később Polikárp is jött néhány más pappal. Igaz, van már detektoros rádiókészülékem (csak Rómát hallgathatom) és villamos teafőzőm. Elsőrangú teát tudok főzni. Hát úgy nézzenek rám, hogy ezt is megtanultam.

Az aggregálási kérvény sorsáról a következő értesítést kaptam. Mivel Phalmán nem voltak tisztában az eljárási móddal, megkérdezték Őeminenciáját, aki azt mondta, hogy nemcsak Phalmának, hanem az egész rendnek kell szavaznia a dologról és aztán kell még Róma hozzájárulása. Szóval – az ügy nem is olyan egyszerű.

Prior úr azt írja, hogy a kilátás jó, bár sokat kell imádkozniuk, hogy az összes rendtársak megértsék az Isten terveit ezzel a dologgal. Szóval: imádság, bizalom az Úrban és Sz. Benedek Atyánkban. Ha Rómába kerül, itt már Cirill úrral segítünk a dolgon.

Ami a miseintenciókat illeti: Két helyről is van biztos ígéretem, hogy kapok, de még mindig nem kaptam őket kézhez. Így a maga-

méiből küldözgettem, amit valahogy még nélkülözni tudtam, abban a reményben, hogy nemcsak Aczél úron segítek, hanem valamelyest Magukon is, mert hisz a kert – a gyümölcsös – mégis Maguké lesz. És az eddig átadott stipendiumok oly nagyok (2 fr, 2 P 20 f.), hogy ha nem is adja át Aczél úr az egészet – jut is maguknak és marad is neki. De ez természetesen, tőle függ. Most, jelen levelemmel megint megbízom, adjon át Aczél ft. úrnak, kit melegen üdvözlök – 10 db int.-t pro defunctis á 2 sv. fr. azaz, az előbbi 25-tel együtt most már 35 intenció pénzével, összesen 70 sv. frankkal, = 77 Pengővel tartozom, amit január folyamán megküldök. Még mindig várom ugyanis azokat, amiket ígértek. (Eddig Aczél úrnak összesen küldtem 85 db-ot: IX. 24-én 20-at, XI. 6-án 30-at [+10 Máriusnak]; XII. 8. 20-at, XII. 24-én 5-öt, 1931. I. 1-én 10-et; [fizetetlen 35 db]; szóval – a kertjüknek is juthat belőle.) Ha megkapom őket, akkor együtt küldöm valamennyit, hogy ne kelljen úgy aprózni – és a pénzt is, amivel tartozom. –

Amúgy jól vagyok, tegnap megjött Steerék karácsonyi küldeménye is. Igen boldog újesztendőt kívánok kedves mindnyájuknak, a mellékelt képeket adja át kishugomnak és azoknak, akiknek még nincs tőlem semmijük.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Róma, 1931. I. 1.

Rátvay Irén tett-e már fogadalmat a volt szerzetében? Mert ha igen, akkor fölmentés kell, hogy itt beléphessen.

U.i. Ha van 6 P-jük, vegyék meg a Huszár Károly szerkesztette Szent Imre albumot. Igen szép. Placida megvehetné Bpesten.

57.

Kedves Skolasztika Perjelnő,

végre hozzájutottam azokhoz a *kisebb* intenciókhoz, melyeket múltkor ígértem Aczél ft. úrnak. Most tehát végérvényesen küldök Maga által

50, azaz ötven intenciót ad intentionem –

melyeknek ára á 3 L = 150 Líra. Mivel pedig eddig már elküldtem: 1930. XII. 8. 20 + 1930. XII. 24. 5 + 1931. I. 1. 10, azaz összesen 35 db. intenciót, á 2 sv. fr., összesen 70 fr – azért most mellékelten

küldök chequet, melyet bármely magyar banknál beválthat 405 L-ról. Itt ugyanis a svájci frankot 1 fr = 3 L 65 centben váltják be, úgyhogy *két fr* = 7.30. Tehát

35 int ára = 255 Líra. Ehhez hozzá a most küldött
50 int á 3 L = *150*
405 L. – Ez kb. 121 P-nek felel meg.

Ennyiről szól a cheque. Ezzel tehát én adósságomat megfizettem.

Aczél úrnak adja át az intenciókat, a pénzt is, vigasztalja meg, hogy átlagban úgyis egy intencióra esik 4.76 líra, azaz 1.42 P., holott Magyarországon egy intenció csak 1.00 P. – Aztán meg azzal is megvigasztalhatja, hogy – ha ezekkel végez, megint két sv. frankos intenciót kap, mert a másik forrás, mely még mindig nem jelentkezett, ilyeneket szokott hozzám juttatni. A levél vétele után engem mindjárt értesítsen. A mellékelt cheque az én nevemre van kiállítva, én az átírással a hátlapon átruháztam Magára. Címe, 3. Gennaio 1931. – La Banca Commerciale Italiana. – N° 280594/4 – 405 L.

Ha valaki el is lopná a levélből, nem használhatja, mert a felvételkor igazolni kell illetékességét.

Amúgy jól vagyok, várok már Maguktól is valami hírt. Újság nincsen.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

Flóris

Róma, 1931. I. 3.

58.

Kedves Perjelnő,

szeretném, ha ez a levelem már egészségesen találná, mert sokat aggódom Magáért. De imádkozom is. Most megint írnom kell (pedig – 25-én adtam fel egy lapot, 27-én egy ajánlott levelet, melyben csekk is volt 480 Líráról). Hát épp a csekk, azaz a csekkek ügyében írok. Ugyanis rólam a bankban föltételezték, hogy tudom, hogyan kell az ilyet csinálni – és nem magyaráztak eleget. Ezért aztán – hibát követtem el, mely *magában véve* könnyen kiigazítható. T.i., ami a csekkek hátlapján van, a Maga neve – nem elég a beváltáshoz. Ki kell egészíteni, úgy hogy összesen ennyi legyen a hátlapon:

Fizetendő:

Berecz Skolasztika perjelnő, Tiszaújfalu – rendeletére Dr. Kühár Flóris

Az aláhúzott részek hiányoznak, ezeket pótolni kell. Lehet franciául is írni a hiányzó részt így:

Payer pour moi á l'ordre de: Dr. Kühár Flóris

B. Sk. Perj. T.ujf. –

Már most – ha nem adnék rá meghatalmazást, ez hamisítás volna, de hogy ne kelljen ide visszaküldeni a csekkeket, egészítsék ki lehetőleg az enyémhez hasonló írással. A nevemet pedig mindkettőre hátul írják rá; az nem szükséges, hogy a rendes aláírásomhoz hasonlítson, hanem az, hogy ne legyen feltűnően különböző azoktól a betűktől, ahogy a Maga nevét írtam oda. Esetleg Kroger intéző úr kiegészítheti, őneki férfias írása van. Nem kell semmit erőlködni, hisz a beváltó bank nem kívánja az *én* személyazonosságomat, hanem *azét*, akinek a csekk szól, vagyis a Magáét, kedves Perjelnő, vagy azét, akit a beváltással Maga bíz meg. Ha pedig aggodalmuk volna, akkor a csekkeket ajánlott levélben küldjék vissza. – Ha a bank előtt *személyesen ismert* egyén váltja be, semmi nehézséget nem csinálnak. Tehát ennyit kell mindkettőn *kiegészíteni:* Fizetendő /B. Sk. Stb.stb./ rendeletére Dr. Kühár Flóris

Ugye, ez nem nehéz, de jól csinálják meg és főleg paczákat ne csináljanak a csekk hátára. A csekkeket pedig el ne veszítsék, mert a csekk maga már pénz. Jó lesz minél előbb beváltani őket, hogy ne a banknak kamatozzanak.

Szeretettel üdvözli

Mindnyájukat szeretettel köszönti

Flóris

Róma, 1931. jan. 28.

Ugye, siet meggyógyulni? De ne keljen fel előbb, mint az orvos megengedi!!

59.

Kedves Perjelnő,

igazán sajnálom, hogy azok az intenciók Magának annyi gondot és fájdalmat okoztak. Azért sietek is két levelére, melyeket betegen írt (pedig jobb volna ám teljesen pihenni, amíg rendben

nincs; a mellhártya nagyon kényes valami) válaszolni, hogy megnyugtassam; nekem első levele sem okozott nagyobb fájdalmat; nem mondom, hogy valamelyest nem bántott első olvasásra; de második olvasásra már úgy-ahogy iparkodtam magamtól rekonstruálni a dolgokat. Megvallva az igazat, én már valamit sejtettem abból is, hogy nem *sietett* kedves Perjelnő az intenciók megérkezését jelezni (de aztán azt is kimentettem nagy elfoglaltságával és kimerültségével). Én u.i. tényleg nehezen szereztem azokat az intenciókat; hiszen ha összeadom, amit küldtem vagy adtam, máris kitesz kb. 300 P-őt és valami füle is lesz a 400 P felé. Ennyi pénzt pedig a mai pénz-szűke világban nehéz ám felhajtani itt is; és nekem pl. hogy csak egyet említsek, annyiba van, hogy fáradt és elfoglalt fejemmel soron kívül vállaltam a Rector kedvéért, aki (svájci ember) a jó, 2 fr-os intenciókat adja, *két* elég terjedelmes disszertációt felülbírálásra és a szigorlaton való megrostálására. És hogy a jóindulatát megtartsam, a jövőben is vállalok hasonló szívességeket. Hogy az ősszel Aczél úr ajánlatát *általánosságban* elfogadtam, annak az volt az oka, mert tényleg azt hittem, hogy ezáltal a *zárdán is* segítek és neki is kedvet adok ahhoz, hogy ne csak éljen a zárdából, hanem – hisz elég nyugdíja van – valamivel járuljon hozzá a zárda fejlesztéséhez. Én nem kívántam azt, hogy az egész stipendiumot átadja; ő teljesen önként tette az ajánlatot; – még kevésbé adtam neki *jogot* arra, hogy ezen intenciók címén a zárda gazdasági ügyeiben dirigáljon – ő vagy Károly bácsi. Sajnos messze vagyok és Károly b-t sohse láttam, így nem tudhattam előre, mi lesz a dologból. Ha azonban idejében megtudtam volna, rajta lettem volna, hogy a visszaélésnek elejét vegyem. Kedves Perjelnő, egyre kérem; *most* ne törődjék azzal, hogy mi lesz a tavasszal; Magának egy gondja legyen, hogy lelkéből a *jövő* gondját verje ki. Igyekezzék meggyógyulni és ha meggyógyult, menjen egy pár hétre Pestre; onnét esetleg ránduljon át Vácra és a püspök úrnál, ha *majd* szükségesnek látja, tisztelegjen. Aczél úrról ne mondjon többet, mint amiről pp úr esetleg megkérdezi. Inkább jól rázza ki a fejéből házi gondjait és ha majd visszajön Újfalura, könnyebben mennek a dolgok. Tudja, én az idegkimerültséget azt hiszem, jobban ismerem, mint a doktorok. Ennek az kell, hogy az ember ha kell, erőszakkal is – megszabaduljon mindentől, ami valamiképp izgathatja. Ép ezért nem tartom hasznosnak azt sem, hogy Szabó

ft. úrral újra találkozzék. Őt a Gondviselés máshová állította; az Isten róla is fog gondoskodni; mint pap, keresse az Úr Jézusnál lelke terhének megkönnyítését.

Aztán pedig kedves Perjelnő, bízzon rá mindent, mindent az Úr Jézusra, aki eddig se hagyta el Magát soha és ezután se hagyja el. Minek félni a jövőtől? Mi érheti azt, aki az Úr Jézust szereti? A Maga sorsa és a zárda sorsa – az Ő kezében van. Csak várjon szépen, türelemmel; sok vihar elmúlt már, sok tél tovatűnt már; az Úr parancsolt a viharnak és – nagy csendesség lőn.

Lesz majd csendesség, béke – Újfalun is. Mondom, ne féljen, ne gondoljon a jövővel. A mi dolgunk ültetni, vetni; aki a növést adja és a termést biztosítja – az Úr az. Így lesz azokkal a kis csemetékkel is; így lesz Magával is, a zárdával is.

Ha elmegy hazulról, bízza a zárda lelki vezetését Ceciliára, a kertet, udvart Benediktára (vagy ahogy jónak látja); lássa el őket jó instrukciókkal – és Pesten ne gondoljon aztán haza. Éljen pár hétig úgy, mintha semmihez se volna semmi köze. Ezt nagyon ajánlom; én már kipróbáltam.

Attól legkevésbé féljen, hogy Aczél úr csak úgy egyszerűen elmehet Újfaluról. Ő mint volt katona nagyon jól tudhatja, hogy a pap éppúgy kötve van helyéhez, mint a katona. Ha el is indulna – a pp úrnak engedelmeskednie kell; a pp úr pedig nem fog minden ...okért dispozíciót csinálni.

Vele szemben is: ott az előírás; a szabályzat. Abban benne van, hogy mi a dolga, mi a joga és kötelessége. Ezt adott alkalommal akár Márius megmondhatja neki, akár én megírhatom neki. Legyen egész nyugodt, kedves Perjelnő; ha Maguk megtartják a szabályzatot, neki is meg kell a ráeső részt tartania. Aztán vigasztalódjék azzal is: az idő múlik, öt hónap múlva én is otthon leszek.

Ami pedig Károly bácsi ott tartózkodását illeti a tavasszal: mint *vendégre*, őrá is áll a szabály: 3 nap. Lássa, ezért is jó, hogy ez már benn van a szabályzatban. Ha pedig nem mint vendég, hanem mint a kerti befektetések irányítója van ott, addig marad, amíg a *Perjelnő ítélete szerint* szükség van rá. Azt, hogy ki segíti a munkában, a Perjelnő szabja meg; lehetőleg ne idegent adjanak melléje; azt a Gyurit pedig semmi szín alatt ne engedje oda. Ha Magának, kedves Perjelnő terhére volna ezeket Aczél úrnak megmondani, írja meg nekem. Én vagy személyesen írok Aczél ft. úrnak vagy Má-

riust megkérem, hogy őt ily irányban informálja az *én* szándékomról és a zárda jogairól. Ha pedig durrogna érte, hát egyszerűen meg fogom írni, hogy ígéretétől fölmentem és fordíthatja az intenciókat, amire akarja, akár egyenest Károly bácsi eltartására. Én t.i. arra semmiképp sem adtam engedélyt, hogy a mostani nehéz körülmények közt hónapokig legyen bátyja a zárda nyakán. Azt hittem, értelmes emberrel beszélek, aki azt az engedélyt, hogy bizonyos mennyiségű gyümölcsfát szabályosan elültessen és a régieket megnyesegesse, nem fogja arra magyarázni, hogy ezen a címen beáll örök vendégnek a házba. Tudja kedves Perjelnő, én sajnos, nehezen tudom az emberekről előre gondolni, hogy nincs bennük tisztesség.

Ezeket nem azért írom, hogy Magának aggodalmakat adjak. Arra nincs ok. T.i. – ha Aczél úrnak bármit is írnék, mindent a pp úr tudtával cselekednék. A Maguk dolga itt is: tisztelni a papot, okot nem adni sértődésre; a többi az enyém.

Úgy szeretném, ha most sikerülne gondjait eloszlatnom. Levelemet olvassa el és tegye félre. Ne is gondoljon arra, hogy mi lesz majd. A fő az, hogy Maga egészséges legyen. Ezért sokat, sokat imádkozom. Az Úr Jézus védje Magát és testvéreit. – Én, amire *szükség* lesz, meg fogom tenni akkor, amikor szükség lesz rá; nem kérek mást, minthogy idejében tudjam a dolgokat. Ha Aczél úr addig is kellemetlenkedne, és nehézségeket csinálna, nyugodtan megmondhatja neki, hogy Maga nem tud határozott választ adni, hanem megkérdezheti *tőlem*. Amúgy pedig igyekezzenek hozzá tovább is szeretettel lenni; a szeretet mindent elbír, mindent elvisel, mindent *legyőz*.

Szeretettel köszönti

Flóris

Róma, 1931. II. 1.

60.

Kedves Skolasztika,

én most Róma virágaival köszöntök be Magához, hogy Sz. Skolasztika napján üdvözöljem és jókívánságaimat kifejezzem. Ezek a

virágok persze, mire odaérnek, már szárazak lesznek. De nem baj, így is jók lesznek emlékeztetőnek – és figyelmeztetőnek.

Emlékeztetőnek. Az egyik, a kék liliom a Palatinuson termett. Talán épp Sz. Sebestyén vére folyt ott a talajra, ahol ezek a kék liliomok most egész télen virulnak. Ezek Róma örök virágai; nincs oly évszak, melyet ki ne bírnának. Miért bírnak ki mindent? Azért, mert nem kívánnak se a talajtól, se a Naptól nagy meleget; ezeknek elég az, hogy a föld ne legyen fagyos és a nap néha legalább áttörjön a felhőkön. Az nem árt nekik, ha a Nap ritkán mosolyog csak rájuk. Ők megelégszenek azzal a néhány meleg pillantással, melyet tán lopva kapnak a januári Naptól. Ezek igénytelenek, mégis – csudaszép a szirmuk, finomerezetű, gyönyörű formájú. Lássa, kedves Skolasztika, ez jó virág lesz Magának; ez az igénytelenség kell a Maga életébe is. Hogy ne várjon sokat; se sok szeretetet a talajtól, a környezettől, az emberektől. Elégedjék meg azzal, hogy nem tépik ki, nem tiporják el; ezzel is meg lehet élni, ha az ember csak ennyit kap a világtól. Maga sokszor és sokkal többet is kapott – a világtól, az emberektől is. Nem kell arra sem gondolni, hogy megérdemelte. De hálásnak kell lenni. A Naptól is többet kapott. Az Úr Jézus Magának sokkal többet adott, mint a Nap ennek a kis virágnak. Különböző tehetségeket, melyekkel magának és másoknak is hasznára lehet; kegyelmeket, néha rendkívüli kegyelmeket, nem halvány, hűvös téli fényt, hanem forró nyári meleget; Szívének olvasztó meleg szeretetét. Ne hűljön ki! Legyen hálás az Úr Jézussal szemben és főleg kerülje az apró hűtlenségeket, a kicsi meg nem értéseket. Az Úr Jézusnak az egészen finom, igénytelen, egyszerű lelkek tetszenek, akik ha nem is pompáznak a nyár szivárványszíneiben, de ezt az alaptónust, ezt az egyszerű kéket, mely az *ég* állandó színe – mindig megőrzik.

A másik két virág: az egyik ibolya, a másik gondolom jácint (én nem értek hozzá) a Domitilla-katakomba lejáratánál termett. Ezeket ma szedtem; ott voltam Sz. Ágota napján misézni abban a katakombában, mely egyik legrégibb tanúja az ősegyház életének. Domitilla, aki adta az Egyháznak a katakomba telkét, Domitianusnak, a vérengző császárnak, ki Sz. Jánost, az apostolt, olajba főzette, volt az unokahúga. Ő keresztény volt. Kb. Kr. u. 100 évvel már ide temetkeztek a hívek. Századok alatt mindig tovább ásták a sírfolyosókat, ma 13 kilométer hosszú az összes folyosó, melyek két-há-

rom emeletnyire vannak egymás fölött a föld alatt. Vértanúk, szentek és egyszerű hívek nyugodtak itt. Én épp Sz. Petronilla sírja fölött miséztem. Előttem egy régi kép volt a falon. Sz. Petronilla bevezeti az égbe az egyik asszonyt. A kép kb. a IV. századból való. Sz. Misémben megint megemlékeztem mindnyájukról. És főleg Magáról. Arra kértem az Úr Jézust, segítse meg a Maguk kis zárdáját is – felnőni, kijönni a kezdet homályából; vezesse ki a kezdet bajaiból, nehézségeiből, mint ahogy Egyházát is kihozta a katakombák mélyéről. És amikor ott elmélkedtem az én imádságomban, egész világos lett számomra az a tanítás, melyet nemcsak a katakombák mélysége, az Egyház kétezer éves története hirdet, nemcsak az a kis *ibolya* tanít a katakomba lejáratánál, hanem a mi Szent Atyánknak, Sz. Skolasztika testvérének Regulája is. Csak olvassa el a Regula hetedik fejezetét. Abban megtalálja az örök igazságot: „a kevélységgel, elbizakodással leesik, leszáll az ember, az alázatossággal fölemelkedik". Az alázatossággal emelkedik föl az ember, azzal, melynek 12 foka van. Ebből a 12 fokból – a 4. az (tehát még nem is legfelső): „ha az engedelmességben, *kemény és természetünknek ellentmondó dolgokban, sőt még bármily sérelemben is, mely méltatlanul ért*, csendesen vállaljuk a türelmet és nem hagyjuk el, nem fordulunk el tőle..." Milyen nagy dolog az, hogy nekünk Regulánk van, mely az élet minden körülményei közt eligazít, melyet csak föl kell ütni és megtaláljuk benne a jó Isten akaratát és a tökéletesség útját. Hány százezer ember számára volt ez a Regula már biztos kalauz az örök életre, hányan áldják érte a Mindenhatót! Hány ezer szent dicséri az Urat csak azért, mert a Sz. Benedek által megjelölt 12 fokán az alázatosságnak föl tudtak emelkedni – egész az égig, egész a dicsőségig.

És a legelsők közt ott van maga Sz. Skolasztika, Sz. Benedek testvére. – Kedves Skolasztika, Maga mostanában beteg, remélem, neve napjára meggyógyul már. A testi betegség nagyon alkalmas arra, hogy az embert alázatossá tegye. Hiszen – ilyenkor érzi az ember, mennyire nem ura magának, mennyire rá van másokra utalva. Viszont – az ideggyöngeség – lerontja rendesen a többi betegségnek ezt a jótékony, alázatossá tevő hatását. Mert az idegbaj az ember lelkét is kikezdi, türelmetlenné, gyanakvóvá teszi, mindent ellenszenvesnek tüntet fel, a kicsi dolgokat is felfújja. Azért kell ezt is gyógyítani – pihenéssel, csendes, megnyugvó imádság-

gal, melyben az ember mást se tesz, csak azt mondja, akár gondolattalanul is: Jézusom, legyen meg a te akaratod. Én érted elviselek mindent. Jézusom, ha akarod meggyógyíthatsz engem.

Kedves Skolasztika, higgye el, az Úr Jézusnak sok öröme lesz Magában, ha a kékliliom és az ibolya tanítását valóra váltja. Ne gondolja, hogy ezt máris elérte. Az alázatosságnak az ember sohse jut el a végére anélkül, hogy ne járná folyton az egész létrát. Az élet mindig ad valamit, hogy kipróbálja: hogy bírjuk az igazi, lélek szerint való alázatosságot.

Most imádságaimon kívül nem tudok Magának mást adni, mint ezeket a kis virágokat. Fogadja őket azzal a szeretettel, melylyel őket Magának küldöm.

Mindnyájukat igaz szeretettel köszönti

DK Flóris

Róma, 1931. II. 5.

61.

Kedves Skolasztika perjelnő!

Hamar jönnek most a nagy ünnepek, Sz. Józsefé és Sz. Benedeké és bár nem lehetek Maguk közt, szeretném, ha a lelkükben a tiszteletet a két nagy szent iránt fokozni tudnám, szeretném, ha a lelkük egészen megtelnék Sz. József és Sz. Benedek iránt gyermeki hódolattal és rendíthetetlen bizalommal.

Tegnap Nagy Sz. Gergely napja volt. Elküldtem maguknak egy kis ereklyét, hogy szent Rendünk eme ragyogó csillaga, Sz. Benedeknek első fia, aki a pápai székre emelkedett; ez a nagy szent, aki nagy volt, mint szerzetes és a pápák dicső sorában is egyike a legkimagaslóbbaknak, aki Sz. Benedek tanítását az alázatosságról életével váltotta valóra és ezért magasztalta fel őt az Úr – ereklyéjének jelenlétével ott legyen az újfalusi zárdában. Ő küldte, az első bencés pápa, az első bencés szerzeteseket az angol nép megtérítésére, ő vetette meg a bencés missió alapját. Az ő áldásával indult először útjára az a bencés missió, melynek az újfalusi zárda is egyik szerény kis állomása akar lenni – 1300 évvel az első bencés hithirdetők útrakelése után.

Azt hiszem, a Gondviselés szerezte nekem sajátos kegyelemképpen azt az örömet, hogy épp tegnap, Sz. Gergely napján tehet-

tem tiszteletemet N. Sz. Gergely mai utódja, Őszentsége XI. Pius pápa előtt, együtt az egész Anselmianummal ünnepi kihallgatás keretében. Az egész Sz. Benedek-rendet képviseltük Őszentsége előtt és én az újfalusi testvéreket is odavittem lélekben a Szentatya lábai elé. Igaz, mindez szótlanul történt, de a lelkek útja nem a szó, hanem a hit és a bizalom. Őszentsége hozzánk intézett szavaiból az atyai nagyrabecsülés érzései áradtak Rendünk Szent Alapítója iránt, akinek nagyságához szerinte kevés szent ér föl; Rendünk nagy múltja iránt, mely nemcsak éveivel, de sokoldalú érdemeivel is előtte jár más szerzeteknek; rendünk jelenlegi nagysága, egyetemessége iránt, mely mindenütt az Egyházat, az Apostoli Szentszéket szolgálja; a hitélet emelésében, jótékonyságban, tudományban, iskolákban, missiókban, szociális és gazdasági téren. Annyi melegség, atyai jóindulat volt a Szentatya szavaiban, annyi – meg nem érdemelt szeretet és kitüntetés iránt unk, hogy igazán porig alázva éreztük: nem vagyunk méltók erre a nagy-nagy felmagasztalásra Krisztus helyettese részéről. És a végén kétszer is biztosított mindnyájunkat, hogy megáld bennünket; de nemcsak minket, hanem mindazokat a személyeket, mindazokat az intézményeket, melyeket szívünkben hordunk, melyekre az ő áldását, egész sajátos, apostoli áldását kívánjuk.

Amikor ezt az ígéretet, ezt a biztatást mondta, nem volt más gondolatom, minthogy hamar odaállítsam lelkemben a Szentatya áldó keze alá Sz. Benedek magyar leányait, mindnyáját, élükön a Perjelnővel, akinek külön gondoltam a betegségére, hogy Krisztus helyettesének áldása adja vissza egészségét, azután sorba, ahogy következnek, az egész szerzetet, gyönyörű hivatásával és kértem az Úr Jézust, akinek áldását a Szentatya közvetíti, áldja meg mindnyájukat, erősítse meg bennük Sz. Benedek szellemét, az alázatosság, engedelmesség, állhatatosság, tisztaság lelkét, a szent szegénység szeretetét, árassza el mindnyájukat ma még kis családjuk nagy hivatásához testi-lelki erőkkel és mindenekelőtt: az Úr Jézusnak és az ő egyházának lángoló szeretetével.

A Szentatya még beszélt: maga is érezhette, mily nagy kegyelmet gyakorol velünk, mert külön említette, mily csodásan széles, nagy lehet az a világ, melyet mi most az ő áldása alá tárunk lelkünkben. Magam is igyekeztem az ő áldása alá odaállítani azt a szép Magyar Alföldet, fehér házaival, akácos útjaival, szegény, de

jó népével, mindazokat, akiket életük útja valaha is Sz. Benedek Leányai közé hoz és akik ezen szerzet révén fognak részesülni az Isten jóságának mindent elárasztó sugaraiban. – Azután megkaptuk az áldást.

Kedves Testvéreim, én most továbbítom a Szentatya áldását Magukhoz. Vegyék azt alázatos bizalommal, mint erősítő kegyelmet, mely életük áldozatát az Úr Jézus oltárára téve onnét minden kegyelmet megnyit maguknak; vegyék azzal a bizalommal, hogy az Apostoli Szentszék áldása záloga szerzetük megerősödésének, jövőjének; záloga annak, hogy a szent Regula mindnyájuk számára az üdvösség biztos útja. Krisztus földi helytartójának áldásával járjanak hivatásukban, a pápa áldásával, aki Krisztus kincstárának az őre és kiosztója. Az ő áldásával Sz. József és Sz. Benedek is megáldja magukat, ha hűek maradnak az Úrhoz és az ő egyházához a szent szerzetben.

Kedves Perjelnő, levelemet minél előbb legyen szíves másolatban megküldeni a pesti testvéreknek is. – Még ma is a pápai audiencia hatása alatt állok. De jó az: megerősödni Krisztus helyettesének hódoló tiszteletében és az Egyház szeretetében. Ez az üdvösség sziklája.

Hogy van? Mi újság a zárdában? Már szeretnék valamit Magukról hallani. Kedves Placida főnöknőt és kedves mindnyájukat meleg szeretettel köszöntöm.

A nagyhetet Monte Cassinóban fogom tölteni; onnét húsvét után elmegyek Nápolyba és Szicíliába.

Imádkozzanak értem, mint ahogy én is imádkozom magukért.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Róma, 1931. III. 13.

62.

Kedves Perjelnő,

azt hiszem, levelem már az Adria partján találja és azért a legelső dolgom, hogy Magának nagyon kellemes üdülést kívánjak. Tudom, nehányszor érezni fogja a távollétet, a megszokott kedves környezet hiányát, de viszont cserébe kap – teljes pihenést, gondtalanságot, a tenger végtelen perspektíváját, sok új, friss és örök

benyomást és bizonyára sok kegyelmet. Aztán igazán gyógyuljon ám meg!

Köszönöm a nevemnapján küldött jókívánságokat is. A távolban mindig jólesik a régi ismerősöktől jövő figyelem. A Magáé és a maguké pedig sokszorosan jólesik, mert – magukban a magam vetését és ültetését látom, magukban és maguktól várom azt, hogy lelkemnek azt a termését hozzák, mellyel majd a jó Isten elé állhatok. Elég nagy életutat tettem már meg és a felelősséget mindig jobban érzem mindenért – amit tettem, építettem, hirdettem, tanítottam, írtam, dolgoztam. Tudom, lesz mindebben szalma is, széna is. Szeretném, ha a jó Isten találna közte mást is; egy kis aranyat, vagy ezüstöt, ami jobban bírja a tüzet. És ezért végtelenül fontos nekem, hogy a Maguk élete, lelke, fegyelme hogyan alakul. Ezért igyekszem a távolból is, ha kell, kettőzött éberséggel figyelni mindent, ami Sz. Benedek Leányaival történik.

Az eddig elmúlt négy esztendő eddig számomra mást alig adott, mint a vetésnek, ültetésnek sok-sok munkáját és gondját. Azt láthatták, hogy ezektől nem ijedtem meg, igyekeztem a zárda ügyeit úgy intézni, hogy anyagilag is, lelkileg is – az alapok biztosak legyenek. A munka is, gond is, aggódások, lelki gyötrődések is akkor érik el céljukat, ha az ember abban a reményben van: nem hiába dolgozik. Hiszen – magamnak – nem kerestem semmit. Azt nyugodtan mondhatom: maguknak *csak adtam* és adtam lehetőleg a legjobbat, amim van: tudásomat, tehetségemet, munkámat, szeretetemet. És nem is várok maguktól mást, minthogy: valóra váltsák azt, amit fogadtak: legyen igazán *élet*, fegyelem, engedelmesség, alázatosság, tisztaság, szegénység Sz. Benedek Szabályai szerint a zárdában. Ezért adtam az előbbiekhez: türelmet, az akadályok legyőzését és mondhatom: sok imádságot.

Bízom benne, hogy mivel a jó Isten ügyét és Sz. Benedek Atyánk rendjét szolgálom, lassankint a felülről jövő áldás sem fog hiányozni.

A kedves levelében foglaltakat is ezek szerint igyekszem elintézni. Vojnito Piroskának nagyon hálás vagyok, hogy a Maga gyógyulását oly hathatósan elősegítette. Fölvétele iránt való kérését, a püspök úrtól való kihallgatást – továbbítottam a püspök úrhoz, úgy, hogy a Maga levelének *rája* vonatkozó részét egyszerűen mellékeltem. A döntés nem tartozik rám, hanem a püspök úrhoz. Én a

Maga levelében foglaltak alapján nem mertem se pro, se contra *véglegesen* állást foglalni. Látok komoly okokat, melyek tanácsolják fölvételét; de – ezt nem látom még tisztán, az aránylag nagy hozomány elfogadása a zárda részéről nem teremt-e bizonyos függő viszonyt a zárda közt és közte. Azért – az egésznek a megítélését – egyszerűen ráhagytam a püspök úrra. Mást nem teszek, mint imádkozom azért, hogy a döntés – a jó Isten akarata szerint történjék.

Bízom benne, hogy Aczél úr nem fog nagyon elkeseredni és – ami a fő, nem fog azért elkívánkozni Újfaluról. A püspök úr ugyanis nekem a télen határozottan megírta (ezt Placidával Újfalura közöltem is), hogy más papot nem tud adni. Ugyancsak Placidának (azt hiszem, neki) megírtam húsvét előtt, hogy Károly b-t csak határozott időre, tavasszal és ősszel pár hétre fogadják el és ezt neki előre megmondják, mielőtt jönne. Ha ezt megteszik, bizonyára könnyebb lett volna a legutóbbi affér elintézése. Én nekem most is az a felfogásom, ami korábban volt és ehhez mindig ragaszkodni fogok: a zárda nem válogathat a papokban, hanem tisztelettel, a lélek benső engedelmességével, mint Krisztus helyettesét fogadja azt, akit a püspök úr küld. Ha a zárda el tudta viselni Szabó úrnak igazán nehéz egyéni karakterét (amely nekem néha határozottan kellemetlen volt, de lenyeltem), akkor: semmi más nem kell, mint ugyanazt a figyelmet, szeretetet, *elnézést* gyakorolni Aczél úr egyéni gyarlóságaival szemben is, melyeket részben kora, részben egyéb okok megmagyaráznak. Ha pedig oly okokat találok, melyek az ő hivatalának ellátását meggátolják, úgyis jelentést teszek adott időben a püspök úrnak. Ehhez azonban szükségem van egész pontos információkra, mert igazságtalan és elfogult senkivel szemben nem szeretnék lenni. Eddig pl. abban a kertügyben épp csak a rossz oldalát láttam az egésznek, azt is merő általánosságban; de többszörös érdeklődésemre sem látom, mit fektettek be, mit ültettek, mit dolgoztak ennyi idő alatt.

Amit a húgomról írt, azt Maga is érthetetlennek látja – hát hogy értsem én meg? Abban a gyerekben, mikor Magukra bíztam – sok jó tulajdonság szunnyadt, amit maguk is elismertek. Nem tudom elgondolni, mi üthetett beléje, hogy most jóformán a főbűnök egész listájával van tele, kevély, irigy stb. Arra, hogy elbizakodjék, én igazán nem adtam okot; az ellenkezőjére annál inkább, mint an-

nak tavaly nyáron elégszer volt tanúja kedves Perjelnő. Messziről azt se látom, hogy mivel tudja épp Mechtild testvér annyira elrontani a gyereket. És – ha tényleg Mechtild testvér rontja, nem természetesebb-e, hogy Mechtildet vonják ezért felelősségre? Én most igazán nem tudok mást tenni, mint hogy a gyerek elé teljes komolysággal fölállítom az alternatívát: vagy megbecsüli magát, vagy hazaviszem a nyáron. Én a zárdára nem azért bíztam, hogy ott elromoljék. További sorsáról tehetségemhez képest ezután is gondoskodom. Lehet talán, hogy a testi átalakulás reflexe lelkének ez a megfordulása és akkor majd lehiggad egy-két év alatt és komolyabban tud gondolkozni sorsáról.

Kedves Perjelnő, higgye el, ha valakiért aggódtam, szenvedtem, kínlódtam, hosszú időn át, akkor Magáért a télen duplán éreztem minden felelősségemet és minden tehetetlenségemet. Az a tudat, hogy csak a jó Isten segíthet egészségén, sok templomba elvitt és nem tudok eléggé hálát adni az égi pártfogóknak azért, hogy – most *még* írhatok Magának. Amilyen drága nekem az, hogy testileg meggyógyuljon – annál is fontosabb az, hogy a jó Isten lelkileg is megerősítve, megtisztítva, kigyógyítva adja vissza hivatásának és a zárdának.

Amiért most írok, nem felelősségre vonás, nem is gondokozás akar lenni. Lehet, hogy rágódni fog egy-két mondatán levelemnek. De lássa – én a felelősségemet elsősorban Magával szemben érzem és azért írok más tónusban Skolasztika perjelnőnek, mint B. Bözsinek.

A betegségek – akárhányszor nyilvánvaló kegyelem az Úrtól. A lelkünknek kell megérnie, megedződnie – általuk, hogy az élet baját, gondját épp oly erővel, Isten akaratával egyesülten viseljük, mint ahogy testi szervezetünk gyürkőzik a kórral. A lélek minden. Magára lelkeket bíztunk, hogy azokat a jó Istenhez vigye. Most alkalma volt és van sokszor odaállni lélekben az örökkévalóság kapujába és készülni arra a számadásra, mely Magára is, rám is vár. Ha meggyógyul, nem lehet más gondja, mint: szentül élni és szenteket nevelni. Nagy feladat, de a jó Isten kegyelme nem fog hiányozni hozzá. Már is megvan. Csak: nagy alázatosság, saját személyének, akaratának, megbecsültetésének teljes megtagadása kell hozzá. Az Isten jelenlétének, szeretetének állandó tudatában kell lennie.

Nem érzi, mily jó Magához az Isten? És ha valamit levelemben nem ért, ne gondoljon másra, mint arra, hogy részemről nagyobb szeretet Magához az, hogy *így* írok, mint ha másként írnék.

A jó Isten adjon Magának jó gyógyulást. – Próbálja meg, hívja segítségül az elhunyt Batthyány herceget és Moscati egy.orvosprofesszort (Nápolyban halt meg 1920 után szentség hírében).

Szeretettel köszönti

Flóris

Róma, 1931. V. 6.

63.

Kedves Perjelnő,

nagyon köszönöm kedves levelét, mely már a lelkigyakorlatos munka közben talált. Örülök, hogy oly szép és egészséges levegőjű helyen, jó környezetben van; csak vigyázzon, hogy egészsége egészen helyreálljon.

Itt szép rendben találtam mindent: Placida főnöknő pontosan, rendesen és lelkiismeretesen vezeti a rája bízottakat. Nehéz dolog a zárda vezetése. Mindig más és más feladatok elé kerül; hol egyszerű, hol komplikáltabb lelkek kopogtatnak. Piroska néni részt vett most a lelkigyakorlaton. Adja Isten, hogy a benne levő sok jóakarat megtalálja a helyes, a zárda szellemének megfelelő irányt. Hiába – 60 év nagy teher; sok ballaszt, amit le kell vetni, hogy az Isten gyermekeinek egyszerű, boldog lelkét újra megtalálhassuk.

Mechtilddel majd a lelkigyakorlatok során beszélek; a tavalyi módra úgyis az összes testvérekkel akarok beszélni. Elkezdtük hétfőn este; nyolc napig megy egyfolytában a lelkigyakorlat; az 5. napon csatlakoznak a fogadalmukat megújítók a többihez.

Bpesten is rendben találtam mindent. Szegedyné igen meg van elégedve Maurával. Kürtről még nem tudok semmi biztosat. Úgy látszik, az iskolanyitás az idén nehezen fog menni, mert – az állam is spórolni kénytelen a rossz gazdasági viszonyok miatt; alig tud segélyt adni az iskolának. Az országos túlméretezést le kell egyszerűsíteni – és ezt most mindenki meg fogja érezni.

Fogadalmának megújítására vonatkozólag: a szertartási könyvben foglaltak szerint nincs semmi ünnepélyesség. Elég a többi test-

véreknél a perjelnő jelenléte; a perjelnőnél pedig – elég két tanú. Tanúk akárkik lehetnek, akik igazolják a megújítás megtörténtét. Tehát csinálhatja úgy, hogy V. Máriát és a ft. urat (lehet a plebános is) megkéri, hallgassák meg a fogadalom-megújítást, azután egy lapon jegyzőkönyvet állítanak ki, következőképp: Hogy B. Sk. Perjelnő fogadalmát a mellékelt formula szerint előttünk – itt és itt, ekkor és ekkor megújította, ezennel hitelesen igazoljuk. Hely, Dátum – Két aláírás mint tanúk. Ezt azután küldje be ide a levéltárba.

Teljesen belátására bízom, hogy *ott* újítja-e meg, vagy hazajövet Pápán vagy Bpesten.

Hogy Március úrnak mi a programmja, nem tudom, határozottat nem mondott.

Steeréknél egy félnapon voltam, az egész családot jól találtam; Alice-t is – szalmaözvegyen otthon.

Sürgősen befejezem a levelet, mert már viszik.

Nagy ft. urat és Máriát melegen köszöntöm.

Az újfalusi dinnyék – most a környék legfőbb élvezete, de nem lopják őket.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Tiszaújfalu, 1931. VII. 30.

64.

Kedves Skolasztika perjelnő!

Igen nagy örömmel olvastam kedves levelében mindazt, amiből az a biztos reményem származik, hogy a jó Isten Magát nem nagy idő múlva megint visszaadja testvéreinek, még pedig az Ő szeretetében, jóságában megfürdetett, ezért viszontszeretetre, türelemre, áldozatra, nélkülözésre felkészült lélekkel.

Örülök, hogy jól érzi magát Verőcén is és hogy az ottani levegő, környezet testi-lelki egészségét szolgálja. Én már hála Istennek, úgy-ahogy összeszedtem magam és most Pannonhalma is nagyon jót tesz. Azt hiszem, ez még Verőcénél is kellemesebb hely. Igaz, hogy az első napokban igen sok volt az elintézni valóm új hivatalomban, mely határozottan sok irodai munkát ád. Holnaptól kezd-

ve meg a főiskolán is megkezdődnek az előadások, nekem heti 5 órám van, épp annyi, mint az Anselmóban. Csakhogy itt nem kell tankönyvet írnom. Ez teszi sokkal könnyebbé.

Placida testvér még nem írt, nem tudom, hogy vannak Újfalun, mennyit haladtak a Korálisban. Bízom benne, hogy a zárdának jólesett Szilárd ott léte. A váci püspök úr írt és kérte, hogy ezentúl a zárdának minden előterjesztése, kérelme a beöltözés, fogadalom stb. dolgában, minden ügyben, mely a statutumok szerint püspöki engedélyre szorul, először hozzám irányíttassék és az én véleményemmel ellátva a püspöki hivatalhoz. Ezt már Placida főnöknőnek megírtam.

A budapesti gyóntató ügyében az előzetes lépéseket megtettem, amennyiben Maura főnöknőt (helyeslem, hogy kinevezte) megkérdeztem Szilárd úr személyére vonatkozólag. A r. gyóntatónál ugyanis a legfontosabb az, hogy akik nála gyónnak, azok bizalommal lehessenek iránta és hogy egyénisége alkalmas legyen a jog szerint is arra, hogy tisztjét betöltse. Szilárd urat, lelkületét régóta ismerem, magam nálánál alkalmasabb személyt alig találok *erre* a célra pesti házunkban. Már régebben, pl. tavaly is rája gondoltam, mivel Illés úr elfoglaltsága miatt attól tartottam, hogy nem tudja rendesen ellátni a gyóntatást. Szilárd akkor föltételesen, ha arra kerülne a sor, vállalkozott, hogy Illés úr dolgát átveszi. Én most se gondolok másra. Ebben az ügyben, mivel ez is a főhatósággal való érintkezéshez tartozik, Kedves Perjelnő ne forduljon Esztergomba. Nehézségeit tudomásul vettem, de ezek önmagukban nem elégségesek ahhoz, hogy elhatározásomat megváltoztassák. Ő most pontosan 34 éves, fiatalnak alig mondható, különben pedig ennek elbírálása a főhatósághoz tartozik. Hogy a rendházban mit gondolnak, azt nem tudom, de Strommer házfőnök úrnak úgyis fogok írni. Más ember a kérdésben érdekelve nem lehet. Az igazgató úr ebben a kérdésben Szilárdnak nem elöljárója. Bónis úrra pedig a pesti testvérek, akiket legjobban érdekel, ki lesz a gyóntatójuk, mikor én kérdeztem őket, nem gondoltak.

Szívesen venném, ha Kedves Perjelnő vagy megírná, vagy megíratná Március úrral nekem, hogy a felhozott nehézségeken kívül van-e más is az ellen, hogy Szilárdot Bpesten az érseki helynökségen előterjesszem. Én föltételezem, hogy a pesti testvérek kívánsága júl. óta nem változott, különben se látnám szívesen ben-

nük azt az örökké papokban válogató vonást, mely a papot vadkörtének nézve úgy válogat, mint az a bizonyos tót.

Amennyiben 1 héten belül (szept. 13-ig) nem kapnék újabb informatiót a Szilárd úr elleni nehézségekről, szept. 13-án őt előterjesztem a bpesti érseki helynökségen írásban. *Ez az ügy hozzám tartozván* – szívesen meghallgatom a hozzászólásokat, de nem szeretném, ha megint úgy össze akarnának mindent kuszálni, mint a legutóbbi esetben. Hozzászólást is csak arra illetékestől fogadok el; Magától, a pesti főnöknőtől és Márius úrtól.

Bizony sajnálattal értesültem arról, hogy Steerék Újfalut eladni kényszerülnek. Eddig erről még nem hallottam. Nagyon érdekelne, hogy mennyiért. Lehet, hogy javukra lesz az eladás, mert most az adósság kamata úgyis fölette Újfalu jövedelmét. Azt nem tudom, ezzel kapcsolatban történt-e az új tulajdonos értesítése arról, hogy pl. a vízhasználat az artézi kútból a zárdában ne változzék. Ki a vevő?

Előbb, mint bpesti előadásaim megkezdődnének, Újfalura az esetben se tudok leutazni, ha az alpári bérmálással kapcsolatban pp úr meglátogatná őket. Phalma Újfalutól akkora távolságban van, hogy a pp úr ezt úgyse kívánná tőlem, pláne ha azt is tudná, hogy én nagyon szerény szerzetesi ellátásomból spórolom meg (más, most fontosabb célok kárára) azt a 40 P-t, amibe minimálisan egy ilyen tisztelgő leszaladás kerülne. Ilyenekre a mai szegény világban legfeljebb bankárok vállalkozhatnak. Ha pp úr odalátogat, a főnöknő és Aczél ft. úr úgyis fogadhatja. – Én, mint írtam, egyébként se vagyok annyira ura időmnek, itt hivatalos és iskolai elfoglaltságom van.

Kovács apát urat igaz tisztelettel köszöntöm. A tiszt. nővéreket is, ha van köztük ismerősöm. Folyton imádkozom a Maga gyógyulásáért – és a zárda jótevőiért.

Igaz szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1931. IX. 6.

1 sv frank = 1 P 10 fillér

Itt mellékelek *40* db intenciót pro defunctis á 2 svájci frank, összesen 80 sv. frank, azaz, 88 magyar pengő.

Ezt az összeget Phalmán levő számlámról Jung Benedek fogja átutalni a Perjelnőnek.

A 40 int-ból 30-at adjon át Aczél ft.úrnak, 10-et pedig Márius úrnak, hogy némileg kárpótolva legyen, ha Magukhoz utazik.

65.

Kedves Perjelnő,

múlt héten lenn jártam Újfalun, Ugon, Csépán, hogy a csépai letelepedés ügyének utánanézzek. Örömmel láttam, hogy Újfalun igazán békés, kedves szellem uralkodik, hogy Jozefa kivételével mindnyájan jól vannak, megelégedettek, Aczél ft. úr is békén van, most semmi különösebb gondot nem ád és úgy látom, ambicionálja, hogy vele meg legyenek elégedve. Szalay Jeromos úr ajándékozott egy gyönyörű nagy olajfestményt, már elküldtem és már ott van a kápolnában: Deliciae Benedictinorum a tárgya. A zárda tüzelővel és élelemmel való ellátása a télen fog némi gondot adni, de bízva az égi patrónusok segítségében, alig félek attól, hogy a telet meg ne ússzák.

Csépán sokat tárgyaltam Enoch úrral, majd a megállapodást írásba foglalom.

Egyelőre megörültem neki, hogy a letelepedés nem oly sürgős, mint gondoltam, sőt – még nekünk kell utána járni, hogy sürgősebb legyen. A jelenlegi óvónő ugyanis még nincs áthelyezve és így van még idő. Bpesten próbáltam mozgósítani nehány befolyásos embert, hogy a miniszternél közbenjárjanak az óvónő államhoz való áthelyezése érdekében. A váci pp úr megígérte, hogy személyesen is szól a miniszternek. Ma különben újra írok a pp úrnak, részletesen beszámolva a dolog állásáról, mert múltkor Pestről épp csak a legfontosabbat írtam meg.

Ugon is jó hangulatban találtam mindenkit. Visszautaztamban meg Győrszentivánban vettem részt mint esperes a bérmálásban. Bizony sok a gondom, dolgom, sok a szaladni valóm. Itthon is állandóan kizökkentenek a munkából, most épp Kornis Gyula v. államtitkár van itt és nekem kell foglalkozni az ilyen előkelő vendégekkel. De sok jó származik ebből is, mert – mindig szükség van összeköttetésre, protekcióra.

Igen örülök, hogy oly szépen előrehaladt már. Most már alig lesz nehézség benne, hogy hazamehessen. Természetes, hogy semmi fizikai munkát nem fog végezni, hanem csak a szellemi irányí-

tást és még a levelezésben, elmélkedésben stb. is erősen igénybe veszi helyettesének munkáját. Aczél ft. úr eléggé meg van már szelídülve; egyelőre szelíden kell vele bánni és szeretettel. Csak ha szükség lesz rá, akkor erélyesen.

Azt Magára hagyom, hogy mikor megy haza. Legjobb, ha bejelenti a pp úrnak (én levélben előkészítem rá), hogy mennyire haladt; hogy már Szalay dr. úr sem ellenzi hazatérését. Én okt. 10-től 13-ig Bpesten leszek a Nagygyűlésen. Időm nem lesz Verőcére kimenni. De Maga ebben az időben már, ha kedve tartja, átjöhet Bpestre és onnét haza. Akkor Pesten még találkozhatunk, mert most egy ideig alig jutok el Újfalura. De ha kedve tartja, maradhat okt. végéig Verőcén; okt. 27-én megint Bpesten leszek, t.i. kéthetenkint, szerdán tartok ott előadást.

Igaz szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1931. X. 6.

Kedves lapját, mint látja, megkaptam.

66.

Kedves Perjelnő,

nagyon örülök, hogy megint Újfaluba címezhetem leveleimet. Örülök, hogy végre otthon van és hálás vagyok a jó Istennek, hogy egészségét ennyire rendbehozta. Lesz ugyan azon még tatarozni való; azonban: a lényeg az, hogy semmi fizikai munkát ne végezzen; az orvosi előírásokat, főleg a pihenésre vonatkozókat gondosan tartsa meg. Gondolom, hogy a testvérek örültek hazaérkezésének és ebben az én örömem közös az övékkel.

A csépai ügyet illetőleg kaptam értesítést a miniszter úrtól, hogy Hám Mária kineveztetését előjegyzésbe vette, de a most üres állásokra a már az államnál szolgálókat kell először elhelyeznie és így a dolog valamelyest késni fog. Én amennyire lehet, tovább mozgatom a dolgot, hogy még az iskolaév folyamán elintézést nyerjen az ügy.

Piroskának, Szalay Máriának és Ördög M-nek beöltöztetési ügyét én terjesztem elő a püspök úrnak; kérem mindhármuk születési adatait, eddigi tartózkodásuk helyét évszámokkal (pl. tartózkodott 1913–16-ig Budapest stb.), szüleik nevét, stb. – A másik ket-

tőt legjobb lesz együtt beöltöztetni, hogy ne legyen külön munka velük és így a fölmentést is kérni fogom. A beöltöztetést a lehetőség szerint magam tartom meg karácsony táján.

Piroska néni házának kezelésére vonatkozólag beszélek majd Niszler úrral. Majd karácsony tájban ezt is elintézzük valamiképp; addig türelem. Mihelyt megállapodtunk Niszler úrral, ő fog írni. Természetes, hogy a kért kiadásokat – utazás, stb. ő is felszámítja, de ez nem tesz ki 10%-ot.

Amúgy sok a dolgom, most Misekönyvet fordítok, Komáromban jelenik meg a felvidéki magyarok számára. Ide is áthozunk belőle, kb. 4 P lesz az ára. Ez lesz a legolcsóbb az eddigiek közül. Aztán meg most rendezem sajtó alá egy kötet cikkemet, mely már ki van szedve, karácsonyra megjelenik. Egyébként jól vagyok.

Mindnyájukat szeretettel köszöntöm

DK Flóris

Ph., 1931. XI. 14.

67.

Kedves Perjelnő,

Kolbe Jenő írt, hogy vállalja kérésünket és hogy dec. 23-ára odaér. Én, mivel Márius úr ott lesz az ünnepek alatt (már dec. 19-én) visszaírtam, hogy örülök vállalkozásának, de ha szülei úgy kívánnák, maradjon még az ünnepekre otthon és újévre menjen csak le. Lehet, hogy otthon marad, mert szabadságára hagytam. Ha lemegy, az se lesz baj. Intenciót már adtam neki. Egyébként megint meg vagyok hűlve. Ez a hazai tél rosszabb, mint a talján.

Örülök, hogy a bajok simulnak. Mi van P. nénivel? Ha ott marad, a ház kezelését teljesen előírásai szerint intézi majd Teodóz úr.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1931. XII. 15.

68.

Kedves Perjelnő,

én, mint már lehetőnek jeleztem szóval, innét szombaton, 19-én d.u. indulok, Bpestről vasárnap, 20-án d.u. 2 ó. 20 p.-kor és 5 óra-

kor érek Tiszaújfalu állomásra. Remélem, hogy mindnyájukat jól találom és hogy az ünnepek alatt a zárda a kis Jézus békéjét fogja élvezni. Márius úr leutazásával némi nehézségek vannak, úgy hogy lehet, hogy vasárnap be kell menniük a plebániára. Egy kis áldozat az Úr Jézusért.

Mindnyájukat szeretettel köszönti a viszontlátásra

DK Flóris

Ph., 1931. XII. 18.

69.

Kedves Perjelnő!

Megint otthon, azaz itthon vagyok. A kéthetes távollét nagyon jólesett, csak éppen közben nagyon felgyarapodtak gondjaim, dolgaim, egyszerre köszöntött be az újévre mind a két korrektúra, aztán meg egész rakás posta.

Örülök mindannak, amit Újfalun láttam. A megpróbáltatások miatt igaz szívvel és imádsággal érzek együtt magukkal és nem szűnök meg mindnyájukat a jó Isten oltalmába és irgalmába ajánlani. Bízom benne, hogy a mostani nehézségeken átsegíti magukat a jó Isten és Magának is kedves Perjelnő, visszaadja testi erejét, hogy testvéreinek tovább szolgálhasson. Addig is fogadja jó szívvel az ő szolgálatukat; ez is a szeretet gyarapodására vezet és ezáltal is jobban maguknál lesz a jó Isten.

Ha majd Kolbe ft. úr megérkezik, legyen szíves értesíteni róla. Igen hálás vagyok Márius úrnak azért, hogy vakációját maguknak adta.

Placida főnöknővel beszéltem, míg ott voltam és sok gondom miatt elfelejtettem akkor a beszélgetésről Magának szólni. Úgy láttam, hogy ő nem kívánkozik most a télben haza édesanyjához és tényleg ez az idő nem a legalkalmasabb arra, hogy most menjen haza, amikor az időjárás is bajt okozhat.

Aztán azt is láttam, hogy egészségi állapota, kedélye, mióta Maga, kedves Perjelnő hazaért, annyira magjavult, hogy szerintem nem szorul most otthoni pihenésre. Így tehát kedves Perjelnő, ne küldje őt most vakációra, majd keresünk más időt, mikor ő is kívánja.

Bpesten is megnéztem a testvéreket. Némi penitenciát adtam nekik, mert többször fönnmaradtak éjfélig. Igaz, nagyon sok volt a dolguk, de mégis vigyáznom kell, hogy a Szövetség föl ne őrölje őket és hogy a napirendet megtarthassák.

Mindnyájukat nagy szeretettel köszöntöm, köszönöm mindazt, amivel ünnepeim kedvessé tételéhez hozzájárultak.

Kedves Perjelnő pihenjen, vigyázzon magára. A kis Jézus áldja meg minden jóval.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1932. I. 6.

70.

Kedves Perjelnő!

Igen örülök, hogy annyi kellemes hírt vettem leveléből Újfaluról. Régóta szívből kívánom, hogy Sz. Benedek Atyánk Békéje lebegjen házuk felett. Békességben minden sarjad, fejlődik; a lelkiéletnek éppúgy kell a béke, mint a természetnek a csendes, nyugodt idő. Viharok vannak pusztítók és tisztítók. Az élet zavarai is kettős hatásúak. Nem árt néha nagyobb megpróbáltatáson átmenni; főleg nekünk nem árt, kiknek az Úr megígérte, hogy nem enged ránk nagyobb megpróbáltatást, mint amit elbírunk. Ő ismeri a mi gyengeségünket és erőtlenségünket ő pótolja saját erejével. Azért – csak bizalommal tovább.

Örülök, hogy Kolbe ft. úr jól érzi magát. Énnekem is jó benyomásaim voltak róla, és szívből kívánom neki is, Maguknak is, hogy ottléte mindnyájuk lelki épülésére szolgáljon.

Nem az ő személye miatt, hanem a statutumok miatt mégis kérem kedves Perjelnő, ragaszkodjék a statutumok világos előírásához. A kiszolgáló testvér másodmagával menjen mindig, amikor csak lehet; aztán pedig a szükségesen felül ne legyen a ft. úr a nővérek közt. Recreatión amikor jónak látják, ott lehet, de a napirend emiatt ne szenvedjen változást. Sétára is mehet, de mindig – többel, lehetőleg az összes fogadalmasokkal vagy az *összes* noviciákkal. Ezekre nem Kolbe ft. úr miatt van szükség, hanem azért, mert így szól a szabály és annak megtartása fontosabb, mint az emberek szolgálata.

Egyébként legyenek tapintatosak és figyelmesek iránta. – Stipendiumot, ha kifogy, megint kaphat tőlem.

Placida testvér nyugtassa meg mamáját is, Elemért is. Lesz rá gondom – és ezt megírhatja nekik, – hogy alkalmasabb időben, – a nyáron, júniusban vagy júliusban mehessen haza, legalább két hétre, ami neki is jobb lesz, nekik is jobb lesz, mert télen – igazán mindegy, hol van az ember, ha már falun van. Újfalun alig van annyi sár, hó stb., mint pl. Mihályiban. Ezért Placida ne haragudjék, mert én a mihályiakat annak dacára is szeretem, hogy a falujukat sárosnak gondolom. – Addig még csak használja a fogait úgy, ahogy vannak; sok kemény dologba úgy se kell harapnia, mert Maguknak most nem igen jut kemény pecsenye, pl. vadliba vagy nem tudom, mi; krumplit pedig még a foghíjasok is tudnak enni.

Szóval, kedves Perjelnő, ezúttal engedje meg nekem, hogy ilyen benső ügyekben is garázdálkodjak maguknál. Ritkán van az embernek módja „hatalmat" gyakorolni mások fölött; hát most az egyszer hadd élvezzem ki ezt az alkalmat. Leszek ám még engedékenyebb is, és bizonyára olyankor, amikor Magának is, Placidának is jól fog esni, hogy megint olyan „csodálatosan" jó leszek.

Amit ígértem, hogy a nyáron Placida hazamehet, azt mindenképpen állom, ezért bármikor felelősségre vonhatnak, ha nem úgy lenne és akkor Maguk gyakorolhatnak „hatalmat" fölöttem.

Ha fáradt a jó Placida testvér, hát engedje meg neki, hadd aludja ki jól magát párszor.

Szóval – ezt most „elintéztem". Aztán vigyázzon ám, kedves Perjelnő, hogy a sok krumpli meg ne ártson a jó testvéreknek. Mert Maguk úgy csinálnak, hogy ami jó van a zárdában, pl. csirke, liba, azt másokkal etetik meg, főleg velünk, vendégekkel. Pedig – én is elbírom ám azt a finom, zárdai kosztot, ha nincs is mindig hús melléje. – Az „Élet"-et elküldtem. Ugra átküldhetik, de kérjék vissza, vagy kérjenek a pestiektől egy példányt. Február közepére a Misekönyvünk is megy; másik könyvem is hamarosan készen lesz, már nagyon várom. Azt is elküldöm majd.

Cellig még nem jutottam el az újévben. Sok a hivatalos dolgom, most megint elkezdtem a plebánia- és iskolalátogatást. – Mikor megy Cecilia Pestre? Jó lesz, ha ott lesz; Maura főnöknőnek nagyon sok a dolga. Ha majd Szegedynével beszélek, majd szóba hozom, hogy valahogy a testvéreket túl ne terheljék. Mert ha meg is

szidom néha a testvéreket, azért nem vagyok ám akkor se „csudálatosan" rossz, csak épp – mindig a javukat akarom, néha így, néha úgy. Ezzel aztán zárom is levelemet. Farsangban mulassanak egy kicsit, csak az Úr Jézusról meg ne feledkezzenek.

Szeretettel

Flóris

Ph., 1932. I. 14.

71.

Kedves Perjelnő,

mivel leveléből azt látom, hogy Magukat szereti a jó Isten, hát ebből azt is következtetem, hogy nagyon sok szomorúságot nem szereznek neki – és így remélem, hogy az ő szeretetében tovább is megmaradnak. A jó Isten azt akarja, hogy mindig egész komolyan vegyük az ő szavait és az ő ígéretét. A szerzetesek számára pedig a legnagyobb ígéretet adta: akik mindent elhagynak – százannyit kapnak e világon és az örök életet. Minél tökéletesebben hagy el a szerzetes mindent e világon, minél elhagyottabb, árvább lesz e földön, minél kevesebbet vár szüleitől, rokonaitól, mentől jobban igyekszik megtartani a szegénységet, tisztaságot, engedelmességet, annál jobban megmutatja az Úr, hogy ő igazán ura ígéreteinek és atyja gyermekeinek, akinek a segítsége akkor van legközelebb, mikor legkevésbé várjuk.

Magukat kipróbálta az utóbbi időben; sok mindent elvett maguktól, a Piroska nénitől adott pénzeket, elvette állataikat, a sok jót, mit régi gazdájuktól kaptak; ki akarta próbálni ezen a szegény és nehéz télen, lesz-e bátorságuk egészen ráhagyatkozni, az ő gondviselésére – és akik nem ijedtek meg, azoknak megmutatja, hogy övé az egész föld minden gazdagságával, ő adja a mindennapi táplálékot, ő nem hágy senkit nélkülözni, aki ráhagyatkozik. Ő küldött új papot, ő segített sok-sok gondjukon. Ezután is fog segíteni, amiatt ne aggódjanak. Örülök, hogy a hívek annyi jó szívvel segítettek maguknak, hogy a nyárra legyen jegük, és hogy Kolbe ft. úr annyi figyelemmel és szeretettel van maguk iránt. Csak segítsenek neki jó diétás koszttal, hogy egészségét rendbe hozhassa.

Mihelyt kitavaszodik, a fő gondjuk a kert legyen; ott a kút tájékán be kell rendezni a területet, úgy hogy szabályosan lehessen

öntözni. Ha csináltatnak, mint már sokszor magyaráztam, deszkából mozgatható állványon nyugvó vízcsatornát és a barázdákat, a földet úgy készítik el, hogy a kúttól távolabb némi kis lejtésük legyen és a kút irányában sugárszerűen haladjanak, akkor kevés fáradsággal szabályosan megöntözhetnek a barázdákra eresztve a csatornából a vizet, naponkint jókora területet, ott ahol a legjobb a föld. Körülbelül így képzelem el: *(itt egy skicc szerepel a fentebb leírtakról)* A többi részét a kertnek ültessék be krumplival, az öntözhető részt salátával, hagymával, paprikával, stb. A fákat nyessék meg és az egész kertet hozzák tisztába. A népre is jó hatással lesz, ha látja, mennyire iparkodnak maguk azt a kis földet a ház körül kihasználni. – Ott elöl, ahol a virágok vannak, van egy tört csap, mely körül mindig nedvesség van. Ha kicsi is a kerülete, oda rakják a kényesebb virágokat, mert ott öntözés nélkül is megélnek. – Azután meg az ólakat is meg kell csináltatni, hogy tavasszal megint lehessen disznó a háznál. Lassankint be kell úgy rendezni a gazdaságukat, hogy minél kevesebbet szoruljanak másokra. Valamelyik testvér, talán Antónia vagy Erzsébet bizonyára rendelkezik egy kis kertészeti tudással, arra rá kell bízni, hogy a kertet, főleg az öntözhető részt kezelje. Az öntözéshez elöl a csapokat is fel lehet használni, csak használat után jól el kell őket dugni.

Cirill úr címe: Mgos és ft. Janota Cirill dr, procurator generalis, egy. tanár. Róma, 47. / Coll. S. Anselmo. / Aventino. / Italia. – Igaz, pár kolbászt is küldhetnének neki, vagy egy kis szalonnát, úgy mint nekem tavaly: Raccommandato à S. Antonio. Annak is nagyon örülne, meg annak is, ha a lelki leánya magukhoz kerülne. Csak írjon neki. Igaz, mi van azzal a pesti leánnyal? Eljutott már Újfalura?

A küldött kóstolót meglehetős sokan megkóstoltuk: a dömölki apát úr (itt van most), Pál prior úr, Asztrik, Gedeon, Jób, Polikárp, Barnabás, Adorján, két pesti kispapunk, Lippay főbíróék. Igen jónak találtatott; csak sokat ne küldjenek széjjel, hanem egyék meg, magukra is ráfér. Úgyis jön a nagyböjt, akkor ráérnek *mérsékelten* böjtölni. – Úgy látszik, hogy Placida testvérnek csak ígérni kell valami jövőben való jót, akkor megnyugszik. De ez egyszer igaza lesz, dacára a közmondásnak, hogy jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok. Örülök, hogy a holnapi túzokot mégis többre becsüli, mint a mai verebet.

Én eléggé megvagyok, semmi bajom nincs. Farsangra valószínűleg lemegyek Körmendre, ahol édesanyám van jelenleg. Igaz, Katinkának nem tudnának jó helyet találni, ahol gazdasszonykodhatnék? Kishúgomat is, mindnyájukat is szeretettel köszöntöm. Magát is. Hogy van az egészsége?

Szeretettel

DK Flóris

(1932. január)

72.

Kedves Skolasztika perjelnő!

Mivel a farsangban, mint már írtam, pár napig távol leszek, sietek kedves nevenapjára Magát köszönteni. Jó Magának, hogy Sz. Benedek Atyánk testvérének védelme alatt áll, hogy őt bírhatja pártfogóul, akit a jó Isten annyira szeretett, hogy könyörgésére még az ég csatornáit is megindította vihart fakasztván. Az a vihar arra szolgált akkor, hogy a két testvér végleges elbúcsúzkodásuk előtt szeretetben egyesülve az Istenben gyönyörködhessék és az égi örömök előízét megérezhesse. Lássa röviden ez a Maga hivatása is. Imádkozni, könyörögni az Istenhez, kiérdemelni azt, hogy testvérei a világ viharától menekülve együtt maradjanak a zárdában, féljenek a kint való életnek, az éjszakának veszélyétől, az Isten haragjától, melyet a mennydörgés és a villám jelképez – és ezt a rövid életet az Istennek szentelve testvéri szeretettel, összetartással igyekezzenek a szép keresztény életet megvalósítani, benne megízlelni a krisztusi élet gyönyörűségét.

Épp Jézus Szívének péntekje van. Az Úr Jézus Szíve a mi zárdánk és mentsvárunk. Ha vele és benne élünk, akkor megtapasztaljuk, mily jó az Úr mindazokhoz, kik őt félik és szeretik, mily csodálatosan gazdag mindazokhoz, kik viselik az ő igáját és tanulnak tőle, mert ő szelíd és alázatos szívű.

Hivatása, tudom nagyon jól, sok nehézséggel, gonddal, fáradsággal, csalódással jár. Ez mind hozzátartozik az Úr Jézus terhéhez, igájához, keresztjéhez. Mily jó, hogy ő azt is megígérte, hogy ha mi az ő alázatos és szelíd szívére nézve tanulunk tőle, hogy akkor megtaláljuk lelkünk nyugalmát, békéjét. A gondok elmúlnak, a viharok is eloszlanak, a nehéz terhek megkönnyebbülnek, minden

új próba hozzáedzi vállunkat a terhekhez, nyakunkat az igához – és elérjük azt, hogy csendesség lesz, csend, amelyben érezzük az Úr hatalmát, erejét, az ő Szívének túláradó, boldogító jóságát.

Sz. Skolasztika testvérétől az Úrhoz föllebbezett. Kérte őt – és nem kapott meghallgatást; kérte az Urat és az Úr meghallgatta. Kedves Perjelnő, az ember szíve az Isten kezében van. Sokszor azt hisszük, hogy a magunk szavával, kedvességével, vagy parancsával, kérésével, fenyegetésével, büntetésével meg tudjuk nyerni társainkat, testvéreinket, elöljáróinkat. Néha keservesen csalódunk – azért, mert magunkban bíztunk. Se barátság, se szeretet, se rokoni kötelék, se hatalom nem elég arra, hogy mindig meghajtsa mások akaratát, megnyissa szívüket. Kell a rábeszélés, kell a kérés, intés, büntetés, de ha nem használ, kell az imádság és az kell legjobban. Azért mondja Sz. Benedek Atyánk, hogy az apát, ha valamely testvér rossz útra tévedt, használja vele szemben az intést, dorgálást, fenyítést; és ha nem javul, használja azt, ami nagyobb mindennél – a saját és testvéreinek imádságát.

Amúgy pedig vigyázzon az egészségére és ebben engedelmeskedjék mindannak, amit mondtam és bízza rá magát Placida testvér gondozására.

A jó Isten áldja meg magát és Sz. Skolasztika segítse Magát abban, hogy jó leánya legyen Sz. Benedek Atyánknak.

Magát és kedves mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1932. II. 5.

U.i. Küldtem névnapi megemlékezésként egy képes naptárt.

73.

Kedves Perjelnő,

napokig náthával nyavalyogtam, egy napig feküdtem is, ezért késtem pár napot a válasszal. Örülök a jó híreknek; bár azt hiszem, hogy megint volt részük a nagy hófúvásban. Van-e még elég tüzelőanyagjuk? Itt is alaposan meghidegült, de azóta már enyhült is, ma csak –6 fok van. Várjuk a tavaszt, jó volna, ha már jönne.

Mellékelek 40 intenciót Kolbe úrnak; a pénzösszeget a napokban fogom küldeni.

Örülnék, ha a hívek kívánsága teljesednék és maguk ott a háznál iskolát tudnának kapni. A kérdés azonban, azt hiszem, nem lesz egész könnyű. Nem tudom ugyanis, hogy gondolják a hívek azt, hogy a községben benn levő iskolát akarnák magukhoz kitelepíteni. Ha a községben 2 tanerős iskola van, akkor bizonyára be is van töltve mind a két állás. Már most – még ha a tanügyi hatóság (az iskolaszék – Alpáron és Újfalun; egyh. tanfelügyelő) bele is menne abba, hogy az egyik tantermet kitelepítsék a zárdához, annak már volna tanító(nő)ja, t.i. az, akit erre az állásra megválasztottak. Azt csak nyugdíjazással lehetne fölmenteni. Nyugdíjazni pedig most nagyon nehéz; ha az illető szolgált már 40 évig, akkor is nehéz; ha még nem szolgálta ki a nyugdíj-idejét, akkor még nehezebb. A legegyszerűbben menne ebben az esetben, ha ő maga *kéri* a nyugdíjba való helyezést; bár ha nincs elég ok, nem igen adják meg neki; *kényszer*-nyugdíjazást lehet csinálni, ha már egy év óta betegség miatt nem tanít és nem is tudja megkezdeni újra a tanítást.

Ha a jelzett módok valamelyikén sikerülne az állást üressé tenni, akkor szó lehetne arról, hogy az iskolaszék (felsőbb engedéllyel) az illető iskolát máshova telepíti át és – maguknak adja.

Ami tehát a zárda eljárását, álláspontját illeti, arra a következőket ajánlom.

A jelenlegi tanítónő ellen maguk se szóval, se tettel ne tegyenek semmit. Ma még nincs törvény, amely tiltaná, hogy férj és feleség külön-külön ne kaphassanak fizetést. Ez nem elég ok arra, hogy a tanítónő elveszítse állását. Ha törvény volna rá, az más. De eddig még nincs. A zárdának amúgy is vigyázni kell, hogy ellenségeket ne szerezzen magának, hogy a tanítókat ne tegye ellenségeivé.

A hívek a maguk dolgát mozgassák a plebános úrnál és az iskolaszékben. Ha a híveknek sikerül az állást üressé tenni, akkor a zárda elvileg nem zárkózik el attól, hogy – az akkor megállapítandó feltételek mellett – saját telkén adjon helyet a hitközség által átalakítandó és felszerelendő iskolának. A zárda adna tanítónőt is, akinek számára a megüresedett községbeni állás javadalmát kérné. – Borda Mária írt Pestről. Levelét mellékelem. Valószínűleg nem fogok válaszolni. Arról meg, hogy visszavegyük, szó sem lehet. Nekünk ilyenkor azokat is tekintetbe kell vennünk, akik – engedékeny eljárásunk alapján – hasonlóképp megzavarodhatnának és

próbát tehetnének, jó lesz-e megint a világba menni. Amúgy nem árt, ha a testvérek tudomásul veszik, hogy a zárdában maradhatni – az Isten kiváló kegyelme.

Édesanyámat Körmenden jó egészségben találtam. Két hónapra jött át, márc. eleje körül megy vissza – Mariskát velem együtt szeretettel üdvözli.

Mindnyájuknak nagyon kellemes böjtöt kíván

DK Flóris

Ph., 1932. II. 14.

74.

Kedves Perjelnő,

igazán részvéttel vagyok a kedves ft. úr iránt, aki oly súlyosan belecsöppent a spanyolba. Csak vigyázzanak rá és amíg nem jött teljesen helyre, addig ne engedjék predikálni. Ha miséz a fűtött kápolnában (de ne túlfűtött!), az nem olyan veszélyes, azonban a hideg folyosón való predikáció az komplikációkat okozhat. Különben ma küldtem el az ő cheque-jén 52 P-t stipendiumnak, a múltkori intenciókért. Közben t.i. meglehetősen kifogytam a pénzből és ezért vártam, míg valamelyes összejött.

Sajnálom a szegény pesti testvéreket is. Ott persze erős a járvány és szegények nehezen kerülik el. De reméljük, a jó Isten majd csak átsegíti őket. Én már túl vagyok rajta, pedig nálam is „szövődött" mandulagyulladással és utána – fülgyulladással. Két napig feküdtem, pár napig nem jártam ki és így rendbejöttem. Jelenleg már megint járok hivatalos kiszállásokra, iskolákba. Holnap Győrszentivánt fogom megvizsgálni.

A csépai plebános úr írt, hogy a miniszteri engedélyt megszerezte ahhoz, hogy óvodáját és iskoláját, fokozatosan, mihelyt üresedés lesz, szerzeteskézre adja. Most megint az óvónőnek az államhoz való áthelyeztetéséről volna szó; ha Pestre megyek, majd megint próbálkozom, mert az ősszel nem sikerült. Azóta miniszterváltozás van, talán így majd megy. Írtam Steer ngos úrnak is, remélve hogy ...-hoz lesz összeköttetése. Majd meglátjuk.

Amúgy csak eldolgozgatunk; a hosszú nátha után jól esik megint rendes fejjel nekifogni a munkának. Komáromi misekönyvünk már megjelent, 480 oldal lett; egész csinos kiállítású és vá-

szonkötésben csak 5 P. Írtam Komáromba, hogy a Maga címére küldjenek 2 pl-t. – A többi testvérek számára is szerezhetnek, mihelyt pénzük lesz.

Igaz, azt hiszem, maguknál van mérték ahhoz, hogy nekem ingeket csináljanak. Egyelőre szükségem volna 4 ingre és 2 hálóingre. Az ingeknek szerezzenek jó anyagot; a pesti testvérek megvehetik, lehet ugyanolyan, mint amilyet pár évvel ezelőtt a bárónő szerzett – ezek egész mostanáig tartottak. Az anyag árát és a munkadíjat azonnal megfizetem, mihelyt megírják, mibe kerül. A rendes munkadíjat számítsák fel, mert másként nem dolgoztatok Maguknál.

Legutóbb Subiacoról írtam egy cikket, majd Sz. Benedek napjára megjelenik az Életben. A régóta várt pesti kötetem még mindig nem jelent meg; azt írják, megvárják, amíg a sorozat másik két kötete is készen lesz, akkor aztán együtt kezdik meg a terjesztést. Remélem, hogy majd csak elkészülnek ezzel is.

A napokban Pestre készültem, reméltem, hogy a mlgos Aszszonnyal találkozhattam volna, mert ő is most van ott, de sajnos, a hivatalom nagyon leköt, mert sok a plebánia és iskola, miken végig kell mennem és most már júniusig kevés az idő. A távolabbi helyek két napot is igénybe vesznek. Szóval spórolnom kell az idővel, meg néha rendkívüli megbízatások is akadnak.

Az idő csak nem akar melegebbre fordulni. Maguknál még jó, ha elég hó van, legalább a vetés nem fagy ki; mert itt a fagy is sok kárt tesz. Pedig a nyomor így is nagy. Isten mentse meg a népet egy második rossz terméstől.

Különben – a Gondviselés kezében vagyunk és jó tudni, hogy a jó Isten segítsége mindig ott van legközelebb, ahol legnagyobb a szükség.

Csak vigyázzanak magukra, valami baj ne essék a zárdában.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1932. III. 4.

75.

Kedves Perjelnő,

nagyon jóleső megemlékezésüket mindnyájuknak sietve köszönöm meg, mert hamarosan megkezdődik plebánosaink lelkigya-

korlata, melyet vezetek; és azért nem fogok ráérni. Mindnyájukra minden szentmisémben gondolok és a jó Istentől állandóan kérem, tartsa meg magukban Sz. Benedek Atyánk szellemét, árassza a Szentlelket bőségesen mindnyájukra, adjon buzgóságot a jóban, kitartást, állhatatosságot és békét.

Örültem mindannak, amit küldtek és amit írtak és hálásan köszönök mindent. A pesti testvéreket pünkösdre várom.

Ha Palotayné nyugdíjazási ügye még igazában meg se kezdődött (csak az ő kérvényére indulhat meg), bizony nagyon soká fog tartani. De azért – ha nem tud tanítani – szeptemberben, mint helyettes, az egyik nővér, megkezdheti ott a munkát; az állam ád, szokott adni a helyettesnek is segélyt; ezt majd a plebános úr annak idején a kir. tanfelügyelő útján kéri.

Ha majd a nyugdíjazás befejeződik, akkor sor kerülhet a tanítói állás elfoglalására. Mivel a miniszteri és püspöki engedély már megvan, a hitközség nem fog választani (ez tárgytalan), hanem a szerzettel szerződést köt, melyet majd előkészítek annak idején. A hitközségnek fizetés szempontjából is előnyösebb a szerzetestanerő, mert annak fizetése sohse emelkedik és nem kell utána nyugdíjjárulékot (kb. évi 200 P) fizetni. Ezeken a hitközség egy tanerőre legalább évi 300 P-t megtakarít.

Ha Palotayné beadta nyugdíjaztatási kérvényét, akkor fordulhatnak Horváth főtanfelügyelő úrhoz, hogy siettesse. Bár az áll. hatóságok ebben nem nagyon sietnek. – Abban nem látok nehézséget, hogy addig is letelepedjenek Csépán, míg az iskolai munkát megkezdik.

Mellékelem Kolbe ft. úr számára az intenció-jegyzéket, melynek összegét ma postára tettem.

Édesanyám írt hazulról, hogy Mariskával a következőket közöljem: Húga, Jolán, beteg a tüdejével, kórházban van. Azt mondják az orvosok, nem súlyos. Imádkozzék érte. A hazamenetel körül nehézségek vannak, mert ők ott nem tudnak neki útlevelet szerezni, hogy innét oda menjen; itt viszont nem adnak neki, mert nem magyar állampolgár. A határon átszökni – most életveszélyes. Ha nagyon akarna Mariska most nyáron hazamenni, akkor, ha más megoldás nem lesz, Kercán kellene édesanyjával találkoznia. – Lehet, hogy találunk más módot is, de kissé veszélyes. Talán Körmenden a testvérem, akinek szintén van Mária n. leánya, annak

szerezne határátlépést – a magyar hatóságoknál, és Mariskát ő vinné át saját leánya helyett. De ez is kockázatos és bizonytalan. Ezeket mind mondja meg Mariskának és tegye hozzá, hogy én ígéretemet állom, ha ezek ellenére is haza akar látogatni; az útiköltséget megkapja. Azonban mamája is, a nagymama is szívesen vennék, ha egyelőre várna, míg a jó Isten a körülményeket úgy nem fordítja, hogy nagyobb baj nélkül át tudna jutni. Az ilyen határzár nem tart örökké. Az is igaz, hogy Újfalutól odáig utazni és vissza, néhány órára – nem nagyon érdemes. De mivel a honvágy nagy hatalom, ezt jól tudom, azért – úgy lesz, ahogy kívánja. A nehézségek onnét erednek, hogy annak idején útlevél, engedély nélkül jött át. Akkor még ment a dolog, most – átszökni nem lehet.

Szívesen hallom, hogy a gyenge gyümölcsfákat megtámogatják. A gyümölcsfával úgy van az ember, hogy ott csak a jövőre gondol. Pár év múlva meglátják, ha a jó Isten megáldja munkájukat, mit jelent majd 200 gyümölcsfa a kertjükben. Jó lesz, ha valahonnét szereznek egy jó útmutatást a fák ápolására, kezelésére és Gyovai bácsitól is tanulnak. Van-e a kertgondozással valaki állandóan megbízva, akinek ez a hivatala?

A csatornázásra is nagyon kíváncsi vagyok; talán belátható időn belül eljuthatok magukhoz, mert május végén megszűnik itt a tanítás, addig végzek esperesi és tanfelügyelői látogatásaimmal is, akkor tán lesz egy kis időm. – Imádkozni kell és dolgozni; imádkozni azért is, hogy a jó Isten megáldja a munkát. Az az alföldi nép nagyon épül lelkileg is, ha látja, hogy apácák – ugyanazt a munkát végzik, mint a nép; ha verejtéküket adják a magyar homokba.

Terézke testvérnek jó gyógyulást kívánok. Szegény Böskét az Isten nyugosztalja. A másvilágon jobb dolga lesz, mint itt volt.

Marcsának nagyon köszönöm lapját is, kézimunkáját is. Csak tanuljon szorgalmasan, legyen jó leány, a jó Isten áldása így lesz rajta.

Mindnyájukat igaz szeretettel köszönti

Flóris

Ph., 1932. V. 8.

Ezt a kis lapot Rómából kaptam. Akit ábrázol, 15 éves korban – szentként ment át az Úrhoz.

76.

Kedves Perjelnő,

hálásan vettem kedves levelét. Placida főnöknőt csak küldje kicsit pihenni; a vakációzást úgy osszák be a szabályzatok szerint, hogy a testvérek soron kerülhessenek, akik rászorulnak – és a pestiek az anyaházba kerülhessenek – pihenőre is, meg szellemük felfrissítésére is. – Marcsára vonatkozólag az ajánlott megoldást elfogadom. Édesanyja kap tőlem annyit, hogy meglátogathatja Újfalun. Marcsának magyarázza meg a múltkor megírt okokat; nagyon sajnálnám őt, ha valami baj érné a határon.

Főapát urunk tegnap, Balatonfüreden, kb. d.e. 1/2 11-kor, amint éppen levelet írt – meghalt. Szíve volt rossz régóta már. Nagy szív, sokat szenvedett, sokat szeretett, sokat tűrt és csalódott – az Úr Jézus Szívéhez ért most, legyen neki irgalmas, jóságos Megváltója, adja meg neki a békét, rendjének a fölvirulást. Füredről ide hozzák, pünkösd keddjén itt temetjük.

Legnagyobb támaszunk volt, mikor az Újfalusi Zárda alapításán dolgoztunk. A testvérek iránt atyai jósága örök emlékezetben marad. Statutumaik szerint tartsák meg Újfalun, amit azok előírnak.

Sokat kell még ma írnom.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1932. V. 13.

77.

Kedves Perjelnő,

tíz napi távollét után megint itthon vagyok, persze íróasztalomhoz rögzítve. Sok elintéznivaló ügy vár mindig rám, de azért jól vagyok. A három testvér azt hiszem igen jól érezte magát itt; iparkodtam azon, hogy a Szent Rend szeretete hivatásukban megerősítse őket.

Hogy a legsürgősebbeket megírjam: Csépán kevés a reményem arra, hogy iskolát nyithatunk, de azért a letelepedést az őszre szeretném, ha megvolna. Ennek előfeltétele, hogy Hám Máriával a lakásra vonatkozólag megegyezzenek és hogy lakója szept. 1-re kimenjen. Ha nem is találunk egyelőre iskolai munkát, mégis – fog-

lalkozhatnak a néppel, igen-igen rászorul, az előítéleteket eloszlathatják. A jó Isten a továbbiakban majd csak megadja, ami kell. A fegyelmi még elhúzódik; egyelőre főleg az intelligencia hangulatot csinál az apácák ellen. Majd lesz az másképp is még.

Hám Máriának hamarosan magam írok a lakásra vonatkozólag.

A másik pedig: Okvetlenül szükségesnek tartom, hogy Maga, kedves Perjelnő *egész júliust* elejétől végéig – Verőcén töltse. Addig Placida fogja helyettesíteni. Bpesten lesznek ugyan némi nehézségek, ha júl. első felében két testvér Berchtoldsteinba megy, de a megmaradó kettő, Cecilia vezetésével 10–12 napig csak megbirkózik valahogy a nehézségekkel. Mivel a jó váci pp úr levelét láttam, legyen szíves minél előbb megköszönni neki a Strommer úrhoz írt levélben biztosított és tanúsított szeretetét, jóságát; írja meg aztán, hogy júliusban kér helyet, Strommer úr a pp úrtól ezt kérte és ő erre adott választ. A továbbiakat majd intézze el a Migazzival. Strommer úrnak köszönje meg levélben jóságát.

Mivel – mint írtam, a dolgot okvetlenül szükségesnek tartom, a jó Isten segítségében bízzék és az esetleg fölmerülő nehézségek el fognak múlni.

A Maga egészségéről nekem kell gondoskodni, Maga pedig szépen törődjék bele, hogy ennek így kell lennie.

Mariska édesanyjának írtam, útját előkészítem és mihelyt részleteit tudom, megírok mindent, hogy zavar ne legyen. Júl. első felében szeretném, ha átesne; majd megvárom, mi lesz a válasz.

Az augusztus eleji lelkigyakorlatra kérje meg, mint mondtam, Polikárp urat, ha ő nem vállalja, Strommer urat. Másokat már nem kell kérni; majd valahogy elintézzük.

Nagyon örültem, hogy békét, munkát, imádságot találtam a zárdában.

Mindnyájukat igaz szeretettel köszönti, Kolbe ft. urat üdvözli

DK Flóris

Ph., 1932. VI. 6.

78.

Kedves Perjelnő!

Polikárp úrral beszéltem a nyári lelkigyakorlatokra vonatkozólag. Ő csak a meghívást várja, de azzal sietni kell, mert ha hamar

nem írnak neki, máshova köti le magát. Én aug. eleje táján előre láthatólag hivatalos dolgokkal leszek otthon elfoglalva és így a beöltöztetést nem végezhetem el. Erre jó volna, ha Strommer urat kérné meg, akiben van hajlandóság, hogy nyáron magukat meglátogassa, épp augusztusban.

Tegnap a váci püspök úrral találkoztam a kultuszminisztériumban és az volt a benyomásom a vele való beszélgetésből, hogy még alig köszönte meg neki valaki azt, hogy Magának helyet adott a Migazziban. Azt is üzente, hogy sürgősen jelentkezzék és érdeklődjék, mert július eléggé zsúfolt szokott lenni; hogy helyet tudjanak biztosítani.

Steerék igen boldogok, tegnap György *jól* érettségizett. Ilyen eredményt senki sem várt. Most még hálásabbak a Rend iránt.

Még ma hazamegyek Phalmára.

Hivatalos ügyem volt a miniszteriumban. Egy előterjesztést beadtam titkára útján a miniszternek, hogy Hám Máriát átvegyék az államhoz. Imádkozzanak meghallgatásért.

Mariska és Babi ma vizsgáznak.

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Bp., 1932. VI. 14.

79.

Kedves Perjelnő,

most kaptam hazulról, Pártosfalváról levelet Mariska mostohaapjától (május 28-án volt az esküvő), hogy Mariska mamája csak július végén tudna Újfalura menni vagy augusztus közepéig. Ugyanis Mariska nővére, Jolán még betegen fekszik Muraszombatban a kórházban, most négyhetes injectio-kúra tart még, édesanyja azt akarja megvárni.

Kérem kedves Perjelnő, szíveskedjék ezt Mariskának megmondani és nekem megírni, mikor volna a legalkalmasabb Mariska anyjának a látogatása. Lehetne-e esetleg augusztusban 7–15. közt a fogadalom után? Persze, nehéz ily nagy distanciákból a dolgokat levelezni.

Tegnap írtam Csépára Hám Máriának, hogy foglalja írásba, mily föltételek mellett volna hajlandó lakása egy részéről a szerzet

javára lemondani addig, amíg állásában megmarad. Erre azért van szükség, hogy később ellentétek ne legyenek.

Egyébként jól vagyok.

Gondoskodott-e már arról, mikor megy a Migazziba?

Mindnyájukat szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1932. VI. 17.

U.i. Most kaptam meg kedves levelét. Legyen szíves sürgősen megadni Gyenese Mária minden személyi adatát. Mikor, hol, kiktől született, hol tartózkodott 14 éves kora óta; mi volt a foglalkozása. Mert ezek szükségesek az előterjesztéshez.

80.

Kedves Perjelnő!

Gyenese Mária ügyében most küldtem el az előterjesztést Vácra. Az előterjesztésbe már fölvettem a kérést, hogy Márius urat bízza meg a püspök úr a beöltöztetéssel. Hogy a nyár folyamán a fölösleges levélváltásokat és magyarázatokat elkerüljük (nem szeretném, ha a karácsonyi levélkereszteződések ismétlődnének), legyen szíves Márius urat megkérni a lelkigyakorlatok vezetésére is. Öneki kellett tudnia azt, hogy én mint esperes hivatalosan el vagyok foglalva a plebánia átadásakor; ennek az ideje pedig nálunk ősidőktől fogva augusztus első hete. Én ezért kerestem magam helyett lelkigyakorlatozót. Ha Polikárp urat idejében megkéri (én már május végén szóltam Magának), amikor a dispositio még nem történt meg, akkor ő vállalta volna. Az utolsó pillanatban is sürgettem, de a dispositio után már késő volt, mert Robert úr korábbi, föltételes ígérete alapján végleg lekötötte. Így tehát most nem marad más megoldás, minthogy Márius urat kérje meg. Én próbálkoztam levele után itt még másokkal is, de eredménytelenül. Most legjobb akarattal se tudnék mást találni.

Amúgy is természetesnek találnám, ha nem mindig magam végezném ezt a munkát, mert a változatosság ebben nagyon kívánatos és én nagyon örülnék, ha néha kapnék fölváltást.

Mivel Márius úr kérésére le tudta magát győzni kedves Perjelnő és bár tudta, hogy én akadályozva leszek, (erről írtam Magának), mégis hozzám fordult, legyen oly erős, most győzze le magát az én kérésemre is.

Hogy én Strommer úrnak fölkérését mért tartottam kívánatosnak, azt eléggé kifejeztem – és ezt épp a Maguk érdekében terjesztettem elő. Szerencsére neki még egyenesen nem szóltam a dologról és így – a felkérés elmaradásán nem fog megsértődni. Mert arra igazán nincs szüksége szerzetüknek, hogy nem túlságos nagyszámú pártfogóikat, akik nemcsak jó szóval, de önfeláldozó gondos munkával és atyai szeretettel vannak maguk iránt, épp a Rendből – elidegenítsék maguktól. Strommer úr igazán szereti magukat és föltétlenül szükségesnek tartom, hogy őt meghívják Újfalura. Hogy épp a fogadalom átvételére-e, az már nem oly fontos, de az igen, hogy hívják.

Mariska anyjának megírom az új terminust, ami a vonat olcsósága miatt tényleg alkalmasabb.

A napokban megkezdem én is a vakációt. Júl. közepéig Győrött tartózkodom, lehetőleg a Dunán (cím: Győr, bencés székház, de lehet írni Phalmára is, mert többször visszajövök), júl. közepe táján megyek Újfalura, onnét Ugra, júl. végén vissza Phalmára.

Magának nagyon kellemes pihenést kívánok, remélem a Migazzi most is jót fog tenni Magának.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1932. VI. 28.

81.

Kedves Perjelnő,

tizenegy napot töltöttem most itt Újfalun és igen örültem, hogy oly kedves, szép napok voltak. Sokat dolgoztam ebben a meleg magányban – és azért írok csak most levelet, mert közben munkám kötött le. Hála Istennek, a testvéreket jó egészségben és jó kedvben találtam és sokszor épültem fejlődő lelkiéletük megnyilatkozásain. A kert is jó esőket kapott, de az öntözések is használtak neki. Most szép, üde minden – és kedvesen várja Magát minél előbb haza. Én sajnos, most tovább nem maradhatok, még pár napot Steeréknél töltök, 30-án Bpesten leszek, hogy útlevélügyemet elintézzem, és azután otthon Phalmán aug. 1-én (Tényő). A tényői installáció megakadályoz abban, hogy fogadalmuk megújításán részt vegyek, amit nagyon sajnálok. Szeretnék magukkal

együtt itt hálát adni azért a sok-sok kegyelemért, amit ez az öt év Maguknak adott és nekem is. Mert az Isten irgalmas jóságát, sokszor, nagyon sokszor kézzelfoghatólag tapasztaltam és ez meggyőzött arról, hogy a jó Isten szeretete tovább se fogja magukat elhagyni, ha azt az egyszerű, gyermeki hitet, bizalmat fönntartják, ha gyarlóságaikkal tovább is fölveszik a harcot. A jó Isten szárnyai alá veszi az ő kis madárkáit, úgy viszi őket előre.

Örülök, hogy ezen a napon Strommer úr lesz helyettem itt. Ő volt valaha manuductorom, sok hálával tartozom neki, most – ezért is.

Placida főnöknőnek elmondottam, mit beszéltem meg Kovácsik Olgával. Lehetőleg könnyíteni kell családjának azt, hogy őt otthon nélkülözzék és ezért megígértem neki, hogy nyugdíja egy részét édesanyjának adhatja.

Amúgy úgy látom, van hivatása és azt komolyan ápolja magában. Még sok imádságra szorul; ebben már a testvéreknek kell őt támogatni.

A fogadalomújításhoz Magának is, kedves mindnyájuknak is igaz szeretettel kívánom Sz. Benedek Atyánk pártfogó szeretetét.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

T.-Újfalu, 1932. VII. 25.

82.

Kedves Perjelnő,

épp most kaptam Ugra Placida főnöknő levelét, melyben értesít a Maga állapotáról. Én is mindenben csatlakozom ahhoz, amit Magának írt, és magam is nagyon szeretném, ha pár napra (a saját lelkigyakorlatukra és a fogadalomra) lejönne, hogy mégis az egész család együtt ünnepelje ezt az évfordulót.

Legyen oly jó, tegye meg, utána mindjárt visszamehet a Migazziba és ott lehet, amíg a püspök úr megengedi. A jó Isten segítse a teljes gyógyuláshoz.

Itt jól vannak.

Szeretettel köszönti

Dr. Kühár Flóris

Ug, 1932. VII. 27.

83.

Kedves Perjelnő,

a váci pp úr megküldötte a mellékelt jegyzőkönyvet. Őrizzék meg a levéltárban.

A beöltöztetésre Márius úrnak is, Viktorin házfőnök úrnak is van felhatalmazása. Akármelyikük végezheti.

Szerencsésen hazaértem. Jól vagyok. Aug. 1-én Tényőn, aug. 3-án Bpesten, aug. 7-én Tényőn leszek. Közben Phalmán.

Mindnyájukat igaz szeretettel köszöntöm.

Igen hálás vagyok a Házfőnök Úrnak, hogy ettől a nehéz gondtól megszabadított. Bízom benne, hogy jól fogja magát érezni és hogy munkáját a jó Isten sok kegyelme fogja kísérni.

Múlt hónapi szíves vendégszeretetüket hálásan köszöni szeretettel

DK Flóris

Ph., 1932. VII. 31.

A lelkigyakorlatok után, ha lehet, menjen vissza a Migazziba.

84.

Kedves Skolasztika perjelnő,

köszönöm kedves levelét, régóta vártam reá, bár mióta hazamentem Pártosfalvára, tökéletesen kikapcsoltam magam a rendes elfoglaltság gondjaiból. Majdnem húsz napot töltöttem a vakáció végén teljes elvonultságban és ez hála Istennek igen jót tett, jól kipihentem magam. Aug. 28-a óta megint itt vagyok Phalmán, a hivatali restanciákat már elintéztem, holnap pedig megkezdek egy új tudományos munkát, a Liturgikus Lexikont.

Nem tudom, elért-e már magukhoz Mariska édesanyja és fivére. Akkor, midőn otthon voltam, a fiú útlevele késett, azóta semmit se hallottam róluk. Az útirányt és a menetidőket pontosan kiírtam, Szolnok felé mennek, hogy Bpesten ne kelljen pályaudvart cserélni; így rövidebb is az út személyvonattal. Utiköltséget hagytam otthon. Magam is nagyon szerettem volna, ha Mariska már láthatta volna édesanyját, de sajnos, ez a része a dolognak nem múlik rajtam. Remélem, hogy majd csak megszerzik azt az útlevelet.

Rámnézve igen megnyugtató volt az a tudat, hogy Viktorin házfőnök úr végezte a maguk lelkigyakorlatát és igen örülök neki, hogy jól érezte magát Újfalun.

Még nem tudtam vele beszélgetni, de remélem, szept. vége felé úgyis találkozunk, mert az őszi szemeszterben megint lejárok Bpestre előadni.

Kovacsik Olgát igen sajnálom, őszinte részvéttel szemléltem nehéz küzdelmét önmagával és családjával és nagyon örültem volna neki, ha idegeit rendbe tudta volna hozni és hivatását elnyerhette volna.

Az emberi gyarlóságok, amelyek benne vannak, nem tartottak volna vissza attól, hogy ne ajánljam. Bőven kárpótolták jellemében az erények a hibákat – és hibákat, sajnos, az ember talál azokban is, akik már benne vannak a szerzetben.

Cirill úrral beszéltem és látom, hogy ő elintézte vele a dolog érdemi részét. Megokolását is helyeslem. Nem tudna nyugodt zárdai életet élni – és édesanyját 76 éves korában, ily körülmények közt nem hagyhatja el. Szegénynek a jó Isten így mutatja meg, hogy más áldozatokat követel tőle, nem a zárdai életet.

A csépai letelepedésről most semmit sem tudok. Legutóbb válaszolt a kultuszminiszter úr júniusi beadványomra és sajnálattal értesít, hogy Hám Máriát nem veheti át. A plebános úrnak megmondtam, hogy hathatósabban tudná az ügyet Kunn P. András képviselni, nem tudom, beszélt-e azóta vele. A politikusok inkább hallgatnak politikusokra, pláne olyanokra, akiknek kerülete van érdekelve.

Különben pedig minden ily dologban jó az evangelium ígérete: Keressétek előbb az Isten országát és az ő igazságát – és a többi mind hozzáadatik nektek.

Csak legyenek rajta, hogy buzgó életükkel a jó Isten szeretetét megnyerjék, akkor mindent megkapnak, amire szükségük van.

A két testvérért, kiknek hozzátartozói elhunytak, és drága halottaikért szívesen imádkozom.

Hogy van most egészsége, kedves Perjelnő? Úgy látom leveléből, hogy augusztusban nem ment vissza a Migazziba. Csak arra vigyázzon, hogy megint meg ne hűljön valahogy!

Mindnyájukat igaz szeretettel köszöntöm és a jó Isten áldását kívánom zárdájukra.

Szeretettel köszönti

DK Flóris

Ph., 1932. IX. 3.

MELLÉKLETEK

1. Dr. Kühár Flóris (1893–1943), fénykép.
2. Kühár Flóris rendi adatkérő kérdőívének első oldala, 1943. szeptember 14., Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár, Bencés Kéziratok (BK) 671.
3. Fényképek Kühár Flóris innsbrucki éveiből, 1912–1917.
4. Kühár Flóris „Életrendem" című írásának első oldala, amelyet a noviciátus végén írt magisztere kérésére 1910-ben, kézirat, BK 671.
5. Kühár Flóris primíciás szentképe, 1916; valamint fényképek a celldömölki apátsági kegytemplomról.
6. „Búcsúzom a czelli plébániától" – Kühár Flóris elmélkedésének első oldala, 1922. július 30., kézirat, BK. 671.
7. Képek Kühár Flóris életéből: Celldömölk – az igehirdető, pannonhalmi képeslap, Pannonhalma – a tanár.
8. Kühár Flóris levele Balázs Benediktához, 1923. március 13., első oldal, kézirat.
9. Dr. Kühár Flóris OSB irodalmi működése, 1911–1942, bibliográfia.
10. Kühár Flóris egyetemi tanári kinevezése, 1928. május 2.
11. Rendtársak körében: pannonhalmi és újfalui fényképek.
12. Révész István prelátus: A keresztény kultúra és a magyar Alföld című beszédet, a Kecskemét és Vidéke 52. számának melléklete, 1920.
13. Berecz Erzsébet fényképe (1926); Kühár Flóris levele Berecz Erzsébethez, 1926. november 14., első oldal, kézirat, Szent Benedek Leányai levéltára, Tiszaalpár, Fasc. II. 1/j.
14. Fényképek: Steer Ferenc és felesége, Fechtig Adél, valamint a tiszaugi kastély és a kastély házikápolnája.
15. Századeleji térkép a Tiszazugról (XIX–XX. század).
16. Hanauer István váci püspök köszönő levele Bárdos Remig pannonhalmi főapáthoz, 1924. november 26.
17. Berecz Skolasztika és a zárda fényképe, és egy Kühár Flórisnak ajándékozott szentkép az 1927-es első lelkigyakorlat alkalmából Skolasztika testvér kézírásával.

18. Szent Benedek Leányai első Szabályzatának kézirata, 1927–18 (latin), első oldal, Kühár Flóris írása.
19. Az alapítólevél kézirata, 1928. (latin), Kühár Flóris fogalmazása és kézírása.
20. A Szent Benedek Leányai Társaságának alapító levele, 1928. március 21. (latin).
21. Fényképek: beöltözés a zárdában; a zárda első kápolnájának oltára, 1929.
22. Fényképek: iskolaszentelés és tanyalátogatás (Kühár Flóris és Radó Polikárp).
23. Kühár Flóris főapátsági esperes körlevele az egyházmegye lelkipásztoraihoz és tanítóihoz, Pannonhalma, 1931. dec. 17.
24. Kühár Flóris megemlékezése, amelyet Berecz Skolasztika halálakor írt, 1932., első oldal, kézirat.
25. Ugyanaz a cikk nyomtatásban, a Katolikus Jövő című váci egyházmegyei tudósító IV/11. számában jelent meg 1932. november 1-jén.
26. Berecz Skolasztika sírja a rákoskeresztúri temetőben az exhumáláskor (fénykép); Kühár Flóris részvétköszönő levele Balázs Benediktához, 1932. november 10., első oldal (kézirat).
27. Kühár Flóris egy másik megemlékező cikke Berecz Skolasztikáról.
28. Újfalui fényképek: Kühár Flóris szívesen elbeszélgetett a testvérekkel.
29. Újfalui fényképek: nővérei körében és a természetben.
30. Szent Benedek Leányainak története, Kühár Flóris kézírása, első oldal, BK 671.
31. „Kész a tiszaújfalusi Zárdatemplom", Kühár Flóris cikke, 1940. november 25.
32. Kühár Flóris „Templomi művészet a magyar tanyán" című cikke az Élet című lapban, 1941. november.
33. Fényképek: a Zárdatemplom és oltára 1943-ban és a tabernákulum Jézus Szívét ábrázoló ajtaja.
34. Fényképek: az épülő templom; Kühár Flóris édesanyjával Újfalun ezüstmiséje alkalmával 1941-ben; és Kühár Flóris ezüstmisés emlékképe.
35. Kühár Flóris bejegyzése a budapesti házfőnöki naplóban újfalui ezüstmiséjéről, 1941. július.

36. Kühár Flóris ezüstmiséjének oltára a Zárdatemplomban 1941-ben és a templom főoltára 1943-ban.
37. Kühár Flóris bejegyzése a budapesti házfőnöki naplóban utolsó rendi lelkikgyakorlatáról, melyben említést tesz Életrendem című írásáról, 1943. április.
38. Fényképek a templomszentelésről 1943. június 4-én.
39. Bejegyzés a házfőnöki naplóban a templomszentelés kapcsán, 1943. június 2. (részlet).
40. Fényképek: Kühár Flóris születésnapi köszöntése Újfaluban; és bejegyzés az eseményről a házfőnöki naplóban, 1943. július.
41. Kühár Flóris utolsó bejegyzései a budapesti házfőnöki naplóban, 1943. november.
42. Kühár Flóris gyászjelentése.
43. Erdősi Károly megemlékezése Kühár Flórisról, 1943.
44. Imalap Kühár Flóris temetése alkalmából.
45. Fényképek: Kühár Flóris temetése a Zárdatemplom kriptájába, 1943. december 1.
46. A Zárdatemplom kriptája, Kühár Flóris sírtáblája és egy ismeretlentől származó hálatábla (fényképek).
47. Kühár Flóris halála után tíz évvel – az Új Ember című lapban – megjelent megemlékezés Magyar Ferenc tollából, 1953. november 15.
48. Kühár Flóris posztumusz díszpolgári oklevele, Tiszaalpár, 1996. augusztus 19.
49. És megújul ifjúságod..." – Kühár Flóris fehér galambjával Újfalun.

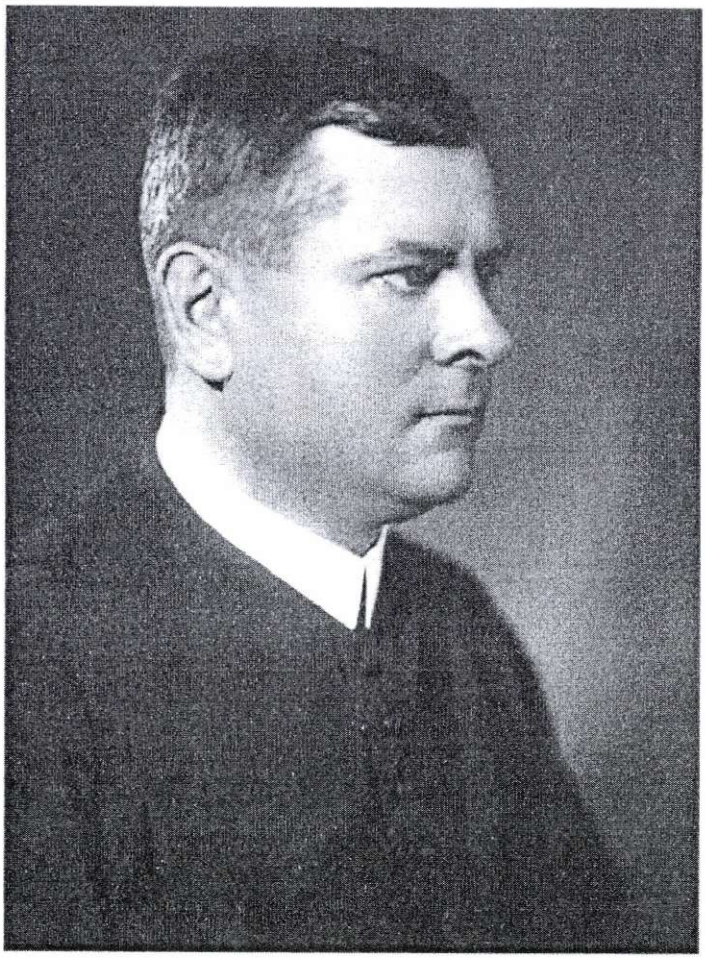

Dr. Kühár Flóris OSB
(1893-1943)

1. sz. melléklet

Kérdőív.

1. Vezeték-, keresztnév- és szerzetesi neve: † Kühár Ferenc Flóris

2. Születési helye: Pórszombaton town/village Vas vármegye,
idő: 1893 év, julius hó 5 nap

3. Atyja neve: † Kühár Ferenc
foglalkozása: gazdálkodó, vallása: r. kat.
Anyja neve: Szabó Katalin, vallása: r. kat.
Atyai nagyatyja neve: † Kühár János, vallása: ágost. evang. r. kat.
Atyai nagyanyja neve: † Merkly Mária, vallása: r. kat.
Anyai nagyatyja neve: † Szabó Ádám, vallása: r. kat.
Anyai nagyanyja neve: † Szabó Éva, vallása: r. kat.
Ha szülei vagy nagyszülei családi neveüket vagy vallásukat változtatták, a névváltoztatásra vonatkozó okirat kelte és száma: —
vallásváltoztatásra vonatkozó adatok: apai nagyapám katolikus hitre áttért volt ágost. evang.
saját nevének megváltoztatására vonatkozó okirat kelte és száma: —

4. Anyanyelve: magyar, állampolgársága: magyar
állampolgársági vagy visszahonosítási okiratának kelte és száma:
Belügyminisztérium 295 606/1940 / C. 6 szám

5. Községi illetősége: Pórszombaton község, vm.

6. Iskolai végzettsége (szaktárgyai, egyéb tanulmányai, levelezőoktatói, cserkész-, katonai stb. kiképzése is): egyetem, bölcsész kar, Innsbruck

Kühár Flóris rendi adatkérő kérdőívének első oldala, 1943. szeptember 14.

2. sz. melléklet

Innsbruck, 1912–1917.

3. sz. melléklet

Életrendem.

Kiszerülök a noviciatusból. A szigorú felügyelet megszűnik; magamnak kell ellenőriznem önmagamat. Ez csak úgy lehetséges, ha lelkiismeretes, pontos, a szabályokhoz ragaszkodó jellemet törekszem magamban kialakítani. Főelveim lesznek tehát: lelkiismeretesség, az idő megbecsülése, a noviciátus vallási, erkölcsfejlesztő gyakorlatainak folytatása és folytatása.

A szerzetesek legbiztosabb ellenőrzője és irányítója a jó lelkiismeret. Ez nemcsak szorosan az erkölcsi rend megtartásában segít és vezet, hanem azon tettek néli is, melyek az erkölcsi rendbe nem ütköznek ugyan, legalább súlyosan, melyeket önszántunk vállalunk v. melyekre a napirend, a rendszabályok köteleznek, v. melyek csak ajánlatoznak az erkölcsi élethez.

Kühár Flóris – magisztere kérésére írt – életrendjének első oldala, 1910.

4. sz. melléklet

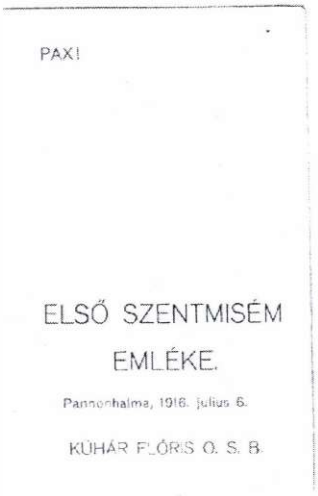
PAX!

ELSŐ SZENTMISÉM

EMLÉKE.

Pannonhalma, 1916. július 6.

KÜHÁR FLÓRIS O. S. B.

Kühár Flóris primíciás szentképe
A celldömölki apátsági kegytemplom

5. sz. melléklet

A Celldömölktől búcsúzó beszéd kéziratának első oldala

6. sz. melléklet

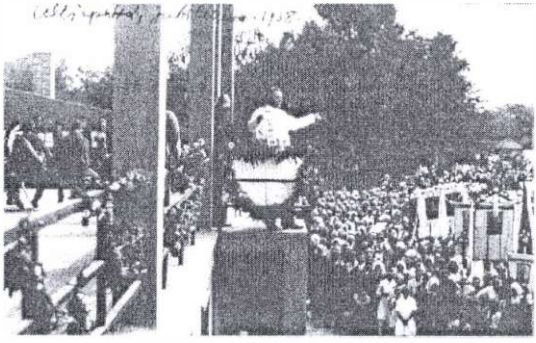

Celldömölk – az igehirdető, Pannonhalmi képeslap, Pannonhalma – a tanár

7. sz. melléklet

Kedves Benedikta Néném!

Igen örülnem kellett levelének és a benne foglalt ígéretének. Tudom azt, hogy megbízatásom nem lesz könnyű az induló fejlődő mű[illegible], melynek végső célja nekem rejtett valamit és a műhöz[illegible] az egyházműködés a maga szerint nem tudom azonosítani és nemcsak az a munka kezdő pontja a legbizonytalanabb az a megértés, nem kell hogy más, csak jóakaratot, a többi nemsokára jön. Ennek magam szívén nemcsak szerelem szempontjából, szeretem azzal a szeretettel, mely a jót mely jobbá tenni és a bibát kiküszöbölni. Sokszor nem a megfelelő állapotnak mely ezzel is úgy vagyok, nincs alkalmam a lelkiéletet mint szerzői alkalmam szolgálni, a lelkiéletben sokszor akarok megállni, – ezért nem tudok szegényedni ezen az elszívódott –, a magyarkás más szerzőnek is.

Munkásságomat nem kell folytatnom. Más valamikor kezdődik az Oblátanővérekre, az épen az egyházjogi szervezet, az egyházi intézmények körébe beilleszkedés lesz. Erre szükségünk van a jövő szempontjából az egyházjogi formulák nagyon szerencsés egy irányból nyújtott lehetőséget vannak, a kegyelet szellős bot

Kühár Flóris Balázs Benediktához írt,
1923. március 13-ai levelének első oldala

8. sz. melléklet

Dr. KÜHÁR FLÓRIS O. S. B.

IRODALMI MŰKÖDÉSE

(1911—1942 ÁPRILIS)

Különlenyomat a Pannonhalmi Főapátsági Főiskola 1941/42-i Évkönyvéből.

PANNONHALMA

1942

9. sz. melléklet

Dr. Kühár Flóris irodalmi működése.

I. Önálló művek.

Szent Erzsébet és a modern keresztény női ideál. Celldömölk. 1918. 16 l. — A celldömölki búcsújáróhely rövid ismertetése. Celldömölk. 1918. 56 l. — Halottak napján. Celldömölk. 1918. 8 l. — A kemenesaljai nőknek. Röpirat. Celldömölk. 1919. — Mater Raingardis. «Nemzedékek» kiadása. Szombathely. 1919. 32 l. — A jó pásztor könyvtár «Védőszentjeink élete» c. vállalatban (Győr. «Evangelium» kiadóhivatala): *a)* A Boldogságos Szűz Mária. 1922. 84 l. *b)* Szt. Péter apostolfejedelem. 1923. 45 l. *c)* Aranyszájú Szt. János. 1923. 52 l. *d)* Szt. Ágoston hippói püspök. 1923. 52 l. *e)* Szt. Monica. 1923. 52 l. *f)* Szienai Szt. Katalin. 1923. 44 l. *g)* Alacoque Szt. Margit. 1923. 32 l. — Bevezetés a vallás lélektanába. Szent István Könyvek. 41. sz. 266. l. Budapest. 1926. — Nagy Szt. Gertrúd lelkigyakorlatai. Fordította és bevezetéssel ellátta. Bpest. Szent István-Társulat. 1926. 200 l. — A keresztény bölcselet története. Szent István Könyvek. 43—44. sz. Bpest. 1927. 326 l. — A misztikus természetszemlélet alapjai. Bpest. 1928. Kiadta a Szent István Akadémia. 24 l. (Megjelent a K. Sz. 1928. évf.-ban is.) — A vallásbölcselet főkérdései. Szent István Könyvek 81. sz. Bpest. 1930. 215 l. — Kühár—dr. Radó: Kis misekönyv. Komárom. 1932. 480 l. — A lélek szemével. Bpest. Dom-kiadás. 1932. 8—192 l. — Dr. Kühár—dr. Radó: Liturgikus Lexikon. Komárom. 1933. 456 l. — Az örökélet forrásai a hét szentségben, Bpest. 1932. Korda. 174 l. — Barlangok, sírok, kupolák, Bpest. 1935. Pázmány P. Irod. Társ. kiadása. Magyar Kultúra Könyvtár. 6. sz. 111 l. — Canterbury Szt. Anzelm Istentana. Pannonhalma. 1933. 28 l. Kny. a P. Sz. — Egyetemes vallástörténet I. Bpest. 1936. 343 l. Szent István Könyvek. 123—124. sz. — Egyetemes vallástörténet. II. köt. Bpest. 1936. 400 l. Szent István Könyvek. 125—126. sz. — A legszentebb családfa utolsó virága. — B. Erzsébet élete. Bpest. Korda. 1939. 81 l. — Zarándokszívvel, Útiképek és élmények. Bpest. Szent István-Társulat. 1938. 196 l. — Dr. Kühár—dr. Radó: Kis Misekönyv a hívek használatára. II. kiad. Komárom. 1938. 544 l. — Dr. Kniewald Károly: «A Hahóti Kódex: Zágrábi M. R. 126. sz. Kézirat jelentősége a magyarországi liturgia szempontjából.» Bpest. 1938. 19 l. Fordította: dr. Kühár Flóris. — Szűz Mária élete. Bpest. 1937. 116 l. Palladis. — Mária-tiszteletünk a XI. és XII. század hazai liturgiájában. Szent István Akadémia. Hittud. Oszt. Ért. III. 3. 1939. 19 l. — Az Egyház szentjei c. kötetben 55 szent életrajza dr. Kühártól. Palladis. 1941. — Dr. Kühár Flóris és dr. Szunyogh Xavér Ferenc közreműködésével szerk.: dr. Radó Polikárp. 8—316 l.

Kéziratban:

Erzabt Matthäus v. Tolna und die Reform der ung. Benediktinerklöster. 1916. (Az innsbrucki egyetem hittud. kara által elfogadott doktori értekezés.) — Egyházjogi előadások. A pannonhalmi főiskola hittudományi hallgatói számára sokszorosítva. 1923. — De sacramentis in genere et specie. 800 l. Roma. 1929—1931. Előadások a Szt. Anzelm-egyetemen. Könyomatosan sokszorosítva. — Dogmatika. A. C. Tanárképző előadások. 1935—6. Jegyezte: Szöllősi József.

II. Szerkesztői működése.

1926-tól 1929 októberig szerkesztette a P. Sz. 1–4. évfolyamait. 1940 márciusától a K. Sz. felelős szerkesztője. – A Bangha-féle Katolikus Lexikonban a bölcseleti szakot szerkesztette és kb. 80 hasábnyi cikket írt benne. – Szerkesztőbizottsági tagja a P. Sz. 1929-től. – Munkatársa volt a Gutenberg-Lexikon-nak; vallástörténeti cikkeket írt: az «Új Lexikon»-ban, az «Új Idők Lexikoná»-ban. – Szerkesztőtársa volt a Bangha: Eucharisztia c. kötetnek. (Bpest. Korda. 1938.) – Szerkeszti: A Keresztény Remekírók I. Szentatyák-sorozatot. Egyelőre 12 kötet.

III. Cikkek, közlemények.

A) *Művészettörténet, egyházművészet, esztétika.*

Beuron. Alkotmány. 1913. máj. 8. – Szt. Benedek és a művészetek. I. A bencésrend művészi tevékenysége. II. Szt. Benedek a festőművészetben. Pápa és Vidéke. 1914. 52. sz. 1915. X. 1. – Miksa császár siremléke. Innsbruck. Hofkirche. U. o. 1915. 15. sz. – A tiroliak festője. Albin Egger. Lienz. Alkotmány. 1915. 158. sz. – Defregger alkonya. U. o. 1915. 189. sz. – A Fioretti modern művésze, Fritz Kunz. U. o. 1915. 315. sz. – P. Desiderius Lenz. U. o. 351. sz. – Karácsony a festőművészetben. Pápa és Vidéke. 1915. 52. sz. – Bella matribus detestata. Feuerstein képe. U. o. 1915. 14. sz. – Martin v. Feuerstein. Alkotmány. 1916. 21. sz. – Régi Madonna-képek. U. o. 1916. 114. sz. – Barokk és rokokó a Kemenesalján. Kemenesalja. 1922. 6–10. sz.; öt közlemény. (Különlenyomat is.) – Az új egyházjog és az egyházi művészetek. E. L. 1922. 8–9. sz. 98 l. – A műemlékek nyilvántartása és gondozása a kódexben. E. L. 1922. 11. sz. 120 l. – A műemlékek konzerválása, a kódex szerint. E. L. 1922. 13. sz. 147 l. – Templomépítés és felszerelés az új kódexben. E. L. 1922. 15–16. sz. 171 l. – Az egyházművészet egyházmegyei szervezése. E. L. 1922. 20. sz. 229. l. – Hősök emlékének elhelyezése a templomban. E. L. 1923. – A beuroni művészet, K. Sz. 1922. 144–152. l. – A liturgikus művészet és a lelki élet. M. K. 1924. 655–660. l. – Desiderius Lenz. P. Sz. III. (1928.) 127–130. l.

B) *Hittudomány, bölcselet, pedagógia, pasztorális, egyházi beszéd.*

Isten gyűlöli a rosszat. Kat. Nev. 1916. X. 266–73. l. – Nemzeti szentjeink tisztelete. (– rf. –) Szt. G. 1915–16. XVIII. 32–5. l. – A szerzetesiskolák és a kat. intelligencia nevelése. Szt. G. 1915. 141–5., 181–5., 221–4. l. – Az ifjúság szentmisehallgatásáról. (Censor.) U. o. 1916–17. 5–8. l. – Pünkösd után XV. vasárnap. A részvétről. Szt. G. 116–17. 23–26. l. – Pünkösd után XX. vasárnap. A hívő lelkületről. U. o. 49–52. l. – Pasztorális megjegyzések a búcsújárásokhoz. 1. 2. E. L. 1921. 33–35., 53–54. l. – Liber de statu animarum. E. L. 1923. 115–117. l. – A legrégebbi magyar vallásos társulat felélesztése. E. L. 1924. 5–6–41. l. – Adalék a magyar hitszónoklás történetéhez. (Dobay László.) E. L. 1920. 56. l. – Clairvauxi Szent Bernát adventi beszédeinek vázlata. E. L. 1921. 230. l. – Szent Bernát karácsonyi beszédeinek gondolatmenete. U. o. 1921. 253. l. – «Sokan vannak a hivatalosak, kevesen a választottak.» (Exegezis.) Evangélium. 3. cikk. 1923. 466., 518., 585. l. – Csak ájtatosság legyen-e a szentáldozás? E. L. 1922. 26–28. l. – Új vélemény a Betlehem eredetéről. E. L. 1922. 226. l. – Az epiphania történetéhez. E. L. 1923. 6. l. – A szentáldozás és a liturgia. Kat. Nev. 1924. 85. l. – Előadások a kat. liturgiából. U. a. 37–47. l. – Presbyter assistens. Evangélium. 1923. 584. l. – A szándék (intencio) felosztásának lélektanához. E. L. 1924. 50–52. l. – Isten képe az emberen. K. Sz. 1925. 5–14. l. – Világbéke és világegyház. K. Sz. 1925. 257–63. l. – A modern ember lelkivilága és a liturgikus imádság. M. K. 1925. 169–175. – Foerster-kultusz és kat. nevelés. M. K. 1923. 65–70. l. – Foerster paedagogiájának bírálata kat. szempontból. U. o. 1924. 193–204. l. – Szent Erzsébet ünnepére. Szentbeszéd. Kettős szépség. Evagelium. 1924. 518–521. l. – A tanyai misziók

Egyh. Lapok. 1925. 3–5. l. — Miszticizmus és misztika. U. o. 1925. 48., 64–65. l. — Misztikus élmények és jelenségek a kat. Egyházban. 1925. 48., 78–79. l. — Egyház és misztika. E. L. 1925. 48., 102. l. — A vallaslélektan mai problémái. Athenaeum. 1927. 233–246. l. — Együttélésünk az Egyházzal. M. K. 1926. 113–8. l. — A középkor szellemi élete. K. Sz. 1927. 156–66. l. — Canterbury Szent Anzelm nevelési elvei. Magyar Középiskola. 1927. 101–4. l. — A misztikus természetszemlélet alapjai. K. Sz. 1928. 3–13., 70–81. l. — Jézus Szent Szívének kultusza Szent Benedek rendjében. P. Sz. I. 1926. 310–19. l. — Scheler és Wittig. P. Sz. 1926. 257–260. l. — Sadhu Sundar Singh. P. Sz. 1926. 355–7. l. — Keresztes Szent János, a doctor mysticus. P. Sz. 1927. 37–40. l. — A magyar protestantizmus problémái. P. Sz. 1927. 52–4. l. — Szent Gellért Bakonybélben. P. Sz. 1927. 305–319. l. — Adatok a Regnum Marianum lelkipásztorkodás történetéhez. E. L. 1926. 205–7. l. 1927. 7–9. l. — A liturgikus mozgalom. Szent István-Társ. naptára. 1927. — Olvasós Boldogasszonyra. Beszéd. Evangelium. 1927. 530–533. l. — Magna Domina. U. o. 1928. 329–331. l. — Nemzeti szentjeink tisztelete. Kat. Nők Lapja. 1928. 118–123. l. — A misekönyv. U. o. 1928. (Kny.) 134–138. l. — A liturgia a mai ember életében. U. o. 1929. 9–10., 23–24., 41–43. l. — A város a faluért. U. o. 38–39. l. — Együttélésünk az Egyházzal. U. o. 1929. 57–58., 69–71., 96–96. l. —

C) *Hirlapi, cikk, vezércikk, tárca, nekrológ, politikai agitáció.*

Levél a szerkesztőhöz. A zsidóság dicsérete. (Polémia.) Vasvármegye 1920 okt. 7–20. közti számokban 8 közlemény. — Levél a szerkesztőhöz. Mondotta-e Luther Wormsban: Hier stehe ich usw.? Kemenesalja, 1921. 18. sz. és 20. sz. (Vita Nagy Miklós ev. segédlelkészszel.) — Széljegyzetek. (Politikai szatíra.) — drf. — vagy — r. f. — jelzéssel. U. o. 1919 jan.-tól az év végéig. — Szovjetélmények. 10 folytatás. (A szovjet ismertetése a szerző bpest-parlamenti fogsága kapcsán.) U. o. 1919. 55–56. sz. — Vezércikkek. (2 karácsonyi.) 1918/19. U. o. — Választások előtt. U. o. 1919. 62. sz. — Az örvény felé. U. o. 1919. 10. sz. — Magyar keresztények egyesüljetek. U. o. 1919. 51. sz. — Megjegyzések Andalics választási tervezetéhez. U. o. 1918. 52. sz. — Ünnepi beszéd. U. o. 1921 márc. 15., 1921 a márc. 20. sz. — Celldömölk nagy napja. (A püspöklátogatás.) U. o. 1919 szept. 14. 52. sz. — Tamás Vazul. Nekrológ. U. o. 1917 okt. — Récsey Farkas Lajos. Nekrológ. U. o. 1922. 9. sz. — In memoriam. (Bartók Orsolya, apáca.) U. o. 1917. 38. sz. — Megemlékezések. Új élet. (Sopron.) 1917. 75. sz. — Jándi Bernardin dömölki apát. Kemenesalja. 1920. — Jándi Bernardin — kormányfőtanácsos. Vasvármegye. 1923. — XI. Pius. Kemenesalja. 1922. 7. sz. — Egyházi és napihírek a Kemenesalja és a Vasvármegye 1917/22. évfolyamaiban (a celldömölki plébániára, rk. hitközségre vonatkozók). — Naptárcikk a kat. sajtóról. (Amiről megfeledkezni nem szabad.) — Jézus Szive Naptára. Szombathely. Egyhm. Nyomda. 1920. év. — A Magyar Tudományos Akadémia jubileumához. P. Sz. 1926. 74. l. — Film, sport, szellem. P. Sz. 1926. 357–8. l. — A kultuszminiszter leirata a felekezeti békéről. P. Sz. 1927. 52. l. — A magyar kat. öntudat. P. Sz. 1928. 137. l. — Kritikai programmunkat. P. Sz. 1928. 134–6. l. — Az Isten kifürkészhetetlen útjai. P. Sz. 1927. 295–7. l. — A liturgikus megújulás és a lelkigyakorlatos mozgalom. P. Sz. 1927. 298–9. l. — † Csernoch János. P. Sz. 1927. 255. l. — † Kohl Medárd. P. Sz. 1928. 92–3. l. — Serédi Jusztinián. P. Sz. 1928. 1–3. l. — Az élet kapuja a magyar egyházpolitika számára. P. Sz. 1928. 62. l. — Katolikus tudománypolitikát! E. L. 1928. 33–5. l. — A magyar kultúrpolitika és az Egyház. E. L. 1928. 185–6. l.

D) *Egyháztörténet, rendtörténet.*

A kat. irók, hírlapirók védőszentje. (Szalézi Szent Ferenc.) M. K. 1923. 220–25. l. — Thurzó Ferenc nyitrai püspök házassága. K. Sz. 1928. 635. l. — Tut-eneh-Amon és egy kis vallástörténet a Napkeletben. M. K. 1928. 355. l. — A német protestantizmus válsága a forradalom után. U. o. 1924. 91–96. l. — Aus der ung. Kongregation. Brief aus Ungarn. Benediktinische Monatschrift.

(Németül.) 1924. 78. l. (Névvel.) 1924. 296. l. – Die Zustände der kath. Kirche in Ungarn nach dem trianonischen Frieden. Wissen und Glauben. 1925. 80–86. l. – A P. Sz. minden számában, 1926/29 közt, rendtörténeti rovat a szerzőtől. – Egyház és állam közti kérdések Németországban. Magyar Szemle. 1928. IV. 23–28.

E) *Hitbuzgalmi.*

A fájdalomról. (1–2.) Jézus Szent Szivének Hirnöke. 1911. 294–8. 321–4. l. – Örömünk oka. Szűz Mária Virágoskertje. 1912. 1–4. l. – Jézus Krisztus a mi húsvétunk. Hirnök. 1913. 114–6. l. (Ford.) – Vegyesek. Hirnök. 1914. 364–6. l. – St. Ottilien. Alkotmány. 1914. 106. sz. – Különfélék. Máriakert. 1915. 23–25. l. (Ford.) – Jézus Szíve, életünk és feltámadásunk. Hirnök. 1914. 97–100. l. – Jézus Szíve minden vigasztalás forrása. U. o. 1915. 161–5. l. – Jézus Szíve békességünk és engesztelődésünk. U. o. 262–3. l. 1915. – A gyermekek Kyrie-je a háborúban. U. o. 1915. 91–3. l. (Ford.) – A feltámadás és a béke. U. o. 1915. 120–3. l. – Napsugaras lelkek – Máriás leventék. A felkelő nap sugaraiban. 2 cikk. Mária Kongregáció. 1924/25. évf.

F) *Vegyes.*

Ősi multból örök élet. «A Nap.» 1929. (IX. 3. sz.) márc. 15. 1–4. hasáb. – A «Passio» jubileumi éve. E. L. 1933. 33–35. l. – Pastor Ecclesiae. Élet. 1929. 494–496. l. – Liturgia a mai ember életében. Kat. Nők Lapja. 1929. 9–10., 23–24., 41–43. l. – A város a faluért. U. o. 1929. 38–39. l. – Nemzeti szentjeink tisztelete. U. o. 1929. 118–123. l. – Velemér. K. Sz. 1929. 782–790. l. – Az 1400 éves Szent Benedek-rend. Magyar Szemle. 1929. 203–208. l. – Szent Benedek Regulája, mint törvénykönyv. P. Sz. 1929. 58–76. l. – Mihályfi Ákos. P. Sz. 1929. 381–383. l. – A nagy esztendő. P. Sz. 1929. 490–491. l. – Kelemen Krizosztom, a pannonhalmi főapát koadjuktora. P. Sz. 1929. 507–508. l. – Liturgikus nevelés. P. Sz. 1929. 577–580. l. – Der Heilige Emmerich. Benediktinische Monatschrift. Jhrg. XI. 1930. Heft 5–6. 198–204. l. (Különlenyomatban is.) 8°. 198–204. l. – Tusculana. Élet. 1930. 61–63., 81–83., 101–103. l. – Mysterium Fontis. U. o. 1930. 197–202., 213–216. l. – Szüret a Tisza mellett. U. o. 1930. 413–415. l. – Szentségek és misztériumvallások. M. K. 1930. 40–44. l. – Szentségek és mágia. M. K. 1930. 463–464. l. – Szent Ágoston tana a szentségekről. P. Sz. 1930. 260. l. – Szent Imre herceg, a magyar nemzet zsenge áldozata. P. Sz. 1930. 139. l. – Harc a magántulajdon körül. P. Sz. 1930. 537. l. – **Római levél. P. Sz.** 1930. 52–174. l. – A középkori szentek lelki alkata. Tíz Esztendő. 1930. 132–136. l. – Két Krisztusarc. I. Ravenna. I. Vitale. Élet. 1931. 1–4., 21–26. l. II. Assisi. U. o. 1931. 61–64., 81–84., 101–104. l. – A nimfa forrásánál. Siracusai emlék. U. o. 1931. 194–198., 213–216. l. – A karácsony világossága. U. o. 1931. 491–492. l. – XI. Pius pápa a kereszténység egységéről. K. Sz. 1933. II. 81–108. l. – A házasság szentségének kegyelme. P. Sz. 1931. 101. l. – Római romok. – Róma szellemei. P. Sz. 1931. 34. l. – Szeretet és szolidaritás. P. Sz. 1931. 334. l. – Subiaco. Élet. 1932. 81–87. l. – Tre Fontane. A keresztény kultúra három forrása. U. o. 1932. 201–204. l. – A mai protestantizmus lelki válsága és a válság teológiája. M. K. 1932. 314–320. l. – † Dr. Bárdos Remig pannonhalmi főapát. P. Sz. 1932. 209. l. – Kenyérillatú Egyház. Élet. 1933. 17–21. l. – Pannónia szépsége. U. o. 1933. 114–118. l. – Esztergom. U. O. 1933. 345–355. l. – A győzhetetlen nap. U. o. 1933. 413. l. – A pápa parancsol a Quadragesimo Annóban. Korunk Szava. 1933. 369–370. l. – A katolikus Lexikon. M. K. 1933. 422–424. l. – A keresztiskolája. Győr–Moson–Pozsony Közig. Egyes. Vármegyék Népművelése. 1933. 123–134. l. – Canterbury Szent Anzelm. Istentana. P. Sz. 1933. 100–125. l. – Szent Cecilia. Szt. István Naptár. 1933. 32–34. l. – A hamvazás. Szűz Mária Új Virágos Kertje. 1933. 68–69. l. – Az ember tragédiája és a katolikus világnézet. Budapesti Hírlap. 1934. I. szept. 16. 209. sz. II. szept. 23. 215. sz. III. szept. 30. 221. sz. – Liturgia és népélet. E. L. 1934. 132–135. l. – A római zarándok éneke. Élet. 1934. 533–534. l. – A mai ember tragédiája. Győri Szemle. 1934. 130–132. l. –

Az imádság értékelése és az imádkozók típusai. K. Sz. 1934. 325–330. l. — XI. Pius pápa a kereszténység egységéről. U. o. 1933. VIII. füzet. (Különlenyomatban is. 1934. 8°. 1–30. l. — Katolikus elemek a magyarországi luteránus liturgiában. M. K. 1934. 55–59. l. — Mereskovszki regénye az ismeretlen Jézusról. M. K. 1934. 67–69. l. — Faj, nép és pünkösd lelke. M. K. 1934. 502–504. l. — A katolikus iskola és a nemzeti lélek. Nemzetnevelés. 1934. 321–323. l. — A mai vallástörténet fő irányai és módszerei. Theologia. I. 145–154. l. II. 249–257. l. — Napkelte a tengeren. Élet. 1935. 85–86. l. — Hittudományi és hitbuzgalmi irodalom. 2 cikk. K. Sz. 1935. — Nemzeti eszme a világegyházban. M. K. 1935 dec. — A magyar bencések sorsa 1791-ben a rendnek feloszlatása után. P. Sz. 1935. 232–234. l. — Beszéd az Obláta-közgyűlésen. P. Sz. 1935. 362–365. l. — A vallástörténet problematikája. 1935. 41–51. l. — Vallástörténet. Theologia. 1935. 271. l. — A magyar tanítórendek nevelési eszménye. Új Kor. 1935. 16. sz. 5. l. — A mártírvér misztériuma. Új Kor. 1935. 12. sz. 7–8. l. — A nemzeti eszme a nemzetfölötti Egyházban. Unio Cleri Pro Missionibus X. Évkönyve. 1935. 36–38. l. — Olvasós Boldogasszony. Útunk. 1935. okt. 15. — Az elvesztett Paradicsomtól Karácsony misztériumáig. Vigilia. 1935. 99–104. l. — Az Oltáriszentség lelkipásztorkodásunk forrása. E. L. 1936. 130–132. l. — B. Mór jubileumára. Élet. 1936. 42. sz. 3–5. l. — Merre menjünk? Emericana. XIII. évf. 1935/36. 90–91. l. — Kalvin és kálvinizmus. K. Sz. 1936. 649–651. l. — Kincseskönyv. 1 cikk. (Komárom.) 1936. — A béke fejedelme. Korunk Szava. 1936. 349. l. — B. Mór kora. M. K. 1936. okt. 20. — A falu művelődése. Nemzeti Ujság. 1936 okt. 7. — Imádság a királyért. U. o. 1936 nov. 25. — Szent Mór, a pannonhalmi «puer scholasticus». P. Sz. 1936. — Szent Lukács Madonnája. Élet. 1937. 211–213. l. — A halandóság porait letévén. U. o. 1937. 367–368. l. — A Birodalom útja. U. o. 1937. 1142–1144. l. — A világbirodalom felé. U. o. 1937. 1166–1168. l. — Kettős szentévünk. Emericana. 1937/38. 3–5. l. — Az Oltáriszentség a rendetlen testi kívánság ellenszere. Eucharisztikus Értesítő. 1937. 83–88. l. — Az ókor szelleme a **föld alatt. Képes Krónika. 1937. 17. sz.**, ápr. 25. 6. l. — A jel, kinek ellene mondanak. Korunk Szava. 1937. 2. sz., jan. 1. 6. l. — Külügyminisztérium által kiadott munkában: A magyar katolicizmus. 1937. — A gyermek lelki környezete. Magyar Anyák Naptára. 1937. — A birodalom útján. M. K. 1937. I. 332–335. l. — Ünnepi beszéd az obláták közgyűlésén. P. Sz. 1937. II. 17. — Római levél. A romok ihlete. P. Sz. 1937. 54–56. l. — Az Eucharistia szimbolizmusa. P. Sz. 1937. 172–179. l. — Le bienheureux Maur. Reue nouvelle **d'Hongrie. 1937.** 1. sz. — Szent Mór lelki világa. Szent Mór Emlékkönyv. 1937. 41–68. l. — **Kísérletek az** átlényegülés fogalmának meghatározására. Theologia. 1937. **259–264.** l. — Krisztus és az Egyház. Theologia. 1937. 298–310. l. — Veni **Creator Spiritus. Útunk.** 1937 május. — A szellemi lét megnyilvánulásai. A **szellem c. kötet. Bpest.** Aquinói Szent Tamás Társaság. 1938. — Az Oltáriszentség az **őskeresztény** irodalomban. Bangha Béla: Eucharisztia. 1938. — Eucharisztia és engesztelés. Élet. 1938. 399–401. l. — † Werner Adolf dr. zirci apátúr. Emericana. 1938/39. 116. l. — Krisztus képe tegnap és ma. K. Sz. 1938. — Gyermek született nekünk. Korunk Szava. 1938. 24. sz. — Lisieuxi Szent Teréz. Korunk Szentjei. Bevezette: Schütz Antal. 19–55. l. — Kniewald K. Ford. és kiegészítette: dr. Kühár Flóris: A hahóti kódex jelentősége. Magyar Könyvszemle. 1938. Különlenyomat a Szent István Akadémia kiadásában. Bpest. 1938. — A szent király. M. K. 1938. 12. l. — Mária élete. M. K. 1938. 127. l. — Irodalmi élet. M. K. 1938. 315. l. — Szent István tisztelete. M. K. 1938. II. köt. 140–141. l. — Az Eucharisztikus Kongresszus tanulságai. Magyar Szemle. 1938. 105–7. l. — Szent István éve. U. o. 1938. 297–302. l. — Az Eucharisztikus Kongresszus tanulságai. (Olaszul.) Minerva. (Torino.) 1938. — A Szentostya a Hősök-terén. Napkelet. 1938. 351–365. l. — Les sources françaises de la vie liturgique en Hongrie. Nouvelle Revue de Hongrie. 1938 májusi szám. — Kniewald—Kühár: A magyarországi liturgia legrégibb emléke. P. Sz. 1938. I. sz. — Előterjesztés a Pray-Kódex kiadásáról. Szent István Akadémia Ért. 1938. — Szent Lukács Madonnája. **Szent István-Társ. Naptára.** 1938. — Az Eucharisztia szükségessége. Theologia. **1938.** — **Le Catolicisme.** Visage de la Hongrie.

Bpest–Páris. 1938. 195–200. l. — Róma mindenki hazája. Élet. 1939. — A tihanyi remetebarlangok. U. o. 1939. 80–83. l. — Magyar szentek ünnepei és miséi a Pray-kérdésben. P. Sz. 1939. Kny. is. — Római levél. Az olasz nép jövője — az olasz gyermek. Élet. P. Sz. 1939. — Dunántúli utazás a magyar bencésmultba. II. P. Sz. 1939. 370–376. l. — Test és lélek. «Az ember» c. kötetben. Aquinói Szent Tamás Társaság. Bpest. 1940. 68–84. l. — A hatvanéves Schütz Antal. Élet. 1940. 48. sz. 981–982. l. — Szent István. «Hősök és szentek, magyar szentek» kötetben. Bpest. Révai. 1940. 15–59. l. — Régi célok, új feladatok. K. Sz. 1940. 97–99. l. — A szentistváni magyar keresztény lelkiség. K. Sz. 1940. 151–153. l. — Bangha Béla S. J. K. Sz. 1940. 225–226. l. — A négyszázéves Jézustársaság. K. Sz. 1940. 238–240. l. — Átmentünk a Királyhágón. K. Sz. 1940. 353–358. l. — Középkori nemzetiségeinkről. K. Sz. 1940. 371. l. — Nemzeti létünk sorskérdései. K. Sz. 1940. 404–406. l. — A hatvanéves Schütz Antalról. K. Sz. 1940. 12. sz. 454–455. l. — Kniewald Károly Zágráb: A Pray-Kódex Sanctoraleja. Fordít.: Kühár Flóris dr. Magyar Könyvszemle. 1940. Különlenyomat is. — Kniewald: A Pray-kódex tartalma, kora, jelentősége. Fordítás. Könyvtárosok Egyesülete. Magyar Könyvszemle. 1940. Különlenyomatban is. Bpest. 8°. 48. l. — Kniewald. (Ford.: Kühár.) A Pray-kódex miserendje. Theologia. 1939. Kny. 45 l. — A templomi művészet a magyar tanyán. Élet. 1941. nov. 9. 938. l. — A Pray-kódex rendeltetése, sorsa. Magyar Könyvszemle. 63. (1939.) 213–233. l. — Magyar katolikus közvélemény. K. Sz. 1941. 55. évf. 45–46. l. — Fajkérdés, fajkutatás. K. Sz. 1941. 55. évf. 82–83. l. — Mit jelent Szent Tamás személye és műve korunknak? K. Sz. 1941. 4. sz. 122–126. l. — A keresztény humanizmus. K. Sz. 1941. 133–135. l. — Valahol a Nagyalföldön. K. Sz. 1941. 5. sz. 177–179. l. — . . . ahogy kortársaink látták . . . K. Sz. 1941. 6. sz. 214–216. l. — Négy könyv a faj, nép, nemzet kérdéseiről. K. Sz. 1941. 369–372. l. — A Katolikus Nagygyűlés után. K. Sz. 1941. 11. sz. 400–402. l. — Az esztergomi zsinat. K. Sz. 1941. 12. sz. 417–419. l. — A magyarság és Európa. K. Sz. 1941. 459–461. l. — Kniewald (ford. és részben írta: dr. Kühár Flóris): Esztergomi Benedictionale. Magyar Könyvszemle. 1941. III. sz. Különnyomat 22. l. (9–16. lapokat dr. Kühár Flóris írta.) — Kniewald (ford. dr. Kühár): Hartwick győri püspök Agenda Pontificalisa. Magyar Könyvszemle. 1941. 1. sz. Különlenyomatban is: Szent István Akadémia I. oszt. III. köt. 6. sz. 24 l. — Dunántúli bencés nyomok és emlékek, P. Sz. 1941. I. 74–80. l. II. 152–8. l. — Der Ungarische Katolicismus. «Ungarn» c. német kötetben. Bpest. 1941. Külügyminisztérium kiadása. A kereszténység kezdetei. Egyetemes történet. I. köt. (Szerk. Kerényi Károly.) Bpest. 8°. 46 l. (1942-ben jelenik meg.) Magyar Szemle Társaság. Révai. — Ravasz László. K. Sz. 1942. 115–118. l. — XIII. Leó. Mihelics Vid: Modern katolikus fejek. 9–20. l. — Prohászka — Mihelics Vid: Modern kat. fejek. 33–36. l. — Lenz — Mihelics Vid: Modern kat. fejek. 207–218. l. — Nászmise és házasságkötés a Pray-kodexben. E. L. 139. 83–85. l.

G) *Ismertetések, bírálatok.*

Kralik és Eichert verseskönyve. (2 f.) Pápa és Vidéke. 1915. 6. sz. — Még egyszer a Hunnia nagyhetéről. (Polémia.) Közművelődés. Gyulafehérvár. 1915. 10. sz. — Stuhlmann Patrik: Háború és erkölcsiség. Szent Gellért. 1915/16. 9–10. l. — Gregorich Izidor: Társadalom és művelődés. N. Lajos életrajzában. U. o. 1915/16. 69–70. l. — Szerecz Alajos Imre: Kódexeink párhuzamos szentírási töredékei. U. o. 1916/17. 9–10. l. — Mihályi három könyve. Sopron művészetéről. U. o. 1916/17. 33–35. l. — Zoltványi Irén: A pannonhalmi főiskola évkönyve. 1916/17. Religió. 1917. 596. l. — Bernhard Dörnholt: Der Predigerorden und seine Theologie. U. o. 1918. 59–62. l. — Mausbach–Sticker–Hitze: Ehe und Volksvermehrung. 3 kv. U. o. 1918. 306. l. — Két könyv Szent Benedekről: Herwegen: Der hl. Benedikt. Nagy Balázs: Gondolatok Szent Benedek életéből. U. o. 1919. 56–60. l. — Dr. Schermann: A házasságjog kézikönyve. E. L. 1922. 113. l. — Mázy: Szent Benedek tanítása az alázatosságról. E. L. 1923. 93. l. — Mázy: Szent

Benedek tanítása az alázatosságról. M. K. 1923. 376. l. — Payr Sandor: a Dunántúli Ev. Egyházkerület története. E. L. 1924. 117. k. — Payr Sándor: A Dunántúli Ev. Egyházkerület történetéhez polémikus megjegyzések. — Széljegyzetek egy protestáns történeti mű margójára. M. K. 1924.26.8—631. l. — Stolpa József: A közigazgatás és bíráskodás elválasztása a kat. Egyházban. E. L. 1924. 81. l. — Bangha Béla: Istenhit és Isten-tagadás. E. L. 1924. 11. l. — Babura L.: Szent Ágoston élete. K. Sz. 1923. 628. l. — Bognár Cecil: Értékelmélet. K. Sz. 1923. 632. l. — Lepold: Szalézi Szent Ferenc válogatott levelei. K. Sz. 1923. 629. l. — Balanyi Gy: Kalazanti Szent József élete. K. Sz. 1923. Dombi: A passzionista Szent Gábor élete. K. Sz. 1925 márc. — René Bazin—Várkonyi N.: Sarjadó búza. M. K. 1923. 56. l. — P. Sinthern: Religionen u. Konfessionen. M. K. 1923. 571. l. — B. Orczy Emma: Adjátok meg. M. K. 1925. 105—6. l. — Balanyi: Assisi Szent Ferenc élete. M. K. 1925. 106—7. l. — Babura: Szent Ágoston élete. K. Sz. 1925. 506—7. l. — Babura: Szent Jerómos élete. K. Sz. 1925. 624—5. l. — Müller: A boldogság útja. K. Sz. 1925. 627—8. l. — Kossutány: Bevezetés a kánoni perjogba. M. K. 1925. 46—7. l. — Mikor Payr Sándor bizonyít. M. K. 1925. 494—5. l. — Huysmans könyve az Úton». M. K. 1925. 261—2. l. — Bölcskei Ödön: Kapisztrán Szent János élete. M. K. 1926. 51. l. — Karácsonyi: Szent László király. M. K. 1926. 52. l. — Szunyogh: Az igazi kat. élet forrásainál. M. K. 1926. 274. l. — Babura: Nagy Szent Gergely élete. — Barna: Nagy Szent Gergely élete. K. Sz. 1926. 628—9. l. — Somogyi Antal: Vallás és modern művészet. K. Sz. 1926. 638. l. — Vass: Szent Ágoston vallomásai. P. Sz. 1926. 81. l. — Szunyogh: Miért jöttél? P. Sz. 1926. 163. l. — Herwegen: Die Philos des M. A. P. Sz. 1926. 159. l. — Tóth: A vallásos ifjú. P. Sz. 1926. 161. l. — Szent Ferenc Naptár. P. Sz. 1926. 370. l. — Schmidt: Katholicismus und pol. Form. P. Sz. 1926. 260. l. — Schermann: A házasságjog kézikönyve. P. Sz. 1926. 280. l. — Schermann: A bűcsú. P. Sz. 1926. 81. l. — Santarelli—Pálffy: Assisi Szent Ferenc élete. P. Sz. 1926. 371. l. — Reinhardt: Mystik und Pietismus. P. Sz. 1926. 274. l. — Przsywara: Gottgeheimnis der Welt. P. Sz. 1926. 272. l. — Mihalovits: A 430 éves bányatársláda. P. Sz. 1926. 172. l. — Przsywara: Gott. P. Sz. 1926. 385. l. — Balanyi: A tökéletesség tükre. P. Sz. 1926. 369. l. — Dolan: Ste. Gertrude. P. Sz. 1926. I. 78. l. — Besse: Les mystiques bénédictins. P. Sz. 1926. 76. l. — Eibl: Augustinus und die Patristik. P. Sz. 1926. 158. l. — P. (Szeghy) Ernő: Ker. Szent János művei. P. Sz. 1926. 371. l. — Ettlinger: Von der Romantik bis zur Gegenwart. P. Sz. 1926. 160. l. — Grabmann: Thomas v. Aquin. P. Sz. 1926. 277. l. — Grabmann: Des Seelenleben des hl. Thomas v. Aquin. P. Sz. 1926. 277. l. — Grabmann: Geschichte der. Phil. des MA. P. Sz. 1926. 159. l. — Grabmann: Wesen und Grundlagen der kath. Mystik. P. Sz. 1926. 76. l. — Horváth S.: Ismereteink egyneműsége. P. Sz. 1926. 156. l. — Magyar: Magyar képek Szent Ferenc Atyánkról. P. Sz. 1926. 371. l. — Mausbach: Thomas v. Aquin. P. Sz. 1926. 277. l. — Pálffy E.: Szent Ferenc szentélyei. P. Sz. 1926. 370. l. — Zadravecz: Alverna. P. Sz. 1926. 369. l. — Dr. Gerőcz: A filozófia alaptanai. M. K. 1927. 970. l. — Kritikai megjegyzések egy bölcselettörténethez. (Nagy J.: A filozófia története.) M. K. 1927. 519—24. l. — Tóth: A vallásos ifjú. P. Sz. 1927. 79. l. — Schmidt: Menschheitswege z. Gotteserkennen. P. Sz. 1927. 168. l. — Thomas Will: Tract de satisfactione. P. Sz. 1927. 171. l. — Stolz: Spanisches f. die gebildete Welt. P. Sz. 1927. 378. l. — H. Riesch: Die hl. Katherina v. Siena. P. Sz. 1927. 374. l. — Sipos: Enchiridion iuris can. P. Sz. 1927. 73. l. — Müller: Az Oltáriszentség. P. Sz. 1927. 173. l. — Schwertschlager: Die Sinneskenntnis. P. Sz. 1927. 188. l. — Nagy—Mattyasovszky: Ami az ifjút naggyá teszi. P. Sz. 160. l. — A magyar nép könyvtára. P. Sz. 1927. 161. l. — Sägmüller: Lehrbuch des Kath. Kirchenrechtes. P. Sz. 1927. 273. l. — Schermann: Szerzetesjog. P. Sz. 1927. 274. l. — Szuszai: Előkészület a nagy napokra. P. Sz. 1927. 171. l. — A. Koeniger: Kath. Kirchenrecht. P. Sz. 1927. 274. l. — Korompai: Liturgikus útmutató. P. Sz. 1927. 273. l. — Jansen: Der Kriticismus Kants. P. Sz. 1927. 283. l. — D. V. Hildebrand: Reinheit und Jungfräulichkeit. P. Sz. 1927. 282. l. — Bangha: Az apostolkodás kezikönyve. P. Sz. 1927. 378. l. — P. Berthe: Jézus Krisztus. P. Sz. 1927. 171. l. — Brisits:

Prohászka-breviarium. P. Sz. 1927. 378. l. — Czumbel: A kereszt útján. P. Sz. 1927. 171. l. — Szent Ferenc nyomdokain. P. Sz. 1927. 176. l. — Heilmann: Herrlichkeiten der Seele. P. Sz. 1927. 381. l. — Karácsonyi könyvpiac — újévi újdonságok. P. Sz. 1928. 61. l. — Sipos: Kat. egyházjog. P. Sz. 1928. 77. l. — Huszár: A kat. házasságjog rendszere. P. Sz. 1928. 77—8. l. — Geyer: Abaelaros Phil. Schriften. Die Logica ingredientibus. P. Sz. 1928. 78. l. — Tischleder: Die geistesgesch. Bedeutung des hl. Thomas v. Aquin. P. Sz. 1928. 78. l. — A. Dempf: Das Unendliche. P. Sz. 1928. 78—79. l. — Vértesi: Bergson rendelmélete. P. Sz. 1928. 79. l. — F. Geyser: Aus dem Kampffelde der Logik. P. Sz. 1928. 79. l. — J. Fröbes: Psych. speculativa. P. Sz. 1928. 79. l. — Gerőcz: A filozófia alaptanai. P. Sz. 1928 79—80. l. — Pannonhalma a «M. Művészetben». P. Sz. 1928. 144. l. — Szunyogh: Szent Benedek életszabályai. P. Sz. 1928. 155. l. — Anton Anwander: Die Religionen der Menschheit. P. Sz. III. 1928. 157—8. l. — Vasady: A vallápsychologia fejlődése. P. Sz. 1928. 158—9. l. — Maunigny: Kath. Mystik. P. Sz. 1928. 159—60. l. — Horváth Sándor: A Szentlélek hárfája. P. Sz. 1928. 160. l. — Leiber: Konnersreuth. P. Sz. 1928. 160. l. — Biblische Geschichte für das Bistum Breslau. P. Sz. 1928. 162. l. — Bangha: A jezsuitarend és ellenségei. P. Sz. 1928. 170. l. — Dr. Zoltán Veremund: Szent Anzelm. K. Sz. 1933. 392—3. l. — **Dr. Wolkenberg** Alajos: A kat. világmisszió könyve. P. Sz. 1929. 306. l. — **P. W. Schmidt**: Der Ursprung des Gottesidee. P. Sz. 1929. 306—7. l. — Probleme der Gotteserkenntnis. Abhandl. von A. Dyroff etc. P. Sz. 1929. 308—9. l. — W. Wilmers: Geschichte der Religion. I—II. 1929. 310. l. — Paul Claudel—Jacques Riviere: Briefwechsel. P. Sz. 1929. 310—311. l. (1907/1914.) — Louis Bertrand: Die heilige Theresia. Übers. v. Freiin. A. v. Godin. P. Sz. 1929. 331—2. l. — özv. Báthory Nándorné: A lángész tüzében. P. Sz. 1929. 332. l. — Dr. Szunyogh X. Ferenc: A liturgikus élet. P. Sz. 1929. 333. l. — Dr. Mihályfi Ákos: Szűz Mária az Ószövetségben. P. Sz. 1929. 404. l. — Misekönyv a kat. magyarság használatára. P. Sz. 1929. 404. l. — Hermann Bahr: Himmel auf Erde. P. Sz. 1929. 404. l. — Abt Bonifac Wöhrmüller O. S. B.: Frohe Botschaft. P. Sz. 1929. 404. l. — Mari Evers: Die Mutter. P. Sz. 1929. 404. l. — Cesare Orsenigo dr.: Borromei Szent Károly élete. Ford.: dr. Nyisztor Zoltán. P. Sz. 1929. 405. l. — Berra Franco: Ferrini Contardo. P. Sz. 1929. 405—6. l. — Sertillanges: Les grandes thèses de la philosophie thomiste. Bloud et Gay. P. Sz. 1929. 406. l. — Friedrich Gogarten: Glaube und Wirklichkeit. Diederichs Jena. P. Sz. 1929. 412. l. — Dr. Scholasticus: Der Islam. Religiöse Quellenschriften. P. Sz. 1929. 412. l. — H. Gausowsky: Katharina von Siena. Rel. Quellenschr. P. Sz. 1929. 413. l. — Dr. Nyisztor Zoltán: Neumann Teréz, a stigmatizált. P. Sz. 1929. 414. l. — Dr. Stephanus Hilpisch: Geschichte des benediktinischen Möchtums. Freiburg. Herder. P. Sz. 1929. 497. l. — P. Beda Danzer: Benediktinerwege in der Übersee. Missionsverlag. St. Ottilien. P. Sz. 1929. 497. l. — Dr. Johannes Schuhmacher: Deutsche Klöster. P. Sz. 1929. 497. l. —. U. Berlière: Ven. Ludovici Blosii Statuta Monastica. P. Sz. 1929. 497—499. l. — Emilia Fogelklou: Die hl. Brigitta von Schweden. P. Sz. 1929. 500—501. l. — Schermann Egyed: Adalékok az állami könyvcenzúra történetéhez. P. Sz. 1929. 503. l. — Megyery Ella: Római Notesz. P. Sz. 1929. 596. l. — Heinrich Knittenmeyer: Schelling und der romantische Schule. P. Sz. 1929. 599. l. — P. Wilhelm Schmidt S. V. D.: Der Ursprung der Gottesidee. P. Sz. 1929. 599—600. l. — Friedrich Gogarten: Die Schuld der Kirche gegen die Welt. P. Sz. 1929. 602. l. — Religiöse Quellenschriften. Herausgegeben von Dr. Wallerscheid. P. Sz. 1929. 605—606. l. — Bonifaz Wöhrmüller O. S. B.: Der königliche Gebot. P. Sz. 1929. 606. l. — Nation und Staat. Deutsche Zeitschrift. P. Sz. 1929. 230—231. l. — John Geffcken: Der Ausgang des griechisch-römischen Heidentums. Heidelberg. Winter. P. Sz. 1931. 56. l. — Dr. Varga Sándor: Rickert Henrik filozófiája. P. Sz. 1932. 2. l. — Pázmány Péter Prédikációi. I. k. P. Sz. 1932. 74—75. l. — Dr. Galla Ferenc: A clugny reform hatása Magyarországon. P. Sz. 1932. 83. l. — Gentrup Theodor S. V. .D: Das Deutschtum an der mittleren Donau in Rumänien und Jugoslawien. P. Sz. 1932. 86. l. — Winter Eduard: Die Deutschen in der Slowakei und in Kar-

pathorusland. P. Sz. 1932. 86. l. — Fr. X. Dölger: Antike und Christentum. P. Sz. 1932. 98. l. — Jahrbuch für Liturgiewissenschaft. Hg. v. Odo Casel O. S. B. P. Sz. 1932. 164–5. l. — Dr. Berhard Poschmann: Die abendlandische Kirchenbusse im frühen Mittelalter. P. Sz. 1932. 168–170. l. — Dr. Balog Arthur: A székely valláni és iskolai önkormányzat. P. Sz. 1932. 172. l. — G. Dandoy S. J.: L'ontologie du Vedanta. P. Sz. 1932. 270. l. — Thaddaeus Soiron O. F. M.: S. Bonaventura Prolegomena ad. s. Theologiam. P. Sz. 1932. 274. l. — A. de Serent O. F. M.: La spiritualité chrétienne d'après la liturgie. P. Sz. 1932. 276. l. — Dr. Philippus Oppenheim O. S. B.: Das Mönchkleid im christlichen Altertum. P. Sz. 1932. 284–5. l. — A. Lang: Henrici Tottung de Oyta: Quaestio de sacra Scriptura. Opuscula et textus. P. Sz. 1933. 51. l. — Dr. Const. Horváth O. Cist.: Johannis Lemovicensis Opera Omnia. P. Sz. 1933. 51–2. l. — A. Meyenberg: Albert der Grosse. P. Sz. 1933. 52. l. — Die Religionen der Erde. Von H. Balcz. u. a. P. Sz. 1933. 52–53. l. — F. X. Dölger: Antike und Christentum. P. Sz. 1933. 53. l. — Pázmány Péter Prédikációi. II. k. P. Sz. 1933. 53. l. — Dom I. B. Chautard O. Cist. R.: Az apostolkodás lelke. P. Sz. 1933. 60–61. l. — Gallus Schwind O. S. B.: P. Desiderius Lenz. P. Sz. 1933. 66. l. — S. Thomae Aquinatis Summa Theologica. 6. k. P. Sz. 1933. 175. l. — R. Barsotti: Sigeri de Brabantia De Aeternitate mundi. P. Sz. 1933. 175. l. — Dr. Schütz Antal: I. Eszmék és Eszmények. II. A házasság. P. Sz. 1933. 276. l. — O. Faller S. J.: S. Ambrosii De Virginibus. P. Sz. 1933. 188. l. — Germanus Morin O. S. B.: Caesarii Arelantensis episcopi Regula Sanctorum Virginum. P. Sz. 1933. 188–189. l. — A. Jungmann S. J.: Die lateinischen Bussriten in ihrer geschichtlichen Entwicklung. P. Sz. 1933. 281–282. l. — Jahrbuch für Liturgiewissenschaft. XI. Bd. P. Sz. 1933. 364. l. — Karl. Wild: I. Geist von Berge Karmel. P. Sz. 1933. 367. l. — Dr. Vértesi Frigyes: A főbb misztikus rendszerek lélektana. P. Sz. 1934. 134. l. — Dr. Schütz Antal: Isten a történelemben. P. Sz. 1934. 135. l. — Kecskés Pál: A bölcselet története főbb vonásaiban. P. Sz. 1934. 135–36. l. — Halasy Nagy József: A filozófia kis tükre. P. Sz. 1934. 136. l. — Gerőcz Kálmán: A filozófia kreditivái. Kredontologia. P. Sz. 1934. 136. l. — Fr. Bernardus Mariani: Philosophiae cristianae institutiones. I. P. Sz. 1934. 136–7. l. — Dr. Fr. J. Dölger: Antike und Christentum. Tom. III. Heft. 4. P. Sz. 1934. 139. l. — P. Ridolfo Plus S. J.: Battesimo e Cresima. P. Sz. 1934. 138. l. — S. Thomae De Aquino: Quaestiones de Trinitate divina. P. Sz. 1934. 138–9. l. — Dr. Raffay Sándor: A magyarhoni evangélikus lirurgia történetéhez. P. Sz. 1934. 139–140. l. — Pázmány Péter Prédikációi. III. köt. P. Sz. 1934. 141. l. — Julianna v. Stockhausen: Eine Stunde vor Tag. P. Sz. 1934. 149. l. — Lendvai István: Róma tornyai alatt. P. Sz. 1934. 149. l. — Hillebrand Jenő: Az ókor története. P. Sz. 1934. 157. l. — Caesare Carbone: Objectionum cumulata collectio. P. Sz. 1934. 308. l. — Otto Karrer: Das Religiose in der Menschheit. P. Sz. 1934. 308–309. l. — Dr. Odo Casel: Jahrbuch für Liturgiewissenschaft. XII. Bd. P. Sz. 1934. 309. l. — F. X. Dölger: Antike und Cristentum. Bd. IV. H. 3. P. Sz. 1934. 309. l. — Blazovich Jákó: A legfájóbb válság. Élet. 1935. 522. l. — Bognár Cecil: Pszichológia. U. o. 1935. 603. l. — Müller Lajos S. J.: Misztika. K. Sz. 1935. 704–705. l. — I. Donat S. J.: Summa Philosophiae Christianae. T. Logica Ed. 8. et 9. III. Ontologia Ed. 8. VII. Ethica generalis. Ed. 6. VIII. Ethica specialis. Ed. 5. P. Sz. 1935. 69. l. — Fr. Erdey: Logica cum introductione in philosophiam. P. Sz. 1935. 69. l. — I. Firmici Materni: Consultationes Zacchaei et Apollonii. Ed. Germanus Morin O. S. B. P. Sz. 1935. 70. l. — S. Thomae de Aquino: Quaestio de Gratia Capitis: Ed. Ignatius Backes. Flor. Patr. 40. P. Sz. 1935. 70. l. — Fr. J. Dölger: Antike und Christentum. Bd. IV. H. 4. P. Sz. 1935. 70–71. l. — A. Bonifaz Wöhrmüller: Mannhaftes Christentum. P. Sz. 1935. 73. l. — Horváth Konstantin: A zsoltároskönyv magyarázata. K. Sz. 1936. 202. l. — Szivós Donát: A ma diákja. Korunk Szava. 1936. 452. l. — Egy református apológia. P. Sz. 1936. 51–55. l. — Jánosi József S. J.: A szellem. P. Sz. 1936. 56. l. — J. Quasten: Monumenta eucharistia et liturgica vetustissima. P. Sz. 1936. 62. l. — Kállay Miklós: A pápa és a Vatikán. P. Sz. 1936. 222. l. — Dr. Galla Ferenc: A Pázmáneum alapítása és a Szentszék. P. Sz. 1936. 222. l. —

Br. Brandenstein Béla: Az ember a mindenségben. I. P. Sz. 1936. 374–75. l. — Franciscus Erdey: Ethica seu philosophia moralis. P. Sz. 1937. 214–215. l. — Donatus Haugg: Vom Geheimnis der hl. Messe. P. Sz. 1937. 220. l. (– rí –) — Theodor Bogler O. S. B.: Soldat und Mönch. P. Sz. 1937. 231–32. l. — Erdősi Károly: Múmiák és minarétek. P. Sz. 1937. 233. l. — Br. Brandenstein Béla: Az ember a mindenségben. P. Sz. 1937. 360–361. l. — Dr. Klemm Kálmán: Kereszténység vagy faji vallás? P. Sz. 1937. 361–362. l. — Dr. Ludger Jasper: Der Begriff der menschlichen Situation. Theologia. 1937. 279–280. l. — Wunderle: Die gestaltende Kraft der Religion im Seelenleben. Theologia. 1937. 280. l. — Nagy Barna: A theológiai módszer problémája az úgynevezett dialektikus theológiában. P. Sz. 1938. 58. l. — Karl Adam: A katolicizmus lényege. P. Sz. 1938. 133. l. — Romano Guardini: Vom Geist der Liturgie. 13. u. 14. Auflage. P. Sz. 1938. 139. l. — Dr. Horváth Konstantin S. O. Cist.: «Egyházi Értekezések és Tudósítások» Története. P. Sz. 1938. 300. l. — Egy katolikus megtérési regény. Balla Borisz: A megsebzett. K. Sz. 1939. 45—47. l. — Kis magyar néprajz. Ortutay Gyula könyve. K. Sz. 1940. 409–410. l.— Kalandozások a Balkánon. Dr. Nyisztor Zoltán könyve. U. o. 1940. 12. sz. 462. l. — Magyar Könyvek. K. Sz. 1940. 12. sz. 475. l. — Barnabás Gyula: Vihar Erdélyben. K. Sz. 1940. 12. sz. 475–476. l. — A világháló kereszténység. Bangha Béla S. J. új könyve. Ism. P. Sz. 1940. 66–68. l. — Br. Brandenstein Béla: A lét forrásai. Ism. Élet. 1941. 35. l. — Nápolyi Johanna. Passuth László regénye. K. Sz. 1941. 21–22. l. — Lajos Árpád: A magyar nép játékai. K. Sz. 1941. 21–22. l. — Schneider Fr.: Praxis der Selbsterziehung. 1941. 21–22. l. — Zsigovics Béla: Utazzál velem a Föld körül. K. Sz. 1941. 21–22. l. — Makkai László: Tündérország (Erdély). K. Sz. 1941. 22. l.— Balla Borisz: Brüsszeli napló. K. Sz. 1941. 54. l. — Just Béla: Szagosmise. K. Sz. 1941. 54–55. l. — Dénes Gizella: Asszony, aki vétkezett. K. Sz. 1941. 63. l. — Kolozsvári–Grandpierre: A sárgavirágos leány. K. Sz. 1941. 91. l. — Wass: Jönnek. K. Sz. 1941. 91. l. — Proksch: Valahol a világban. K. Sz. 1941. 92. l. — Duhamel: A napló. K. Sz. 1941. 93–94. l. — Csávossy: Érd angyala. K. Sz. 1941. 94. l. — Berand: Boszorkánytánc. K. Sz. 1941. 95. l. — Gyermekek lelki élete. Czapik: Gyermek-lelkigyakorlatok. Donászy–Szabó Ernő S. J.: Tavaszváros. Sudbrack–Csávossy: Az Úr Jézus kegyeltje. Dr. Ervin Gábor: Krisztusi nagykorúság. Czapik Gyula: Nagyböjti beszédvázl. Kónyi Mária, Holub József, Csalog József, Derzsényi Dezső: A bátai apátság és Krisztus vére ereklyéje. K. Sz. 1941. 154. l. — Geogers Ouadard: Nagy Péter, a cárok cárja. Ford. Orbók Attila. K. Sz. 1941. 154–155. l. — Trochu Francis Dr. (ford. Árvay Nagy Bálint): Az ars-i plébános. K. Sz. 1941. 158. l. — Horváth Miklós–Reök Iván: Isten, papok, orvosok. K. Sz. 1941. 186. l. — Lothar Schreyer: Bildnis des Heiligen Geistes. K. Sz. 1941. 186. l. — Pekár Gyula: A kékszakállú herceg. K. Sz. 1941. 186. l. — Gertrud von Le Fort: A magdeburgi menyegző. K. Sz. 1941. 188–189. l. — Daán Miklósné H. Hedvig: A somogyi puszták tündére. K. Sz. 1941. 250. l. — Egri Irén: Deák Ferenc. K. Sz. 1941. 251. l. — Dr. Nyisztor Zoltán: Bangha Béla élete és műve. K. Sz. 1941. 214–216. l. — Zakar András: Tihamér püspök élete. K. Sz. 1941. 214–16. l. — Thury Zsuzsa: Rigó-u. 20–21. Regény. K. Sz. 1941. 251. l. — Kárász József: Családi tűzhely. K. Sz. 1941. 315–317. l. — Veres Páter: Ember és írás. K. Sz. 1941. 315–317. l. — Sinka István: Denevérek honfoglalása. K. Sz. 1941. 315–317. l. — Kodolányi János: Baranyai utazás. K. Sz. 1941. 315–317. l. — Makkai János: Válság Amerikában. K. Sz. 1941. 315–317. l. — Nyirő József: Halhatatlan élet. K. Sz. 1941. 315–317. l. — Delmár Emil: Középkori magyar emlékek Svájcban. K. Sz. 1941. 315–317. l. — Négy könyv a faj, nép, nemzet kérdéseiről. K. Sz. 1941. 269–278. l. — Br. Brandenstein Béla: Platon. K. Sz. 1941. 381–382. l. — Kassai Solt: Könyves Kálmán. K. Sz. 1941. 383–384. l. — Réti Menyhért: Duns Scotus János egyediségi elve. K. Sz. 1941. 11. sz. 403–404. l. — Éber Antal: Mire tanít Széchenyi? K. Sz. 1941. 414. l. — Szunyogh X. Ferenc: Szent Pál, Krisztus sziklája. K. Sz. 1941. 416. l. — Szunyogh X. Ferenc: Hét mennyei ünnep. K. Sz. 1941. 416. l. — Horváth Miklós–Reök Iván: Isten, papok, orvosok. Ism. P. Sz. 1942. 57. l. — Martyrologium Romanum. Ed. III. Theo-

logia. 1941. 284. l. — Oppenheim Th.: Imstitutiones syst. hist. in sacram liturgiam. U. o. 1941. 284—285. l. — Hämel—Stier: Das Seeleben des Hl. Johanna Franziska von Chantal. U. o. 1941. 285. l. — Else Hocks: Pius II. und der Halbmond. K. Sz. 1942. 29. l. — Nagy István: A szomszédság nevében. K. Sz. 1942. 32. l. — Ortutay: A magyar népművészet. K. Sz. 1942. 47—48. l. — Hajós József: A bölcselet története. K. Sz. 1942. 60. l. — Burka Kelemen: Buttykay P. Antal O. F. M. K. Sz. 1942. 61. l. — Kertész R.: Az anyák megmentője. K. Sz. 1942. 63. l. — Cser László: Pekingi séták. 1942. 96. l. — Nyéki Kálmán: Faj és vallás. Theologia. 1942. 179—181. l.

Kiadásért felelős: Dr. Kühár Flóris.
Stephaneum nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28. Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

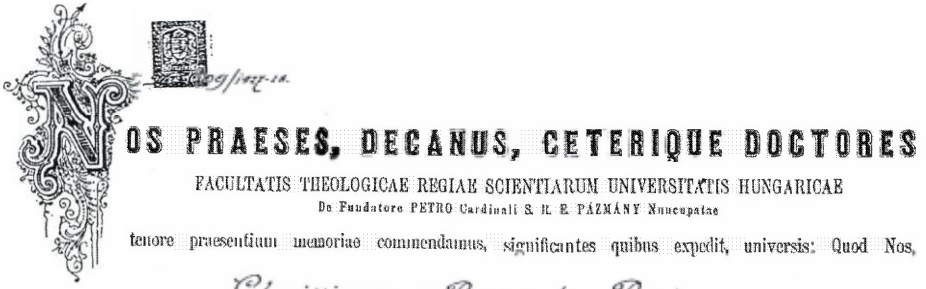

NOS PRAESES, DECANUS, CETERIQUE DOCTORES

FACULTATIS THEOLOGICAE REGIAE SCIENTIARUM UNIVERSITATIS HUNGARICAE

De Fundatore PETRO Cardinali S. R. E. PÁZMÁNY Nuncupatae

tenore praesentium memoriae commendamus, significantes quibus expedit, universis: Quod Nos,

Clarissimum ac Reverendum Dominum

Drem Florianum Franciscum Kühár

O. S. B. Professorem

habita ratione insignis eius doctrinae sacrae docendo et scriptis feliciter propagatae in Collegium nostrum cooptare desideraverimus, cooptatumque Albo nostrorum Collegiatorum Doctorum inseruerimus, eumque Iurium omnium et Privilegiorum, quae de lege et consuetudine Doctoribus Collegiatis competunt, participem fecerimus atque tali modo Collegam nostrum nominaverimus et pronunciaverimus, prout praesentium per vigorem nominamus et pronunciamus. In cujus fidem hasce subscriptas ac majore Facultatis sigillo munitas extradedimus Literas.

Budapestini e Consessu Facultatis Theologicae Regiae Budapestinensis „Pázmány Péter" Scientiarum Universitatis celebrato die *secunda mensis Maii a D. millesimo nongentesimo vigesimo octavo.*

Dr. Vendelinus Frebert
Doctor Collegiatus, Camerarius et Panel. superanum, Vicarius Facultatis f. t.

Dr. Aurelius Marlin
Doctor Collegiatus, Praelector Ass. Panel., Professor publ. ord., Decanus Facultatis f. t.

10. sz. melléklet

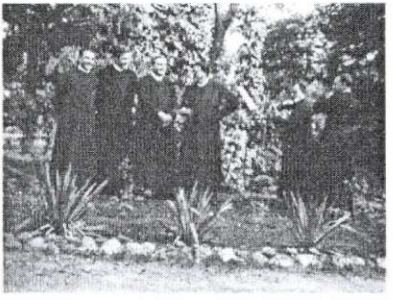

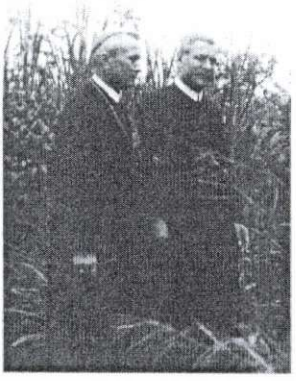

Rendtársak körében Pannonhalmán és Újfalun

11. sz. melléklet

Ünnepelünk,

[illegible] mint akik szívükben hordja kincseiket. Ünnepelünk, mint akiket sok munka után, de reánk inkább jobb munka előtt állnak. A [illegible] az Úr szőlőjében a szőlőmondja az a Mesterszó: Cantabiles mihi erant iustificationes Tuae — Énekeim nekem a Te igazságaid. [illegible] Révész prelátus úr a Te ünnepeiden, amely a mi ünnepeinkhez is [illegible] részt kérünk [illegible] — elkötelezünk előtted szerető hűséd csöndben, úgy amint az a Te szavad szerint 35 éves évfordulóhoz [illegible] legjobban illik a lelkeink megemlékezésének gyönyörűséhez. [illegible] emlékezet a Te nekünk adott pazar kincseidből. Fűztünk [illegible]

Felejthetjük-e nekünk [illegible] missziók szerény munkásainak Révész prelátus beszédét [illegible]

„A keresztény kultúra és a magyar Alföld" czímmel, amelyet az országos kath. nagygyűlés ünnyilvános zárólésén, 1913. november 11-én mondott.

Mint a puszták hatalmas csengő, bengető, borongató bele a lóbb, mint husz ezer hallgató lelkeibe a egyre fortult vagy mennyünk igazságaiban kérdés: quid [illegible] mus? — mit cselekedjünk? — Most, ma is azt kérdezzük a egy magyon szerény kikezdésünk, melyet [illegible] kicsiny elő[illegible] mondó [illegible] szeretnénk megfelelni [illegible]

Révész prelátus ezelőtt 7 esztendővel elmondta. — Szanlaznvégig az olvasók szívén lelkén [illegible] ajtóit, von[illegible] [illegible] szemléket, es termékenyítse meg az ecelő szeretet minden munkáját [illegible]

A beszéd

Talán sohasem szólottam volna a tanítók, ha nem hallottam volna a tanítókat, magyarjaikban gróf Van Pétert, apostolprohinciatus úrnak beszédjét az „Amenlabba vándorlók részére szervezendő munkásmisszókról.

[illegible] szívesen hallottam volna a tanítókat, hogy ha már a pennát [illegible] az ekszerbe vándorló kovácsok magyar nép gyönyörű szavaiban, [illegible] és a kalapszegő szavak a magyar szívű nagyra, melynek lelkén [illegible] és hozzászelő szíve nagyobbkén [illegible] dobogja. A nagy vágyam a kivül, mincsen számodra, helyed. Más nyomor a bunbor és gyönyörűszemű kazdag Alföldön? Sőt, mi több, kulturnyomor a haza szívében? Hol lehetséges ez? Nem merész fuláza ez? Nem! Ki merem mondani [illegible] a magyar katholikus Svájc-színe előtt, hogy a keresztény kultúra szempontjából alpha van Európának az elnagyott terüle, mint a Magyar-Alföld, különösen a Duna—Tisza köze.

Ezen az a „nép", mely szendkivüli szellemi kapacitásával, melyeb valláserősége hajt lélekelevel csak egy ehez és szomszédszava a keresztény hit és szokás gazsugyul. — sokkal szegényebb pap, templom, sőt ill-ell iskola dolgában is, mint az a szegény lipiói, vagy árvai nép, mely az alföldi nép fölérén építette szép templomai, iskolái.

Nem tudomásunk sincs arról, alapon akarom és bizonyítani merész állításomat, hanem elődom [illegible] szerű képekben egy a kajal, mint az alföldi papkerencsek lapszalonai, azzal az egyszerűséggel és nyilvánossal, melyet [illegible] ad a szegény népet, melynek sebei ma [illegible] [illegible]

Vesszőt, tüzet keresnek és mégis, hol van elégítve, hanem elszaszik és kilúszom a vesszőcsik a lóda örömtüzet. Ünnepelünk, mint akik sok munka után, de reánk inkább jobb munka előtt állunk. A [illegible] az Úr szőlőjében a szőmondja az a Mesterszó: Cantabiles mihi erant iustificationes Tuae — Énekeim nekem a Te igazságaid.

Révész prelátus úr a Te ünnepeiden, amely a mi ünnepeinkhez is [illegible] részt kérünk [illegible] elkötelezünk előtted szerető hűséd csöndben, úgy amint az a Te szavad szerint 35 éves évfordulóhoz [illegible] legjobban illik a lelkeink megemlékezésének gyönyörűséhez. [illegible] emlékezet a Te nekünk adott pazar kincseidből. Fűztünk [illegible]

Felejthetjük-e nekünk [illegible] missziók szerény munkásainak Révész prelátus beszédét [illegible]

„A keresztény kultúra és a magyar Alföld" czímmel, amelyet az országos kath. nagygyűlés ünnyilvános zárólésén, 1913. november 11-én mondott.

Mint a puszták hatalmas csengő, bengető, borongató bele a lóbb, mint husz ezer hallgató lelkeibe a egyre fortult vagy mennyünk igazságaiban kérdés: quid [illegible] mus? — mit cselekedjünk? — Most, ma is azt kérdezzük a egy magyon szerény kikezdésünk, melyet [illegible] kicsiny elő[illegible] mondó [illegible] szeretnénk megfelelni [illegible]

Révész prelátus ezelőtt 7 esztendővel elmondta. — Szanlaznvégig az olvasók szívén lelkén [illegible] ajtóit, von[illegible] [illegible] szemléket, es termékenyítse meg az ecelő szeretet minden munkáját [illegible]

A beszéd

Talán sohasem szólottam volna a tanítókat, ha nem hallottam volna a tanítókat, magyarjaikban gróf Van Pétert apostolprohinciatus úrnak beszédjét az „Amenlabba vándorlók részére szervezendő munkásmisszókról.

[illegible] szívesen hallottam volna a tanítókat, hogy ha már a pennát [illegible] az ekszerbe vándorló kovácsok magyar nép gyönyörű szavaiban, [illegible] és a kalapszegő szavak a magyar szívű nagyra, melynek lelkén [illegible] és hozzászelő szíve nagyobbkén [illegible] dobogja. A nagy vágyam a kivül, mincsen számodra, helyed. Más nyomor a bunbor és gyönyörűszemű kazdag Alföldön? Sőt, mi több, kulturnyomor a haza szívében? Hol lehetséges ez? Nem merész fuláza ez? Nem! Ki merem mondani [illegible] a magyar kathulikus Svájc-színe előtt, hogy a keresztény kultúra szempontjából alpha van Európának az elnagyott terüle, mint a Magyar-Alföld, különösen a Duna—Tisza köze.

Ezen az a „nép", mely szendkivüli szellemi kapacitásával, melyeb valláserősége hajt lélekelevel csak egy ehez és szomszédszava a keresztény hit és szokás gazsugyul. — sokkal szegényebb pap, templom, sőt ill-ell iskola dolgában is, mint az a szegény lipiói, vagy árvai nép, mely az alföldi nép fölérén építette szép templomai, iskolái.

Nem tudomásunk sincs arról, alapon akarom és bizonyítani merész állításomat, hanem elődom [illegible] szerű képekben egy a kajal, mint az alföldi papkerencsek lapszalonai, azzal az egyszerűséggel és nyilvánossal, melyet [illegible] ad a szegény népet, melynek sebei ma [illegible]

Nem régi párongallom egy laghaszkaui 34 éves pusztai legenyt, mert elkelt a [illegible] házasságban oktatásáról, de miko[illegible] megtudtam ide, — hogy a lő órás oktatásra 25 kilométerről jött be, tehát 50 kilométert utazott, szerettem volna leborulni előtte, mert ép egyszerre meg sohasem hoztam hitemért ennyi áldozatot.

Alig van vára Magyarországon, mely olyanvirg [illegible] áldozna a népoktatásra, mint Kecskemét városa. — Csak napjaink célokra 270 ezer koronát fordult — mégis iskolahiány — sőt nehézkes a tanyerendszer mert — több mint két ezer katholikus lanykőlelet nem jár iskolába, — [illegible] kétezer katholikus magyar vész el evenként nemcsak a kultura, de fajdalom a politikai jogok számára is.

Hogy mily erélyes kincse egyházunknak a magyar alföld nép, bizonyítja hogy [illegible] ilyen [illegible] [illegible] [illegible] 6—7 ezer, [illegible] 1 millió számával, csak a mi [illegible] 60—70 ezer [illegible] 52 ezer kecskemét-hívőnek egyelőre [illegible] szerdája [illegible] és bőr csak keregetős apácát ismernek az egyszerű hívek, mégis 55 évelőtt 40 kecskemét leányvette fel az apácai fátyolt és buzkén mondom, hogy az a 40 magyar leány dúsa a magyar zárdáknak.

Mikor alföldi tanyát jártam az, hol a szivar gondozás mellett is a keresztény kultúrát [illegible] [illegible] [illegible]

végig, csodás buzogányokat láttam. Kiskunmajsa eucharisztikus kőszég. De emellett a lény mellett micsoda szélet árny van az anyaszentegyházhoz tartozó pusztákon, melyeknek mindenikéhez egy-két ezer hivőt számlál.

Van egy Mérges nevű puszta a 2500 hívővel. Van ezen a pusztán jegyző, orvos, posta, csendőrség, de pap, templom nincs. A plébános meghívásra 1—2 szer felkeresi a pusztát, egy-egy utja oda-vissza kocsin 9 órát vesz igénybe.

A buzogó plébános elpanaszolta a többi között, hogy nem egyszer kereszteli ott koronlőt, sőt kéznél vezetett gyermekeket is.

Egy alkalommal óra számra gyónatlan pusztai hívőt — ugyan hol? a szövetkezeti bolban. Mikor azonfaradván haza akart indulni — egy csoport deli, szép legény és leány könyörögve áll elébe, hogy meg ők is szeretnének meggyónni, de nem gyónhatnak meg. Ugyan miért? Mert azok a szerencsétlenek meg sohasem gyónták, mert még a „Mielvénkol" de meg a keresztelést sem tudták.

Máskor egy haldokló asszonyhoz hivták ide a plébánost. Mikor az Úrlátó szentséget nyujtotta a betegnek, szegény beteg kezével nyult a Legszentebb felé. A plébános visszahőkölt s mikor ujból közeledett a beteghez, az ismét kezével akarta elfogadni a Legszentebbet és csak nagy nehezen sikerult a beteget megáldozatni. Talán lázas volt annak a szegény betegnek? Oh nem! Még életében sohasem áldozott. Miért nem áldozott? Bevallotta, hogy még áldozatni sem látott.

Mikor naponként a megtúzó esteket hallom, vagy látom, szeretnek felkiáltani: Ti Missiós egyletek, ti szent gyermekegy társulatok, ti sodalisok, jertek nemes munkálkodni a Magyar Alföldre, hiszen itt talajra achol sem találtak; ilyen hálás talaj az alföldi nép, mert nyitt csze, mélyen érző szíve, hitéért áldozatra kész lelkülete képesíti őt ontudatos, mélyebb vallásosságra.

Még vallási tévedéseiben is bámulom ezt a népet. Kösszájon forog az alföldi papok közöttt ez a naiv eset. — Felvirradt az Ünnek gyönyörűséges ünnepe. Már hajnali szürkülettkor megindul hosszu tarka vonalakban a buzgó tanyai nép, hogy virágos, lombos utcákon imádhassa kenyér szine alatt rejlőző Istenét. Csak az öregek és tanyaőrök maradnak a pusztán. De ezek is összejönnek a pusztán kereszte körül, hogy ők is ünnepeljék az Ünnepét. De hogyan? Se oltári szentség, se pap. Leléneyes a magyar! Az öreg előénekes elővesz egy sajál kezével faragott fészentégiartot, bele teszi egy kezek hűlehér papirszeletei és rákezdi, majd vele zengi pár száz ajak: „Ez nagy szenség valóban, ezt imádjuk legjobban." En nem bolondkozom meg, mert bár nem volt ott Krisztus abban a fészentégiartóban a papir szine alatt, de ki merí tagadni, hogy ott volt Krisztus annak a szegény magyar népnek szivében.

Nem bolondkozom meg annak a pusztaszerű asszonynak esetén sem, aki bement plébánosához Csongrád-Csenyre, hogy beírassa magát az előtérgyesületbe. „Hát azután hol tartja maga az imádási órát? — kérdi a plébános. „Hát kérem, az Árpád szobornál." Igen, az Árpád szobornál, hová zászlók alatt is elmentek ájtatoskodni a környékbeli hívek. Nem mosolygom ki ezt a népet, mert megtudtam, hogy ott a pusztaszeri Árpád szobor környékén egy elpusztult templom romjai láthatók, talán öseinknek ott lebegő eucharisztikus szelleme hivogatja oda a templomnélküli árva népet.

Emlitsem-e, hogy akárhány felnőtt katholikus el a tanyákon, kik papot, templomot életükben még soha sem láttak, soha egyetlen keresztény tanitási nem hallottak, ép azért nem csodálom azt a tanyai suhancot, aki a szenesi templomot először megpillantva, azt kérdezte anyjától: „Édesanyám, hát ez kinek a tanyája?"

Emlitsem-e, hogy sok helyen más vallásu papok kereszteinek, asszonyok avatnak, temetnek, sőt vannak népes községek, hol a katholikus haloltak 70—80 percentjét más vallásu papok vagy tanitók temetik el.

Mindezen lelki kórhoz ki tudná kiszámitani azt a millió anyagi kárt, mely elvész a nemzeti munkaerőből az által, mikor egy-egy alföldi magyar napokat kényelem áldozni kisebb-nagyobb egyházi ügyeiét. Sokan azt kérdezik a szülei képek: szemléltetőnél, ugyan mi az oka annak, hogy aránylag kedvező anyagi viszonyok közöttt élő alföldi nép keresztény kultura szempontjából ennyire elhanyagolt? Talán sokan már el is tétlék a népet szellemi vezéreivel együtt?

Lassan az itéletlen! Ezt a népet igazolja a történelem, mely azt bizonyitja, hogy a mohácsi vész után a Duna-Tisza közte számadokon át nem volt czvéb, mint a keresztény népet sanyargató felhold ugrásdálkodásának szintere. Ezt a népet nem védte se hős, se vár, csak a saját karja, mely nem tudott megküzdeni a tulerővel.

A pogány törökdulláshoz szegődött minden latsen csapása. Nem volt elég, hogy a török kardja elpusztitolta e nép szineljavát, hogy templomait rombadöntötte, hogy papjait mezőkelle vagy rabszolgaságba hurczolta, nem volt elég, hogy az ezüst Alföldet gyakori tűzvész pusztitotta, hanem jött a minden eltepésénél díjdúlóbb „fekete halál," melyt helomsa élte a népet papja vel együtt. Maga a mártír is népes Kecskemét sem bírt éveken át papokat kapni, amig meg nem szántak a jezuiták, élvéve a plébánia gondozását. De csaknamar elpusztitotta őket is a rabszály és a plébánia a szt ferencrendiek szállt, akikkel nem bírt sem a török, sem a „fekete halál," akiknek az alföldi katholikusság fönmaradását köszönheti és kiknek templomai hosszu időn át a katholikusok, a protestáns testvéreinkkel közösen használták.

Mikor a török és a „fekete halál" elvégezte munkáját, mikor az Alföld már egy órára temető volt, a nagy viharok megbontották a Vácnál kezdődő és az Alföldre is benyuló homokláncolatot, egy óriási homok aidombol boritva az Alföld föld, ahol az utak járhatanná, a földek termékenyné válván, megszünt minden közlekedés, semmivé lett minden kultura.

El lehet képzelni, hogy milyk tüzdelmek közöttt tudott fabrasálani saját erejéből ez a lesujtott nép, el lehet képzelni, hogy mennyi eleteró van abban az alföldi népben, mely képes volt alig egy kétszáz év alatt megszináltni a kulturának majdnem minden alkotását, melyet más nemzetek ezer évalatt alakítak meg magukban.

A másik oka az alföldi nép kulturálatlanságának az a sajálságos tény, hogy a vegyes vallásu helyeken a a katholikus nép rendszerint szegényebb, mint a más vallásuak. Nem kutatom az okát, de azt büszkén hanpsulyozom, hogy az alföldi katholikus nép mégsem „egyke" rendszerén alapján sem akar megszaszodni. Mélőzetlnek tudni, hogy mikép lehet az Alföldön megismerni, vajjon melyik a katholikus varosrész? Az, ahol sok gyermek játszik az utcán, igen jól tudja ez a józan magyar nép, hogy a leszárázabb nemzeti vagyon a gyermek. Mit ér Franciaországnak az a sok milliárdja, ha nincs gyermeke, ha évenként 20 ezerrel fogy a népe?

Mélyen tisztelt Nagygyűlés!

Az Alföldnek ezen a nagy szebben segíteni kell, mert az Magyarország elsőrdrése. Ki kell segíteni az elhanyolt ság sötét katakombaiból ezt a népet is, mert ilyen allapotban nem tud ellenállni annak a nagy veszedelemnek, mely őt az közelről fenyegeti.

Nem a Duna, nem a Tisza kőntesétől kell feltenni a magyar Alföldet, — azok mar szabályozva vannak, — hanem Isltenl kell attól a vörös tengertől, mely ebből a „szomorunak" nevezett Fővárosból millió és millió istenielen röpirelot, ujságol hömpölygöltt le a Magyar Alföld tiszles talajára; attól a vörös tengertől kell félleni, amely szárával hömpölygöltt le a szabadgesyes álapostolokat és arokat a szabadgondolkodó szarnokokat, kik másokban nem türik meg a szabadgondolatot.

Minthá már lenl is gyöngítené a magyar himnusz fönséges akkordjait a — „nincs Isten", „nincs haza" hitel, hazát gyalázó kiáltása!

Óriási veszedelem! Ép nem reltegek azoktól a centrifugális elemektől, kik a magyar haza számlaian jöleténeyét sok hűtlenlanséggal viszonozzák, kik állandó vérlden forradalmat folytatnak a magyar allam egysége ellen. Ezt a sebet csak kis szerletlel, vagy okos mőletlel még meggyógyithatjuk, de ha egyszer megromlott a haza szive, ha elveszett az alföldi nemek czeréves hite és tiszte erkölcse, elveszett a magyar haza is.

De hát mit tegyünk? Kihez forduljunk segélyért? Bocsánat a kiljezésért, de mi katholikusok az ilyen kérdésre beszélő automatákká válunk és egyhangu bizalommal zengjük: „Segíllsen a magyar püspöki kar". Szép a bizalom, de amint a virágillatal is lehet élni, ép ugy tulságos bizalommal is lehet keserleni, amikor lehetlelen dolgokat kérünk, vagy pedig óhajtunk.

Ma, akik ott élünk a Magyar Alföldön, csodálatlal látjuk, hogy mily óriási áldozatot hozlak a magyar Alföldért a Csészke Györgyök, Verossy Gyulák és a Schuszter Konstantinek, látjuk, hogy mily agyódó és áldozatos figyelemmel kisérik a mi Főpásztorunk Vácról és Temesvárról most is az Alföldi nép hitéletét, de csak a Főpásztorokhoz vérmi mindenl, az egy lehetellen kivánság!

Egy erősebb faktorhoz kell forduluink és ez a magyar államhatalom, a melynek fontos hivatása támogatni minden intézményt, mely a nemzeti erőt fontartja, vagy neveli. Már pedig nemzeti erőnknek nincs hatalmasabb istapolojo, mint a kereszténység, melyre Szent István mint biztos fundamentumra alapitolta nemzetünket. Ezt az ezeréves alapot nagy erővel bontogatják ellenfeleink, ezt az alapot nekünk meg kell védeniünk, mert minden mézmény csak azon az alapon állhat fenn, amelyen felépült.

Bevégzem beszédemet azzal a szerény indiványval: „Kérje fel a m. tisztelt Nagygyűlés a magyar Püspöki kart, hogy addig is, míg a kath. autonómia igéje megtestesul, vétessen fel a magyar Alföld keresztény kulturájáról irtta képet és hivja fel a már is érdeklődő magyar kormány figyelmét és támogatását a veszélyes bajok orvoslására. Megérdemel legalább is annyi gondozást a hazafiságban soha meg nem ingó alföldi magyar nép, mint ezok, akik a nemzet annyi áldozatlát hűtlenséggel, vagy épen fiumel bombával fizetnek vissza.

Mélyen tisztelt Nagygyűlés! Egy szikla szakadt le hazámat lelő szivemről, hogy a veszhangot megkönnyítottam, a vörös zászlót kitűztem, adja az Isten, hogy a közel jövőben ne veszedelemre, hanem „Te Deum"-ra kondulianak meg a magyar Alföld harangjai!

* * *

Foljegyzés és ujra emlékezésekbe hozta az Urnak 1920-ik esztendejében az Alföld krónikása.

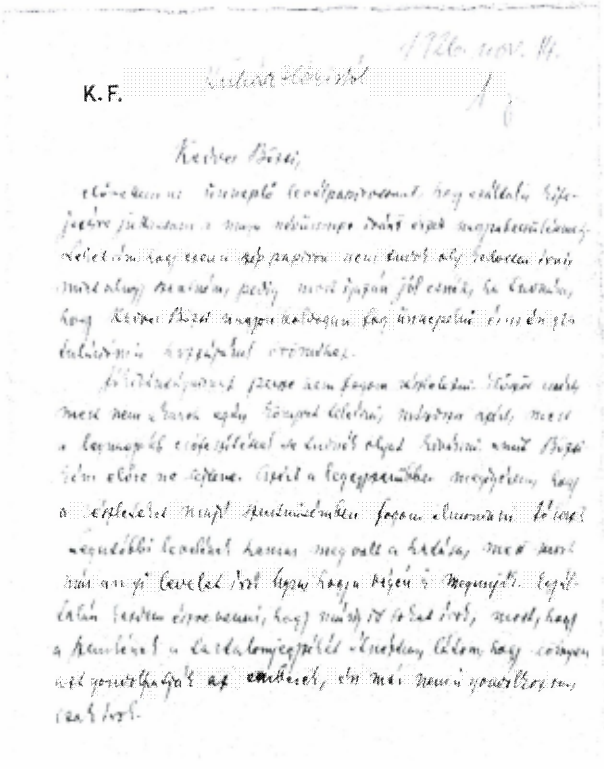

K. F.

Berecz Erzsébet, 1926.
Kühár Flóris Berecz Erzsébethez írt levelének első oldala, 1926. november 14.

13. sz. melléklet

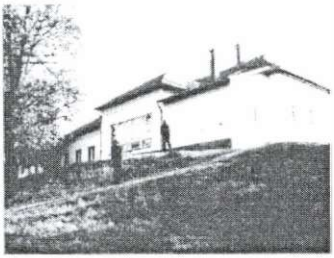

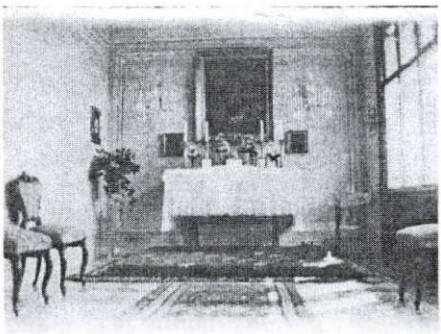

Steer Ferenc és felesége
A tiszaugi kastély és a kastély házikápolnája

14. sz. melléklet

Századeleji térkép a Tiszazugról (XIX–XX. század)

15. sz. melléklet

A váczi püspöktől.
4990/1924. szám.

D. a J. Kr. !

MÉLTÓSÁGOS FŐAPÁT ÚR!

Épen most kaptam a kiskunhalasi plébános jelentését az ottani misszióról, amelyet Jung Benedek, Dr. Kühár Flóris, Dr. Macher Emánuel és Zalán Menyhért tartottak. A legnagyobb elismerással kell adóznom a missiót tartó rendtagok önfeláldozó munkájáért, akik nem csak magában a városban, hanem négy tanyán is, amelyek a várostól 19-21 kilométer távolságban vannak, napokon át künn tartózkodva prédikáltak és gyóntattak. Ez a lelkipásztori munkák legnehezebbike, főkép olyanok számára, akik előtt a tanyai élet eddig ismeretlen volt.

Nagyon hálás vagyok a Szt. Benedek-rend iránt, hogy tagjai működésüket az alföld elhagyott népére is kiterjesztették. A tiszaugi, csépai és halasi missiók tartásával felbecsülhetetlen szolgálatot tettek a kath. ügynek épen ott, ahol arra legnagyobb szükség volt.

Fogadja Méltóságod őszinte mély tiszteletem nyilvánitását.

VÁCZ, 1924. évi november hó 26-án.

váczi püspök.

Méltóságos

Dr. BÁRDOS REMIG Szent Benedek-rendi Főapát Urnak

Hanauer István váci püspök köszönő levele
Bárdos Remig pannonhalmi főapáthoz

16. sz. melléklet

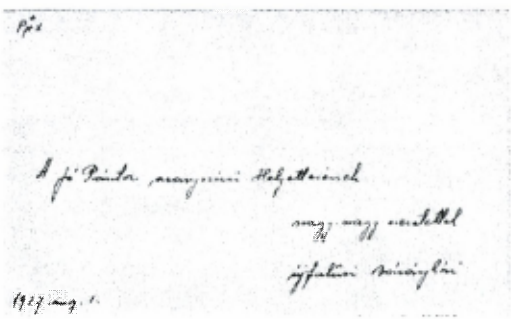

Berecz Skolasztika
Az újfalui zárda 1941 körül
Az első újfalui lelkigyakorlat alkalmából Kühár Flórisnak ajándékozott szentkép Skolasztika testvér írásával, 1927. augusztus 1.

17. sz. melléklet

Statuta Congregationis dioecesanae
„filiarum S. Benedicti"
in Tiszaújfalu.

1. De Congregationis fine et statutis.

1. „filiae S. Benedicti" volunt tamquam oblatae primo ordini S. Benedicti adhaerere in vita communi vivendo et Beatissimam Virginem Mariam officii parvo recolendo. Finem primarium sibi proponunt laborem perfectionis propriae cum votis paupertatis, castitatis, obedientiae, conversionis morum et stabilitatis in congregatione simplicibus per observationem statutorum praesentium. Pro fine secundario sibi proponunt adiumenta praestare in cura populi catholici tam spiritualia, quam ~~[illegible]~~ corporalia, per educationem in scholis, per ~~[illegible]~~ institutiones religiosas etiam adultorum, populum edocendo. Curant in rebus practicis et opera caritatis erga pauperes et aegrotos exercendis.[1]

1) Reg. c. 58.

1) Secundum erectionem Eppi Vacin. 21-IX-1928.

2. Sorores ergo ~~[illegible]~~ orationi et laboribus operam dant et hoc modo servitium sponso animarum suarum et Ecclesiae edunt.

3. Ecclesia, columna et firmamentum veritatis, omni tempore vitam totam perfectionis christianae membris suis demonstrabat. Quod praesertim faciebat et fecit per Regulas ab ipsa profectas.[3]

3) ~~[illegible]~~ C.I.C. c. 487.

4a) Talis est Regula quoque, quae de corde S. Benedicti, tamquam de fonte paradisi promanabat; quam laudavit S. Gregorius Magnus, pontifex summus; quam probavit S. Bonifax Zacharias, commendaverunt pernumeri sancti et synodi complures.

Sed dum modus procedendi ~~[illegible]~~ Patres numerum filiarum patriarchae monachorum occidentalium et sanctae sororis eius, filiae S. Benedicti de Hungaria hanc sibi Regulam elegerunt.

A Szabályzat kéziratának első oldala

18. sz. melléklet

Stephanus ...

1918. mense 11.

Kiltar Tibi ista ei populumque

Salutem et benedictionem in Domino!

Inchoatas annuentes piarum Virginum quae ab obedientia S. Benedicti quae iam ab anno 1922. in imbuendo ~~populo~~ populo disperse viventi fidei sacae fidei doctrina ~~et moribus~~ in dioecesi nostra operam ~~praestiterunt~~ dubiam ac dein anno 1929. vitam communem in Thaumfala inceperunt; ac multiplici, quod sperari licuit, incremento ~~tum~~ salutis animarum, cum communis boni Ecclesiae Catholicae simul et societatis humanae permotis consultis prius iuxta Sacrorum Canonum praescripta Sancta Sede Apostolica et obtenta decreto S. Congregationis Negotiis Religiosorum Sodalium praepositae die ..... 1928. edito facultate: in Gloriam et laudem Sanctissimae et Individuae Trinitatis, ad recolendam ineffabilem Caritatem ~~SS~~ Sanctissimi Cordis Domini Nostri Jesu Christi, in honorem Beatae Mariae Virginis, ~~sancti Benedicti~~ Sancti quoque vitae religiosae fundatoris et Patriarchae Benedicti et sororis eius Sanctae Scholasticae et omnium sanctorum: Congregationem iuris dioecesani, cui titulus:

Filiae Sancti Benedicti

cuique finis peculiaris est populi parvuli praesertim extra pagos et urbes dispersae se vivendi catechesim melioribus praestare, scholas ~~et alia~~ elementares et institutiones in parvulis liberos regere et varia ~~subsidia~~ opera caritatis exercere

Canonice in Domino erigimus eamque canonice erectam volumus et declaramus. Simulque ~~eis~~ eis, ad quos spectat, mandamus, ut secundis praescriptionibus Codicis Iuris Canonici ac praesertim habito peculiari fine Instituti aptae edantur Constitutiones, quibus eiusdem vita ac regularis disciplina lueri queat.

Coepto operi paternam benedictionem supernumque auspicium gratiarum impertientes, has Ecclesiae Litteras nostris manus subscripsimus ac sigillo munitas edidimus.

Pacii in aedibus consuetae Residentiae nostrae, festo die S. Benedicti Abbatis, anno salutis millesimo nongentesimo duodecimo ~~tertio~~ vigesimo octavo (? ~~in~~ duodetrigesimo?), episcopatus vero nostri decimo

Sp. Mac.

Az alapító levél kézirata

19. sz. melléklet

1928. márc. 14.

Nr. 1172
1928.

L. J. Chr.!

STEPHANUS HANAUER

DEI MISERICORDIA ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA

EPISCOPUS VACIENSIS.

Salutem et benedictionem in Domino !

Instantibus annuentes precibus piarum virginum oblatarum S.Benedicti, quae jam ab anno 1922.imbuendo populo disperse viventi sacrae fidei doctrina in Dioecesi nostra operam dabant ac dein anno 1927.vitam communem inTiazaujfalu inceperunt; ac multiplici, quod sperari licuit, incremento tum salutis animarum, tum communis boni Ecclesiae Catholicae simul et societatis humanae permoti; consulta prius Sancta Sede Apostolica: in gloriam et laudem Sanctissimae et Indivisae Trinitatis ad recolendam ineffabilem Caritatem Sanctissimi Cordis Domini Nostri Jesu Christi,in honorem Beatissimae Mariae Virginis, Sancti quoque vitae religiosae fundatoris et Patriarchae Benedicti et sororis ejus Sanctae Scholasticae Virginis et omnium Sanctorum, Coetum earum in Congregationem, cui titulus:

f i l i a e S a n c t i B e n e d i c t i,

cujus finis peculiaris erit parvulis populi, praesertim extra pagos et urbes disperse viventis, catecheticam instructionem praestare, scholas elementares et instituta ad parvulos tuendos regere et varia opera caritatis exercere

c a n o n i c e i n D o m i n o e r i g i m u s

eamque canonice erectam volumus et declaramus, quae infra Dioecesis Vaciensis ambitum Nostae subjacebit potestati.Novellae taliter a Nobis erectae Congregationi facultatem facimus postulantes in novitiatum assumendi, peractoque novitiatus tempore novitias secundum statuta ad professionem religiosam admittendi.Simulque eis, ad quos spectat,mandamus,

./.

A Szent Benedek Leányai Társaságának alapító levele, 1928. március 20. sz. melléklet

ut servatis praescriptionibus Codicis Juris Canonici ac prae oculis habito peculiari fine Instituti aptae conscribantur Constitutiones a Nobis probandae, quibus ejusdem vita ac regularis disciplina tueri queat.

Coepto operi paternam benedictionem supernarum gratiarum auspicem impertientes has E r e c t i o n i s L i t t e r a s nostrae manus subscriptione ac sigillo munitas edidimus.

V a c i i, in aedibus consuetae Residentiae Nostrae, festo die S.Benedicti Abbatis, anno salutis millesimo nongentesimo vigesimo octavo, episcopatus vero Nostri nono.

+ Stephanus
Episcopus Vaciensis.

ad mandatum:
Alexander Novác
a secretis.

Beöltözés a zárdában
A zárda első kápolnájának oltára

21. sz. melléklet

Iskolaszentelés és tanyalátogatás

22. sz. melléklet

168. szám.
1931.

A pannonhalmi egyházmegye esperes-tanfelügyelője.

A FŐAPÁTSÁGI EGYHÁZMEGYE LELKIPÁSZTORAINAK ÉS TANÍTÓINAK.

Nem szükséges azoknak, kik népünk lelkiéletét irányitják, fejtegetni azt, mily szoros összefüggés van népünk gazdasági leromlása és lelkivilágának bomlása közt. A vagyoni és szociális nyomor, ha nem sietünk népünk segitségére, megrendíti a szegényekben a Gondviselésben való hitet, vele a jámborságot, vallásosságot, elősegíti a különféle bűnöket, kiszolgáltatja a népet a konkolyhintő agitátoroknak, beviszi a falvakba is az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló politikai szervezeteket.

A nm. püspöki kar 1931. okt. 14-i körlevelének a gyakorlatban való megvalósitása céljából megkérem a Ft. Plebános Urakat és egyházmegyénk tanitóságát, hogy minden községben vegyék ki hathatósan részüket a hatóságok által irányitott szegénygondozó, nyomorenyhitő akciókban, legyenek segitségére a közigazgatásnak, hogy a maga munkáját sikeresen végezhesse, segítsenek ugy a gyüjtésben, mint az elosztásban, valamint az inségesek összeirásában. Ezenkivül pedig az egyházközségek keretén belül igyekezzenek a keresztény Karitásznak szellemét meggyökeresztetni. A tanitásban, nevelésben domboritsák ki hathatós és vonzó példákkal az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit, a szeretet főparancsát, az alamizsnának, jótettnek kegyelemgyarapitó és büntetés-enyhitő erejét; főleg az isteni Megváltó földi életének példáján szemléltessék a szegénység türelmes elviselésének isteni értéke mellett, a munka szükségességét és a világ javainak igazságos és helyes felhasználását az Isten dicsőségére, magunk és embertársaink javára. A Bibliának minden lapja segitségükre lesz, hogy a kereszténység szociális tartalmát tanitványaik lelkébe csepegtessék. Az iskolát egészitse ki a szószék. A püspöki körlevélnek a Rerum Novarumból és a Quadragesimo Anno-ból credő eszméit fejtegessék a szilvesztereszti visszapillantásban az esztendőre. A világ bajainak oka-az ezektől való eltérés. Állitsák ujévkor hiveik elé azt a krisztusi programmot, melynek világot megujitó kovászává kell válnia, hogy a megujuló gazdasági és társadalmi rendben az igazságosság és szeretet békéje uralkodjék.

A mai inségkoció legyen minden egyházközségben alapja a szükség szerint kiépitendő Karitasz-szervezetnek. Ahol már vannak erre irányuló egyesületek, pl. szociális misszió, nem kell külön egyesületet alkotni. A hitbuzgalmi egyesületeket is lehet és kell ily irányban foglalkoztatni. A Szent Antal-perselyek feldllitásával, bevételüknek okos és célszerü felhasználásával az Egyház régóta állandó, a világ által kellőkép nem is értékelt segitséget nyujtott a szegényeknek. Az evangeliumot hirdessük a szegényeknek mi is-ne csak szóval, hanem azáltal, hogy életnivónk megfeleljen annak a fogadalomnak, melyet mint szerzetesek fogadtunk, másrészt, hogy takarékosan élve igyekszünk többet juttatni szegény híveinknek.

A Ft. Plebános Urak tekintsék Sz. Lőrinc példájára a szegényeket egyházuk kincsének; a szegénygondozásba vonják bele a tanitóságot is.

Esperesi látogatásaim alkalmával eddig is igyekeztem meggyőződni arról, hogy mily helyet kap lelkipásztori munkánkban ez az igazán pásztori feladat; a jövőben is ez lesz a látogatásoknak egyik állandó célkitüzése.

Egyházmegyénk minden lelkészének és tanitójának a szegények gondozásában kifejtendő munkájára karácsonyi üdvözléssel a mi megváltásunkért szegény emberi mivoltunknak nyomoruságába öltözött Ur Jézus áldását kivánom.

Pannonhalma, 1931. december 17.

S. Kiss-Boldogár
esperes-tanfelügyelő.

Körlevél az egyházmegye lelkipásztoraihoz és tanítóihoz

23. sz. melléklet

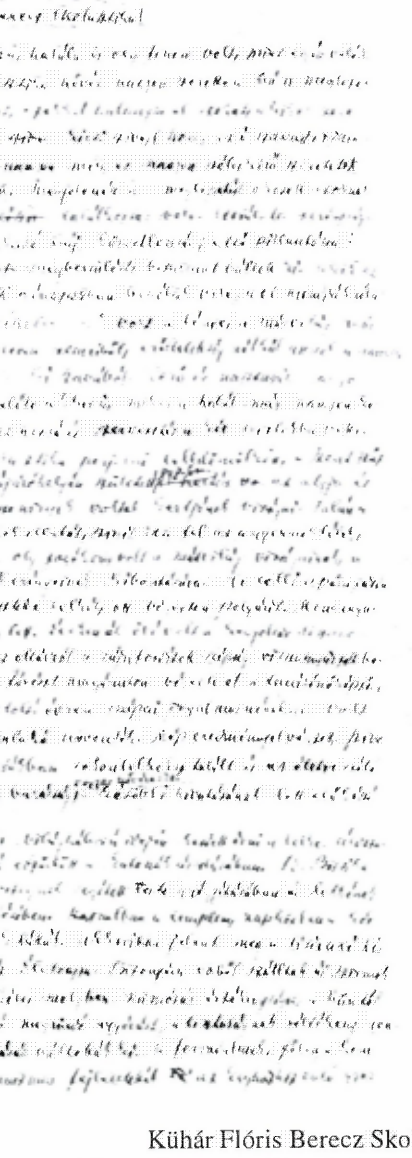

Kühár Flóris Berecz Skolasztika
halálakor írt megemlékezésének első oldala, 1932.

24. sz. melléklet

† Berecz Skolasztika

Élete is, halála is oly finom volt, mint egész valója. Skolasztika nővér nagyon szerette a bájos meglepetéseket, ezekkel halmozta el azokat, akiket szeretett és kicsi szíve (hogy az ő szavait írjam róla), nagyon mély és nagyon széleskörű szeretetet hordozott. Megjelenése is — meglepetést okozott azoknak, akik találkoztak vele. Csodálatos szerénységből fakadó báj, közvetlenség; első pillantásra is megbecsülést, bizalmat váltott ki. Akik az utolsó hónapokban beszéltek vele, azt mondják róla: „természetfeletti" volt a lénye, a másvilág sugárzott eleven szemeiből, erőltetettség nélkül annak a hangja csendült ki szavából. Derű és napsugár ragyogott belőle akkor is, mikor a halál már nagyon közel járt hozzá és szervezetét a kór birtokba vette.

Skolasztika perjelnő Celldömölkön, a Szent Szűz búcsújáróhelyén született. 1898 okt. 12-én. Kertész az atyja és messze híresek voltak kertjének virágai. Talán a virágok illatát, színét itta fel az a gyermeki lélek, mely oly fogékony volt a másvilág virágainak, a lélek erényeinek kibontására. A celli apáczazárda fejlesztette lelkét, ott végezte a polgárit. Kongreganista lett. Éveken át övé volt a kegyoltár díszítése — és az oltárról a rája forditott szépség visszasugárzott beléje. Jórészt magánúton végezte el a tanítónőképzőt, az utolsó évre a pápai irgalmas néneknél volt bennlakó növendék. Szép eredménnyel végzett. Szíve a zárdában rokonlelkekre talált és az életre szóló mély barátság egyes nővérekkel — későbbi hivatásának lett előkészítője.

A világháború idején kezdett érni a lelke. Áldozatossá edződött a katonák ápolásában. B. Bözsike sok betegnek segített teste gyógyításában és lelkének épülésében. Hajnalban a templom, napközben a kórházak látták. Akkoriban jelent meg a lisieuxi kis Teréz életrajza. Bizonyára ebből szálltak új szirmok lelkébe, amelyben mimózás érzékenységet, a bűntől való megriadó aggódást, a tisztaságnak féltékeny gondozását váltották ki. A forradalmak, főleg a kommunizmus fejlesztették az Egyházhoz való gyermeki ragaszkodását, mely leleményes ötletekkel segített a Szűzanya templomának védelmében. Megható volt, mikor a kongreganista-lányok a leltározás előtt a templomi ruhákat mentették; többen (köztük ő is) úgyhogy felső ruhájuk alá vették fel őket, hogy senki gyanút ne fogjon.

Lelke mindjobban mélyült az imádság szellemére, az Oltáriszentség imádására. Természetében is sok volt a tehetség, költői hajlam, művészi ügyesség. A pannonhalmi székesegyház őrzi finom, aranyhímzésű miseruháját. Kifejezőképessége meglepő volt: levelei, beszédei, elmélkedései a Lélek áradozásának voltak eszközei.

A Gondviselés meglogja az emberek életútját és viszi őket, mint vándormadarak a magot, hogy új talajban váljanak termékenynyé. B. Bözsike lelke apostolivá tágult a Szűzanya kegyhelyén. Egyszer csak az Alföldre szóllitották, idegenbe, ismeretlen környezetbe. A Steer-család hívta Tiszaugra, a tanyavilágba hitoktatónőnek 1922 októberében. Készségesen ment. Először úgy érezte, Afrikába került, ahol az emberek távol templomtól, paptól, szentmisétől, igehirdetéstől — lelki vadonban élnek. Hány felnőtt ember, férfi és nő tőle tanulta nemcsak az írást és az olvasást, hanem a Miatyánkot is. Akkor még a tanyai iskolában protestáns tanító 270 katolikus

Az előbbi megemlékezés teljes szövege nyomtatásban
Katolikus Jövő című váci egyházmegyei tudósító, 1932. november 1.

25. sz. melléklet

gyereket tanitott egy tanteremben. A kis hitoklatónő, akinek fizikuma minden szellőre reagált, naponként járta a községeket. Kürtöt, Ugot, a messze tanyai iskolákat; esténkint kézimunkára gyüjtötte össze a leányokat, asszonyokat; hittant, bibliát magyarázott a férfiaknak. Vasárnaponként a „száraz káplán" hivatasát töltötte be, összegyüjtötte a híveket, imádkozott velük, magyarázta az Evangéliumot. A népgondozás eszközeit (szindarabok, előadások) nagy ügyességgel használta fel. Mennyi jót tett nagylelkű pártfogóinak segitségével a szegényekkel, a jó Isten a megmondhatója.

Mindent a lelkekért! Mily finom módszerrel készitette elő első gyónásra, áldozásra nemcsak a kicsinyeket, hanem a nagyokat is! Mily szépek voltak az első missziók azokon a tanyákon, ahol az Ige egész töretlen talajba hullott és ő volt, aki a művelést megkezdte! Hány megromlott családi életet segitett rendezni! Mily szeretettel vitte a véletlenül odaérkező papokat misézni, betegeket látogatni!

Öt évig, 1927 nyaráig működött az ugi tanyákon. A szivek megnyiltak előtte, rejtett kulcsa volt mindenkiéhez; az Úr Jézus szivének áldozatos szeretete. Hitetlen ember mondta róla: egyet irigyel tőle, azt, hogy eszménye van életének és azt az odaadást — eszményéért. Ez az eszmény: az Úr Jézus volt. Tu me sequere, te engem kövess, volt az evangéliuma az nap a misének, mikor Szent Benedek világi oblátájának felvétetett. Az Úr azonban — szorosabb útra hívta, a világból.

Pártfogóinak jóvoltából 1927-ben Tiszaujfalun negyedmagával zárdai életet kezdett. Szent Benedek leányainak nevezték el a kis Társaságot mely a Szerzetesek Kongregációjának engedélyével 1928 március 21-én egyházmegyei szerzetként alapittatott. Ezen a napon volt az első beöltöztetés is. Sok-sok kegyelem kellett a szerzet kiépítéséhez, a fegyelem fönntartásához, a lelkiélet szilárd megalapozásához. A jó Isten ezeket a kegyelmeket bőven árasztotta. Skolasztika ujoncmesternő, majd perjelnő gazdag lelken át. Uj hivatásokat is küldött, a szerzet hamarosan a fővárosban is talált uj munkateret. Sok-sok gondja volt most már a nővérek anyjának. A szegénység nemcsak fogadalomként kötötte őket. A Gondviselésbe vetett bizalma néha meglophatatlan módon segitett a mindennapi kenyér biztositásában, a szerzet sorsának intézésében, a testvérek irányitásában. A zárdát a tanyai nép a perjelnőért szerette meg; amennyi jót a lelkekkel tett, mind viszonzásra talált — hálás szeretetben.

A korábbi hivatást most már megsokasitott erővel teljesithette. Nővérek nevelődtek környezetében és az Alföld elhagyott pontján az istentisztelet zsolozsmája szól a zárdakápolnában, ahol az Úr szerzett lakóhelyet, hogy uralkodjék és világosságot árasszon. Szent Benedek szelleme megint gyökeret vert azon a földön, mely valaha kereszténységét tőle nyerte.

A lelki tökéletesség útjaira iparkodott leányait vezetni és maga járt előttük az Úr segitségével. Lelke napról-napra nőtt az Úr szeretetében, az imádság és imádás szellemében. A Lélek adományai: az értelem, bölcsesség, az áhitat vitték előre. Hitének elevensége, a hit titkainak mélységes átélése szárnyalóvá tették imádságát; elmélkedéseivel mindenkit a mélység felé vonzott. Amig szelleme nőtt, teste mindinkább gyengült. 1931 elején tüdővérzések fenyegették életét. Hosszú, gondos ápolás, az Adriai-tengernek, a stájer

hegveknek, a verőcei otthonnak levegője visszasegítették testvéreihez őszre. Az utolsó tél kialakította benne a jó Istenre való teljes ráhagyatkozás szellemét. Látszólag visszanyerte egészségét; ez is meglepetés volt testvéreinek is, ismerőseinek is. A papok iránt való tisztelete, sok igaz barátot szerzett számára. Sokszor mondta, mily boldog lehet egy pap, mikor az Úr testét érintheti, mikor oly közel van az Úrhoz! Ez a közelség az Úrhoz — volt élete legfőbb gondja, vágya.

Júliust Migazziban töltötte; augusztus 6-án Ujfalun megújította fogadalmait. Szeptember közepén visszament Migazziba. Ott is szeretet, ragaszkodás vette körül. Az ujfalusi perjelnő igen kedves beteg volt; senki sem érezte terhét, mindenki örült, ha társaságában lehetett. Az utolsó meglepetést is oly szeretettel készítette elő, mint a korábbiakat. Október 20-án Budapestre utazott, hogy még egy délutánt testvérei körében tölthessen, hogy áhítatával utoljára hódoljon hosszú imádásban égi Jegyese előtt. Derűt, gondtalan békét, boldog örömet sugárzott egész valoja. Utoljára is jó példát adott a háziirend megtartására. Silenciumra intette testvéreit az esti imádság után, melyben nyugodt éjszakáért és tökéletes végért könyörgött. Éjfél felé még olvasójával volt elfoglalva. Hajnalban szomszédjához kopogtatott térdelve ágyában. Vér szakadt fel tüdejéből, testvérei karjai közt vére omlásával adta vissza lelkét az ő „lehér Jegyesének", akit annyira szeretett.

Temetésén a gyász egész más volt, mint mások temetésén. Ragyogó őszi napon, résztvevők, apácák, papok, szerzetesek és világiak serege kisérte holt testét megnyugodott, békét lehelő hangulatban, utolsó útjára. Tán a „Venite exultemus" akarta felülmúlni a „Circumdederunt"-ot? Behantolt sírja körül úgy álltak a gyászolók, hogy alig tudtak elszakadni tőle. Szent Skolasztika miséjének szekvenciája volt a gyászének, mikor a földbe tették; az az ének, mely az Istent szerető lélekneк égi Jegyeséhez való röptéről dalol.

Dr. Kühár Flóris

1932. nov. 10.

PAX CHRISTI!

« Ut in Omnibus Glorificetur Deus. »

Kedves Benedek Atyám!

Mennyi hálás vagyok kedves levelédért és azért a rózsáért, mely a mi veszteségünkre vonatkozik. Ez megbízható bizonyítéka szeretetének és bátorító fogom. Skolasztika sírja szép befejezése volt annak a utazásnak, de gazdag fordulat élete, melyben az ő sírja szerette oly szívélyesen szolgálta meg nagy kegyelmeit és p. Benedek atyánk élő szellemi szép az a rózsa, mely most szeretettel szolgálja fölötte az élőket. Jézus a Gyermekek p. Skolasztika mennyországa volt. Hiszem, hogy az örökkévalóságban – ezt az szerzem mennyei szeretetét.

Berecz Skolasztika sírja a rákoskeresztúri temetőben az exhumáláskor, 1939.
Kühár Flóris Balázs Benedictahoz írt részvétköszöntő levelének első oldala

26. sz. melléklet

Kühár Flóris egy másik megemlékező cikke Berecz Skolasztikáról

27. sz. melléklet

Egy angyali jóságú ifjú nő munkássága az Alföld elhagyott tanyavilágában.

Berecz Skolasztika, a napokban elhányt ifjú apácáról van szó. Élete is, halála is oly finom volt, mint egész valója. Akik az utolsó hónapokban beszéltek vele, azt mondják róla: «természetfeletti» volt a lénye, a másvilág sugárzott eleven szemeiből.

Skolasztika perjelnő Celldömölkön, a Szent Szűz bécsújáróhelyén született 1898 okt. 12-én. Kertész az atyja. Talán a virágok illatát, szinét itta fel az a gyermeki lélek, mely oly fogékony volt a más világ virágainak, a lélek erényeinek kibontására. Éveken át övé volt a kegyoltár díszítése.

A világháború idején kezdett érni a lelke. Áldozatosná edződött a katonák ápolásában. Sok betegnek segített teste gyógyításában és lelkének építésében.

Hajnalban a templom, napközben a kórházak látták. A forradalmak, főleg a kommunizmus fejlesztették az Egyházhoz való gyermeki ragaszkodását. Megható volt, mikor a kongregánista-leányok a leltározás előtt a templomi ruhákat mentették: többen (köztük ő is) úgy, hogy felső ruhájuk alá vették fel őket, hogy senki gyanút ne fogjon.

A Gondviselés megfogja az emberek életutját és visszi őket, mint vándormadarak a magot, hogy új talajban válljanak termékennyé. B. Bösnike lelke apostolivá tágult a Szűzanya kegyhelyén. Egyszer csak az Alföldre szólították, ismeretlen környezetbe. A Szeretcsalád hívta Tiszaszigra, a tanyavilágba hitoktatónőnek 1922-ben. Elkészült ágyérezte, Afrikába került, ahol az emberek távol a templomtól, szentmisétől, igehirdetéstől

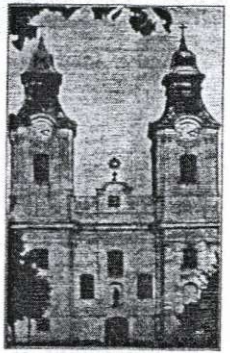

Szent Benedek rendjének kegytemploma Celldömölkön. A celli apátság most 900 éves.

lelki vadonban élnek.

Hány felnőtt ember, férfi és nő, tőle tanulta nemcsak az írást és az olvasást, hanem a Misztyénkot is. Akkor még a tanyai iskolában protestáns tanító 270 katholikus gyereket tanított egy tanteremben. A kis hitoktatónő, akinek testi ereje minden szellőre megremegett, naponként járta a községeket, Kürtöt, Ugot, a messze tanyai iskolákat; estéinkint kézimunkára gyűjtötte össze a leányokat, asszonyokat; hittant, bibliát magyarázott a férfiaknak. Vasárnaponként összegyűjtötte a híveket, imádkozott velük, magyarázta az Evangéliumot. A népgondozás eszközeit (szindarabok, előadások) nagy ügyességgel használta fel. Több népszövetségi gyűlést rendezett. Terjesztette a Népszövetséget és Népujságot. Mennyi jót tett nagyinkább

pártfogóinak segítségével a szegényekkel, a jó Isten a megmondhatója.

Mindent a lelkekért! Mily finom módszerrel készítette elő első gyónásra, áldozásra nemcsak a kicsinyeket, hanem a nagyokat is! Mily szépek voltak az első missziók azokon a tanyákon, ahol az igen egész töretlen talajba hullott és ő volt, aki a művelést megkezdte! Hány megromlott családi életet segítelt rendezni! Mily szeretettel vitte a vásetlenül odaérkező papokat misézni, betegeket látogatni!

Őt évig, 1927 nyaráig működött az ugi tanyákon. Hitetlen ember mondta róla: egyet irigyel tőle, azt, hogy

szemléje van életének

és azt az odaadást — szeményéért. Ez az szemény: az Úr Jézus volt. Tu me sequere, te engem kövess, volt az evangéliuma annap a misének, mikor Szent Benedek világi oblátjának felvétetett. Az Úr szemben — szorosabb útra hívta a világból.

Pártfogóinak jóvoltából 1927-ben Tiszaújfalun negyedmagával tárdai életet kezdett. Szent Benedek leányinak nevezték el a kis Társaságot, mely 1928-ban egyházmegyei szerzetként alapíttatott. Sok erő és kegyelem kellett a szerzet kiépítéséhez, a fegyelem fenntartásához, a lélkiélet szilárd megalapozásához. A jó Isten ezeket bőven árasztotta Skolasztika újoncmesternő, majd perjelnő gazdag lelkén át. Új hivatásokat is küldött, a szerzet hamarosan a fővárosban is talált új munkateret. Sokszok gondja volt most már a nővérek anyjának. A szegénység nemcsak fogadalomként kötötte őket. A Gondviselésbe vetett bizalma néha megfoghatatlan módon segítatt a mindennapi kenyér biztosításában, a szerzet sorsának intézésében. Az újfalusi tárdát a tanyai nép a perjelnőért szerette meg.

Nővérek nevelődtek környezetében és az Alföld elhagyott pontján az intentiszteleet zsolozsmája szólt a tárdakápolnában.

Lelke napról-napra nőtt az Úr szeretetében. A Lélek adományai: az értelem, bölcsesség, az áhítat vitték előre. Amíg szellleme nőtt, teste mindinkább gyengült. 1931 elején tüdővérzések fenyegették életét. Hosszú, gondos ápolás visszaszigtették ázra testvéreihez. Az utolsó tél kialakította benne a jó Istenre való teljes rábagyatkozás szellemét. Látszólag visszanyerte egészségét; ez is megleptette volt testvéreinek is, ismerőseinek is, de alapjában beteg maradt.

Az újfalusi perjelnő igen kedves beteg volt; senki sem érezte terhét, mindenki örült, ha társaságában lehetett. Az utolsó meglepetést is oly szeretettel készítette elő, mint a korábbiakat. Október 20-án Budapestre utazott, hogy még egy délutánt testvéri körében tölthessen. Derűt, gondtalan békét, boldog örömet sugárzott egész valója. Utoljára is jó példát adott a házirend megtartására. Éjfél felé még olvasójával volt elfoglalva. Hajnalban szomszédjához kopogtatott ágyában térdelve. Vár szakadt fel tüdejéből, testvéri karjai közt vére emlsával adta vissza lelkét az ő ékhor Jegyesének, akit annyira szeretett.

Temetésén a gyász ugésnem más volt, mint mások temetésen. Ragyogó őszi napon résztvevők serege kísérte holt testét megnyugodott. Lélek lehelő hangulatban utolsó útjára. Behantolt sírja körül úgy állták a gyászolók, hogy alig tudtak elszakadni tőle. A gyásznek, mikor a földbe tették, olyan ének volt, mely az Istent szerető lélknek égi Jegyesséhez való röptéről dalolt.

Dr. Kühár Flóris.

«Igenis, van még élet, ahol igazságosság fog uralkodni. Ami engem illet, mégjen hiszek a jobb világban a kijelentem, hogy ez úgy értelmem legfőbbszerű meggyőződése, mint lelkemnek legszebb öröme.»

Hugó Viktor.

*

«Csak az tesz bennünket igazán boldoggá, amit semmiképpen sem tudnak elvenni tőlünk.»

Szent Szaniszló mondása.

Újfalui képek: Kühár Flóris szívesen elbeszélgetett a testvérekkel

28. sz. melléklet

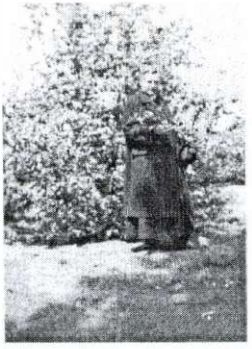

Újfalui képek: nővérei körében és a természetben

29. sz. melléklet

Szent Benedek Leányai

Első egyházmegyei szerzetesi congregatio

1) Alapítása. Szent Benedek leányainak kibontakozása az Hanauer Juliánna első magyarországi és a szerzetesi szinű congregatiójának előtörténetéhez kapcsolódik. 1908 márc. 21-én alapítottak Budapesten (Pesten) Abkellegyl. Ida anyával a szegénycsaládi kertben az egyházmegyénk szerzetesi fogalmaival szemben szegény szerzetesnő a szerzetesek és szerzetesi szabályok elkerülésével az ellátóiskolai napi lelkipásztorkodás, betegápolás, gyermekekkel és ifjakkal vállalta, ezen célkitűzéssel megvalósítására nőjött olyan munkák, melyek a lelkipásztorok által nehezen elérhető lányok napi kiképzés, munkatanítás, gyermekápolás és házasságban elhagyatottak szolgálata, valamint ezzel lányok jellemének és kiegyensúlyának szolgálata. Ugyanban az évben szept. hónap 8-án szept. hónap 8-án az évben Benedek oblátus betegápolónő szerzetes a Szent Benedek oblátus betegápolónő szerzetes a 1909-ben szept. hónap 8-án szerzetesi fogadalmat tett, majd a szerzetesi szabályok szerint a szerzetesi szabályok szerint a szerzetesi szabályok szerint

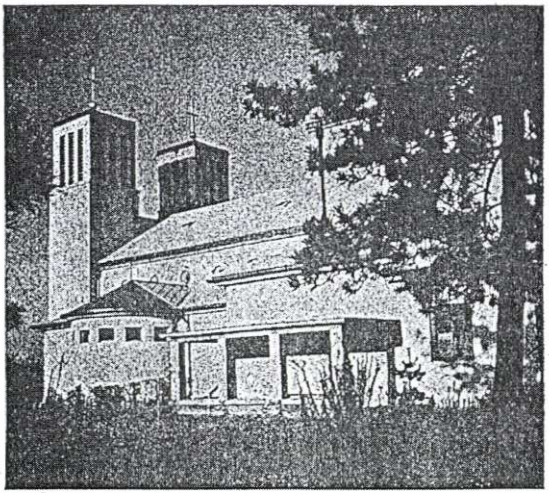

A Zárdatemplom déli oldala. Előtérben a kriptabejárat.

Kész a tiszaújfalusi Zárdatemplom

Kühár Flóris cikke 1940-ből

31. sz. melléklet

Szent László király születésének 900 éves fordulóján, 1940. évben, Szent Mártonnak, Pannonhalma védőszentjének ünnepén, nov. 11-én déli harangszóra megjelent a tiszaújfalui zárdatemplom két tornyán a hatalmas, 2·70 m magas, aranyozott kereszt. A kerek síkság széles tiszamenti tája fölött ragyog Alpár, Félegyháza, Csongrád között, szétszórt tanyák fölé emelkedik, hogy a hit és az áldozat győzelmét hirdesse. Elkészült az első magyar tanyai zárdatemplom, Szent Benedek Leányai tiszaújfalui anyaházának díszes, ezer lélek befogadására szánt egyháza. Aki készen látja, alig hisz a szemének. Tizenhárom évvel ezelőtt a környék népe csak sátoros ünnepen jutott az Isten házába Alpáron vagy Félegyházán. Akkor, 1927-ben telepedtek le csicsópolyáni Steer Ferenc és hitvese jóvoltából a bencés nővérek, az azóta gazdát cserélt Steer-major gazdatiszti házába. Egyik szobájukat berendezték kápolnának; a hívek lassan-lassan hozzámelegedtek a zárdához, vasárnaponként mindig többen jöttek, az oltárt ki kellett hozni a zárda hosszú folyosójára. Tíz évig szorítkozott a tanyai nép áhítata ide, mintha nem is a magyar kereszténység ezeréves talaján, hanem távoli pogány világ missziós állomásán éltek volna. Aki nagyobb ünnepeken látta a tanyai nép tömegét zarándoksorokban özönleni a zárdához, megértette, hogy ide templom kell, olyan, melyben elfér az Istent áhító nép serege. De hogyan, miből épüljön fel a templom? A zárdának házán és pár holdas alapítványán kívül semmije sem volt. A tanyai nép az alpár-tiszaújfalusi egyházközséghez tartozik, mely éppen a faluban építendő templom tervével foglalkozott és a hívek áldozatkészségét arra a célra foglalta le. Kegyúr és egyházközség nélkül igazán lehetetlennek látszott a zárdatemplom építésének megkezdése.

De az Isten elég gazdag ahhoz, hogy az Alföld homokján építsen szilárd, vasbetonalapú templomot azoknak, akik életüket Szent Benedek Regulája szerint neki szentelték, akik áldozatos életük buzgóságával a környék népét Istenhez fordították.

Jótevők jelentkeztek, úgy éreztük, Szent István király vette pártfogásába templomunk ügyét. Az első nagy adomány az ő életrajzának Mihályi Ernőtől felajánlott tiszteletdíja volt. Körmendy Nándor, a neves, modern templomépítőművész ingyen megcsinálta a terveket és vállalta a műszaki irányítást, Tóth Lajos és Menczer kiskunhalasi vállalata pedig készséggel nekikezdett a munkának.

1937 júl. 11-én, Szent Benedek nyári ünnepén áldotta meg Hanauer Á. István váci megyéspüspök úr megbízásából a templom alapkövét Kühár Flóris budapesti bencés házfőnök, a bencés nővérek igazgatója. Egész ősszel folyt a

munka. A tanyák népén végigrezgett az az öröm, mely a következő sorokban nyert költői kifejezést:

Épül a templom!
Tégla tégla mellett,
Tégla tégla fölött
Emelkednek a falak,
Épül a templom,
A munka halad...
S addig meg nem állhat,
Míg toronyba nem szöknek a falak
S a torony ormán a kereszten
Ott ragyognak a napsugarak!

1937 karácsonyára elkészült a templom szentélye, mellette a nővérek oratóriuma, fölötte a zárda káptalanterme. Az oratórium alatt a kripta. Még novemberben megkapta első lakóját: Nagy Gizella novicianővért, bold. Nagy Balázs kőszegi bencés igazgató unokahúgát. Beteg leányt ápoltak a nővérek a majorban. Nem tudták, hogy tífuszos. Négyen estek tífuszba a zárdában. Gizella nővér lázában látomást látott: a zárda kéttornyú templomát. Amikor eltemettük, az volt az érzésünk: áldozatként tettük le az épület fundamentomába. Látomása igaz lett. Körmendy azidőtájt alakította át eredeti, toronynélküli tervét. Igaz, akkor még messze voltunk a terv valóraválásától. Az elkészült részt dr. Sárközy Pál pannonhalmi perjel megáldotta, karácsonykor az éjféli misén már 500 ember szorult frissen vakolt falai közé. A templom ott állt — félig készen, hajó és tornyok nélkül; a terv szép volt, de a valóság — csonka és így idomtalan. Hozzá még az elszámolásig a költségeknek csak a fele gyűlt össze.

A Kongresszus és Szent István király ünnepi évében pihent az építés, de nem pihent a jótevők áldozatkészsége. Itthon és a külföldön sokan gondoltak templomunkra. Amerikai, angol, svájci, római bencések, a ferencesek római ált. gondnoka misepénzekkel segítették az építkezést. Itthon több nagyobb adomány és a Vallásalap tekintélyes hozzájárulása lassan lemorzsolták az első részlet adósságát. Madarász István dr. és kassai püspökké történt kinevezése után Berecztóczy Miklós dr. miniszteri tanácsosok szeretettel karolták fel tamplomunk ügyét. A Vallásalap a költségek egyötödét adta. Amikor 1939 Jézus Szíve ünnepén a szerzet alapítóperjelnőjét, boldogemlékű Berecz Skolasztikát a rákoskeresztúri temetőből átvittük az újfalusi kriptába, kifizettük az adósság utolsó tételét is.

Különös összefüggés mutatkozott továbbra is a kripta gyarapodása és az építés haladása közt. 1939 októberében, ép amikor a templom hajójának építéséhez kezdtek, új lakót kapott a kripta: a jámbor életét szent halállal befejező Strinovich Erzsébet nővért. Majd mikor a fagy beállta és a pénz hiánya miatt az építést abban kellett hagyni, megtért az általa alapított zárda sírboltjába csicsópolyáni Steer Ferenc tiszaugi földbirtokos, az áldottemlékű alapító kegyúr.

A kemény tél nyersen, vakolat nélkül látta a templom hajójának és félig kész tornyainak magasba szökő falait. Mikor az 1940. év viharverése az alföldi rónán is éreztette hatását, mikor a behívások miatt fogyott a munkáskéz a

tanyákon és az árvíz okozta károk a hívek áldozatkészségét is alámosták, mikor az ipari anyagokkal való gazdálkodás mind szűkebbre fogta a vállalkozókedvet, úgy látszott, hogy az építés befejezését jobb időkre kell halasztani. Mégis — a Vallásalap 10.000 P-s adománya, Tóth Lajos vállalkozó bizalma siettették a munkát. Az év aug. 6-án megint, harmadízben megjelentek Újfalun Tóth emberei, élükön Csányi Benő munkavezetővel. Küzdelmes, nehéz napok következtek; aug. 30-án, a bécsi döntés napján, Erdély visszatértét már a torony ormára tűzött háromszínű lobogó hirdette a tanyáknak. Azután kezdett alakulni, szépülni a templom belseje és külseje, a falak fehéren csillogtak a napfényben

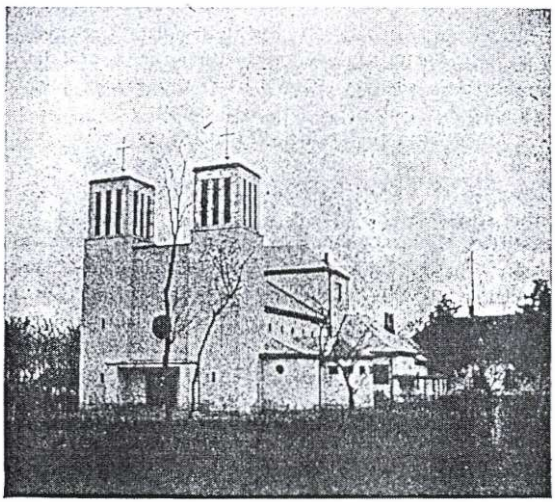

A tiszaújfalusi zárdatemplom.

akácfák és fenyők zöldje közt. A templom magas, arányos homlokzata messze nézett nyugat felé, tág kapuja kitárul az érkező hívek elébe. A bal torony földszintjén gyóntatószoba várja a bűnbánókat, a jobboldali tornyon pedig lépcső vezet a kórusra. Az előcsarnokból a szentély felé gyengén lejtő 9 m széles, 14·40 m hosszú hajóba nyílik a csapóajtó. Mintha római bazilikába lépne az ember. A szentélyt lépcsőzete a hajó fölé emeli, a Berki Irma tervei szerint Johann Hugó műhelyében készült színes, szimbolikus tartalmú ablakok (Kolbe Jenő volt zárdalelkész 1200 P-s adományából készültek) a szentélybe melegtónusú fényt árasztanak. A hajó kerek ablakainak átszűrt világosságából a vasbetongerendás menynyezetű magas szentély az égi liturgia szinhelyének látszik. A hajó fölött nemes, égerfalemezzel burkolt famennyezet fokozza a templom térhatását, melyet jobbról a négy pillérrel tagolt ives falmenet nyujt meg hosszában, hogy az oldalhajó

és a belőle középen kikerekedő oldalkápolna ízléses formáira adjon bepillantást A régi bazilikák ambóira emlékeztet az a két, négyszögű fallal kerített emelvény, mely a szentélyt a hajótól elválasztó falszalagból ugrik ki: az egyik a szószék, a másik a harmónium helye. Az egész templomépület hosszúsága 24 m, szélessége az oldalhajóval 11·5 m. A szentély leckeoldalával szomszédos, odanyíló oratórium alapmérete 5×5 m. A hajó falának magassága (a mennyezetig) 6 m. A tornyoké a keresztek csúcsáig 18 m.

A tiszaújfalui zárdatemplom arányaival, modern, de a templomépítés nemes hagyományait mai szellemben átdolgozó formáival, benső alakításával újabb egyházművészetünk értékes alkotása, Körmendy Nándor építőművészetének kitűnő termése.

Csodával határos, hogy ez a templom felépülhetett. Hála érte az Úr Szentséges Szívének; az Ő dicsőségét fogja szolgálni, az Ő kegyelmét árasztani. Köszönet azoknak, akik a bencés nővéreket idetelepítették, köszönet mindazoknak, akik az építéshez tervvel, tanáccsal, imádsággal és áldozattal, szentmisék fölajánlásával és elmondásával, munkával és segítséggel, pénzzel és természetbeni adománnyal, fuvarral vagy kézimunkával, árengedménnyel vagy hitellel hozzájárultak.

Külön is megemlékezünk a tiszaújfalusi hívekről, akik önként fuvarozták be a téglát és végezték a templom feltöltését. A Nagybátony-Újlaki Rt. jelentős árkedvezményt nyujtott a téglánál, palánál és cementlapoknál; Posnasky és Strelitz Rt. a szigetelőlemezeknél. Jó munkájukkal és keresetük megtérítésére való türelmes várakozással segítettek Tóth Lajos és Menczer vállalkozók, Dören Béla asztalosgyára, Lammel Kálmán műszaki vállalata. Kedvező hitelnyujtással támogatott bennünket a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank két ízben is. Templomunk felszereléséhez járultak hozzá: özv. csicsópolyáni Steer Ferencné bárónő (kehely, oltárfelszerelés, petróleumgázlámpa stb.), Ormos Olga (gyóntatószékre adott 180 P), Szegedy Maszák Aladárné egy színes ablakot vállalt 300 P értékben; Orsz. Közp. Hitelszövetkezet (Schandl Károly) szentségmutatót, miseruhát, szobrokat stb. adományozott; Kolbe Jenő a hármas szentélyablakot készítette el, Fessler-nővérek vélumot adtak, Varsányi Imre műszaki dolgokban segített.

Annyira már készen áll templomunk, hogy az idei ádventben a rorátés hajnalokon benne magasztalja a tanyák magyar népe a magyarok Nagyasszonyát, de szentélye még várja a kőoltárt, falai a képeket, hajója a padokat, kórusa az orgonát; a vállalkozó is várja, hogy munkája költségeinek fennmaradt részletét törlesszük.

Bizunk benne, hogy jótevőink áldozatkészsége továbbra is támogatja szent ügyünket.

Tiszaújfalu, 1940 nov. 25-én.

Dr. Kühár Flóris O. S. B.,
Szent Benedek Leányai szerzet püspöki biztosa.

Hajós Placida
perjelnő.

TEMPLOMI MŰVÉSZET
A MAGYAR TANYÁN

Méreteiben is szokatlan (54 m²) nagyszerű, szerkesztésében, felépítésében, eszmei tartalmában nagyvonalú freskót festett a most elhunyt *Aba Novák* Vilmos ösztönzésére három festőművész a tiszaújfalusi bencés nővérek zárdatemplomában. A kép a római bazilikák mozaikjainak és a román festészet nagy Krisztusábrázolásainak ihletével állítja a *Körmendy* Nándor által épített templom szentélyének falára a diadalmas Krisztust, az újszövetség Főpapját. Négy angyal imádja áhítattal. A sziklából, melyen Krisztus áll, az élet forrásai fakadnak. Bárányok és őzek (bibliai jelképek ezek) isznak a forrásokból és mögöttük ősföldi magyarok, legények, férfiak az egyik oldalon, Kalászleányok és asszonyok a másikon körmenetben vonulnak a krisztusi élet forrásához. A Szent Szív és a Szűzanya van zászlójukon. A magyar föld, a mai élet talajából az égi rétegbe emelik fejüket Krisztus

Ázbey Imre: Szent Skolasztika

sziklájára támaszkodva a szent királyok: István és László, hogy népüket Krisztushoz vezessék. A kép két felső rétegén bencés és magyar szentek sorakoznak, az evangélium oldalán Szent Placidus (Szent Benedek tanítványai, Nagy Szent Gergely, Szent Gellért és tanítványa, Szent Imre. A felső sorban: Szent Bernát, Szent Anzelm, Szent Benedek és Maurus apát. A leckeoldal női szentjei közt ott látjuk a felső sorban Szent Skolasztikát, Szent Benedek nővérét, Szent Kinga császárnőt (Szent István sógorasszonyát), Boldog Gizella királynét, Szent Hildegard apátnőt; a középső sorban Szent Gertrúdot, a Szent Szív-misztika középkori képviselőjét, Szent Mechtildet, a másik helftai misztikus apácát, Római Szent Franciskát angyalával, a római bencés oblaták alapítóját.

A nagy képet minden izében ikonografiai hűség, festői szépség, szerkezeti egység és technikai ügyesség jellemzi. A képzőművészeti főiskolán *Aba Novák* és *Kontuly* Béla tanárok hirdették meg a pályázatot, melyen kilenc tervből választották ki a három legjobbat: *Hajnal* János, *Ázbey* Imre és *Kovács* Zoltán színvázlatait. A kartont Hajnal rajzolta meg, a kivitelben Ázbey és Kovács dolgoztak vele együtt. A kép Kontuly Béla irányítása és felügyelete mellett készült. Egyházművészetünk nagy nyereménye ez a sokat [illegible]

A tiszaújfalusi templom szentélyének hármas ablakát *Berki* Irma debreceni művésznő tervezte, *Johann* Hugó készítette. Az ablak eredeti elrendezéssel, sokat kifejező szimbólumokkal a Szentháromságot jellemzi a három isteni személy működésének ábrázolásával. Az ablakoszlop képei a teremtést, a másodiké a megváltást, a harmadiké a megszentelést fejezik ki alulról felfelé világosodó színes kockákban. Ezzel gazdagság, az üvegfestés módszerének kitűnő alkalmazása teszik

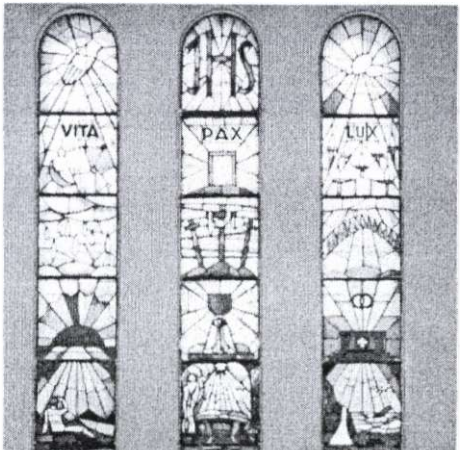

Berki Irma: Üvegablak

Különlenyomat az »Élet« 1941. évi november hó 9. számából

Kühár Flóris cikke, amely az Élet című lapban jelent meg 1941 novemberében

32. sz. melléklet

értékessé ezt az alkotást. Mindhárom oszlop alján a sötétség fejedelme, a Sátán tekeredik. Fölötte már világosodó, színesedő paradicsomi kép bontakozik ki, a szűzi, üde természet; fölötte az első ember nőt szembe a Nappal. Az égboltozat csillagképei, a légkor esőcseppjei felett a Teremtő keze. A másik oszlop is érdekes elgondolású. Jessze lilioma nyílik fel alulról. Fölötte a betlehemi hölcső, az utolsó vacsora kelyhe, a golgotai három kereszt, a húsvéti nyitott sír. Jelképekben a megváltás üdvösséget szerző eseményei. Ezeket az IHS (Jézus-monogramm) foglalja egységbe. A harmadik soron az Egyházat a peldabeszéd nyelvén jelképező terebélyes fa borul a hegyen épült város (ugyancsak az Egyház jelképe) fölé. A további kockákban a hét szentség szimbólumai: sziklaoldalából fakadó forrás (keresztség), tenger hullámain ringó mentődeszka (bűnbánat), olajág (bérmálás, utolsókenet), oltár (Eucharisztia, egyházi rend), összefonódó két gyűrű (házasság). A Szentlélek adományait jelző hét gyertya és a pünkösdi lángok fölött a galamb jelzi a harmadik istení személyt, kinek működését, megszentelő tevékenységét fejezi ki ez a dekorative is kitűnően ható oszlop.

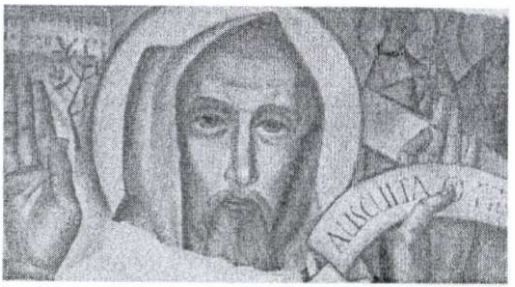

Kovács Zoltán: Szent Benedek

A tanyai benecés zárda folyosóján *Kovács* Zoltán Szent Benedeket, *Azbey* Imre Szent Skolasztikát festette meg. Harmadik képnek *Hajnal* János örökítette meg a nagy freskó Krisztus-arcát. Ezekben a képekben három festő egyéni tehetsége, modora nyilvánul meg. Hajnal plasztikus nagyvonalúsága, Kovács dekorativ és lélekárasztó művészete és Azbey kitűnő fény-árnyjátéka. A benecés szellem művészetet megtermékenyítő hagyományai éledtek fel ezen alkotások által Alpár mezején, Pusztaszer szomszédságában.

Kühár Flóris

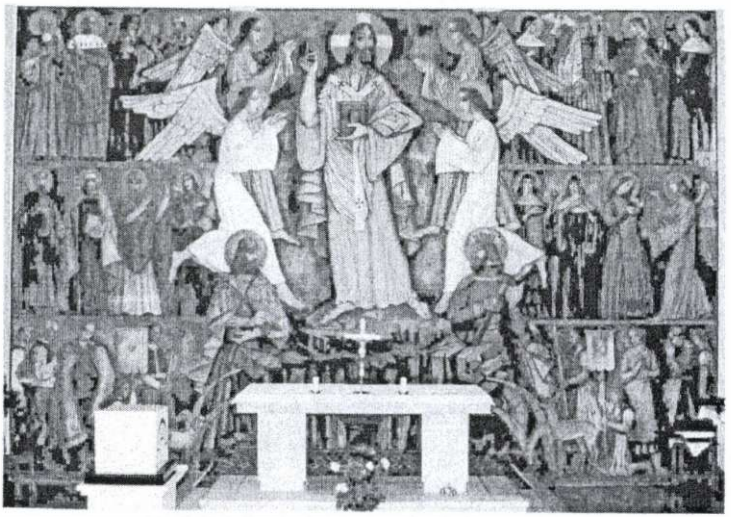

Hajnal János: A tiszaújfalui főoltár freskója

Kiadja: Kühár Flóris. — Stephaneum ny., Budapest, Felelős: Hj. Kedl F.

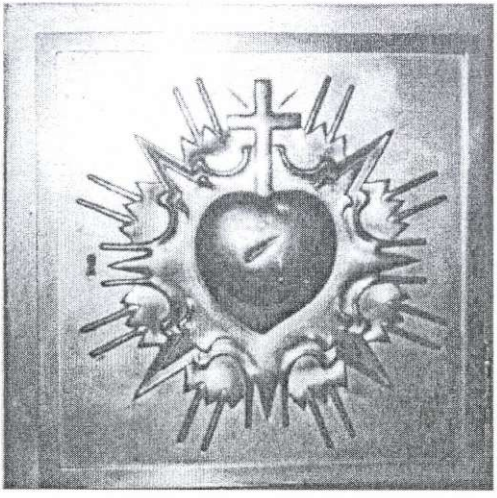

A Zárdatemplom és oltára 1943-ban
A tabernákulum Jézus Szívét ábrázoló ajtaja

33. sz. melléklet

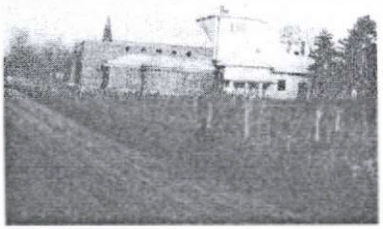

PAX!

Pannonhalma 1916 — Tiszaújfalu 1941

Két világégés közt ég
Jézus Szívének áldozati
lüze!

EZÜSTMISÉM EMLÉKÉRE

Tiszaújfalu 1941 július 6

KÜHÁR FLÓRIS O. S. B

Az épülő templom
Kühár Flóris ezüstmisés emlékképe
Kühár Flóris édesanyjával Újfalun ezüstmiséje alkalmával, 1941.

34. sz. melléklet

Tegnap este Jakum-
tól ezüstmiséjére megjött drága édesanyám hazaér-
kezésével. Nagy a kétségbeesés. Ma este megjött
le Brassóból.

Jul. 6-án. Ezüstmiséjén éreztem, hogy kezdem egy élet-
fűleg papi életem. Az Isten szólít a szolgálatra, mióta az
élet szépségét, a igazságát elmélkedtem, hívott el az szent-
helyekre. Ugyanezen egy évben. Miket kérjenek, gondol-
tak", Kellett az igazságért bizonyítani. 2 K volt az ára
a körvonalnak, ki Tűzkereszten lakott: A Szlávó kép-
pár (szíró). Napi sorban kerülte a felszerelésem. Elindul-
tunk apámmal; anyám Berekböjtéről kimentünk, egy
galacsinban, apám ép egy fontot hallott. Megvolt
a bizonyítvány kötelező. Egy nem egy évben. Negyed
ugyan volnam és mégis minden megvolt, ami a gazda-
gokénak. Hogy 25 éves papságomat egy körzetben
ülhessem meg, ott volt édesanyám 54 évesen, pa-
sicik és környékiek, körülbe 14 pap, hogy mindenen
gondom megoldódva, mire ideértünk; magunkjáróke
templomban, szép buzgó növekedés gyülekezet
munkálkodunk be a szentségtelen – mennyi szegel-
mi elhagyási vágyunk! És hozzá kell hozzam: sok
gátat vetettem az Isten kegyelmének, sok szentséget
elszalasztottam az Isten szívének! Ennél jobban érzem, hogy mindenre szükségem van.

Kühár Flóris bejegyzése
a budapesti házfőnöki naplóban újfalui ezüstmiséjéről

35. sz. melléklet

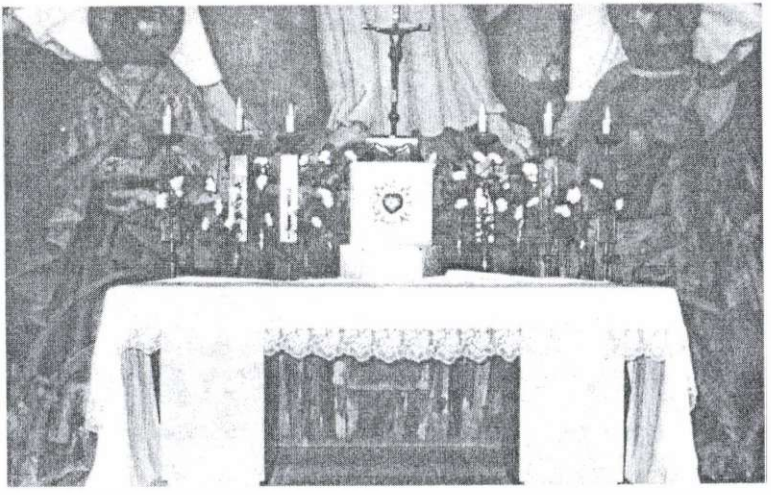

A Zárdatemplom oltára 1941-ben és 1943-ban

36. sz. melléklet

Bejelentettük a lelkigyakorlatot, megkértünk Bródy Ferenc atyát, hogy megkezdtük: Isten és szeretteinkkel, akik vagyunk - és nem az ő szeretetével és szavával, amit kell lennünk. Ennek szívünk gyűlésre van... Az ötödik napban gyűlésre. Az egyen lelki-gyakorlat különös hatással. Érzem, hogy a lelkigyakorlat célját megtaláltam, noviciusommá válva itt: Istennek. Akkor Rodriguez Aurél magyarra fordította Hegyet velünk. Most látom, hogy gondolkam akkor szerzetesnek jövőmet. Mintha élem valóban magosztóan benne lett volna akkori fohászkodásban. Csak szívom, bűnöm, csöndem nincsenek benn abban az időben. Perseverare in bono - az maling.

Kühár Flóris bejegyzése a budapesti házfőnöki naplóban 1943 áprilisában

37. sz. melléklet

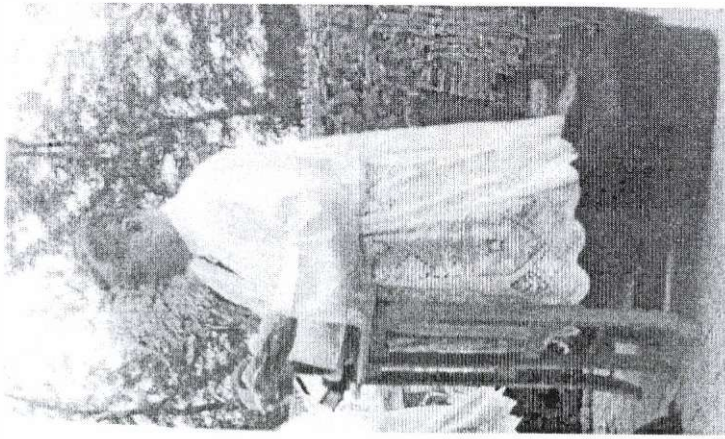

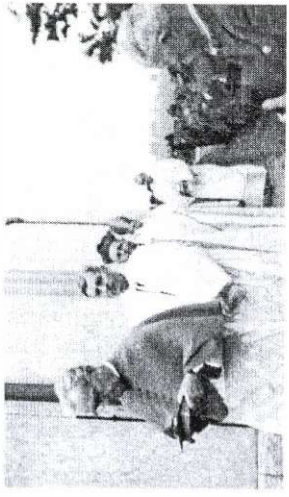

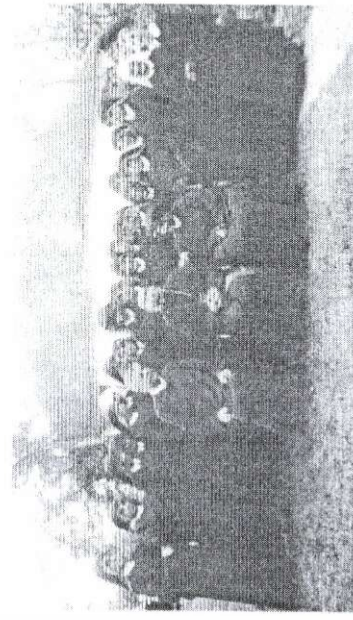

A templomszentelés 1943. június 4-én

38. sz. melléklet

Jan. 2. Ma délután megérkezett hajnalban; pontban consecrálja Péterry vári püspök úr a templomunkat. Öt (azaz bennünket) az szentünk a templomban; sok ember, gond, kellemes; ünnepek, munkák; szívem is belefáradt (fizikailag); megvisel ez a templom. De itthon van, megszentelődtünk, valóban szentté akarjuk lenni. Mikor az ember elér valamit, mind célt! Van otthon élet is. Gondviselés. Az Isten azért emelt ki Földes, szuszos helyunkból Budapestre, azért jártatta velem a bencés hivatás utját. Sok vagyunkba, de a végén eggyé válunk. Megszűnik előre – az Isten országának építjük ki egy (ma meg több) fellegvárát. Nem dicsőségből írom. Mennyi szépen volt az utóbb felülgondolásban! Először 1923. karácsonykor: valami Tímeaszon a Szent Erzsébet kórházban. Utána ugyanott a Misericordiában (1926). Ez utóbb megszűnt, de helyébe a bogarasi iskolában lett oltár (szentmisi

Bejegyzés a házfőnöki naplóban a templomszentelés kapcsán (részlet)

39. sz. melléklet

Jul. 12. Nyjalus megünnepelt ősz úr, hogy más évben más lehet. Az ünneplés ízen kedves volt, mégsem elégtelen marzsan pótolva. Hitta, üregtünk! Meggyőzve a hegytulé oldalán lefelé. Deo gratias – mindenért. Ez az élettem – szeretem.

Kühár Flóris születésnapi köszöntése Újfalun 1943 júliusában

Bejegyzés az eseményről a budapesti házfőnöki naplójában

40. sz. melléklet

Nov. 19. | mely Ezek a vitéz lányok is így küzdenek a kétségbe és a kétségtelen ellen. Jávori apát úr meggyógyult, Kroller apát most is jobb hírt hozott. Celtben minden jól és nem magam. A téli és a donbeli szünet kiegyenlítő.

Nov. 21. pénteken Gertrud napja. Régen volt, mikor lelkigyakorlatot fordítottunk, hogy éjszaka étkezünk. Különös segítőink. Mindenjelen elő Vörös az újpesti statutumokat formály approbatióra. Mindig hétfőn nem volnának lehetőek. Megtörténik, hogy napja más szépnek a hábornak katonáskodik. Oh! egy szebbre felszabadítva magát. — Fiskus mindig különösebb ujjú: Perjel Most autonóm lett, de diszpozíciók hozzánk csak lapok — a kultuszminisztériumban vette át.

Nov. 23. pénteken Kelemen napja. Éjszakor megérkezik Rómából a pp. Kelemen-bazilikák. Menni ezúttal, elmulasztom, csak fűtőik a római bazilikákhoz, hogy ugyanúgy mindszentek. — Legyen megjött (Csécs L.), más megtanult a kultuszban a dolgozó-fáy államtitkár minőjét ezt hozván, vagyon menyasszony egy prokuristát is. Fogom szentelenek ezt.

~ . ~

Kühár Flóris írta ezt a naplóba. Magyarok az utóirat bejegyzéseit Ilona nővérrel, 1943. nov. 26-án.

Kühár Flóris utolsó bejegyzései a budapesti házfőnöki naplóban

41. sz. melléklet

✝

PAX

Szent Benedek Leányai Társasága tagjai fájdalommal, de az isteni Gondviselés végzésében gyermeki szívvel megnyugodva jelentik, hogy alapító igazgatójuk

Dr. Kűhár Flóris O. S. B.

egyet. c. rk. tanár, házfőnök

f. évi november hó 26-án, életének 51. évében, a szentkenet szentségével megerősítve, nemes, nagy lelkét visszaadta Teremtőjének.

Istenhez tért, jóságos Atyánk holttestének beszentelése f. hó 29-én, hétfőn d. u. 3 órakor lesz Budapesten, a Kerepesi-úti temetőben, majd Tiszaújfalun december hó 1-én, szerdán d. e. 10 órakor az érte bemutatott szentmise után az általa épített templom kriptájában helyezzük örök nyugalomra.

Budapesten az engesztelő szentmise áldozatot f. hó 29-én, hétfőn d. e. 11 órakor a józsefvárosi plébániatemplomban mutatjuk be a Mennyei Atyának.

Tiszaújfalu, Budapest, 1945. november 27-én.

Boldogok, akik a Te házadban laknak, oh Uram!

Lakás: Tiszaújfalu (Pest-megye)
Budapest, VIII. Mária-utca 7.

Községi Temetkezési Intézet felvételi irodája VIII. Baross-u. 67. Tel.: 130-317. Barcza nyomda, IV. Váczi-utca 40. Tel.: 183-771

Kűhár Flóris gyászjelentése

42. sz. melléklet

Erdősi Károly megemlékező cikke Kühár Flórisról

43. sz. melléklet

† KÜHÁR FLÓRIS

Alig három évig szerkesztette a Katolikus Szemlét, s most, hogy váratlanul itthagyott bennünket, úgy siratjuk, mint akivel évtizedek óta dolgoztunk együtt. Joggal, mert életszemlélete, szerkesztői irányító szelleme a legszorosabb közösségben élt az immár közel százéves Szent István-Társulat hagyományos célkitűzéseivel.

Nem kell hivatkoznom egészen kivételes teljesítményszámba menő tudományos, főképen vallástörténeti alkotó munkájára. Mások bőven fognak erről s érdemeihez méltó ismertetést írni, mi most csak arról akarunk tanúságot tenni, hogy szerkesztői és irodalmi munkásságának az a három éve, amit nekünk adott, a Katolikus Szemle szerkesztőinek sorában a legkitűnőbbek sorai közé emelte őt. Nagyon ide tartozott ő hozzánk, akik kilencvenöt éve hirdetjük ugyanazt a magasrendű szellemi politikát: egyetemesnek lenni, Szent Pál szavaival élve «mindeneknek mindene» lenni!

Kühár Flóris is ilyen egyetemes egyéniség volt, mint szerkesztő, a lap gyakran közölte írásait és ez természetes is, hiszen a jó folyóiraton mindig érződnie kell szerkesztője akaratának, cselekvő irányításának. Ezekben a cikkekben azonban nem csak tudományszakának kérdéseiben szólalt meg. Itt elsősorban arra volt tekintettel, hogy egy-egy rövidebb tanulmányban, hozzászólásban, a rovatok elé írt elveket tisztázó, vagy vitacikkekben kifejtse ennek az egyetemes, katolikus álláspontnak érveit. Ha végiglapozzuk a Szemlét, láthatjuk, hogy az szerkesztőségének évei alatt katolikus és magyar életünk mennyi sorskérdéseiben emelte fel szavát. Emlékezünk vitáira, tisztázásaira — és nem tudjuk elfelejteni, hogy sohasem volt pártember, mindig az igazságot szolgálta. Mégpedig azt az örök igazságot, melyet rendkívüli műveltsége, tisztánlátása segítségével tudott ismertetni s el is fogadtatni.

Mert nagy tudása területén, univerzalitása mellett, vagy inkább éppen ezért, apologéta is volt és cikkeiben a világos tisztaság, az áttetsző fogalmazás már maga is mondanivalói számára hangolták a lelkeket. De nem csak apologéta, hanem művész is volt: tömören, elmésen fogalmazott, nem voltak hosszú mondatai, gyengéd finó kifejezései. Értett ahhoz, amit akkis művészete-nek nevez a kritika: egy-két mondattal pontosan kifejezni a lényeget. Ez jellemzi terjedelmesebb tanulmányait és esszéit, de az jellemezte apró szépirodalmi kritikáit is. És mindenekben egyéni jellegzetessége és külön publicisztikai erénye az volt, hogy magyarosan, epigrammatikus odamondásával írta meg a keményen igazságot, de mindig a krisztusi szeretet keretein belül.

A nagytudású író, a kitűnő szerkesztő tökéletesen pecsételte meg munkásságát papi életének megformálásával is. Ebben is cselekvő katolikus és igazi apologéta volt; amit írt, amit hirdetett, azt megvalósította cselekedetelvel is. Nemcsak mintszerű papi és szerzetesi életével, de avval az apostoli áldozatkészséggel, amivel a tiszajfalusi templomot s a benedi apátsági rendházát létrehozta, jóformán irodalmi munkássága téglából s ennek a jó példának kisugárzó hatásából.

Krisztus szolgálata vezette minden kezdeményét s minden cselekedetét a írásai és cselekedete megmaradnak el nem múlé emlékezetül és örök érdemül.

Erdősi Károly.

†

PAX

IMÁDKOZZUNK

DR. KŰHÁR FLÓRIS

BENCÉS ÁLDOZÓPAP

(1893—1943)

lelkének üdvösségéért.

Könyörögjünk!

Isten, ki apostoli papjaid között szolgadat, Flórist, a papi méltósággal tettad tekintélyessé, add meg, kérünk, hogy örökkétartó közösségüdhöz csatlakozhassék. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Kűhár Flóris, keresztnevén Ferenc, az ország nyugati határán, Vas megyében, Pártosfalván született, 1893 július 5-én. Szülei egyszerű, szegény, istenfélő falusi emberek voltak.

Élete nagyon szeleskörű: tudományos munkálkodással telt el: igen sok cikket, tanulmányt, könyvet írt: ő volt a Pannonhalmi Szemle alapító szerkesztője, 1940-től kezdve szerkesztette a Katolikus Szemlét is.

Írói működése mellett sohasem feledkezett el az Isten igéjéről. Hirdette azt okosoknak és egyszerűeknek, gazdagoknak és szegényeknek, kicsinyeknek és nagyoknak. Egész életében legjobban a szegényeket, elhagyatottakat szerette. Ezzel a lelkülettel karolt húsz évvel ezelőtt a magyar Alföldre, ahol a Dunantúl szülöttje és rajongója örök szeretettel jegyezte el magát az alföldi néppel. Isten egy kiválasztott lelke: Berecz Skolasztika, egykori celli kongregánistája hívta; neki lett munkatársa és együtt alapították a tanyai magyarság lelki és kulturális gondozására a bencés lelkiség szerint élő Szent Benedek Leányainak Társaságát. E szerzet tiszaújfalui anyaházának templomát szörcs gondjai, az egész világot befogadó szeretettel, körültekintő műrizlessel építette fel. Halála előtt negyedévvel szentelte fel a váci megyéspüspök úr.

Ő mint a fáklya égett és elhobbant. Lelke, hiszük és reméljük, felröppent az Isten ölébe. Feltámadását az annyira szerzett, őt is almodott, vérének vérejtékével épített alföldi templomnak kriptájában várja.

ORA ET LABORA!

Imádság a tiszaújfalusi templom alapítójáért.

KÖNYÖRÖGJÜNK:

Kérünk, Uram, könyörülj meg szolgádnak, Flórisnak, lelkén és mivel adományaidból ezen a helyen örökös virrasztó gondjai a Te nevednek mindennapos istení szolgálatáról gondoskodott; add, hogy szentjeiddel együtt örök boldogságot élvezzen az égben. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Gondolatok alföldi beszédeiből.

«A Mestert követni annyit jelent, mint részt venni életének sorsában. Nemcsak életének fenséges pillanataiban: a Táborhegyen, az utolsó vacsorán, hanem részt kell vennünk szenvedéseiben és megalázatásában.»

«Az Úr Jézust nemcsak munkában kell követni, hanem úgy is, hogy Elébe térdelünk, mint ahogyan Mária térdelt Eléje a jászol mellett. Legyünk közel az Úr Jézushoz és igyekezzünk nemcsak követni, hanem odahajolni az Úr Jézus színe elé.»

«Az Úr Jézusnak az egyszerű, alázatos, engedelmes lélek kell, aki fel tudja venni keresztjét.»

«Csak az, aki tudja szeretni az Úr Jézust, aki érzi az Ő Szívének dobbanását, az tudja érezni, mily nehéz most is az Úr Jézusnak. A szentmisében újra és újra felajánlja magát ezért és az emberek mégsem szeretik.»

«Jézus Szívének rejtekében feltárul előttünk az Isten végtelen bőkezisége: a megérő szeretet. Ha ezt úgy megérezzük, hogy szívünk összedobbanva vele, akkor mi is mondhatjuk: Ki válasszt el bennünket Krisztus szeretetétől?»

«Bármily gyors is az Úr angyala, elsodálkozik a gyönyörű tavaszon, mely Názáret fölé borul. Fűgeraffegyezés, virágnyílás, gerlehúgás. Elér a házig. Egyszerű kívül; belül csendes, békés emberek lakják. Dávid sarja; ajkukon a zsoltár szava zeng. Belép a Szűzhöz egy kis cellába. Nem tehetünk mi sem mást, mint térdre ereszkedve az angyallal együtt mondjuk: Üdvözlégy Mária! Köszöntjük Őt, mert a megváltás tavasza Vele kezdődött.»

Imalap Kűhár Flóris temetése alkalmával

44. sz. melléklet

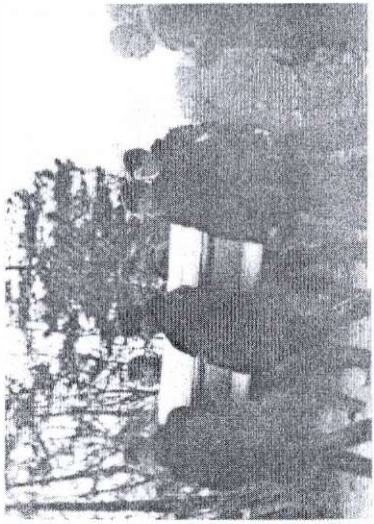

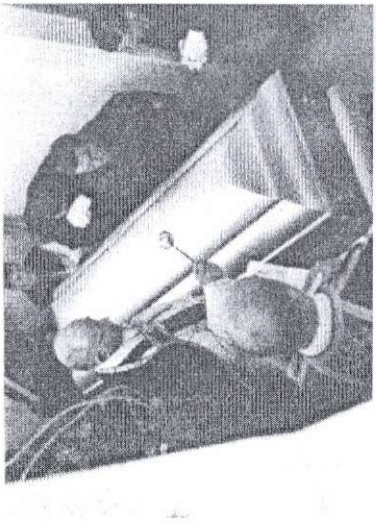

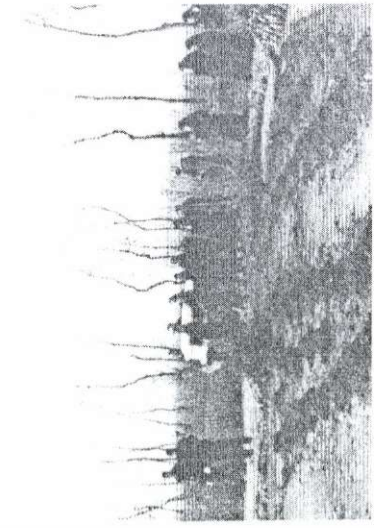

Kühár Flóris temetése 1943. december 1-jén a Zárdatemplom kriptájában

45. sz. melléklet

A Zárdatemplom kriptája

46. sz. melléklet

AZ ARANYSZÍV ZARÁNDOKA

Néhány nap múlva tíz esztendeje lesz annak, hogy Kühár Flórist eltemették a tiszaújfalusi tanyai templom kriptájába. Az ötvenéves korában hirtelen elhúnyt pap, kiváló hittudós, tündöklő tollú író, az alföldi tanyák népének rajongója itt alussza örök álmát a kéttornyú templom szentélye alatt, melyet ő maga álmodott ide páratlan műízléssel, melyért annyit fáradt és kilincselt. Földi maradványait azok a falak ölelik át, melyekbe könyveinek jövedelmét, szinte az utolsó fillérig beépítette.

Alakja a dunántúli dimbes-dombos tájról ereszkedett ki, Pannonhalma, Celldömölk, Budapest, Róma és a világ nagy útjai mentén magasodott fel, az Egyház, a keresztény tanítás és a magyarság határtalan szeretetének szárnyai röpítették életművében a mulandóság fölé; mégis — a »barlangok, sírok, kupolák« zarándoka — ide hanyatlott le az alföldi homokra, a csillogó szellemű tudós az egyszerű, a mezítlábas, a tanyai Krisztus szívére borult megpihenni.

Kilencedszer került szét az idén Halottak estéjének fekete bársonya a tiszai tájon, amióta koporsóját hajlott vállaikra vették tanyai hívei. De ezen az estén, amikor az alföldi róna csillagtalan sötétjében csak a messzi temetők gyertyafényei derengenek, minden évben idegyülekeznek a szétszórt tanyák csendes emberei. Megállnak a kriptasír előtt, szipogva, könnyezve s imádságos szavaik közé morzsolják azokat a kedves szavakat — az ő szavait — melyekből mindenkinek juttatott néhányat.

Sipos László 74 éves ember. Tizenkét éven keresztül dolgozott a Kühár Flóris által építtetett templomon. Féligmeddig az építkezés felügyelője is volt. Ő mondhatna róla talán a legtöbbet. De ahogyan kiejtjük az elhúnyt nevét, máris könnybe lábbad a szeme, elcsuklik a hangja s alig tud kibuggyanni a száján az a néhány szó is, amivel emlékezésében gyengén takarja be »bátyját«.

— Kimondhatatlanul jó ember volt. Embernél emberebb!... Ki tudná őt elmondani közülünk?... Úgy gondolok rá, mint az édesapámra.

Azt mondják, hogy a nagy lelkek és alkotók hátrahagyott művelkben élnek tovább. Nos, elővehetjük szép számú könyveit, tanulmányozhatjuk elmúlt alakjában az írót, vallásbölcselőt, útleírót, hagiografust, műtörténészt, szervezőt, de mindabból nem áll előnk az ő teljes alakja. Elmehetnénk azokra a helyekre, ahol életében megfordult: szülőfalujába, a Vas megyei Pártosfalvára, Pannonhalmára, Celldömölkre, római egyetemi katedrájára, letűlhetnénk egykori fróasztalához, de vele valójában csak itt találkozhat az ember: Tiszaújfalun.

A Gondviselés kifürkészhetetlen útjai harmincéves korában, a huszas évek elején vezették őt ide, az akkor még elhanyagolt tanyavilágba. A Duna-Tisza köze abban az időben vallásos vonatkozásban is igazi misszíós terület volt. Első misszíós útjai alkalmával megöregedett embereket keresztelt, gyónói között legtöbb olyan volt, aki egyáltalán nem emlékezett arra, hogy mikor gyónt utoljára és gyónt-e egyáltalán. Ez a környék a török idők óta még csak egy templomi körmenetet sem látott!

S a dunántúli ember rövid idő alatt úgy megszerette az Alföldet, hogy második szülőföldjének tekintette. Nem tartózkodott itt állandóan s régi munkatársai azt mondják róla, hogy ha csak egy kis ideje volt, már repült le Tiszaújfalura. Itteni életének a tanyalak között fennmaradt emlékezetének tanúsága szerint viszont inkább az látszik, hogy nem Tiszaújfalu volt az ő kirándulóhelye, hanem fordítva: innen látogatott el tudományos műhelyébe, szerkesztői fróasztalához és külföldi tanulmányútjaira. Az általa épített templom és az itt szervezett lelkipásztori gondozómunka volt az a lámpafény, amelybe végérvényesen belegabalyodott s haláláig ki sem tudott belőle szabadulni.

Kühár Flóris halála után tíz évvel – az Új Ember című lapban – megjelent megemlékezés Magyar Ferenc tollából, 1953. november 15.

47. sz. melléklet

Azt is mondják róla, hogy megfejthetetlen ember volt. Sőt: a látszólagos ellentmondások alakja. Csak azok számára van ez így, akik nem ismerik tanyai működését és nem hallottak itt töltött napjainak élményeiről. Aki csak tudományos és irodalmi működését ismeri, az könnyen kimondja, hogy izig-vérig a szellem embere volt. Mi pedig még szinte látjuk a tanyák között ballagó alakját, itt áll a szemünk előtt szervező, tanító, építkező, kerteket és utat teremtő tevékenységének megannyi eredménye. Ismét mások azt állítják, hogy szinte az elzárkózásig szemérmes volt, ami miatt földi értelemben vett érvényesülése, »sikere« is mindig elmaradt. Sem egyházi kitüntetésben, sem világiban nem volt része. Barátai szorgalmazták Tiszaújfalu díszpolgárává való megválasztását, de még az sem sikerült.

Mondjuk-e tovább? Vallásfilozófiai munkáit ismerik, népszerűsítő kisebb könyvei, tanyai szentbeszédei talán mégis több örömet szereztek neki. S ami talán legjellemzőbb rá: az ész teológusa örökké a szív teológiájának útját járta. Akik csak ritkán találkoztak vele, azok előtt alig csillámlott fel érzelmes természete. Inkább tüskékkel vette magát körül — mondják.

Mégis, ha megérkezett Tiszaújfalura, első dolga volt, hogy lecsalogatta a tetőről kedvenc galambját és tenyeréből etette. Így barátkozott Isten hatalmas madara az alföldi mezők szárnyas kis állatkáival. Sok kilométerre is elgyalogolt kedves tanyai embereihez, családjaihoz, hogy tréfáival felviditsa őket, vagy hogy éppen ő vidámodjék izletes beszédjükön, történetelken. Itt bizony senki sem látta az ő »tüskéit«, de annál gyakrabban kibuggyanó kacagását, meghatódottságtól oly hamar ömlő könnyeit.

S nem véletlen, hogy templomának oltárán, a tabernákulum ajtajára is a Szív került. Jézus Szíve, az »aranyszív«. A Szív melyiről mindent kapott, és mindenét odaadta cserébe: gyorsan kilobbant életét is.

Még befejezetlen volt a templom, de a szentély már készen állott. Meg lehetett tartani az első karácsonyi éjféli misét. Kint állott a templom előtt és nézte, hogy lámpásaikkal hogyan közelítenek mindenfelől az emberek. Ezen az éjszakán mélyebben zendültek meg benne azok a húrok, melyek a tanyai nép megújuló vallásos, életének hajnalhasadását jelezték. Könnyek között szólalt meg:

— Eredj — Kicsi Jézus — fuss eléjük, hogy hamarább ide találjanak.

Az éjféli mise elején — Glória után — elhallgatott az ének, a harmónium lágy hangja megdermedt a hideg templomi levegőben. Neki már a nép felé kellett volna fordulnia, de csak állt mozdulatlanul, önfeledten, beletapadva ennek az első tanyai karácsonyestnek a hangulatába. Talán észre sem vette, hogy senki nem énekel s szép baritonján továbbénekelte: Békesség, békesség földön az embernek...

A békesség énekét így kiáltotta bele az alpári mezők történelmi tájába s ez a hang azóta is vissza-visszazeng híveinek lelkében.

Gyertyák lobogó fénye simogatja, csókolgatja a márványlapot, mely porladó földi alakját elfedi. A márványlap alján aranybetűkkel villog egy felírás. Küzdelmes életű, szívvel és lábbal nagy utakat bejáró, ragyogó napfénybe, sötét éjszakába rendületlen nyugalommal tekintő tanyai népének kőbevésett sóhajtása: Atyánk, maradj velünk!

Ezeresztendős arcok, elmult tiszai halászok unokáinak fejet hajolnak a kripta gádorából áradó fény fölé azzal az időtlen és néma révülettel, ahogyan hajdani őseik hajoltak az éjszakai víz parti árnyékokkal fodrozott tükre fölé, amikor egy-egy legendás nagy hal villant fel előttük, hogy utána örökre eltűnjék a mélyvizek titkalba.

Magyar Ferenc

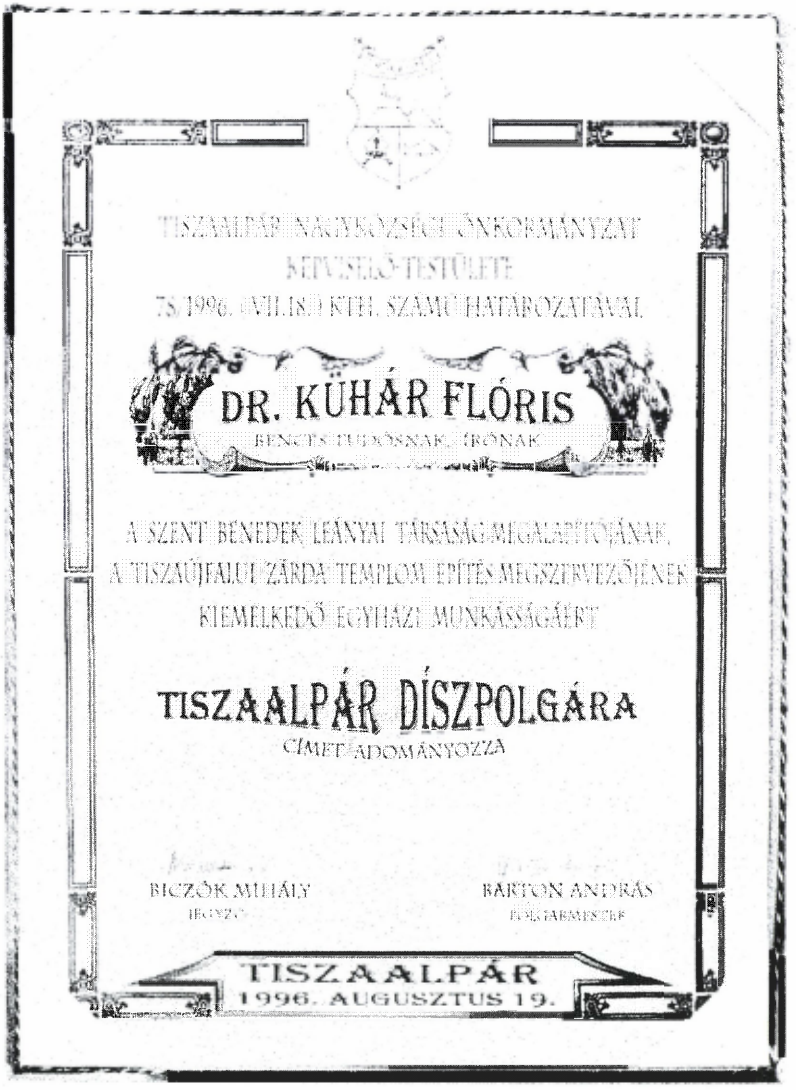

TISZAALPÁR NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZAT
KÉPVISELŐ-TESTÜLETE
75/1996. (VII.18.) KTH. SZÁMÚ HATÁROZATÁVAL

DR. KUHÁR FLÓRIS

BENCÉS TUDÓSNAK, ÍRÓNAK

A SZENT BÉNEDEK LEÁNYAI TÁRSASÁG MEGALAPÍTÓJÁNAK,
A TISZAÚJFALUI ZÁRDA TEMPLOM ÉPÍTÉS MEGSZERVEZŐJÉNEK
KIEMELKEDŐ EGYHÁZI MUNKÁSSÁGÁÉRT

TISZAALPÁR DÍSZPOLGÁRA

CÍMET ADOMÁNYOZZA

BICZÓK MIHÁLY
JEGYZŐ

BARTON ANDRÁS
POLGÁRMESTER

TISZAALPÁR
1996. AUGUSZTUS 19.

A díszpolgári oklevél

48. sz. melléklet

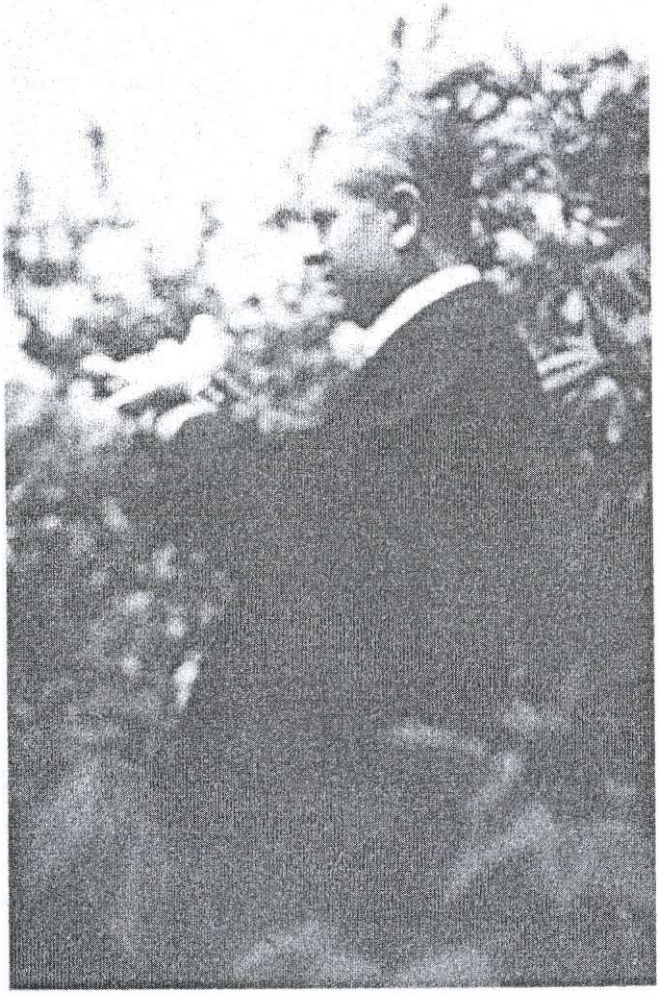

„És megújul ifjúságod…”

49. sz. melléklet

PANNONHALMI FÜZETEK

ÚJ SOROZAT

Sorozatszerkesztő: Somorjai Ádám OSB

36. Somorjai Ádám, *A makariosz/szimeoni iratok*, Ph. 1995.
37. Varga László, *A Pannonhalmi Szent Benedek-rend népiskolái és általános iskolái az egyházmegyei tanügyigazgatás tükrében (1919–1948)*, Ph. 1996.
38. Kiss Domonkos, *Régi magyarországi könyvek a Pannonhalmi Szent Benedek-rendi Főkönyvtárban az 1786-os abolíciós katalógus alapján*, Ph. 1996.
39. Szentjakabi Lázár, *Karner Egyed versei. Latin tanítóköltemények a XVIII. század elejéről*, Ph. 1997.
40. Lukácsi Márk, *Vajda Sámuel élete és irodalmi munkássága*, Ph. 1997.
41. Korzenszky Richárd, *Kassai István énekgyűjteménye*, Ph. 1997.
42. Tóth János Aldemár, *A pannonhalmi gazdálkodás története a XVIII. század derekán*, Ph. 1998.
43. Hegedüs Odó, *Bencés irodalmi élet Pannonhalmán a két világháború között*, Ph. 1998.
44. Sólymos Szilveszter, *Himmelreich György pannonhalmi kormányzó-apát (1607–1637) könyvtárkatalógusának feldolgozása*, Ph. 1998.
45. Tibold Gábor Attila, *A pannonhalmi könyvtár története. Különös tekintettel annak fejlődésére 1802-től napjainkig*, Ph. 1961/99.
46. Tóth A. Veremund, *Szent Mechtild és Szent Gertrúd szimbolizmusa*, Ph. 1949/1999.
47. Horváth Ferenc Ciprián, *Az igehirdetés teológiája*, Ph. 2000.
48. Medgyessy L. Emmánuel, *Kegyelem és akarat a személyes imádságban*, Ph. – Tihany, 2003.
49. Pesti Sz. Ágota, *Dr. Kühár Flóris OSB a lelkipásztor*, Ph.–Tiszaújfalu, 2004.

Megrendelhető:
Bencés Kiadó
H-9090 Pannonhalma
Tel/Fax: (96) 570 123

Az előző oldalon felsorolt könyvek
megrendelhetők a következő címen:

Bencés Kiadó
9090 Pannonhalma
Vár 1
Tel/Fax (96) 570 123

Ez a dolgozat Kühár Flóris bencésnek állít emléket, születésének 110., halálának 60. évfordulója kapcsán egyben tanúságot tesz nagyságáról. Nemes emberi vonásait megragadva lelkipásztori arculatába tekint be. Tudományos és irodalmi munkásságára itt csak utalunk. Forrásai: Kühár Flóris nyomtatott munkái, kéziratos anyaga (levelek, beszédek, megemlékezések) és szóbeli visszaemlékezések. Az eredeti források gyakori idézésével az a cél, hogy olyan személyek beszéljenek, akik hiteles képet nyújthatnak arról, akit be szeretnénk mutatni, illetve magát Kühár Flórist szeretném megszólaltatni – és általa megszólítani mindazokat, akik e „portrét" elolvassák. Ugyanakkor „rendtörténeti gyűjteménynek" is szánjuk ezt a munkát egy olyan személyiségről, akiről eddig nem készült részletes feldolgozás. Ezt a célt szolgálja a Függelék és a Mellékletek bőséges anyaga is.

Ára: 1100,- Ft